ΑΝΑΚΑΛΥΨΙΣ
ΤΗΣ
ΑΝΤΑΡΕΣΙΑΣ

ΒΙΒΛΙΟΝ

ΠΡΟΣ ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΙΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΚΑΙ ΝΕΑΝΙΣΚΩΝ

ΥΠΟ Ι. Ε. ΚΑΜΠΗ

ΜΕΤΕΦΡΑΣΘΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ 15 ΕΚΔΟΣΙΝ

ΥΠΟ

Α. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗ

ΤΟΜΟΣ Β'

ΑΘΗΝΗΣΙ

ΕΚ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Κ. ΛΙΘΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

1841

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μ. ΦΑΛΤΑΙΤΣ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μ. ΘΑΛΤΑΙΤΣ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μ. ΣΑΛΑΤΑΣ

Η

ΑΝΑΚΑΛΥΨΙΣ

ΤΗΣ

ΑΜΕΡΙΚΗΣ.

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΚΘ'.

Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν ὅταν ὁ πατὴρ συνήθροισε πάλιν τοὺς μικρούς του ἀκροατὰς, παρετήρησε μεγάλην ταραχὴν μεταξύ των· εἰς καθενὸς τὰ χείλη ἐπέτα ὁ λόγος τὸν ὁποῖον ἤθελε νὰ εἰπῇ, ἀλλὰ καθεὶς ἐσιώπα, διότι ὁ πατὴρ εἶχε διατάξει νὰ μὴν εἰπῇ τὴν γνώμην του κἀνείς, πρὶν ἐρωτηθῇ εἰς τὴν προσεχῆ συνεδρίασίν των. Ὁ ψυχικός των ἀγὼν εἰκονίζετο ζωηρῶς εἰς τὰ πρόσωπά των, ἐξώγκονε τοὺς μυῶνάς των, ἐκίνει τὰς χεῖράς των καὶ τοὺς πόδας των, καὶ ἕτρεμον ὅλοι· ὥστε ἂν ξένος τοὺς ἔβλεπε κατὰ σύμπτωσιν, ἤθελε νομίσει ὅτι εὑρίσκεται εἰς συνέλευσιν νέων Κοακέρων. (*)

Ὁ Πατὴρ ὅστις εἰς τοιαύτας περιστάσεις, ὡς πολλάκις παρετηρήσαμεν, εἶχε τὴν ἀγροῖκον ἀπάθειαν νὰ κινῆται μὲ χελώνης βραδύτητα, ὁσάκις οἱ νέοι του ὑπ' ἀνυπομονησίας φλεγόμενοι ἤθελον νὰ τρέξουν, νὰ προχωρήσουν, τόσον βραδέως ἤρχισε καὶ σήμερον, ὥςε καὶ τοῦ ὑπομονητικωτέρου ἤθελεν ἐξαντληθῇ ἡ ὑπομονή. Τέλος πάντων, ἀφ' οὗ παρεμέρισε διάφορα πράγματα τὰ ὁποῖα δὲν ἦτον διόλου ἀνάγκη νὰ παραμερισθοῦν, καὶ ἀφ' οὗ ἐξηρύθηζε δεκάκις ἐν' ᾧ ἅπαξ μόνον ἔφθανε, ἤρχισε πλέον

(*) Παράδοξοι αἱρετικοὶ φανέντες εἰς τὴν Ἀγγλίαν κατὰ τὸ τέλος τοῦ Δεκάτου ἑβδόμου αἰῶνος, οἱ ὁποῖοι ἔτρεμον καθ' ὅλον τὸ σῶμα ὡς δαιμονιζόμενοι.

μὲ πρόλογον τόσον ἐκτεταμένον, τόσον βαρὺν, τόσον ἐξωγκωμένον, ὥστε ἐδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ ὡς παράδειγμα Ἀσιατικῆς εὐγλωττίας. Τὴν ὑπόθεσιν τοῦ σχοινοτενοῦς τούτου προλόγου δυνάμεθα νὰ ἐκθέσωμεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας μας μὲ τὰς ἀκολούθους δεκατρεῖς μικρὰς λέξεις.

Αἴ! *Ἀχιλλεῦ*! Τὶ θὰ ἔπραττες σὺ ἂν ἤσουν εἰς τὸν τόπον τοῦ Κόρτες;

Ἀχιλλεύς. Δόξα σοι ὁ Θεός! τέλος πάντων φθάνομεν εἰς τὸ προκείμενον! Ἐγὼ ἤθελα διηγηθῇ εἰς τὸν Μοντεζουμᾶν ὅλα ὅσα ἤκουσα, κ' ἐνταυτῷ ἤθελα τὸν ἀτενίσει ἀσκαρδαμυκτὶ εἰς τὸ πρόσωπον, διὰ νὰ ἰδῶ ἂν ἀλλάζῃ τὴν ὄψιν του· καὶ ἂν εὕρισκα ὅτι εἶναι ἔνοχος, ἤθελα τὸν κηρύξει τὸν πόλεμον.

Τινές. Τὸ ἴδιον ἤθελα κάμει κ' ἐγώ.

Περικλῆς. Ἐγὼ μὲ τοὺς ἀνθρώπους μου ἤθελα φύγῃ κρυφίως τὴν νύκτα διὰ νὰ διαφύγω τὴν παγίδα ἐν ὅσῳ ἦτον ἀκόμη καιρός.

Δημήτριος. Ὢ τὸν δειλόν! Ὄχι διόλου! θὰ ἔστελλα ὀλίγους στρατιώτας μὲ δύω τηλεβόλα εἰς τὸ πρόχωμα τῆς λίμνης, διὰ νὰ ἐμποδίσω νὰ μὴ κόψῃ κανεὶς τὰς γεφύρας, καὶ μὲ τοὺς κατοίκους τῆς πόλεως ἐτελείωνα ὀγλήγορα τὴν ὑπόθεσιν.

Τινές. Καὶ ἐγὼ τὸ ἴδιον.

Πατ. Καὶ σὺ Ἀνδρέα;

Ἀνδρέας. Ἐγὼ θὰ ἔκοπτα τὴν κεφαλὴν τοῦ Μοντεζουμᾶ.

Πατ. Ὦ! μὴ δά! τόσον ἄσπλαγχνος εἶσαι, Ἀνδρέα;

Ἀνδρέας. (μὲ ζωηρότητα). Βέβαια! διατὶ θέλει κ' ἐκεῖνος νὰ φονεύσῃ κ' ἐμὲ καὶ τοὺς ἀνθρώπους μου;

Πατ. Ἀλλὰ δὲν ἦτον ἀκόμη βέβαιον· ἦτον συμπερασμὸς μόνον.

Ἀνδρέας. Λοιπὸν θὰ ἐπληροφορούμην πρῶτον καλήτερα.

Πατ. Αὐτὸ θὰ ἦτον πολὺ φρονιμώτερον.

Πέτρος. Τώρα, πάτερ, ἐγώ.

Πατ. Λέγε.

Πέτρος. Ἐγὼ θὰ συνελάμβανα τὸν Μοντεζουμᾶν, καὶ θὰ τὸν

ἐπεριποιούμην μὲν δεόντως, ἀλλὰ δὲν θὰ τὸν ἄφηνα νὰ μὲ διαφύγῃ, πρὶν καταντήσῃ ὅλως διόλου ἀνεπίφοβος εἰς ἐμέ.

Πατ. (θέτων τὴν χεῖρα εἰς τοῦ Πέτρου τὸ μέτωπον). Ἦλθε ἡ ἰδέα τῷ ὄντι ἀπ' ἐκεῖ, ... ἢ μήπως. . .

Πέτρος. (γελῶν). Ὄχι, Πάτερ. Πρέπει νὰ τ' ὁμολογήσω. Εἰς τὸν οἶκον ἀνέγνωσα κάτι περὶ τῆς ἱστορίας αὐτῆς.

Πατ. Τώρα τὸ ἐννοῶ.—Ἂς γίνῃ ὅμως ὡς νὰ ἤθρες σὺ τὴν ἰδέαν· ἐξακολουθῶ τὴν διήγησίν μου.

Τοῦτο λοιπόν, τέκνα μου, ἀπεφάσισεν ὁ ἀτρόμητος Κόρτες· ἠθέλησε ν' ἀσφαλισθῇ αἰχμαλωτίζων τὸν ἰσχυρὸν Μοντεζουμᾶν, ἐν τῷ μέσῳ τῆς πρωτευούσης του, ἐν τῷ μέτῳ τόσων χιλιάδων ὑπηκόων του, οἱ ὁποῖοι τὸν ἐλάτρευον ὡς Θεόν. Ἠκούσατέ ποτε τοιαύτης τόλμης παράδειγμα;

Χαρίλαος. Ὄχι! αὐτὸ εἶναι ἀνήκουστον.

Πατ. Ἀφ' οὗ λοιπὸν συνέλαβε τὸν παράτολμον τοῦτον σκοπόν, καὶ ὅλοι οἱ ἀξιωματικοὶ τὸν ἐνέκρινον, προέβη ἀμέσως εἰς τὴν ἐκτέλεσίν του.

Ὅλον τὸ Ἱσπανικὸν στράτευμα διετάχθη νὰ παραταχθῇ ὡπλισμένον εἰς περιτειχισμένην τινὰ αὐλὴν τῆς οἰκίας των, διὰ νὰ εἶναι ἕτοιμον εἰς πρῶτον σημεῖον νὰ σπεύσῃ εἰς τοῦ στρατηγοῦ τὴν βοήθειαν. Ὀλίγα μικρὰ ἀποσπάσματα διωρίσθησαν εἰς τὰς ὁδοὺς τὰς ἀγούσας εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ Μοντεζουμά· τοῦτο δὲ δὲν ἤθελε φανῇ ὕποπτον, διότι οἱ Μεξικανοὶ ἦσαν συνηθισμένοι νὰ βλέπουν πάντοτε τοὺς Ἱσπανοὺς μὲ τὰ ὅπλα περιερχομένους. Ὡς δ' ἔφθασεν ἡ ὥρα καθ' ἣν συνήθιζεν ὁ Κόρτες νὰ ἐπισκέπτηται τὸν αὐτοκράτορα, ἦλθε πρὸς αὐτὸν συνωδευμένος ἀπὸ πέντε ἀξιωματικοὺς καὶ τριάκοντα τῶν ἀνδρειωτέρων στρατιωτῶν του. Οὔτε τοῦτο δὲν ἔφερεν ὑποψίαν, διότι ἦσαν ἐπίσης συνηθισμένοι νὰ βλέπουν τὸν στρατηγὸν συνωδευόμενον ἀπὸ στρατιώτας.

Ὡς ἔφθασεν ὁ Κόρτες, τὸν ὑποδέχθησαν ὡς πάντοτε μὲ σέβας, καὶ τὸν ὡδήγησαν μὲ τοὺς ἀξιωματικοὺς καὶ τοὺς διερμηνεῖς του εἰς τὸν θάλαμον τοῦ Μοντεζουμᾶ· ἔπειτα ἐξῆλθον οἱ ὑπηρέται, καὶ ἡ τολμηρὰ πρᾶξις ἤρχισε.

Μὲ πρόσωπον μεγίστην ἀγανάκτησιν ἐμφαῖνον ἤρχισεν ὁ Κόρτες νὰ ἐπιπλήττῃ τὸν Μοντεζουμᾶν διὰ τὴν ἄπιστον διαγωγὴν τοῦ *Κουαλποπάκου*, ὅστις ἐν καιρῷ εἰρήνης, καὶ ἀπέναντι τῶν ἀρχῶν τοῦ μεταξὺ ἐθνῶν δικαίου ἐκινήθη κατὰ τῶν Ἱσπανῶν καὶ τῶν συμμάχων αὐτῶν, ἔλαβεν αἰχμάλωτον ἕνα Ἱσπανὸν, τὸν ὁποῖον αἱμοχαρῶς ἔσφαξε, καὶ περιέφερε τὴν κεφαλήν του ὡς θέαμα εἰς ὅλον τὸ κράτος. Ἐπρόσθεσε δὲ ὅτι ἡ φήμη κηρύττει αὐτὸν τὸν Μοντεζουμᾶν ὡς πρωταίτιον τῆς βδελυρᾶς ταύτης πράξεως, καὶ διὰ τοῦτο, εἶπεν, εἶναι ἠναγκασμένος νὰ ζητήσῃ ἱκανοποίησιν διὰ τὴν ὕβριν ταύτην τὴν γενομένην εἰς τὸν μέγιστον Μονάρχην τῆς γῆς, τὸν Κυριάρχην του.

Ὁ Μοντεζουμᾶς ἐτρόμαξε τόσον ἀκούσας τοὺς λόγους τούτους, ὥστε ὠχρίασε, καὶ ὡρκίσθη ὅ,τι ἱερώτερον εἶχεν ὅτι αὐτὸς δὲν ἔλαβεν οὐδ' ἐλαχίστην μετοχὴν εἰς τὸ ἀπαίσιον ἐπιχείρημα· πρὸς ἀπόδειξιν δὲ τῆς ἀθωότητός του, εἶπεν, ὅτι θέλει ἀμέσως διατάξει νὰ κομισθῇ ὁ Κουαλποπάκας καὶ οἱ συνένοχοί του δέσμιοι εἰς τὸ Μεξικόν.

Ὁ Κόρτες προσβλέψας τότε φιλικώτερον πρὸς αὐτὸν, τὸν εἶπεν ὅτι εἰς αὐτὸν μὲν ἤρκει ἐντελῶς ἡ διαβεβαίωσις αὕτη, ἀλλὰ διὰ νὰ πραϋνθῶσιν οἱ παρωργισμένοι στρατιῶταί του, ἀπῃτεῖτο περισσότερον ἀπὸ τόσον· διότι ποτὲ αὐτοὶ δὲν ἤθελον πεισθῇ ὅτι τοιαύτη πρᾶξις ἔγινε χωρὶς τῆς γνώμης καὶ τῆς συγκαταθέσεως τοῦ Αὐτοκράτορος, ἐκτὸς ἂν ἀπεφάσιζε νὰ τοῖς δώσῃ ἐπίσημον ἀπόδειξιν τῆς ἐμπιστοσύνης καὶ τῆς ἀδόλου φιλίας του πρὸς αὐτούς. Ἡ ἀπόδειξις δὲ τὴν ὁποίαν ζητοῦν ἐπιμόνως οἱ στρατιῶται, ὅτι εἶναι νὰ εὐαρεστηθῇ ὁ Αὐτοκράτωρ νὰ διατρίψῃ ἡμέρας τινὰς εἰς τὴν κατοικίαν των, ὅπου θέλουν τὸν περιποιηθῇ μ' ὅλον τὸ σέβας καὶ μ' ὅλας τὰς εἰς τὸ ὑψηλὸν ὑποκείμενόν του ὀφειλομένας τιμάς.

Ἀκούσας τὴν παράδοξον αὐτὴν πρότασιν ὁ Μοντεζουμᾶς ἔγινεν ἄλλος ἐξ ἄλλου ἀπὸ ἔκστασιν καὶ ὀργήν· ἡ γλῶσσά του ἐδέθη, καὶ ἔμενεν ἀκίνητος ὡς ἄγαλμα, ἐν ᾧ ὁ Κόρτες ἐξηκολούθει παρατηρῶν ὅτι ἡ παράκλησις τῶν στρατιωτῶν του δὲν εἶχε τι τὸ ἀνοίκειον, διότι ἡ κατοικία των ἦτον ἓν ἀπὸ τὰ ἀνάκτο-

ρα, ὅπου ἡ Μεγαλειότης του συνήθιζε καὶ ἄλλοτε νὰ διατρίβῃ ἡμέρας τινάς. Τέλος πάντων συνελθὼν ὁ Μοντεζουμᾶς τῆς ἐκπλήξεώς του, εὗρε λόγους νὰ ἐκφράσῃ τὴν ἀγανάκτησίν του.

» Ὁ Κυριάρχης τοῦ Μεξικανικοῦ βασιλείου (εἶπε μὲ ἀξιοπρέ-» πειαν), δὲν συνηθίζει νὰ φυλακίζηται ἑκουσίως· καὶ ἂν αὐτὸς » ἤθελε συγκατανεύσει νὰ ταπεινωθῇ εἰς τόσον βαθμὸν, οἱ ὑπή-» κοοί του δὲν ἤθελον ποτὲ ὑπομείνει τὴν ὕβριν. »

Ὁ Κόρτες, ὅστις δὲν ἤθελε νὰ μεταχειρισθῇ βίαν, μετεχειρίζετο ἄλλοτε μὲν κολακευτικοὺς, ἄλλοτε δ' ἀπειλητικοὺς λόγους νὰ τὸν πείσῃ νὰ κλίνῃ εἰς τὴν θέλησίν του, ἀλλ' εἰς μάτην· τέλος ἀφ' οὗ ἡ συνδιάλεξις διήρκεσε περὶ τὰς τρεῖς ὥρας, ἔκραξεν ἀνυπομόνως ὁ Βελασκουὲζ, νέος ζωηρὸς ἀξιωματικὸς Ἱσπανὸς λέγων μὲ ἀπειλητικὰ σχήματα, » Πρὸς τί τόσαι » ἀργοπορίαι; ἂς τὸν ἁρπάσωμεν μὲ τὴν βίαν, ἢ ἂς τὸν φο-» νεύσωμεν. »

Ὁ Μοντεζουμᾶς ἠθέλησε νὰ μάθῃ τί εἶπεν ὁ ὀργίλος ἐκεῖνος ἄνθρωπος, ἡ δὲ Μαρίνα εὐχαρίστησε τὴν περιέργειάν του, προσθέτουσα ὅτι τρέμει διὰ τὴν ζωήν του ἂν δὲν ἤθελεν ἀμέσως παραδοθῇ.

Τοῦτο κατέβαλε διὰ μιᾶς ὅλον τὸ θάρρος τοῦ δυστυχοῦς· εἶδεν ὅτι εὑρίσκεται εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν ἰσχυρῶν τούτων, καὶ ὅτι διέτρεχε τὸν μέγιστον κίνδυνον ἂν ἀνθίστατο περισσότερον. Παρεδόθη λοιπὸν εἰς τὴν τύχην του, καὶ πηδήσας ἀπὸ τὴν ἕδραν του εἶπε πρὸς τὸν Κόρτες ὅτι *πιστεύει εἰς τὰς διαβεβαιώσεις του, καὶ τὸν ἀκολουθεῖ.*

Ἐν τῷ ἅμα συνεκλήθησαν διὰ προσταγῆς του οἱ ἐγκριτώτεροι ἀξιωματικοὶ τοῦ βασιλείου του, καὶ τοὺς εἰδοποίησεν ὁ ἴδιος, ὅτι διὰ κατεπείγοντας λόγους κρίνει ὠφέλιμον νὰ κατοικήσῃ ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τῶν ξένων του.

Οὗτοι ἐθαύμασαν μὲν διὰ τὴν ἀνέλπιστον καὶ ὕποπτον ταύτην ἀπόφασιν, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμησαν νὰ ἐναντιωθῶσιν εἰς τὴν ἀπόλυτον τοῦ Κυριάρχου των θέλησιν. Ἔφερον εὐθὺς τὰ φορεῖα, καὶ ὁ δυστυχὴς Μονάρχης μετεκομίσθη ὑπὸ τῶν ἰδίων του ἀνθρώ-

πων μέν, ἀλλ' ὑπὸ φρουρὰν Ἱσπανῶν ὡς αἰχμάλωτος εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ Κόρτες.

Μόλις διεδόθη εἰς τὴν πόλιν ἡ φήμη τῆς ἀπαγωγῆς του, καὶ οἱ δρόμοι ἐπληρώθησαν ἀπὸ ἀναρίθμητον πλῆθος ἀνθρώπων, τῶν ὁποίων τὰ σχήματα καὶ ἡ ὄψις ἐδήλουν φόβον καὶ τρόμον· τινὲς ἐφώναζον, ἄλλοι ἔκλαιον, ἄλλοι ἐρρίπτοντο κατὰ γῆς ὡς ἄνθρωποι ὑπὸ βάρος θλίψεως πιεζόμενοι. Ἀλλ' ὁ Μοντεζουμᾶς προσεπάθει νὰ τοὺς καθησυχάσῃ, προσποιούμενος ἱλαρὸν καὶ χαρμόσυνον πρόσωπον, νεύων μὲ τὴν χεῖρα, καὶ βεβαιῶν αὐτοὺς, ὅτι δὲν εἶναι αἰχμάλωτος, ἀλλ' ὅτι ἑκουσίως ἠθέλησε νὰ διατρίψῃ ὀλίγας ἡμέρας πρὸς εὐωχίαν μετὰ τῶν φίλων του. Ἡ βεβαίωσις αὕτη τοὺς κατεπράϋνεν ὁπωσοῦν.

Οἱ Ἱσπανοὶ διῆλθον ἀκωλύτως διὰ τοῦ λαοῦ μετὰ τοῦ αἰχμαλώτου των βασιλέως, καὶ ἔφθασαν εὐτυχῶς εἰς τὴν κατοικίαν των. Ἐκεῖ ἔκλεξεν ὁ Μοντεζουμᾶς μόνος του τὸν θάλαμον εἰς τὸν ὁποῖον ἤθελε νὰ κατοικήσῃ, καὶ οἱ Ἱσπανοὶ τὸν ὑπηρέτουν κατὰ διαταγὴν τοῦ στρατηγοῦ των μὲ βαθύτατον σέβας.

Ὡς ἀνεπαύθη ὀλίγον, ἔπεμψε τινὰς τῶν δημοσίων ὑπηρετῶν του εἰς τὰς ὁδοὺς νὰ διατάξουν τὸν λαὸν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὰς οἰκίας του, καὶ νὰ προσκαλέσουν τοὺς πολίτας ἐπὶ ποινῇ θανάτου νὰ μείνουν ἥσυχοι, διαβεβαιοῦντες αὐτοὺς κατ' ἐπανάληψιν ὅτι ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ ἑκουσίως ἀπεφάσισε νὰ συνοικήσῃ ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τῶν φίλων του. Μετὰ ταῦτα ἔπεμψεν ἀμέσως παρόντος τοῦ Κόρτες τινὰς τῶν ἀξιωματικῶν τῶν σωματοφυλάκων του πρὸς τὸν Κουαλποπάκαν διὰ νὰ φέρουν αὐτὸν καὶ τοὺς λοιποὺς συνενόχους ἐκ τῶν ἀξιωματικῶν του δεσμίους εἰς Μεξικόν.

Ὁ Κόρτες προσεπάθει ἐν τούτοις μὲ πάντα τρόπον νὰ καταστήσῃ τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ δυστυχοῦς Αὐτοκράτορος ὅσον τὸ δυνατὸν φορητήν. Ἄφησε τὴν εἴσοδον πρὸς αὐτὸν ἐλευθέραν, οὐ μόνον εἰς τοὺς ὑπηρέτας του ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς προϋχοντας τοῦ κράτους, ἀλλ' ἐπὶ προφάσει ἀποφυγῆς συγχύσεως, δὲν ἐπέτρεπε νὰ ἔρχωνται πολλοὶ διὰ μιᾶς.

Ὁ Μοντεζουμᾶς ἐξηκολούθει νὰ φαίνηται ἱλαρὸς, διὰ νὰ

κρύπτῃ τοὐλάχιστον ἀπὸ τοὺς ὑπηκόους του τὸ αἴσχος εἰς ὃ περιέπεσε· προσεφέρετο δὲ καὶ πρὸς τοὺς δεσμοφύλακάς του Ἱσπανοὺς μὲ τόσην φιλοφροσύνην κ' ἐλευθεριότητα, ὥστε ὅστις τὸν ἔβλεπεν ἔπρεπε νὰ πιστεύσῃ ὅτι δὲν εἶχε κατ' αὐτῶν αἰτίαν δυσαρεσκείας.

Ἐν τούτοις ἐκομίσθη σιδηροδέσμιος ὁ Κουαλποπάκας, ὁ υἱός του καὶ ἄλλοι πέντε ἀξιωματικοί του. Ὁ δὲ Μοντεζουμᾶς, ὅσις ἐπέμενε διϊσχυριζόμενος ὅτι εἰς ὅσα συνέβησαν δὲν εἶχε παντελῶς μετοχὴν, τοὺς παρέδωκεν εἰς τοὺς Ἱσπανοὺς διὰ νὰ τοὺς ἐξετάσουν καὶ νὰ τοὺς τιμωρήσουν κατὰ τὴν ἐνοχήν των.

Ὁ Κόρτες συνεκρότησεν ἐπὶ τοῦτο στρατοδικεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐμφανισθέντες οἱ πταῖσται ὡμολόγησαν ὅτι κατεπάτησαν τοὺς ὅρους τοῦ μεταξὺ ἐθνῶν δικαίου, καὶ κατεδικάσθησαν νὰ καοῦν ζῶντες.

Ἕως ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἠρνοῦντο σταθερῶς, ἀπὸ σπανίαν πίστιν πρὸς τὸν δυστυχῆ Αὐτοκράτορά των κινούμενοι, ὅτι δι' ὅσα ἔπραξαν, εἶχον ποτὲ λάβει διαταγὴν παρ' αὐτοῦ. Ἀλλ' ὡς τοῖς ἐγνώσθη ἡ τρομερὰ καταδίκη των, ἐξέλιπεν ὅλον τὸ θάρρος των, κ' ἐβεβαίωσαν ἤδη ὅ,τι εἶχον πρότερον ἀρνηθῇ. Ἀλλ' ὁ Κόρτες δὲν ἠθέλησε νὰ τοὺς ἀκούσῃ πλέον, κ' ἐπρόσταξε νὰ ἐκτελεσθῇ ἡ ποινή των ἀμέσως.

Δικαίως θαυμάζετε, τέκνα, διὰ τὴν ἀνήκουστον τόλμην τοῦ Κόρτες, αἰχμαλωτίζοντος πρῶτον Μονάρχην λατρευόμενον ἀπὸ τοὺς ὑπηκόους του ἐν τῷ μέσῳ πρωτευούσης πολυανθρώπου, τῆς ὁποίας ἡ δύναμις δὲν ἦτον εὐκαταφρόνητος, καὶ μετὰ ταῦτα οἰκειοποιουμένου δικαιοδοσίαν, ἥτις ἀνήκει μόνον εἰς τὰς ἀνωτάτας τοῦ τόπου ἀρχάς. Ἀλλ' ἀναστείλατε τὸν θαυμασμόν σας ἀκόμη ὀλίγον διὰ ν' ἀκούσητε ἄλλο τι, τὸ ὁποῖον θέλει σᾶς ἐκπλήξει πολὺ περισσότερον.

Ὡς νὰ εἶχεν ἀποφασίσει νὰ κορυφώσῃ τὴν ὕβριν τοῦ ταπεινωμένου βασιλέως, καὶ τὸν ἐμπαιγμὸν τῆς πρώτης ἰσχύος του, ὁ Κόρτες διέταξεν αὐθαιρέτως νὰ κενωθῇ ἡ ὁπλοθήκη τοῦ Μοντεζουμᾶ, ὅπου διετηρεῖτο μέγα πλῆθος λογχῶν, ἀσπίδων καὶ ἄλλων πολεμικῶν ὀργάνων, καὶ νὰ κατασκευασθῇ ἐξ αὐτῶν ἡ

πυρᾶ ἐπὶ τῆς ὁποίας ἔμελλον νὰ καοῦν οἱ δυστυχεῖς, μόνον ἀληθὲς ἔγκλημα ἔχοντες ἴσως, ὅτι ἐξετέλεσαν πιστῶς τὴν διαταγὴν τοῦ νομίμου των ἡγεμόνος.

Ἀλλ' ἡ διαταγὴ ἐδόθη· τὰ πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ κράτους πρὸ πολλῶν ἐτῶν συνηθροισμένα ὅπλα συνεσωρεύθησαν. Ἄπειρον πλῆθος ἐκπεπληγμένων θεατῶν ἵστατο πέριξ, καὶ δὲν ἤξευρον τί νὰ στοχασθοῦν καὶ τί νὰ εἰποῦν περὶ τούτων πάντων. Τὰ δὲ δυστυχῆ θύματα ἐσύρθησαν εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης των.

Εἰς τὴν στιγμὴν ταύτην (τώρα, παιδία, ἑτοιμάσατε τὸν θαυμασμόν σας) ἔτρεξεν ὁ Κόρτες συνωδευμένος ὑπό τινων ἀξιωματικῶν καὶ ἑνὸς στρατιώτου φέροντος σιδηρᾶς ἁλύσσεις, κατ' εὐθεῖαν εἰς τὸν κοιτῶνα τοῦ Μοντεζουμᾶ. Πλησιάζων δ' εἰς τὸν ἔντρομον βασιλέα μὲ ἠγριωμένον πρόσωπον, τὸν λέγει μὲ λέξεις κεραυνοβόλους, ὅτι » οἱ κακοῦργοι ὡμολόγησαν αὐτὸν τὸν ἴδιον » Μοντεζουμᾶν ὡς πρωταίτιον τοῦ κακουργήματός των· καὶ » ὅτι ἐπομένως πρέπει δικαίως καὶ αὐτὸς νὰ τιμωρηθῇ διὰ τὸ » ἔγκλημά του. »

Μόλις εἰπὼν τὰς λέξεις αὐτὰς, ἔτρεψε τὰ νῶτα πρὸς τὸν τεθορυβημένον καὶ τοσοῦτον τοῦ προτέρου του ὕψους ἐκπεσόντα Μονάρχην, καὶ ὁ στρατιώτης τὸν ἐδέσμευσε μὲ δεσμὰ ἀτιμωτικά.—Τὶ λέγετε περὶ τούτου, παιδία;

Ὅλα (ἐκτὸς ἑαυτῶν). Βδελυρὸν, βδελυρόν!

Πατ. Ὁ δυστυχὴς Μοντεζουμᾶς ἔμεινεν ὡς νεκρὸς ἄλαλος ζαλισμένος καὶ ἐκτὸς ἑαυτοῦ, καὶ ὑπέμεινεν ἡσύχως ὅ,τι δὲν τὸν ἦτον δυνατὸν νὰ ἀποτρέψῃ· τέλος ἤρχισε νὰ θρηνῇ καὶ νὰ ὀλολύζῃ, διότι βεβαίως ἐνόμιζεν ὅτι θέλει καθυποβληθῇ καὶ αὐτὸς εἰς δίκην. Κατέστησε δ' ἔτι μᾶλλον οἰκτρὰν τὴν τρομερὰν ταύτην σκηνὴν, ἡ διαγωγὴ τῶν πιστῶν του ὑπηρετῶν, οἵτινες σιωπῶντες, ἔπεσον εἰς τοὺς πόδας του, καὶ τοὺς κατέβρεχον μὲ τὰ δάκρυά των, ὕψωνον τὰς σιδηρᾶς του ἁλύσσεις διὰ νὰ ἐλαφρύνουν τὸ βάρος των, καὶ ἔθετον μεταξὺ τοῦ σώματός του καὶ τοῦ σιδήρου μαλακὰ ὑφάσματα, διὰ νὰ μὴν αἰσθάνωνται τὰ βεβηλωθέντα μέλη του τὴν πίεσιν τῶν δεσμῶν.

Ἡ σκηνὴ αὕτη καὶ τὸν σκληρότερον ἤθελε κινήσει εἰς δάκρυα συμπαθείας.

Ἐν τούτοις ἐτελέσθη ἡ ποινὴ τῶν καταδικασθέντων· τότε ὁ Κόρτες ἐπιστρέψας, ἐπλησίασε τὸν Μοντεζουμᾶν μὲν ἱλαρὸν πρόσωπον, καὶ τὸν εἶπεν ὅτι ἡ *δικαιοσύνη ἱκανοποιήθη, ὅθεν καὶ τὸ ἔγκλημά του ἐξέλιπε.*

Ταῦτα εἰπὼν διέταξε νὰ τῷ ἀφαιρεθοῦν τὰ δεσμὰ, καὶ εὐθὺς ἡ χαλαρωθεῖσα ψυχὴ τοῦ Μονάρχου, μετέβη ἀμέσως ἀπὸ τὴν βαθυτάτην θλῖψιν εἰς μεγίστην χαράν. Δὲν ἔπαυεν ἐναγκαλιζόμενος τὸν δυνάστην του, καὶ διαβεβαιῶν αὐτὸν περὶ τῆς θερμῆς του εὐγνωμοσύνης διὰ τὴν ἐλευθέρωσίν του. Ὁ δυστυχής! ἐφαίνετο λησμονῶν εἰς τὴν ὑπερβολὴν τῆς χαρᾶς του, ὅτι αὐτὸς ὁ ἤδη ἀφαιρῶν τὰ δεσμά του, αὐτὸς πρὸ ὀλίγου τὸν εἶχε δεσμεύσει.

Ἰωάννης. Σκέπτομαι νὰ εὕρω τὶ παρεκίνησε τὸν Κόρτες νὰ μεταχειρισθῇ τὸν δυστυχῆ Μοντεζουμᾶν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον; Ἦτον μόνον ἀπὸ κακίαν;

Πατ. Τοῦτο εἶναι ἀπίθανον· φαίνεται εἶχε σκοπὸν νὰ ἐκπλήξῃ μὲ τρόπον ἀπότομον καὶ αὐθάδη τὴν ἤδη καθ' ἑαυτὴν ἀσθενῆ ψυχὴν τοῦ Μοντεζουμᾶ εἰς τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ μὴ δυνηθῇ ποτὲ πλέον νὰ συλλάβῃ τολμηράν τινα ἀπόφασιν ἐναντίον του. Καὶ τῷ ὄντι ἐπέτυχε τοῦ σκοποῦ του· διότι ἡ ψυχὴ τοῦ Μοντεζουμᾶ ἐταπεινώθη, καὶ ἡ ἀσφάλεια καὶ ἡ ἐξουσία τῶν Ἱσπανῶν εἰς τὸ Μεξικὸν ἐφαίνετο βέβαια καὶ ἀκλόνητος πλέον.

Ἀλλ' εἰς τὸν προβλεπτικὸν Κόρτες ὅλα ταῦτα δὲν ἤρκουν, ἐσκέπτετο δὲ νὰ εὕρῃ τρόπον τοῦ νὰ ἔχῃ πάντοτε ἐλευθέραν τὴν ἔξοδον δι' ἑαυτὸν καὶ διὰ τὸ στράτευμά του ἀπὸ τὴν ἀμφίρρυτον ταύτην πόλιν, καὶ καθ' ἣν περίστασιν οἱ Μεξικανοὶ ἤθελον κόψει τὰς γεφύρας τῶν προχωμάτων, αἵτινες μόναι ἔφερον ἀπὸ τὰ περίχωρα εἰς τὴν πόλιν. Τοιοῦτον τρέφων σκοπὸν, ὡμίλει συνεχῶς μετὰ τοῦ Μοντεζουμᾶ περὶ τῆς θαυμασίου ναυπηγίας τῶν Εὐρωπαίων, διὰ νὰ τὸν ἐμπνεύσῃ τὴν περιέργειαν τοῦ νὰ ἰδῇ πλοῖον τοιαύτης κατασκευῆς· ἐπέτυχε δὲ ἐντελῶς.

Ὁ Μοντεζουμᾶς ἔγινεν εἰς ἄκρον περίεργος νὰ ἰδῇ τοιοῦτον πλοῖον, καὶ ὁ Κόρτες ὑπεσχέθη νὰ τὸν προμηθεύσῃ τὴν εὐχαρίστησιν ταύτην. Ἀμέσως πλῆθος ἀχθοφόρων ἐπέμφθη κατ' αὐτοκρατορικὴν προσταγὴν εἰς τὴν Βέρα Κρούζην, διὰ νὰ μεταφέρουν ὅσα ἔμενον ἐκεῖ λείψανα τῶν συντετριμμένων Ἱσπανικῶν πλοίων, καὶ ἄλλοι εἰς τὰ δάση διὰ νὰ κόψουν τ' ἀναγκαῖα ξύλα πρὸς ναυπηγίαν, καὶ οὕτως ἐντὸς ὀλίγου καιροῦ οἱ Ἱσπανοὶ ναυπηγοὶ κατόρθωσαν νὰ κατασκευάσουν δύω μικρὰ *Βριγαρδίνια*, ἤτοι μικρὰ πολεμικὰ πλοῖα, εἰς τὰ ὁποῖα ἄφινον πολλάκις τὸν φυλακισμένον Μονάρχην νὰ πλέῃ πρὸς μεγάλην του διασκέδασιν. Ὁ Κόρτες δ' ἀφ' ἑτέρου ὠφελήθη ἀπὸ τὴν εὐκαιρίαν ταύτην, διὰ νὰ γνωρίσῃ κατ' ἀκρίβειαν τὴν φύσιν τῆς λίμνης καὶ τὰ περίχωρα. Τοῦτο δὲ τὸν ὠφέλησε πολὺ εἰς τὸ μέλλον.

Ἔκτοτε ὁ τολμηρὸς οὗτος νοῦς ἤρχισε νὰ ἐπιχειρῇ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὴν παντελῆ τοῦ Μεξικανικοῦ λαοῦ ὑποδούλωσιν. Ἔπεμψέ τινας τῶν ἀξιωματικῶν του νὰ περιέλθουν ὅλον τὸ κράτος διὰ νὰ γνωρίσουν ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸ μέγεθος καὶ τὴν κατάστασιν ἑκάστης ἐπαρχίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ, τοὺς τόπους ὅπου εὑρίσκετο χρυσὸς καὶ ἄργυρος. Κατέπεισε δὲ τὸν Μοντεζουμᾶν μὲ ἄλλους ἄλλοτε λόγους ν' ἀποβάλῃ κατ' ὀλίγον τοὺς φρονιμωτέρους καὶ ἀξιωτέρους ἀξιωματικοὺς καὶ ὑπουργοὺς τοῦ κράτους του, καὶ ν' ἀντικαταστήσῃ ἀντ' αὐτῶν ἄλλους ἀνεπιφόβους εἰς τοὺς Ἱσπανοὺς διὰ τὴν εὐήθειαν καὶ διὰ τὴν δειλίαν των.

Τέλος μετὰ τοσαύτας ταπεινώσεις, ἐπρότεινεν εἰς τὸν δυστυχῆ Αὐτοκράτορα πρότασιν ἥτις ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην ἔπρεπε νὰ τὸν λυπήσῃ, τὴν φιλαυτίαν του προσβάλλουσα ζωηρῶς. Τὸν ἐζήτησε νὰ κηρυχθῇ τοποτηρητὴς τοῦ βασιλέως τῆς Ἱσπανίας, καὶ νὰ ὑποχρεωθῇ νὰ τῷ πληρώνῃ ἐτησίως φόρον, πρὸς δεῖγμα τῆς ὑποταγῆς του.

Τί νὰ πράξῃ ὁ ἄθλιος Μοντεζουμᾶς; Ἡ ἐλευθερία του, ἡ ἰδία του ζωὴ, ἦσαν εἰς χεῖρας τοῦ Κόρτες· ἦτον ἄρα ἠναγκασμένος νὰ ἐνδώσῃ εἰς πᾶσαν πρότασιν, ὅσον ἀναξιοπρεπὴς καὶ θλιβερὰ καὶ ἂν ἦτον. Συνεκλήθησαν λοιπὸν οἱ μεγιστάνες

τοῦ κράτους, ὁ Μοντεζούμας τοῖς ἐνθύμισεν ὁ ἴδιος τὴν γνωστὴν προφητείαν, ἥτις ἐπληροῦτο, κ' ἐκήρυξεν ἔπειτα ὅτι ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ αὐτὸς καὶ ὅλον τὸ κράτος του θέλει νὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν μέγαν βασιλέα τῆς ἀνατολῆς, εἰς τὸν ὁποῖον κατὰ τὴν διαταγὴν τοῦ κοινοῦ των προπάτορος, ἀνήκει ἡ κυριαρχία αὐτοῦ.

Εἰς τοὺς λόγους τούτους ἐπληρώθησαν οἱ ὀφθαλμοί του μὲ δάκρυα σαφῶς ἀποδεικνύοντα πόσον δεινὴ ἦτον δι' αὐτὸν ἡ θυσία αὕτη. Βωβὸς ψιθυρισμὸς διηγέρθη μεταξὺ τῶν συνηγμένων Μεξικανῶν. Ἡ ἔκπληξις καὶ ἀγανάκτησις εἰκονίζετο εἰς ὅλα τὰ πρόσωπα, καὶ ὅλοι ἐφαίνοντο ἕτοιμοι νὰ ἐκδικήσουν τὰ παραβιασθέντα δίκαια τοῦ ἔθνους καὶ τοῦ κυριάρχου των. Ἀλλ' ὁ Κόρτες κατέστειλε τὸν βρασμὸν πρὶν ἢ ἐκραγῇ, βεβαιῶν αὐτοὺς ὅτι ὁ κύριός του δὲν εἶχε σκοπὸν νὰ ἁρπάσῃ τοῦ Μοντεζουμᾶ τὸ κράτος, ἀλλὰ μόνον νὰ γνωρισθῇ προστάτης αὐτοῦ.

Ἡ διαβεβαίωσις αὕτη καὶ τὸ παράδειγμα τῆς ἑκουσίου ὑποταγῆς τοῦ αὐτοκράτορός των καθησύχασαν τὰ πνεύματα τῶν Μεξικανῶν, καὶ ἤρχισαν τὰς προπαρασκευὰς τῆς ἐπισήμου τελετῆς, τὴν ὁποίαν ἔκριναν ἀναγκαίαν οἱ Ἱσπανοὶ νὰ τελέσουν διὰ νὰ καταστήσωσι τὴν ὑποταγὴν τοῦ Μοντεζουμᾶ ἐπισημοτέραν καὶ ὑποχρεωτικωτέραν. Ὁ αὐτοκράτωρ ἐπεκύρωσε τὴν ὑποταγὴν, δίδων λαμπρότατον δῶρον, καὶ διέταξεν ὅλους του τοὺς Κασίκους νὰ τὸν μιμηθῶσι.

ΔΙΗΓΗΣΙΣ Λ΄.

Μετὰ ταῦτα, εἶπεν ἐξακολουθῶν τὴν ἐπαύριον ὁ πατὴρ, ἤρχισεν ἡ διανομὴ τῶν συναχθέντων θησαυρῶν. Ὁ Κόρτες διέταξε ν' ἀναλυθοῦν ὅλα τὰ χρυσᾶ κοσμήματα, καὶ νὰ χυθοῦν εἰς ῥάβδους, τῶν ὁποίων τὸ βάρος ἐζύγιζε τριακοσίας χιλιάδας λιτρῶν.

Περικλῆς. Ὁποίου εἴδους;

Πατ. Λιτρῶν ἐκ τῶν ὁποίων ἑκάστη ζυγίζει ἑκατὸν ἑξήκοντα δράμια· ὅθεν αἱ τριακόσιαι χιλιάδες λίτραι ἦσαν ἰσοδύναμοι μὲ τριάκοντα τρεῖς χιλιάδας καὶ τριακοσίας τριάκοντα τέσσαρας ὁκάδας σχεδόν. Ὁ δὲ ἄργυρος τὸν ὁποῖον συνέλεξαν ἦτον μόνον διακοσίων πεντήκοντα λιτρῶν.

Ἀλέξανδρος. Εἶναι τὸ χρυσίον περισσότερον, ἢ ὁ ἄργυρος εἰς τὸ Μεξικόν.

Πατ. Τώρα δὲν εἶναι πλέον τὸ χρυσίον· ἀλλὰ θὰ σὲ εἰπῶ πόθεν προήρχετο ὅτι οἱ Μεξικανοὶ τότε εἶχον περισσότερον χρυσὸν, παρὰ ἄργυρον. Ὁ λόγος ἦτον ὅτι ὁ μὲν χρυσὸς εὑρίσκεται πολλάκις καθαρὸς, ὁ δὲ ἄργυρος σπανίως. Ἠξεύρεις τὶ σημαίνει εἰς τοιαύτην περίστασιν καθαρός.

Ἀλέξανδρος. Ὦ! ναὶ! ὅταν δὲν εἶναι μεμιγμένος μὲ ἄλλας ὕλας.

Πατ. Πολλὰ καλά. Ὁ ἄργυρος ἀνορύττεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς βώλους, καὶ καθαιρόμενος ἔπειτα διὰ τοῦ πυρὸς, χωρίζεται ἀπὸ τὰς ἑτερογενεῖς ὕλας. Ἀλλ' ἡ τέχνη αὕτη ἦτον παντάπασιν ἄγνωστος εἰς τοὺς Μεξικανοὺς τότε. Ὁ δὲ χρυσὸς καὶ ὁ ἄργυρος τὸν ὁποῖον εἶχον ἦτον ἐκ φύσεως καθαρὸς, καὶ αὐτοὶ τὸν συνῆγον μόνον· ἀλλὰ καὶ τὴν συναγωγὴν ταύτην ἀπὸ τὴν ἄμμον τῶν ποταμῶν καὶ τὴν διὰ βροχῆς κατασυρομένην γῆν τῶν ὀρέων παρημέλουν αὐτοὶ, διότι τὸ μέταλλον τοῦτο δὲν ἐτι-

μᾶτο παρ' αὐτοῖς ὡς παρ' ἡμῖν τιμᾶται, οὐδ' ἤξευρον νὰ τὸ μεταχειρισθοῦν εἰς ἄλλο, εἰμὴ πρὸς κατασκευὴν στολισμῶν. Ἐκ τούτου δὲν ἐκοπίαζον πολὺ διὰ νὰ συνάξουν τὰ πολύτιμα μέταλλα. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἡ ποσότης τοῦ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, τὴν ὁποίαν ἤθελον ἤδη νὰ διανείμουν μεταξύ των οἱ Ἱσπανοὶ, δὲν ἀνελόγει πρὸς τὰς λαμπρὰς των ἐλπίδας.

Ὁ Κόρτες διαιρέσας ὅλον τὸν θησαυρὸν εἰς πέντε μέρη, προσδιώρισεν ἓν διὰ τὸν βασιλέα τῆς Ἱσπανίας, τὸ δεύτερον ἔλαβεν ὁ ἴδιος ὡς ἀρχιστράτηγος, κατὰ τὴν τότε συνήθειαν, τὸ τρίτον ἐτέθη κατὰ μέρος, πρὸς ἀποζημίωσιν τῶν προκαταβαλόντων τὰ ἔξοδα διὰ τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο, τὰ δ' ἄλλα δύω πέμπτε διενεμήθησαν εἰς ὅλον τὸ στράτευμα. Ἑπομένως τὸ μερίδιον ἑκάστου στρατιώτου δὲν ἦτον ὅσον ἤλπιζον κατ' ἀρχὰς, καὶ τοῦτο ἐγέννησε κοινὴν δισαρέσκειαν· ἀλλ' ὁ Κόρτες προθύμως παρεχώρησεν ἓν μέρος τῶν εἰς αὐτὸν δικαιωματικῶς ἀνηκόντων διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν πλεονεξίαν τῶν ὀπαδῶν του, καὶ οὕτως ἡσύχασαν.

Ὁ δυστυχὴς Μοντεζουμᾶς ἔκλινεν ὡς εἴδαμεν εἰς πᾶσαν καὶ τὴν σκληροτάτην ἀπαίτησιν τῶν δυναστῶν του. Εἰς μίαν μόνον ἐδείχθη ἀξιοθαυμάστου σταθερότητος καὶ ἐπιμονῆς, εἰς τὴν ἀφορῶσαν τὴν θρησκείαν αὐτοῦ καὶ τοῦ λαοῦ του, ἀπὸ τὴν ὁποίαν οὔτε κολακεῖαι, οὔτε ἀπειλαὶ δὲν ἐδύναντο νὰ τὸν ἀποσπάσουν.

Ματαίως προσεπάθησεν ὁ Κόρτες μ' εὐγλωττίαν ἐμπνευσμένην ἀπὸ τὸν θρησκευτικὸν ζῆλον ὅστις τὸν διέφλεγε, νὰ τὸν πείσῃ ὅτι εἶναι ἄλογος καὶ βδελυρὰ ἡ εἰδωλολατρεία του, καὶ νὰ τῷ καταστήσῃ καταληπτὴν τὴν γλυκυτέραν διδασκαλίαν τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Ἔμενεν ἀκλόνητος πάντοτε, καὶ κατὰ τὸ τέλος τῆς συνδιαλέξεως παρεκάλει πάντοτε ὁ Μοντεζουμᾶς τὸν Κόρτες νὰ μὴ τὸν γίνωνται εἰς τὸ ἑξῆς τοιαῦται προτάσεις. Τέλος ἐξηγριώθη τόσον ὁ Κόρτες, ὥστε ἀπεφάσισε νὰ προσβάλῃ τὰ εἴδωλα τῶν Μεξικανῶν ὄχι πλέον διὰ τοῦ λόγου, ἀλλὰ διὰ τοῦ ξίφους.

Ἐν τῷ ἅμα ὡδήγησε τὸ στράτευμά του εἰς τὸν μέγαν ναὸν, μ' ἀπόφασιν νὰ συντρίψῃ τὰ εἴδωλα, καὶ ν' ἀφανίσῃ ὅλα τὰ τῆς λατρείας των. Ἀλλὰ πρὸς θαυμασμόν του, εὗρεν ὅλον τὸ πρ-

λυάριθμον ἱερατεῖον ὡπλισμένον καὶ ἕτοιμον νὰ χύσῃ καὶ τὴν τελευταίαν ῥανίδα τοῦ αἵματός του, πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν εἰδώλων. Πρὸς τούτοις δὲ εἶδε καὶ πλῆθος ὡπλισμένων Μεξικανῶν συῤῥεόντων εἰς βοήθειαν αὐτῶν, καὶ νοήσας ὅτι ὁ ζῆλος του τὸν παρέσυρε πέραν τῶν ὅρων τῆς φρονήσεως, ἠρκέσθη πρὸς τὸ παρὸν θεὶς εἰς τὸν στηλοβάτην ἑνὸς πρὸ πολλοῦ ἤδη κατακρημνισθέντος εἰδώλου τὴν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου, καὶ ἄφησε δι' ἄλλοτε τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἀφρόνων ἐλπίδων του περὶ προσηλυτισμοῦ.

Τὸ συμβὰν τοῦτο ἐφώτησε διὰ μιᾶς τοὺς Μεξικανούς, καὶ εἶδον ὁποία ἡ τύχη των ὑπὸ τοὺς ἀγερόχους τούτους ξένους, τοὺς ὁποίους εἶχον εἰς τόσην τιμὴν κατ' ἀρχάς. Ἤρχισαν ἐπομένως νὰ συλλογίζωνται πῶς νὰ τοὺς ἀποδιώξουν ἢ νὰ τοὺς ἐξολοθρεύσουν. Οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ προΰχοντες συνερχόμενοι ἔκτοτε εἰς συνεχεστέρας μυστικὰς συνετεύξεις μὲ τὸν φυλακισμένον Αὐτοκράτορά των, ἐφώναζον ἐκδίκησιν διὰ τοὺς ἐξυβρισθέντας θεούς των, καὶ ἡ κατάστασις τοῦ δυστυχοῦς Μοντεζουμᾶ ἔγινεν ὡς ἐκ τούτου ἐπισφαλεστέρα καὶ δεινοτέρα. Τί ν' ἀποφασίσῃ; πρὸς τίνα νὰ στραφῇ, πρὸς τὸν λαόν του; Ἀλλ' ἐκινδύνευε νὰ φονευθῇ ἀπὸ τοὺς δυνάστας του εἰς τῶν ὁποίων τὰς χεῖρας εὑρίσκετο. Πρὸς τοὺς δυνάστας του νὰ στραφῇ; Ἀλλ' ἐκινδύνευε ν' ἀπολέσῃ ὅλον τοῦ κράτος του. Τί δ' ἐδύνατο νὰ ἐλπίσῃ ἀπὸ τοὺς ὑποτιθεμένους φίλους του τούτους, τὸ εἶδεν ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε διαγωγῆς των. Ἐπιπολὺ ἀμφίῤῥοπος ἐκυμαίνετο ἡ ἀσθενής του ψυχή, ὡς ἀδύνατος κάλαμος ὑπὸ ἐναντίων ἀνέμων κλονούμενος. Τέλος ἀπεφάσισε ν' ἀκολουθήσῃ μέσην ὁδόν, τὴν ὁποίαν ἐφρόνει ἀσφαλεστέραν.

Τοῦτον συλλαβὼν τὸν σκοπόν, ἐκάλεσε τὸν Κόρτες, ὅστις ἔχων ἤδη ὑποψίας τινὰς διὰ τὰς μυστικὰς συνεντεύξεις τοῦ αὐτοκράτορος μὲ τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς προΰχοντας, ἠθέλησε νὰ συνοδευθῇ ὑπὸ δώδεκα τῶν ἀνδρειοτέρων του ὁπαδῶν. Ἡ δ' ὑποψία του ηὔξησεν ἔτι μᾶλλον, ὅτε εἰσελθὼν εἰς τὸν θάλαμον τοῦ Μοντεζουμᾶ, παρετήρησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ τοιαύτην ἐμβριθῆ σοβαρότητα, ὁποίαν ἕως τότε ποτὲ δὲν εἶχεν ἰδῇ εἰς αὐτόν· ἔτι

μᾶλλον δ' ἐξεπλάγη ὅταν λαβὼν αὐτὸν ἀπὸ τὴν χεῖρα ὁ Μοντεζουμᾶς, τὸν εἵλκυσε κατὰ μέρος, καὶ τὸν εἶπε μὲ σχεδὸν ἐπιτατικὸν καὶ ἀπειλητικὸν φωνῆς τόνον, « Ὅτι ἐπειδὴ ὁ σκοπὸς διὰ τὸν ὁποῖον ὁ κύριός του τὸν ἔπεμψεν ἐξεπληρώθη ἤδη, διὰ τοῦτο εἶναι ἐλπὶς ὅτι θέλει τώρα πλέον ταχύνει τὴν ἀναχώρησίν του. »

Οἱ ἀνέλπιστοι οὗτοι λόγοι, ἔτι δὲ μᾶλλον τὸ σκοτεινὸν βλέμμα καὶ τὸ ἀτρόμητον ὕφος μὲ τὸ ὁποῖον τοὺς εἶπεν, ἐκίνησαν τὸν στρατηγὸν νὰ στραφῇ πρὸς ἕνα τῶν ὀπαδῶν του, καὶ νὰ τὸν διατάξῃ κρυφίως νὰ ὁπλίσῃ ἀμέσως ὅλον τὸ στράτευμά του, καὶ νὰ περιμένῃ περαιτέρω ὁδηγίας. Μετὰ ταῦτα θωρακισθεὶς μὲ ὅλην του τὴν εὐσάθειαν, ἐστράφη πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, καὶ μὲ ὕφος ἀδιαφορίας τὸν ἀπεκρίθη, ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ἐπιθυμεῖ ἀνυπομόνως νὰ ἐπανέλθῃ ὅσον τάχος εἰς τὴν πατρίδα του· ἀλλ' ἐπειδὴ, ὡς εἶναι γνωστὸν, ὅλα του τὰ πλοῖα ἐσυντρίφθησαν, ὅτι ἔπρεπε πρῶτον νὰ ναυπηγήσῃ ἄλλα, καὶ ὅτι πρὸς τοῦτο ζητεῖ τοῦ αὐτοκράτορος τὴν σύμπραξιν.

Ὁ Μοντεζουμᾶς δὲν ἐδυνήθη νὰ κρύψῃ τὴν ἄμετρόν του χαρὰν διὰ τὴν ἀπροσδόκητον ταύτην ἀπόκρισιν· ἐναγκαλισθεὶς δὲ τὸν Κόρτες, τὸν κατεφίλει, καὶ τὸν ἐβεβαίωνεν, ὅτι αὕτη ἡ ἀπόφασίς του ἤρκει διὰ νὰ πραΰνῃ καὶ τοὺς Θεούς του καὶ τὸν λαόν του, διότι τῶν ξένων ἡ ἀναχώρησις ἦτον κοινὴ ὅλων εὐχή.

Ἐκ τῶν λόγων τούτων ἐννόησεν ὁ Κόρτες ἀκριβῶς τὰ φρονήματα τοῦ ἱερατείου καὶ τοῦ λαοῦ. Τοῦτο τὸν ἀνησύχει μεγάλως, καὶ ἔκρινεν ἀναγκαῖον νὰ ἐξακολουθήσῃ προσποιούμενος διὰ ν' ἀποφύγῃ τὸν κίνδυνον ὅστις τὸν ἠπείλει πρὸ τῆς ἐκτελέσεως τῶν σκοπῶν του.

Ταῦτα ἀποφασίσας, διέταξε μὲν κατὰ τὸ φαινόμενον νὰ ἑτοιμασθοῦν νέα πλοῖα, κρυφίως ὅμως παρήγγειλε τοὺς ναυπηγοὺς ν' ἀναβάλλουν τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου των ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον μὲ διαφόρους προφάσεις δυσκολιῶν. Ἤλπιζε δὲ ὅτι ἴσως ἐν τῷ μεταξὺ ἤθελε φθάσει ἡ ἐπικουρία τὴν ὁποίαν ἐπρόσμενεν ἀπὸ τὴν Ἱσπανίαν.

Ἀλλ' ὡς νὰ ἤθελεν ἡ θεία δίκη νὰ τὸν τιμωρήσῃ ἀμέσως διὰ τὴν ἄτιμον ταύτην διαγωγήν του, εὑρέθη μετ' οὐ πολὺ εἰς θέσιν ἥτις τὸν ἔφερεν εἰς ἐσχάτην ἀπελπισίαν.

Ὁ Μοντεζουμᾶς τὸν μετεκάλεσε μὲ μεγάλην βίαν πάλιν πλησίον του καὶ τὸν ἔδειξεν εἰκόνα κατὰ τὸν Μεξικανικὸν τρόπον εἰς λευκὸν ὕφασμα ἐσκιαγραφημένην, καὶ παριστῶσαν δεκαοκτὼ Εὐρωπαϊκὰ πλοῖα. Ἡ εἰκὼν αὕτη ἐστάλη κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα μὲ ταχυδρόμον, εἰδοποιοῦντα ὅτι τὰ εἰκονιζόμενα πλοῖα εἶχον προσορμισθῆ εἰς τὰς παραλίας τοῦ Μεξικοῦ.

Ὁ Κόρτες ἀκούσας τὴν εἴδησιν ταύτην ἐχάρη μεγάλως, διότι ἤλπισεν ὅτι τὰ πλοῖα ταῦτα τῷ ἔφερον τὴν βοήθειαν τὴν ὁποίαν περιέμενεν ἀπὸ τὴν Ἱσπανίαν, ὁμοῦ δὲ καὶ τὴν βασιλικὴν ἐπικύρωσίν του εἰς τὴν θέσιν διοικητοῦ εἰς τοὺς τόπους τοὺς ὁποίους ἀνεκάλυψεν. Ἀλλὰ πόσον ἐξεπλάγη ὅταν μετά τινας ἡμέρας ἔλαβε τὴν θλιβερὰν εἴδησιν ἀπὸ τὸν Σανδοβάλον, ἔπαρχον τῆς Βέρα Κρούζης, ὅτι ὁ φθάσας στόλος ἐξέλλετο ἀπὸ τὸν Βελασκουέζον διὰ νὰ συλλάβῃ αὐτὸν καὶ τοὺς ὀπαδούς του, ὅπως δικασθῶσιν ἐπὶ προδοσίᾳ εἰς Κοῦβαν. Καὶ ἀκούσατε πῶς ἔμαθεν ὁ Βελασκουέζος τὸν τόπον ὅπου εὑρίσκετο.

Ἠξεύρομεν ὅτι ὁ Κόρτες ἔπεμψε πλοῖον εἰς Ἱσπανίαν νὰ φέρῃ τὰ πλούσια δείγματα τῶν Μεξικανῶν προϊόντων, καὶ νὰ λάβῃ τὴν βασιλικὴν ἐπικύρωσιν τοῦ διορισμοῦ του ὡς διοικητοῦ τῶν τόπων τούτων. Ὁ Μοντέϊος καὶ ὁ Πορτοκαρρέρος, οἱ κυβερνῆται τοῦ πλοίου τούτου, διετάχθησαν νὰ προσέξουν, μὴ εἰς τὸν πλοῦν των πλησιάσον εἰς τὴν νῆσον Κοῦβαν, ἀλλ' ἀφήνοντες αὐτὴν δεξιῶς, νὰ περιπλεύσουν τὸ ἀκρωτήριον τῆς Φλωρίδος, (Ἰδέτε ἐδῶ εἰς τὸν πρῶτον μας πίνακα.) Διὰ τοῦ πορθμοῦ τῆς Βαχαμικῆς θαλάσσης· *οὕτως ὀνομάζεται τὸ στενὸν μεταξὺ Φλωρίδος καὶ τῶν Βαχαμικῶν νήσων.* Ἀλλ' ὁ Μοντέϊος ἔχων εἰς τὴν Κοῦβαν κτῆμα, ἐλησμόνησε εἰς τόσον βαθμὸν τὰ χρέη του καὶ τοῦ στρατηγοῦ του τὴν προσταγὴν διὰ τὴν εὐχαρίστησιν τοῦ νὰ ἐπισκεφθῇ τὸ ὑποστατικόν του, ὥστε ἦλθεν εἰς Κοῦβαν πρὶν πλεύσῃ εἰς Ἱσπανίαν. Ἀλλὰ μόλις

ἐφάνη εἰς τὰ παράλια τῆς νήσου, καὶ ὁ Βελασκουέζος εἰδοποιήθη. Ἀφ' ὅτου ἀπέπλευσεν ὁ Κόρτες, ἀπὸ σφοδρὰν ὀργὴν, ζηλοτυπίαν καὶ μετάνοιαν φλεγόμενος, ὡς ἤκουσε τὴν εἴδησιν ταύτην, ἔπεμψεν ἀμέσως δύω καλῶς ὡπλισμένα πλοῖα διὰ νὰ συλλάβῃ τὸ πλοῖον τοῦ Κόρτες καὶ τὸ πλήρωμά του. Κατ' εὐτυχίαν ὅμως ἐννοήσαντες οὗτοι ἐν καιρῷ τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον, προλαβόντες διέφυγον καὶ ἔπλευσαν ἀκωλύτως πρὸς τὴν Ἱσπανίαν.

Τότε ἐξηγριώθη ὁ Βελασκουέζος, τότε ἀπεφάσισε νὰ ὁπλίσῃ ἰσχυρὸν στόλον, καὶ συλλαβὼν τὸν Κόρτες, ὅπου ἂν τὸν ἤθελεν εὕρει, νὰ σβύσῃ εἰς τὸ αἷμά του τὴν φιλέκδικον φλόγα του. Ἐνῷ δ' ἡτοιμάζετο, ἔλαβεν εἴδησιν ἀπὸ τὴν Ἱσπανίαν, ὅτι τὸ πλοῖον τὸ ὁποῖον τὸν εἶχεν ἐκφύγει ἔφθασεν εὐτυχῶς εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον του· καὶ ἐνταὐτῷ ἔμαθε μὲ ἀκρίβειαν τὸ μέρος τῆς διατριβῆς τοῦ Κόρτες, καὶ τὰς ἕως τότε ἐπιτυχίας του.

Αἱ προπαρασκευαὶ ἐξηκολούθησαν μὲ διπλασίαν δραστηριότητα· συνίστατο δὲ ὁ στόλος εἰς δεκαοκτὼ πλοῖα, φέροντα ὀκτακοσίους στρατιώτας πεζοὺς, ὀγδοήκοντα ἱππεῖς, καὶ δώδεκα πυροβόλα. Ἦτον δὲ ἡ δύναμις αὕτη δ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, καὶ εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη τοῦ κόσμου φοβερὰ, καὶ ὑπερέβαινε κατὰ τὸ ἥμισυ τὴν τοῦ Κόρτες. Ὡς ἐτελείωσαν αἱ ἑτοιμασίαι, ὁ Ναρβαέζος, ἀνὴρ ἀνδρεῖος, ἀλλὰ ὀξύθυμος εἰς ἄκρον καὶ ἀδιάλλακτος, διωρίσθη κυβερνήτης τοῦ στόλου, ἅμα δὲ καὶ ὑποδιοικητὴς εἰς τοὺς τόπους τοὺς ὁποίους ὁ Κόρτες εἶχεν ἀνακαλύψει. Τούτου ἡ ἀνέλπιστος ἄφιξις ἐδηλώθη εἰς τὸν Κόρτες.

Φαντασθῆτε τὴν δεινὴν θέσιν τοῦ ἥρωός μας, καὶ φαντασθῆτε πόσον ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ ἐγίνετο δεινοτέρα. Νὰ τολμήσῃ νὰ κινηθῇ κατὰ δυνάμεως εὐρωπαϊκῆς, διπλασίας τῆς ἰδικῆς του; Ἀλλ' ἤθελεν ἀπολέσει τὸ Μεξικὸν, καὶ ὅλους τῶν μέχρι τοῦδε ἀγώνων του, τῶν μέχρι τοῦδε κινδύνων του τοὺς καρπούς. Πῶς δὲ ἤθελεν ἐλπίσει, νὰ νικήσῃ ἐχθρὸν, ἴσον μὲν μὲ αὐτὸν κατὰ τὴν ἀνδρείαν, τὴν τέχνην τοῦ πολέμου, καὶ τὰ ὅπλα, ἀλλὰ κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀνθρώπων καὶ κατὰ τὴν ἀκμὴν τῶν δυνάμεων ἀσυγκρίτως ἀνώτερον; Νὰ προσμείνῃ εἰς τὸ Μεξικὸν τὴν ἔλευσίν του; Ἀλλὰ τότε ἐκινδύνευε νὰ πολεμηθῇ ἐνταὐτῷ ἀπὸ δύω ἐπί-

σής φοβερούς ἐχθρούς· διότι ἦτον μᾶλλον ἡ πιθανὸν ὅτι οἱ Μεξικανοὶ ὡς ἤθελον νοήσει τὴν θέσιν του, ἤθελον λάβει εὐθὺς τὰ ὅπλα των κατ' αὐτοῦ. Ἠ νὰ παραδοθῇ ἑκουσίως καὶ νὰ δικασθῇ ἀπὸ ἄνθρωπον διψῶντα τὸ αἷμά του; Ἀλλὰ τότε ἦτον ἄφευκτος ὁ ἀφανισμός του. Τὶ νὰ πράξῃ λοιπόν;

Εἰς ταύτην τὴν ἀβεβαιότητα εὑρισκόμενος, ἐλάμβανε καὶ καθ' ἡμέραν εἰδήσεις, χειροτέρας τὴν μίαν τῆς ἄλλης. Ἔμαθεν ὅτι τινὲς τῶν στρατιωτῶν του λειποτακτήσαντες πρὸς τὸν Ναρβαέζον, τὸν ἐδίδαξαν ὅλα ὅσα ἔπρεπε νὰ ἠξεύρῃ. Ἤκουσεν ὅτι ὁ Ναρβαέζος διέδιδε παντοῦ, ὅτι ὁ Κόρτες καὶ οἱ ὀπαδοί του ἦσαν προδόται, δουλώσαντες τοὺς Μεξικανοὺς χωρὶς τῆς εἰδήσεως καὶ θελήσεως τοῦ μονάρχου των, καὶ ὅτι αὐτὸς καὶ τὸ στράτευμά του ἐπέμφθησαν διὰ ν' ἀναστείλουν τὰς βιαιοπραγίας ἀχρείων λειποτακτῶν, καὶ νὰ τοὺς φέρουν δεσμίους ὀπίσω, ὅπως λάβουν ποινὴν πρὸς τὸ ἔγκλημά των ἀνάλογον. Ὅθεν προσεκάλει φιλικῶς ὅλους τοὺς ἀδικηθέντας λαοὺς νὰ συνενωθοῦν μετ' αὐτοῦ καὶ νὰ τὸν βοηθήσουν νὰ ζωγρήσῃ τὴν ληστρικὴν αὐτὴν συμμορίαν.

Ἐννοεῖτε πόσον ἡ εἴδησις αὕτη ἤχησεν εὐχαρίστως εἰς τὰ ὦτα τοῦ φυλακισμένου Μοντεζουμᾶ, καὶ εἰς τὰ τῶν ἤδη παρωργισμένων ὑπηκόων του. Ἡ χαρά των καὶ ἡ προθυμία των, νὰ βοηθήσουν τὸν Ναρβαέζον, ἦτον προφανεστάτη. Ἓν μόνον τοὺς ἐτάραττεν ἀκόμη καὶ τοὺς ἔπειθε νὰ μὴν ἀρχίσουν εἰσέτι βιαιοπραγίας κατὰ τῶν μισητῶν ξένων, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἐπεθύμουν νὰ ἐλευθερωθοῦν. Τοῦτο δ' ἦτον τὸ ὕφος τοῦ Κόρτες ὅταν ἤκουεν αὐτὰς τὰς εἰδήσεις. Τοσοῦτον ἡ γενναία ψυχὴ τοῦ ἀνδρὸς τούτου ἐδάμαζε πᾶσαν ἔκφρασιν τῆς μερίμνης του, ὥστε ποτὲ δὲν ἐφαίνετο εἰς τοὺς χαρακτῆράς του οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον ἀνησυχίας ἢ φόβου σημεῖον, ὅσον δεινὴ κ' ἐπικίνδυνος καὶ ἂν τῷ ἐφαίνετο ἡ θέσις εἰς τὴν ὁποίαν εὑρέθη. Μὲ χαρμόσυνον, ἥσυχον πρόσωπον ἀνήρει ὅλας τὰς εἰδήσεις ὅσας ὁ Ναρβαέζος διέδιδε, καὶ διϊσχυρίζετο ὅτι οἱ ἀφιχθέντες Εὐρωπαῖοι εἶναι φίλοι του, ὑπήκοοι ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως, καὶ ὅτι μετ' αὐτῶν θὰ τὸν ἰδοῦν ἐντὸς ὀλίγου ν' ἀποπλεύσῃ ὁμοῦ μὲ ὅλον τὸ στράτευμά του ἐν ἄκρᾳ εἰρήνῃ.

Ἀλλ' ὅσον ἤσυχος καὶ ἀμέριμνος ἐφαίνετο ὁ Κόρτες ἐξωτερικῶς, τόσῳ μᾶλλον ἔμφροντις καὶ πλήρης ἀμφιβολίας ἦτον ἐσωτερικῶς. Ἐν τούτοις ἐσκέφθη, ἐντείνας ὅλας τῆς φρονήσεώς του τὰς δυνάμεις, τί τὸ καταλληλότερον διὰ τὴν περίστασιν, καὶ τὰ πάντα σταθμίσας, συνέλαβε τέλος ἀπόφασιν γέννημα συνέσεως καὶ γενναιότητος ἐνταυτῷ· ἀπεφάσισε νὰ δοκιμάσῃ πρῶτον ἂν δυνηθῇ νὰ συμβιβασθῇ φιλικῶς μὲ τὸν Ναρβαέζον, καὶ ἂν δὲν ἐπιτύχῃ, νὰ τὸν πολεμήσῃ.

Ἡ δοκιμὴ ἔγινεν, ἀλλ' ἀπέτυχεν. Ὁ ἅγριος Ναρβαέζος δὲν ἠθέλησε ν' ἀκούσῃ συμβιβασμόν, διότι ἐνόμιζεν εὔκολον νὰ συλλάβῃ τὸν Κόρτες μὲ τὸ ὀλίγον του στράτευμα. Ὅθεν δὲν ἔμενεν εἰς τὸν Κόρτες εἰμὴ ν' ἀντισταθῇ ὅσον ἠμπόρει, καὶ εἰς τοῦτο καὶ ἡτοιμάσθη. Ἐκλέξας διώρισε διοικητὴν εἰς τὸ Μεξικὸν καὶ ἀρχηγὸν τῶν πεντήκοντα στρατιωτῶν τοὺς ὁποίους ἀπεφάσισεν ν' ἀφήσῃ εἰς τὴν πρωτεύουσαν, τὸν Ἀλβαράτον, ἀξιωματικὸν γενναῖον καὶ ἐξόχως ὑπὸ τῶν Μεξικανῶν τιμώμενον. Διέταξε δ' αὐστηρῶς τοὺς μένοντας εἰς τὸ Μεξικὸν νὰ διατελέσουν ἐπὶ τῆς ἀπουσίας του εἰρηνικῶς καὶ ἡσύχως, πρὸς δὲ τὸν Μοντεζουμᾶν, ὅστις εἶχεν ὑπεσχεθῇ οἰκειοθελῶς νὰ μείνῃ ὑπὸ τὴν φρουρὰν τῶν Ἱσπανῶν μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς του, νὰ προσφέρωνται μὲ ὅλον τὸ δυνατὸν σέβας.

Ἰδοὺ λοιπὸν ἕτοιμος ὁ ἀτρόμητος ἀνὴρ νὰ ἐκστρατεύσῃ μὲ τὰ μικρὰ λείψανα τοῦ διηρημένου στρατεύματός του κατ' ἐχθροῦ τοσοῦτον ὑπερέχοντος κατὰ δύναμιν, καὶ τοσοῦτον ἐναντίον του ἐξηγριωμένου, ὥστε, σᾶς ὁμολογῶ, τρέμω περὶ τοῦ ἀποβησομένου.

Ἀλλ' ἐπειδὴ σήμερον δὲν δυνάμεθα πλέον νὰ τὸν ἀκολουθήσωμεν μακράν, ἂς ἀναβάλωμεν τὴν ἐκστρατείαν ὡς αὔριον.

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΛΑ'.

Πατήρ. Ἄγωμεν παιδία! Ἂς συνοδεύσωμεν τὸν Κόρτες μας εἰς τὴν ἐκστρατείαν του, ἥτις θέλει κλείσει ἴσως τὸ στάδιον τῆς εὐκλεοῦς του ζωῆς.

Ἑλένη. Ὁ δυστυχὴς Κόρτες!

Πατ. Ὁ Ναρβαέζος εἶχε προχωρήσει ἕως τὴν Ζεμβοάλλαν. Ὁ δὲ Σανδοβάλος ἐμπιστευθεὶς τὴν ὑπεράσπισιν τῆς ἀποικίας Βέρα Κρούζης εἰς τοὺς συμμάχους του Ἀμερικανοὺς, προσεπάθει μὲ τοὺς ὀλίγους ἀνθρώπους του νὰ ἑνωθῇ μὲ τὸν Κόρτες, ὅστις ἔσπευδε ταχύτατα πρὸς συνάντησίν του. Συνηνώθησαν δὲ εἰς μέρος ἀπέχον δώδεκα περίπου μίλια ἀπὸ τὴν Ζεμβοάλλαν, καὶ ἀμφότερα τὰ σώματα ὁμοῦ ἀπετέλουν μόλις διακοσίους πεντήκοντα μαχητάς· μηδαμινὸς ἀριθμὸς, καὶ μ' ὅλον τοῦτο ἐπέμενεν ὁ Κόρτες εἰς τὴν ἀπόφασιν τὴν ὁποίαν ἅπαξ συνέλαβε νὰ κινηθῇ εὐτόλμως κατὰ τοῦ ἐχθροῦ του. Ἀλλὰ διὰ νὰ δύναται πρὸς ἰδίαν του ἡσυχίαν νὰ λέγῃ ὅτι εἰς τὸ αἷμα τὸ ὁποῖον ἔμελλε νὰ χυθῇ, δὲν ἦτον ἔνοχος, ἔπεμψε δὶς πάλιν πρέσβεις πρὸς τὸν Ναρβαέζον, μὲ προτάσεις συμβιβασμοῦ. ἀλλ' εἶδε μὲ λύπην του ὅτι αἱ προτάσεις του ἀγερόχως καὶ ὑβριστικῶς ἀπερρίφθησαν, καὶ ἔμαθεν ἀκόμη ὅτι ὁ ἀδιάλλακτος οὗτος ἐχθρός του, λυσσῶν ἀπὸ ὀργὴν, ἐπροκήρυξε τιμὴν διὰ τὴν κεφαλὴν τοῦ Κόρτες, ἐπ' ἐλπίδι νὰ ἐρεθίσῃ ἀσυνείδητόν τινα ἐκ τῶν ὀπαδῶν του νὰ τὸν φονεύσῃ. Ἀλλ' ὁ Κόρτες εἶχε τόσην πεποίθησιν περὶ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς πίστεως τῶν στρατιωτῶν του, ὥστε δὲν ἐφοβήθη παντελῶς τοῦ ἐχθροῦ του τὸ αἰσχρὸν κίνημα. Ἐπροχώρει δ' ἐξ ἐναντίας ἀτάραχος πρὸς τὴν Ζεμβοάλλαν, κ' ἐπλησίασε μέχρι ἑνὸς μιλίου μακρὰν αὐτῆς ὅταν ὁ Ναρβαέζος ἐκλαμβάνων τὴν τόλμην του ὡς περιφρόνησιν πρὸς αὐτὸν, ἔσπευσε νὰ τὴν ἀποπλύνῃ ἀμέσως εἰς τοῦ ἐχθροῦ του τὸ αἷμα, κ' ἐκινήθη κατ' αὐτοῦ μὲ ὅλην τὴν δύναμίν του.

Ἀλλ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἔπεσε τόσον ῥαγδαία βροχὴ, καὶ ὁ Κόρτες ἔκλεξε τὴν θέσιν του πέραν πλημμυρήσαντος ποταμοῦ τόσον εὐστόχως, ὥστε ὁ Ναρβαέζος εἶδεν ὅτι ἦτον ἀδύνατον νὰ τὸν προσβάλῃ αὐθημερόν. Ἐπειδὴ δὲ τὰ στρατεύματά του, ἀσυνήθιστα ὄντα εἰς τὰς ταλαιπωρίας τοῦ πολέμου προτιμῶντα νὰ πολεμοῦν μᾶλλον ὑπὸ τὸν Κόρτες παρὰ ὑπ' αὐτὸν, ἤρχισαν νὰ παραπονῶνται μεγαλοφώνως, ἐβιάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ τὴν ἑσπέραν πάλιν εἰς τὴν Ζεμβοάλλαν ὀπίσω.

Τότε συνέλαβεν ὁ Κόρτες, αἰφνιδίως μὲν, ἀλλ' οὐχ ἧττον ἐσκεμμένως, ὡς πάντοτε συνήθιζε ν' ἀποφασίζῃ, ταχεῖαν καὶ εὔτολμον ἀπόφασιν, νὰ τελειώσῃ αὐτὴν ταύτην ἀκόμη τὴν νύκτα τὸν πόλεμον, μὲ τὸν ἰδιόν του, ἢ μὲ τοῦ ἐχθροῦ του τὸν ὄλεθρον. Ἀπεφάσισε δηλαδὴ νὰ ὁρμήσῃ κατ' αὐτοῦ ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ σκότους καὶ τῆς βροχερᾶς νυκτὸς ἀνελπίστως, διότι ἤλπιζε πεποιθότως ὅτι ἀφ' ἑνὸς μὲν ὁ Ναρβαέζος διὰ τὴν ἀλαζῶνα ἀμεριμνίαν του, ἀφ' ἑτέρου δὲ οἱ στρατιῶταί του ἀπηυδημένοι ὄντες καὶ ὀλίγον εἰς τὰς πολεμικὰς κακουχίας ἐξησκημένοι, ἤθελον εἶσθαι τὴν νύκτα ταύτην ὀλιγώτερον προσεκτικοὶ ἀπὸ πᾶσαν ἄλλην. Ὅθεν συναγαγὼν τὸν μικρόν του στρατὸν, καὶ κοινοποιήσας εἰς αὐτὸν τὸν σκοπόν του, εἶδε μὲ μεγάλην χαρὰν του, ὅτι δὲν εἶχεν ἀνάγκην νὰ τοὺς παροτρύνῃ εἰς τὸ ἐπικίνδυνον τόλμημα, διότι ὅλοι ἀνεξαιρέτως διεφλέγοντο ἀπὸ προθυμίαν. Μετὰ ταῦτα διήρεσεν ἀμέσως τὸ στράτευμα εἰς τρεῖς λόχους, τῶν ὁποίων ὁ μὲν ὡδηγεῖτο ὑπὸ τοῦ Σανδοβάλου, ὁ δὲ ὑπὸ τοῦ Ὀλίδου, καὶ ὁ τρίτος, ὑπὸ τοῦ Κόρτες αὐτοῦ.

Ἦτον νὺξ, καὶ νὺξ ἐκ τῶν ἀγριωτάτων καὶ μελανωτάτων ἀφ' ὅσας ποτὲ ὑπῆρξαν· ὁ πλημμυρήσας ῥυὰξ ἐβρόντα ὡς χειμάρρος κρατερὸς, καὶ ἄλλως δὲν ἐδύναντο νὰ τὸν διέλθουν, εἰμὴ μόνον πεζοὶ. Ὁ κίνδυνος μὴ πνιγοῦν εἰς αὐτὸν ἦτον μέγας, ἀλλὰ μικρὸς πρὸς γενναίους οἵτινες ποτὲ δὲν ἐδίσταζον. Ὁ Κόρτες ἐπήδησεν εἰς αὐτὸν πρῶτος, καὶ οἱ ὀπαδοί του ἠκολούθησαν τὸ παράδειγμα τοῦ γενναίου ἀρχηγοῦ εὐθύμως καὶ πεποιθότως. Τὸ ὕδωρ τοῖς ἔφθανεν ἕως εἰς τὸν λαιμὸν, καὶ μ' ὅλον τοῦτο διέβησαν ὅλοι εὐτυχῶς εἰς τὴν ἀπέναντι ὄχθην. Ἐδῶ δὲ ἐνῷ τὸ ὕδωρ

ἐστάλαζεν ἀπ' ἐπάνω των, ἐκίνησαν μὲ βαθείαν σιωπὴν πρὸς τὴν Ζεμβοάλλαν, φέροντες ἕκαστος ξίφος, ἐγχειρίδιον καὶ μακρὰν Ἀμερικανικὴν λόγχην, τὴν ὁποίαν ἔμελλον νὰ μεταχειρισθῶσιν ἐναντίον τοῦ ἱππικοῦ, διότι ὁ ἀρχηγὸς εἶχε παρατηρήσει ὅτι εἰς τοῦτο ἦσαν αἱ λόγχαι ὠφέλιμοι.

Ὅ,τι προεῖδεν ὁ Κόρτες, τοῦτο καὶ εὗρεν. Ὁ Ναρβαέζος ἀπὸ ἀμέλειαν καὶ ἀπερισκεψίαν εἶχε διορίσει μόνον δύω σκοποὺς νὰ φρουρῶσιν. Ὁ πρῶτος αὐτῶν καταληφθεὶς αἰφνιδίως ἠχμαλωτίσθη· ὁ δὲ ἄλλος διαφυγὼν ἔτρεξεν ὅλος ἔντρομος εἰς τὴν πόλιν νὰ εἰδοποιήσῃ. Ἀλλὰ θὰ τὸ πιστεύσητε! Ὁ Ναρβαέζος ἀνοήτως πεποιθὼς εἰς τὴν δύναμίν του, καὶ ἔτι μᾶλλον ἀνοήτως καταφρονῶν ἐχθρὸν τὸν ὁποῖον ἔπρεπε διὰ πολοὺς λόγους νὰ σέβηται, ἀπέδωσε τοὺς λόγους τοῦ θορυβοῦντος φρουροῦ εἰς φαντασίαν πεπληγμένην ἀπὸ τὸν φόβον, καὶ εὗρε γελοιωδέστατον ὅτι ὁ Κόρτες ἤθελε τολμήσει νὰ κινηθῇ κατ' αὐτοῦ μὲ τοὺς ὀλιγίστους ἀνθρώπους του καὶ νὰ τὸν προσβάλῃ. Ἀλλ' αἴφνης ἠκούσθησαν φοβεραὶ πολέμου κραυγαὶ τοῦ Κόρτες καὶ τῶν ἀνδρείων συστρατιωτῶν του, ἐπιπεσόντων ὡς κεραυνῶν ἐπὶ τὴν πόλιν, καὶ φόβον διασπειρόντων καὶ τρόμον.

Τότε, ἀλλ' ἀργὰ πλέον, ἐγνώρισεν ὁ Ναρβαέζος τὴν μωράν του ἀπάτην, κ' ἔτρεξεν ὅσον ἐδυνήθη διὰ νὰ λάβῃ τὰ ὅπλα του. Ἦτον ἐστρατοπεδευμένος αὐτὸς καὶ τὸ στράτευμά του πλησίον μεγάλου ναοῦ. Ἀλλ' ὁ ἐχθρὸς ὥρμησε μὲ τοιαύτην ἀκράτητον ταχύτητα πρὸς αὐτὸν, ὥστε μία μόλις βολὴ πυροβόλου ἐπρόφθασε νὰ ῥιφθῇ κατ' αὐτοῦ. Ὁ Σανδοβάλος, ὅστις ἐδιοικοῦσε τὴν ἐμπροσθοφυλακὴν ἐκυρίευσεν ἐπιπεσὼν ἀκαταμαχήτως τὰ μεγάλα τηλεβόλα κ' ἐβίασε τὸν ἀτάκτως μαχόμενον ἐχθρὸν ν' ἀναβῇ τὴν κλίμακα τοῦ ναοῦ, ὅπου συνεκροτήθη σφοδρὰ καὶ πεισματώδης μάχη.

Ὁ Ναρβαέζος εὑρισκόμενος ἐπάνω εἰς τὸν ναὸν, παρεκίνει μὲν διὰ παραδείγματος καὶ διὰ προτροπῶν τοὺς στρατιώτας του στενοχωρουμένους ἤδη ν' ἀντισταθῶσι μὲ ἀνδρείαν, ἀλλ' ὁ Σανδοβάλος ἐξηκολούθει ἐπικείμενος εἰς τὴν κλίμακα. Ὁ Ὀλίνδος τὸν ἐβοήθει, ὁ δὲ Κόρτες λησμονῶν κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ὅ τ

ἐστρατήγει, ἐπήδησεν ἀφόβως μεταξὺ τῶν προμάχων, καὶ ἐνέπνευσεν εἰς τοὺς στρατιώτας του νέον ἡρωϊσμόν. Λίφνης εἷς τῶν στρατιωτῶν τοῦ Κόρτες συνέλαβε τὴν ἰδέαν νὰ ῥίψῃ πῦρ εἰς τὴν καλαμόκτιστον στέγην τοῦ ναοῦ, ἥτις ἠνήφθη ἀμέσως, ὥστε ἠναγκάσθη ὁ Ναρβαέζος, ἂν δὲν ἤθελε νὰ καῇ ζῶν εἰς τὸν ναόν, νὰ ἐξορμήσῃ κατὰ τοῦ Κόρτες. Ἀλλὰ μαχόμενος ἐπὶ κεφαλῆς τῶν στρατιωτῶν του διὰ νὰ ἐκφύγῃ, προσεβλήθη ὑπὸ λόγχης τόσον σφοδρῶς εἰς τὸν ὀφθαλμόν, ὥστε ἔπεσε λειποθυμημένος. Τότε ἀμέσως ὁ Σανδοβάλος ὥρμησεν κατ' αὐτοῦ, τὸν ἥρπασε, τὸν ἔσυρε κάτω τῆς κλίμακος, καὶ δεσμεύσας αὐτὸν, τὸν παρέδωσεν εἰς τὴν ὀπισθοφυλακήν.

Οἱ νικηταὶ ἤγειρον κραυγὰς θριάμβου, οἱ δὲ ἐχθροὶ αἰχμαλωτισθέντος τοῦ στρατηγοῦ των, ἐξεπλάγησαν καὶ κατεβλήθησαν τόσον, ὥστε ἡ ἀντίστασίς των ἐγίνετο βαθμηδὸν ἀσθενεστέρα, καὶ βεβαιοτέρα ἡ ἥττα των. Ὁ δὲ Κόρτες διέταξε νὰ στραφοῦν τὰ μεγάλα τηλεβόλα κατὰ τοῦ ναοῦ, κ' ἐκήρυξεν ὅτι ὅσοι περαιτέρω ἀντισταθῶσι θὰ πληρώσουν τὴν παρακοήν των μὲ τὴν ζωήν· τοὺς δ' ἑκουσίως παραδιδομένους ὅτι συγχωρεῖ.

Τοῦτο καὶ ἄλλη περίστασις προσφορωτάτη πρὸς τὸν Κόρτες ἠνάγκασε τὸ τριπλασίως δυνατώτερον στράτευμα τοῦ Ναρβαέζου, νὰ ῥίψῃ τὰ ὅπλα καὶ νὰ παραδοθῇ εἰς τὸν νικητήν.

Νικόλαος. Ποία περίστασις;

Πατ. Οἱ στρατιῶται τοῦ Ναρβαέζου ἔβλεπον εἰς τὸ παχὺ σκότος τῆς νυκτὸς ἄπειρον πλῆθος μικρῶν φώτων τὰ ὁποῖα ὡμοίαζον καιούσας θρυαλλίδας πυροβόλων. Ὅθεν ἐπίστευσαν ὅτι ὁ Κόρτες ἠκολουθεῖτο ἀπὸ πλῆθος ὁπλιτῶν φερόντων πυροβόλα, διότι τότε ἀντὶ πυρίτιδων λίθων ἐπυροβόλουν μ' ἀναμμένας θρυαλλίδας.

Ἀντώνιος. Καὶ τὶ φῶτα ἦσαν αὐτά;

Πατ. Δὲν εἶδες ποτὲ λαμπυρίδας;

Ἀντώνιος. Μάλιστα! τὰ μικρὰ πτερωτὰ ζωύφια, τὰ ὁποῖα περὶ τὸ ἑσπέρας πετοῦν εἰς τὸ σκότος καὶ ὁμοιάζουν μὲ φῶτα.

Πατ. Αὐτὰ τὰ ἴδια. Εἰς τὴν Ἀμερικὴν εἶναι πολὺ μεγαλήτερα παρὰ εἰς ἡμᾶς, διὰ τοῦτο καὶ ἐνομίσθησαν θρυαλλίδες.

Χαράλαμπος. Καὶ πῶς; αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι ἦσαν τόσον καιρὸν εἰς τὴν Ἀμερικήν. Πῶς δὲν εἶδαν ἄλλοτε ἀπ' αὐτὰ τὰ ζωῦφια.

Πατ. Βέβαια πρέπει νὰ εἶδαν. Ἀπὸ ἀπροσεξίαν καὶ ἀμέλειαν ὅμως ἴσως δὲν τὰ παρετήρησαν. Βλέπετε, τέκνα μου! καὶ ἀπὸ τὸ παράδειγμα τοῦτο ἠμπορεῖτε νὰ γνωρίσητε τὴν ὠφέλειαν τῆς διδασκαλίας, τὴν ὁποίαν ἀνεγνώσαμεν πολλάκις καὶ εἰς τὸν ἠθικόν μας πίνακα. « Ὅτι δὲν πρέπει νὰ παρατρέχωμεν ποτὲ ἀπερισκέπτως καὶ ἀπροσέκτως ὅ,τι δήποτε πρᾶγμα τὸ ὁποῖον μᾶς παρίσταται κατὰ πρῶτον, ἢ τὸ ὁποῖον δὲν γνωρίζομεν ἀκριβῶς ἀκόμη, ἔστω ὅσον μικρὸν καὶ ἂν ἤθελεν εἶσθαι, ἀλλὰ μᾶλλον, ἂν καιρὸς καὶ περιστάσεις τὸ ἐπιτρέπουν, νὰ ἱστάμεθα, νὰ τὰ παρατηρῶμεν ἀκριβῶς, καὶ νὰ σκεπτώμεθα περὶ αὐτοῦ, ἢ νὰ ἐρωτῶμεν εἰδημονεστέρους. » Οὗτος εἶναι ἀσφαλέστατος τρόπος τοῦ ν' αὐξάνωμεν καθ' ἑκάστην τὰς γνώσεις μας καὶ νὰ τρέφωμεν τὸν νοῦν μας· ἡ δ' ἀμέλεια τῆς παραγγελίας ταύτης ἦτον εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν ἡ πρωτίστη αἰτία, διὰ τὴν ὁποίαν ἰσχυρὸν καὶ καλῶς ὡπλισμένον στράτευμα ἠχαμαλωτίσθη πρὸς μεγάλην του καταισχύνην ἀπὸ μικρὸν σωρὸν ῥιψοκινδύνων τολμητιῶν.

Ὁ Κόρτες διέταξε νὰ μεταχειρισθοῦν τοὺς αἰχμαλώτους μὲ ἠπιότητα καὶ φιλοφροσύνην, συγχρόνως δὲ τοὺς ἐφιλοδώρησε καὶ τοὺς ἄφησεν ἐλευθέρους νὰ ἐκλέξουν, ἂν εἰς τὸ ἑξῆς θέλουν νὰ μείνουν ὑπ' αὐτὸν, ἢ ἂν προτιμοῦν νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν Κοῦβαν ὀπίσω. Ἡ ἀγαθότης του καὶ ἡ ἐλευθεριότης, τὴν ὁποίαν εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ἐφήρμοσε συνετώτατα, ἔπεισεν ὅλους σχεδὸν νὰ ἐκλέξουν τὸ πρῶτον, καὶ ὁ εὐδαίμων Κόρτες, οὐ μόνον τὸν κατεπείγοντα διέφυγε κίνδυνον, ἀλλὰ καὶ τὸν μικρόν του στρατὸν ἐνίσχυσε μὲ ὀκτακοσίους νέους καὶ καλῶς ὡπλισμένους στρατιώτας. Ἡ δ' ἀπροσδόκητος αὕτη ἐπικουρία ὑπερεκορύφωσε τὴν δύναμίν του, ἥτις καὶ πρὸ τούτου ἦτον ἤδη μεγάλη διὰ ἐκεῖνον τὸν καιρὸν καὶ δι' ἐκεῖνο τὸ μέρος τοῦ κόσμου.

Ὁ δὲ Ναρβαέζος συνελθὼν ὀλίγον ἀπὸ τὰς πληγάς του, καὶ βλέπων ἑαυτὸν χεῖρας καὶ πόδας δεδεμένον καὶ παραδεδομένον

εἰς τὴν ἐξουσίαν ἐχθροῦ, τὸν ὁποῖον κατεφρόνει ἄλλοτε, ἠὔχετο μυριάκις τὸν θάνατον, ὅλος αἰσχύνη καὶ ἀγανάκτησις.

Ὁ Κόρτες ἠθέλησε νὰ τὸν ἰδῇ, ἀλλὰ χωρὶς νὰ γνωρισθῇ ἀπ' αὐτὸν, διὰ νὰ μὴ φανῇ ὡς ἐπιχαίρων εἰς τὸ δυσύχημά του, καὶ ὡς θέλων νὰ τὸν χλευάσῃ· ἀλλ' ὡς εἰσῆλθεν εἰς τὸν θάλαμον, τὸν ἐπρόδωσε τὸ σέβας τῶν στρατιωτῶν, καὶ ὁ ὑπερήφανος Ναρβαέζος στραφεὶς τὸν εἶπεν. « Ἔχεις λόγον, κύριε ἀρχηγὲ, νὰ ὑψηλοφρονῇς διὰ τὴν τύχην ἥτις μὲ κατέστησεν αἰχμάλωτόν σου! » Ἀλλ' ὁ Κόρτες ἐνόμισεν ἀναγκαῖον νὰ ταπεινώσῃ τὴν ὀφρύν του ὀλίγον, ὅθεν τὸν ἀπεκρίθη·

« Καλὲ ἄνθρωπε! ὅσα πράττει ὁ Θεὸς, καλῶς τὰ πράττει. Σὲ βεβαιῶ δὲ ὅτι τὴν νίκην αὐτὴν καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν σου ἀριθμῶ μεταξὺ τῶν μικροτάτων κατορθωμάτων μου.» Μετὰ ταῦτα διέταξε νὰ δέσουν ἐπιμελῶς τὰς πληγάς του, καὶ τὸν ἔστειλεν εἰς τὴν Βέραν Κρούζην ὑπὸ φύλαξιν.

Ἀλλὰ μόλις ἀπήλαυσεν ὁ Κόρτες ὀλίγας ὥρας χαρᾶς διὰ τὴν ταχεῖαν καὶ λαμπρὰν αὐτὴν νίκην του, καὶ ἰδοὺ πάλιν ἐκλήθη εἰς νέους κινδύνους, οἵτινες ὡς ἀπέχουσα θύελλα μακρόθεν ἐγείροντο. Ταχυδρόμοι ἀπὸ τὸ Μεξικὸν ἀνήγγειλον τὴν ἀπευκταίαν εἴδησιν, ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως ἐκείνης ἐπανέστησαν κατὰ τῶν ἐκεῖ διαμεινάντων Ἱσπανῶν, καὶ ὅτι ὁ Ἀλβαράδος, μόλις καὶ μετὰ βίας διέμενεν ὠχυρωμένος εἰς τὸν πύργον του καὶ ἀντέκρουε τὰς προσβολάς των. Μετὰ τοὺς ταχυδρόμους ἦλθε καὶ ἄνθρωπος τοῦ Μοντεζουμᾶ, ἀπεσταλμένος ἐκ μέρους τοῦ Αὐτοκράτορος, διὰ νὰ παρακαλέσῃ τὸν Κόρτες νὰ ἐπανέλθῃ ὅσον τάχιον, διὰ νὰ καταπαύσῃ τὴν ἐπανάστασιν.

Τί ἐπροκάλεσε τὴν ἐπανάστασιν ταύτην, δὲν δύναμαι οὔτ' ἐγὼ νὰ σᾶς εἰπῶ μετὰ βεβαιότητος, διότι εὑρίσκω τὰς περὶ αὐτῆς εἰδήσεις τῶν ἱστορικῶν ἀντιφασκούσας καὶ ἀσυμφώνους. Ἀλλ' ἡ πιθανωτέρα γνώμη εἶναι ἡ τῶν διϊσχυριζομένων ὅτι ἡ αὐθάδης καὶ βιαία διαγωγὴ τῶν εἰς Μεξικὸν διαμεινάντων Ἱσπανῶν ἔδωσεν ἀφορμὴν εἰς τὴν ῥῆξιν. Ὅπως καὶ ἂν εἶναι, ὁ κίνδυνος ἦτον τόσον μέγας καὶ κατεπείγων, ὥστε ὁ Κόρτες οὐδὲ στιγμὴν ἔπρεπε νὰ χρονοτριβήσῃ ἂν ἤθελε νὰ ἔλθῃ ἐν καιρῷ

πρὸς βοήθειαν τῶν συμπατριωτῶν του, καὶ εὐτυχία του ἦτον ὅτι ἐνίκησε τὸν Ναρβαέζον πρὶν τὸν καλέσῃ εἰς τὸν Μεξικὸν ἡ ἀπευκταία αὕτη περίστασις.

Πληρώσας τὰ πλοῖα τοῦ Ναρβαέζου μὲ τοὺς ἰδίους ἀνθρώπους του, ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ στρατεύματός του, τὸ ὁποῖον ἦτον τῷ ὄντι φοβερὸν τώρα, καὶ διὰ τῆς Τλασκάλλας διευθύνθη μὲ μεγίστην ταχύτητα πρὸς τὴν πρωτεύουσαν. Οἱ πιστοί του Τλασκαλάνοι τὸν ἐπρόσφερον ὅλην των τὴν πολεμικὴν δύναμιν πρὸς ἐπικουρίαν, ἀλλ' ὁ Κόρτες ἠρκέσθη συμπαραλαβὼν μόνον δύω χιλιάδας, καὶ τοῖς ἐξέφρασε τὴν ἐγκάρδιον εὐχαριστησίν του διὰ τὴν σταθεράν των πρὸς αὐτὸν πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν. Τοσοῦτῳ δὲ μᾶλλον εἶχε λόγον νὰ ἐκτιμᾷ τὴν σταθερότητα τῶν συμμάχων του τούτων, καθ' ὅσον παρετήρησε μεταβολὴν εἰς τὴν διάθεσιν ὅλων τῶν λοιπῶν ἐγχωρίων εἰς τὰ μέρη ὅπου διήρχετο. Ὅλοι ἐδεικνύοντο ψυχροὶ καὶ ὕποπτοι, καὶ οὐδαμοῦ δὲν εὗρε τὴν πρώτην προθυμίαν των εἰς προμήθειαν ζωοτροφιῶν. Ὅθεν ἐσυμπέρανεν ὅτι ὄχι μόνον οἱ κάτοικοι τοῦ Μεξικοῦ ἦσαν δυσηρεστημένοι, ἀλλ' ὅτι τὸ πνεῦμα τῆς ἐπαναστάσεως καὶ τὸ μῖσος κατὰ τῶν Ἱσπανῶν ἐνεφώλευεν εἰς ὅλου τοῦ ἔθνους τὰς καρδίας.

Διὰ τοῦτο μὲ μεγάλην προσοχὴν ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον του πρὸς τὸ Μεξικόν. Ἀλλ' ὁ εὐνοϊκός του ἀστὴρ καὶ ἡ μωρία τῶν Μεξικανῶν κατέστησαν περιττὴν τὴν περίσκεψιν ταύτην· διότι ἐνῷ τοῖς ἦτον εὔκολον νὰ κόψουν καὶ αὐτοῦ τὴν ἐπάνοδον καὶ τὴν ἔξοδον τῶν Ἱσπανῶν ἀπὸ τὸ Μεξικόν, ἂν μόνον κατέστρεφον τὰς γεφύρας, ἀπὸ μωρίαν ἢ δειλίαν των ὅμως οἱ κάτοικοι τὸ ἠμέλησαν. Ὅθεν ὁ Κόρτες εὑρὼν αὐτὰς ὡς τὰς ἄφησεν ἀνεπάφους καὶ ἀφυλάκτους, εἰσῆλθεν ἀκωλύτως μὲ ὅλον του τὸν στρατὸν εἰς τὴν καθέδραν.

Ἀλλὰ πόσον διάφορος ἡ εἴσοδός του ἀπὸ τὴν πρώτην! κἀνεὶς δὲν ἐξῆλθε νὰ τὸν ὑποδεχθῇ, κἀνεὶς νὰ θαυμάσῃ, ὡς τὸ πρῶτον, τοὺς εἰσερχομένους, κἀνεὶς ν' ἀλαλάξῃ χαρμοσύνους φωνάς· οἱ δρόμοι ἦσαν ἔρημοι καὶ σιωπηλοί, καὶ οὔτε ἀπὸ τοῦ Ἀλβαράδου κἀνεὶς ἐφαίνετο ἕως ὅτου ἔφθασαν εἰς τὴν κατοικίαν τῶν Ἱσπα-

νῶν. Ἀλλ' ἐκεῖ ἡ ἀμφοτέροθεν ἀγαλλίασις, τὰ ἐναγκαλίσματα καὶ οἱ ἀλαλαγμοὶ δὲν εἶχον πέρας καὶ μέτρον.

Ὁ Ἀλβαράδος καὶ οἱ στρατιῶταί του ἦσαν ἐκτὸς ἑαυτῶν βλέποντες ἑαυτοὺς τόσον ἀνελπίστως σωθέντας ἀπὸ τὸν μέγιστον ἐπικείμενον κίνδυνον· ὁ Κόρτες καὶ οἱ στρατιῶταί του ἐσκίρτων ἀπὸ χαρὰν ἄμετρον καὶ διὰ τὴν νίκην καὶ διότι ἔβλεπον τοὺς ἀδελφούς των πάλιν, τὸ δὲ θαυμαστότερον ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ Μοντεζουμᾶς, ὅστις, πιστὸς εἰς τὴν ὑπόσχεσίν του, ἔμεινε κατοικῶν μετὰ τῶν Ἱσπανῶν, ἐφαίνετο καὶ αὐτὸς λαμβάνων τῷ ὄντι μετοχὴν εἰς τὴν ἀγαλλίασιν τῶν καταδυναστῶν του.

Ὁ Κόρτες ἔμαθεν ὅσα συνέβησαν ἐπὶ τῆς ἀπουσίας του, δηλαδὴ ὅτι οἱ Μεξικανοὶ ἐρεθισθέντες ἀπὸ ἀπρόσεκτον ἢ ἐθελοκακόν τινα πρᾶξιν τῶν παραμεινάντων Ἱσπανῶν, ἔλαβον τέλος τὰ ὅπλα, καὶ οὔτε ὁ ἴδιος κίνδυνός των, οὔτε ὁ τοῦ φυλακισμένου βασιλέως των ἤρκεσε νὰ τοὺς ἀποτρέψῃ τοῦ νὰ προσβάλουν συνεχῶς καὶ ἀνδρείως τὴν κατοικίαν τῶν Ἱσπανῶν, οἵτινες μόλις ἦσαν εἰς στάσιν νὰ τὰς ἀποκρούσουν. Τὰ δύω πολεμικὰ πλοιάρια ἐκάησαν ἀπὸ τοὺς Μεξικανούς. Τέσσαρες Ἱσπανοὶ ἐφονεύθησαν, κ' ἐπληγώθησαν περισσότεροι· οἱ δὲ λοιποὶ ἐπρόσμενον καθημερινῶς τὸν ὄλεθρόν των, ἀπὸ τὸν ὁποῖον μόνη ἡ ταχεῖα ἐπιστροφὴ καὶ ὁ θρίαμβος τοῦ ἀρχηγοῦ των ἐδύνατο νὰ τοὺς λυτρώσῃ.

Μὲ τὴν φοβερὰν δύναμιν, μὲ τὴν ὁποίαν ἐπανῆλθεν ὁ Κόρτες καὶ μὲ τὴν μεγάλην ὑπόληψιν, τὴν ὁποίαν ἔτρεφον πρὸς αὐτὸν οἱ Μεξικανοί, ἤθελεν ἀναμφιβόλως καθησυχάσει εὐκόλως τὰ ταραγμένα πνεύματα αὐτῶν, καὶ ἤθελε καταπαύσει τὴν ἐπανάστασιν, ἂν ἀφρόνως καὶ ἀπερισκέπτως δὲν ἤθελεν αὐτὸς ὁ ἴδιος μεταβάλει αἴφνης διαγωγήν. Ἐπαρθεὶς ἐπὶ ταῖς μέχρι τοῦδε ἐπιτυχίαις, ἐνόμισεν ὅτι ἐδύνατο νὰ θεωρῇ μ' ἐντελῆ καταφρόνησιν πάντα νέον κίνδυνον εἰς τὸν ὁποῖον ἤθελε περιπέσει, καὶ δὲν ἔκρινεν οὐδ' ἀναγκαῖον πλέον νὰ φυλάττῃ κἂν κρυπτοὺς τοὺς σκοπούς του.

Ἔκτοτε ἤρχισεν, ὡς λέγεται, νὰ προσφέρηται μ' ἀνεπίπλαστον καταφρόνησιν πρὸς τὸν Μοντεζουμᾶν, ὡς ἡ πρώτη σύνεσίς του νὰ τὸν εἶχεν ἀφήσει ὁλότελα· ἀντέταττε δὲ περι-

φρόνησιν μόνον εἰς τὴν δικαίαν ἀγανάκτησιν λαοῦ ὁλοκλήρου παρωξυμένου.

Ἰδοὺ, τέκνα μου, παράδειγμα νουθετοῦν κατὰ τῆς κουφότητος καὶ ὑψηλοφροσύνης τῶν ἀνθρώπων ὅσους προσεμειδίασεν ἡ τύχη ἐπὶ πολύ. Οἱ καλλήτεροι πολλάκις εἰς τοιαύτην περίστασσιν ξεροῦνται τῆς ψυχῆς των τὴν γενναιότητα, ἡ φρόνησίς των τοὺς ἐγκαταλείπει, καὶ ὑποπίπτουν εἰς μωρίας καὶ παραφοράς ὁποίων πρότερον δὲν ἦσαν ἐπιδεκτικοί. Τόσον εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον τοῦτον δὲν ὡρίμασεν ἀκόμη πρὸς ἀπόλαυσιν εὐτυχίας διηνεκοῦς, καὶ ὅτι ἤθελε διαφθαρῆ ἐντελῶς ἂν τὰ πάντα ἔτρεχον πάντοτε κατὰ ροῦν. Ἡ ὑπερβολικὴ ἐξωτερικὴ εὐτυχία εἶναι διὰ τὴν ψυχὴν ὅ,τι διὰ τὸ σῶμα ἡ πλησμονὴ πνευματωδῶν ποτῶν, ἐνῷ ἐξ ἐναντίας ἀλληλοδιάδοχοι ἐναντιότητες καὶ δειναὶ περιστάσεις εἶναι διὰ τὸ νοσοῦν πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου ὠφέλιμοι καὶ ἐνδυναμωτικαὶ, ὡς ἡ πικρὰ μὲν, ἀλλ' ἰαματικὴ κίνα διὰ τὴν ἀσθένειαν νοσούντων σωμάτων. Προσέξατε εἰς τοῦτο ἀγαπητὰ τέκνα, διὰ νὰ προφυλάττησθε ὅταν εἰς τὴν ζωήν σας τὰ πάντα εὐδοκιμοῦν, καὶ νὰ μὴ παραπονῆσθε ὅταν ἡ χεὶρ τῆς πανσόφου καὶ πανευσπλάγχνου προνοίας ἤθελε σᾶς προσφέρει ποτὲ τὴν ἀγαθοεργὸν φιάλην τῆς θλίψεως. Πίνετέ την μὲ θάῤῥος, καὶ χαίρετε διὰ τὰς νέας δυνάμεις πρὸς αἴσθησιν τοῦ καλοῦ τὰς ὁποίας θέλει λάβει ἡ ἀναῤῥωνυμένη καρδία σας. Ἀλλὰ φθάνει μας διὰ σήμερον·

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΛΒ΄.

Επεθύμουν, τέκνα μου, (εἶπεν ὁ πατὴρ ὡς συνηθροίσθησαν πάλιν τριγύρω του τὰ παιδία διὰ ν' ἀκούσουν τῆς διηγήσεως τὴν ἐξακολούθησιν) νὰ μοὶ συγχωρηθῇ νὰ τελειώσω ἐδὼ τὴν διήγησίν μου . . .

Ὅλα. Ὤ! ὤ!

Πατ. Ἢ ν' ἀναλάβῃ ἄλλος τὴν ἐξιστόρησιν τῶν λοιπῶν.

Τινές. Διατί;

Πατ. Διότι ἡ σκηνὴ τοῦ δράματός μας παρίσταται ἀπὸ τοῦδε μελανωτέρα καὶ τρομερωτέρα πάντοτε, καὶ διότι μὲ λυπεῖ μεγάλως νὰ μὴν ἔχω εἰς τὸ ἑξῆς νὰ σᾶς διηγηθῶ, εἰμὴ πολέμους θανάτους καὶ ἐρημώσεις.

Πέτρος. Ἀλλὰ καὶ αὐτὰ ἂν ἀκούσωμεν ἠμποροῦμεν νὰ ὠφεληθῶμεν.

Πατ. Πῶς νὰ ὠφεληθῆτε;

Πέτρος. Μανθάνοντες νὰ μὴ πράξωμεν καὶ ἡμεῖς ποτὲ τὰ ἴδια, ἀφ' οὗ μεγαλώσωμεν.

Πατ. Ἔχεις κἄποιον δίκαιον. Ἂς εἶναι, παιδία! Ἂν θέλητε ν' ἀκούσητε τὴν ἐξακολούθησιν τῆς ἱστορίας μου, ἡ ὁποία ὅσον προβαίνει τόσον αἱματωδεστέρα γίνεται, διὰ νὰ μάθητε ἐξ αὐτῆς νὰ βδελύττησθε ὅ,τι ἄσπλαγχνον, ὅ,τι σκληρὸν καὶ ἀπάνθρωπον, καὶ νὰ διδαχθῆτε νὰ ἐκτελῆτε προθύμως καὶ χαίροντες πάντοτε τὰς γλυκείας ἀρετὰς τῆς συγκαταβάσεως, τῆς ἀνοχῆς καὶ τῆς φιλανθρωπίας, ἔστω, ἀκούσατε μέχρι τέλους.

Ὅλοι. Ναὶ, ναὶ, ἀγαπητὲ πάτερ!

Πατ. Ἂς γίνῃ κατὰ τὸ θέλημά σας. Ὁ Κόρτες ἐνόμισεν εὔκολον νὰ χαλειναγωγήσῃ τοὺς ἐπαναστατήσαντας Μεξικανοὺς μὲ τὴν βίαν, ὅθεν ἔπεμψεν ἕνα τῶν ἀνδρειοτέρων του ἀξιωματικῶν, τὸν *Ὀρδάζον*, μὲ τετρακοσίους στρατιώτας Ἱσπα-

νους καὶ Τλασκαλάνους, διὰ νὰ ἐρευνήσῃ καὶ τὸν εἰδοποιήσῃ ἂν ὁ λαὸς ἡσύχασε πλέον, ἢ ἂν ἐξακολουθῇ νὰ προετοιμάζηται πρὸς νέας προσβολάς. Ὁ Ὀρδάζος ἐκτελῶν τὴν διαταγὴν ταύτην, ἤρχισε νὰ διατρέχῃ τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως· ἀλλὰ μόλις ἐμακρύνθη ὀλίγον, καὶ ἀπήντησε τάγμα Μεξικανῶν ὡπλισμένων, καὶ ἐπειδὴ εἶχε σκοπὸν νὰ ζωγρήσῃ τινὰς αὐτῶν διὰ νὰ λάβῃ πληροφορίας, ἐκινήθη πρὸς αὐτούς, ἀλλ' αὐτοὶ ὑπεχώρησαν ἀμέσως. Τοῦτο δὲ τὸ κίνημα τῶν Μεξικανῶν, ὡς ἐδείχθη ἔπειτα, δὲν ἦτον ἐκ φόβου, ἀλλ' ἔγινε κατὰ διαταγὴν τῶν ἀξιωματικῶν των, οἵτινες ἤθελον νὰ ἐλκύσουν τοὺς Ἱσπανοὺς εἰς τὴν ἔνεδραν, καὶ ἐπέτυχον.

Ὁ Ὀρδάζος διώκων τοὺς φεύγοντας Μεξικανούς, ἔφθασεν εἰς μέρος τῆς πόλεως, ἔνθα αἴφνης εὑρέθη περικυκλωμένος ἀπὸ πλῆθος ἀναρίθμητον ἐχθρῶν, οἵτινες ὥρμησαν κατ' αὐτοῦ. Ὡς καὶ τὰ δώματα τῶν οἰκιῶν ἐκαλύπτοντο ἀπὸ ὁπλοφόρους, καὶ διὰ μιᾶς ἤρχισαν νὰ τοξεύωνται κατὰ τῶν Ἱσπανῶν ἀφ' ὅλα τὰ μέρη δεξιόθεν, ἀριστερόθεν, ἔμπροσθεν, ὄπισθεν, ἄνωθεν, τόσοι λίθοι, τόσαι λόγχαι καὶ τόσα βέλη, ὥστε ἐσκοτίζετο ἐξ αὐτῶν ὁ ἀήρ.

Ἀλλὰ κατ' εὐτυχίαν ὁ Ὀρδάζος ἦτον ἄνθρωπος ἀνδρεῖος καὶ φρόνιμος, καὶ μ' ὅλον ὅτι ὁ κίνδυνος ἦτον μέγας καὶ ἀπροσδόκητος, οὐδ' ἐδειλίασεν, οὐδ' ἐθορυβήθη, ἀλλ' εὐθὺς παρέταξε τοὺς πανταχόθεν περικυκλωμένους ὀλίγους του στρατιώτας μὲ τρόπον καταλληλότατον διὰ τὴν περίστασιν. Τοὺς διέταξε νὰ σχηματίσουν πυκνὴν φάλαγγα. Ἠξεύρετε, στοχάζομαι, τὶ δηλοῖ τοῦτο;

Τινές. Πῶς ὄχι; Καὶ ἡμεῖς τὴν σχηματίζομεν, ὅταν γυμναζόμεθα εἰς τὴν πολεμικήν.

Πατ. Εἰς τοὺς πρώτους στίχους τοῦ τετραγώνου ἔθεσε τοὺς λογχοφόρους, τοὺς δὲ φέροντας πυροβόλα εἰς τὸ μέσον· οἱ μὲν ἔμελλον ν' ἀποκρούουν τὸν ἐφορμῶντα ἐχθρὸν μὲ τὰς λόγχας των, οἱ δὲ νὰ πυροβολοῦν εἰς τὰς στέγας καὶ παράθυρα τῶν οἴκων. Ἀλλὰ μὴ νομίσητε ὅτι ἔμεινεν ἀκίνητος εἰς ταύτην τὴν θέσιν· ἐξ ἐναντίας ἐπροχώρησε κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ὅπου ὁ ἐχθρὸς

ἦτον ἰσχυρότερος. Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ οἱ Μεξικανοὶ ἤρχισαν νὰ ἐνδίδουν, καὶ οὕτως ὁ Ὀρδάζος διελθὼν διὰ μέσου των, ἔφθασε τέλος πάντων εὐτυχῶς μετὰ πολλὴν αἱματοχυσίαν εἰς τὴν κατοικίαν τῶν Ἱσπανῶν. Εἷς Ἱσπανὸς καὶ ἑκατὸ Τλασκαλάνοι ἐφονεύθησαν, αὐτὸς δὲ ὁ Ὀρδάζος καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων του ἐπληγώθησαν.

Μετὰ τὴν μεγάλην ταύτην φθορὰν τὴν ὁποίαν ὑπέφερον οἱ Μεξικανοί, ἦτον ἐλπιζόμενον ὅτι δὲν ἤθελον τολμήσει νὰ μεταρχίσωσι πλέον ἐχθροπραξίαι· ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα ἄλλως ἀπέβη. Μόλις νικήσαντες οἱ Ἱσπανοὶ ἔφθασαν εἰς τὸ στρατόπεδόν των, καὶ ἰδοὺ ὁ ἐχθρὸς εὐθὺς πάλιν ἐπλησίασε μὲ ἄμετρον πλῆθος, μελετῶν γενικὴν προσβολήν. Ὁ Κόρτες ἔλαβεν ἀμέσως τ' ἀναγκαῖα πρὸς ἀντίστασιν μέσα, καὶ ἤρχισε μάχη, ἀπαραδειγματίστως λυσσώδης καὶ πεισματώδης.

Οἱ Μεξικανοὶ ὥρμησαν μὲ τόσην βοὴν τυμπάνων καὶ κεράτων, καὶ μὲ τόσους φοβεροὺς ἀλαλαγμούς, ὥστε μόλις διεκρίνετο τῶν πυροβόλων ὁ κρότος. Ὅλοι ἐφαίνοντο ἀποφασίσαντες νὰ νικήσουν ἢ ν' ἀποθάνουν. Οἱ μὲν ἔρριπτον ὡς πυκνὴν χάλαζαν βέλη καὶ λίθους, οἱ δὲ ὥρμων, προφανῶς περιφρονοῦντες τὸν θάνατον, ν' ἀναβοῦν τὰ τείχη, καὶ ἄλλοι πάλιν νὰ κυριεύσουν τὰς πύλας. Ὁ εἷς ἀνέβαινεν εἰς τοὺς ὤμους τοῦ ἄλλου διὰ νὰ φθάσῃ τὸ ὕψος τοῦ τείχους, καὶ ἂν ἔπιπτεν αὐτὸς πληγωμένος ἢ νεκρός, ἀμέσως ἄλλος τὸν διεδέχετο. Ἐπάτουν — τόση ἦτον ἡ λύσσα των — εἰς τοὺς νεκροὺς καὶ εἰς τοὺς πληγωμένους διὰ ν' ἀναπληρώσουν πάλιν τὰς κενὰς θέσεις τῶν πιπτόντων, καὶ ὅσον ἂν τὰ μεγάλα καὶ τὰ μικρὰ πυροβόλα ἐθέριζον μεταξύ των, αὐτοὶ ἔτρεχον πάλιν ὡς λυσσῶντες κατὰ τῶν Ἱσπανῶν, ἕως ὅτου τέλος μετὰ φοβερὰν αἱματοχυσίαν, ἐβιάσθησαν ἐκ δεισιδαιμονίας νὰ καταπαύσουν τὴν αἱματώδη ταύτην μάχην, διότι ἔγινεν ἑσπέρα, καὶ μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἐθεώρουν ὡς μεγίστην ἁμαρτίαν νὰ πολεμοῦν· ὅθεν καθὼς ἤρχισε νὰ κλίνῃ ἡ ἡμέρα, ἐτελείωσε καὶ ἡ μάχη καὶ ἀνεχώρησαν.

Ἡ νὺξ δὲν ἦτον πολὺ ἡσυχοτέρα, διότι ἂν καὶ οἱ Μεξικα-

νοὶ δὲν ἐτόλμων νὰ πολεμήσουν, εὗρον ὅμως τρόπον νὰ ἐμπρήσουν τὴν κατοικίαν τῶν Ἰσπανῶν, οἵτινες μὲ μεγάλην δυσκολίαν κατώρθωσαν νὰ προλάβουν τὴν παντελῆ αὐτῆς ἀποτέφρωσιν.

Κατακεκοπιακότες διὰ τὴν μάχην καὶ τὴν νυκτερινὴν πολύμοχθον ἐργασίαν τῆς πυρκαϊᾶς, μόλις ἐξημέρωσε, καὶ οἱ δυστυχεῖς Ἱσπανοὶ ἠναγκάσθησαν πάλιν νὰ σπεύσουν εἰς τὰς ἐπικινδύνους των θέσεις διὰ ν' ἀποβάλουν νέας προσβολὰς τῶν Μεξικανῶν.

Ἀλλὰ πρὸς χάριν μου καὶ πρὸς χάριν σας, ἂς μοὶ συγχωρηθῇ νὰ παρατρέξω τὴν λεπτολόγον περιγραφὴν ὅλων τῶν νέων αἱματωδῶν σκηνῶν, ὅσαι συνέβησαν καὶ τὴν ἡμέραν ταύτην ἀπαράλλακτοι μὲ τὰς τῆς παρελθούσης. Ἠξεύρω ὅτι σᾶς ἀρκεῖ ἐν γένει ν' ἀκούσητε ὅτι ἡ λύσσα τοῦ ἐξηγριωμένου λαοῦ δὲν κατέπαυε, μ' ὅλον ὅτι ὅλαι των αἱ ἔφοδοι κατὰ τῆς κατοικίας τῶν Ἱσπανῶν ἀπέβησαν ἀνωφελεῖς, καὶ μ' ὅλον ὅτι ὁ Κόρτες εἰς διαφόρους ἐκδρομὰς τὰς ὁποίας ἐτόλμησε, τοὺς ἐθέριζε καθ' ἑκατοντάδας, καὶ ἀπετέφρωσε ἓν μέρος τῆς πόλεώς των. Χωρὶς λοιπὸν νὰ χρονοτριβῶμεν περαιτέρω περὶ τὰς λεπτομερίας ταύτας, ἂς σπεύσω νὰ σᾶς ἐκθέσω συμβὰν, ἀπαιτοῦν ὅλην σας τὴν συμπάθειαν, καὶ τὸ ὁποῖον οὐδ' ἐγὼ ὁ ἴδιος θέλω δυνηθῇ νὰ σᾶς διηγηθῶ ἀταράχως.

Εἰς τὸν Κόρτες συνέβη ὅ,τι καὶ εἰς τοὺς περισσοτέρους του στρατιώτας· ἐπληγώθη, τοξευθεὶς κατὰ τὴν ἀριστερὰν χεῖρα, καὶ μὲ τὴν πρόφασιν ταύτην ἐπέστρεψεν εἰς τὸν κοιτῶνά του διὰ νὰ σκεφθῇ ἐκεῖ ἐν ἡσυχίᾳ περὶ τῆς δεινῆς θέσεώς του καὶ περὶ τῶν μέσων δι' ὧν ἤθελε δυνηθῇ νὰ τὴν θεραπεύσῃ. Ἀλλὰ μόλις εἶχεν ἀρχίσει νὰ συλλέγῃ τὰς ἰδέας του, καὶ εἰς ὅλας τὰς γωνίας τοῦ φρουρίου του διηγέρθη θόρυβος πάλιν, διότι οἱ Μεξικανοὶ ὥρμησαν ἐκ νέου ἀγεληδὸν διὰ νὰ δοκιμάσουν καὶ δευτέραν ἔφοδον· ἔτρεξε λοιπὸν πάλιν εἰς τὴν μάχην καὶ εὗρεν ὅτι ἡ παρουσία του δὲν ἦτον ποτὲ ἀναγκαιοτέρα· διότι οἱ ἐχθροὶ ἐπολέμουν ἤδη μὲ πολὺ μεγαλητέραν λύσσαν παρὰ τὰς παρελθούσας ἡμέρας, καὶ ἐχρειάσθη ὅλην τοῦ πνεύματός του

τὴν ἑτοιμότητα διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ διατάξῃ παντοῦ ὅλα τὰ πρὸς ὑπεράσπισιν.

Ἐν ᾧ δὲ ἦτον ἡ μάχη εἰς τὴν μεγίστην ἀκμὴν, ἀπεφάσισεν ὁ δυστυχὴς Μοντεζουμᾶς—τινὲς μὲν λέγουσιν οἰκειοθελῶς, τινὲς δὲ διὰ προτροπῆς τῶν Ἱσπανῶν—νὰ δοκιμάσῃ ἂν δυνηθῇ νὰ καταπαύσῃ τὴν αἱματοχυσίαν, παρουσιαζόμενος αὐτοπροσώπως εἰς τοὺς λυσσῶντας ὑπηκόους του ἐν πομπῇ καὶ λαμπρότητι, ὡς συνήθιζον νὰ τὸν λατρεύουν ἄλλοτε. Ἐνδυθεὶς λοιπὸν μετὰ βίας τὸν αὐτοκρατορικόν του μανδύαν, περιδεθεὶς τὸ βασιλικὸν διάδημα ἐπὶ τὴν κεφαλήν του, περὶ τὸν τράχηλόν του κρεμάσας στολὴν ἐκ μεγίστων πολυτίμων λίθων καὶ μαργαρίτων, τὴν ὁποίαν συνήθιζε νὰ φέρῃ εἰς ἐξαιρέτως ἐπισήμους ἡμέρας, συνοδευόμενος δὲ ὑπὸ τῶν ἐγκρίτων Μεξικανῶν ὅσοι εὑρίσκοντο ἀκόμη πλησίον του, ἐνεφανίσθη εἰς τὸ ἀκατάσχετον πλῆθος. Εἷς τῶν παρ' αὐτῷ ἐγκρίτων ἀνέβη ἐπὶ τὸν τοῖχον καὶ ἀνήγγειλεν εἰς τοὺς θορυβοῦντας Μεξικανοὺς τὴν παρουσίαν τοῦ ὑψηλοῦ των μονάρχου, ὅστις ἦτον ἕτοιμος ν' ἀκούσῃ τὰ παράπονά των, καὶ νὰ τοὺς διαλλάξῃ μὲ τοὺς ξένους φίλους του.

Τὸ μόνον ὄνομα τοῦ Μοντεζουμᾶ ἐπράϋνεν ἀμέσως τῶν μαχητῶν τὴν ὁρμὴν, καὶ εὐθὺς βαθεῖα σιωπὴ σεβασμοῦ ἐπεκράτησε. Μετὰ ταῦτα αὐτὸς ὁ ἴδιος δυστυχὴς μονάρχης ἀνέβη εἰς τὸν τοῖχον· ἡ δὲ παρουσία του ἐπέφερε τὸ ἐλπιζόμενον ἀποτέλεσμα. Ἀπὸ εὐλάβειαν κυριευόμενοι, τινὲς μὲν ἔκλινον τὸ γόνυ κατὰ γῆς, ἄλλοι δὲ πεσόντες κατὰ πρόσωπον ἐφίλουν τὸ ἔδαφος. Ὁ Μοντεζουμᾶς ἔῤῥιψε τὰ βλέμματά του εἰς ὅλους τοὺς συνηγμένους, ζητῶν ν' ἀνακαλύψῃ τοὺς ἔχοντας τὴν μεγίστην ἰσχὺν μεταξὺ τῶν λοιπῶν. Τούτους προσεφώνησεν ὀνομαστὶ, κ' ἐν ᾧ ἐπεκράτει εἰσέτι βαθεῖα σιωπὴ, ἀπευθυνόμενος πρὸς ὅλους ἱλαρῶς, τοὺς εὐχαρίστησε διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀφοσίωσίν των, καὶ διὰ τὸν πιστὸν ζῆλόν των ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας του. » Ἀλλὰ (ἐξηκολούθησε λέγων) ἔπρεπε νὰ εἶναι βέ» βαιοι, ὅτι σφάλλουν ἂν τὸν θεωροῦν ὡς αἰχμάλωτον, διότι » ἡ παράτασις τῆς διατριβῆς του μετὰ τῶν Ἱσπανῶν εἶναι ἐκου» σία, καὶ ὅτι εὐηρεστήθη νὰ μείνῃ πλησίον των, καὶ διὰ νὰ

» σπουδάσῃ τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα αὐτῶν καὶ διὰ ν' ἀποδείξῃ τὸ
» σέβας του πρὸς τὸν ἰσχυρὸν μονάρχην, τοῦ ὁποίου αὐτοὶ εἶναι
» ἀπεσταλμένοι. Ἤδη δὲ ὅτι ἀπεφάσισε νὰ τοῖς δώσῃ τὴν ἄδειαν
» ν' ἀναχωρήσουν· δι' ὃ προστάζει τὸν λαόν του, συγχωρῶν ὅλα
» ὅσα ἔπραξε μὲ ἀγαθὸν μὲν σκοπὸν, ἀλλ' ἐξαπατηθείς, νὰ κα-
» ταθέσῃ τὰ ὅπλα καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ ἡσύχως καὶ εἰρηνικῶς εἰς
» τὰ ἴδια. »

Ἀφ' οὗ ἔπαυσε λέγων, διήρκησε μὲν ἡ γενικὴ σιωπὴ ἐπί τινα λεπτὰ ἀκόμη, ἀλλ' ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἠκούσθη ἐγειρόμενος βωβὸς μὲν ψιθυρισμὸς κατ' ἀρχὰς, καταντήσας δὲ εἰς λαμπρὰν κραυγὴν μετὰ ταῦτα· ὡς κῦμα βοῶν διέτρεξεν ὅλου τοῦ ὄχλου τὸ πλῆθος, ηὔξανεν ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν, καὶ τέλος ἐκορυφώθη εἰς ἐπαναστατικὰς καὶ θορυβώδεις φωνάς.

Τότε ἀπετόλμησαν οἱ αὐθάδεις ἐπαναστάται νὰ ἐξυβρίσουν τὸ ἱερὸν πρόσωπον τοῦ βασιλέως τὸν ὁποῖον ἐλάτρευον ἄλλοτε, κράζοντες κατ' αὐτοῦ, ὅτι δὲν εἶναι πλέον αὐτοκράτωρ τοῦ Μεξικοῦ, ἀλλὰ κακοῦργος ταλαίπωρος καὶ οὐτιδανὸς δοῦλος τῶν ἐχθρῶν τῆς πατρίδος των!

Ὁ Μοντεζουμᾶς ἐδοκίμασε νὰ τοῖς ὁμιλήσῃ καὶ ἐκ δευτέρου· τοῖς ἔνευσε μὲ τὴν χεῖρα διὰ νὰ δώσουν ἀκρόασιν, ἀλλὰ ματαίως. Αἱ κραυγαὶ ηὔξανον, καὶ αἴφνης χάλαζα βελῶν καὶ πετρῶν ἐρρίφθη κατὰ τοῦ δυστυχοῦς ἡγεμόνος. Οἱ δύω Ἱσπανοὶ στρατιῶται, τοὺς ὁποίους ὁ Κόρτες εἶχε θέσει ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν τοῦ Μοντεζουμᾶ, ἔσπευσαν μὲν νὰ τὸν καλύψουν μὲ τὰς ἀσπίδας των, ἀλλὰ φεῦ! δὲν ἦτον καιρὸς πλέον. Τῶν δυστυχιῶν του ἐπληρώθη τὸ μέτρον. Εἶχεν ἤδη καταπληγωθῇ ἀπὸ βέλη καὶ ἡ βολὴ λίθου, ἥτις κατὰ δυστυχίαν τὸν εὗρεν εἰς τὴν κεφαλὴν, ἔδωκε τέλος εἰς τὴν πικρὰν μοῖράν του. Λειποθυμήσας ἔπεσε κατὰ γῆς.

Ὁ Κόρτες λυπηθεὶς μεγάλως διὰ τὸ δυστυχὲς τοῦτο συμβὰν, διέταξε νὰ μετακομισθῇ ἀμέσως ὁ ἡμιθανὴς καὶ ἀξιοθρήνητος ἡγεμὼν εἰς τὸν θάλαμόν του, καὶ νὰ ληφθῇ πᾶσα φροντὶς διὰ τὴν σωτηρίαν του, ἂν ἦτον ἀκόμη δυνατή· ἔτρεξε δ' ὁ ἴδιος εὐθὺς πάλιν ὀργῆς πλήρης νὰ λάβῃ αἱματηρὰν ἐκδίκησιν κατὰ

τῶν φονέων του, ἀλλ' ἔφθασεν ἀργὰ πλέον· διότι οἱ Μεξικανοὶ μόλις ἰδόντες πεσόντα τὸν αὐτοκράτορά των, κατεκυριεύθησαν ἀπὸ ἀπελπισίαν, τρόμον καὶ μετάνοιαν, καὶ ἐξαίφνης διεσκορπίσθησαν ὡς νὰ ἐφοβοῦντο μὴ πέσῃ πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοὺς κατακαύσῃ διὰ τὴν ἀνομίαν των.

Ἐν τοσούτῳ συνῆλθε πάλιν ὁ δυστυχὴς Μοντεζουμᾶς καὶ ἡ ἀθλιότης τῆς καταστάσεώς του ἠύξησεν ὡς ἐκ τούτου. Ἐξω φρενῶν ἐγίνετο στοχαζόμενος τὴν πρὸς αὐτὸν διαγωγὴν τῶν ὑπηκόων του, καὶ ἔπρεπε νὰ τὸν κρατοῦν τὰς χεῖρας διὰ νὰ μὴ γίνῃ αὐτόχειρ. Μάτην προσεπάθει ὁ Κόρτες νὰ τὸν καταπραΰνῃ· δὲν ἤθελε παρηγορίας, καὶ ἔσχιζεν ὡς λυσσῶν τὰ ἐπιδέματα τῶν πληγῶν του, διὰ νὰ δώσῃ τέλος εἰς τὴν ζωήν του.

Ἡ σφοδρὰ αὕτη ταραχὴ τῆς ψυχῆς του, καὶ ἡ ἐπίμονος ἄρνησις τοῦ νὰ λάβῃ τροφήν, ἐτάχυνον τὸν θάνατόν του. Ἀπέθανε δὲ φοβερῶς τοὺς ὑπηκόους του καταρώμενος· ἀλλ' ἀπέρριψε μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς μετὰ καταφρονήσεως πᾶσαν προτροπὴν τῶν Ἱσπανῶν τοῦ νὰ δεχθῇ τὸν χριστιανισμόν.

Τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ λυπηρὸν τέλος ἡγεμόνος, ὅστις φαίνεται ὡς προσδιορισθεὶς ὑπὸ τῆς προνοίας διὰ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς παράδειγμα νουθετοῦν περὶ τοῦ εὐμεταβόλου τῆς τύχης· ἀπὸ τὸν κολοφῶνα τῆς λαμπρότητος, ὅπου ἐθεοποιεῖτο σχεδὸν ἀπὸ πολυάνθρωπον ἔθνος, κατέπεσε διὰ μιᾶς τοσοῦτον διὰ τὴν ἔλευσιν ξένων τῶν ὁποίων καὶ ἡ ὕπαρξις αὕτη τῷ ἦτον ἐντελῶς ἄγνωστος, ὥστε ἔγινε τῶν ξένων τὸ παίγνιον καὶ ἀντικείμενον καταφρονήσεως καὶ μίσους εἰς τοὺς ἰδίους του ὑπηκόους.

Τίς πρὸ ἑνὸς ἔτους ἤθελε ποτὲ νομίσει καὶ δυνατὴν κἂν τὴν αἰφνίδιον ταύτην καὶ παντελῆ ἀνατροπὴν τῆς τύχης του; Τοῦτο, τέκνα μου, ἂς μᾶς διδάξῃ πάλιν νὰ μὴ θεωρῶμεν ποτὲ ὡς ἀσφαλῆ ποτὲ τῶν ἐπιγείων ἀγαθῶν τὴν διάρκειαν, καὶ ἂς μᾶς ἐμψυχώσῃ ἐκ νέου πρὸς κτῆσιν ἀγαθῶν τοῦ νοὸς καὶ τῆς καρδίας, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μᾶς ἀφαιρεθῶσι ποτέ. Ποῖα ἀγαθὰ ἐννοῶ;

Ἰωάννης. Ἀρετὴν καὶ εὐσέβειαν!

Πέτρος. Κ' ἐπωφελεῖς γνώσεις.

Πατ. Βέβαια! Ἐν ὅσῳ ζῶμεν ἂς θησαυρίζωμεν ὅσα περισσότερα ἐξ αὐτῶν, καὶ οὐδεὶς, οὔτε ὁ θάνατος δὲν θέλει μᾶς τ' ἀφαιρέσει. Ἀλλ' ἂς ἀκούσωμεν τὶ συνέβη ἀκόμη εἰς τὸ Μεξικόν.

Ἐν ὅσῳ ὁ Μοντεζουμᾶς ἔκειτο πληγωμένος ἀκόμη, οἱ ὑπήκοοί του ἔμενον ἥσυχοι· ἀλλὰ μόλις ἤκουσαν ὅτι ἐξέπνευσε, κ' εὐθὺς ἔσπευσαν νὰ ἐκλέξουν νέον ἀρχηγὸν, καὶ συγχρόνως ἀνενέωσαν τὰς ἐχθροπραξίας των κατὰ τῶν Ἱσπανῶν.

Δημήτριος. Καὶ ποῖον ἔκλεξαν Αὐτοκράτορα;

Πατ. Τὸν ἀδελφὸν τοῦ Μοντεζουμᾶ, *Κουετλαβάκαν* ὀνομαμενον, καὶ πρώην Κασίκον τῆς *Ἰσταπαλάπας*, πόλεως τὴν ὁποίαν γνωρίζομεν.

Χαρίλαος. Ναὶ, ναί! αὐτῆς, διὰ τῆς ὁποίας διέβη ὁ Κόρτες ἐρχόμενος εἰς τὸ Μεξικόν. Κεῖται ἐδῶ πλησίον εἰς τὴν Λίμνην.

Πατ. Αὐτῆς τῆς ἰδίας. Τὸ πρῶτον ἐχθρικὸν ἐπιχείρημα τοῦ νέου Αὐτοκράτορος κατὰ τῶν Ἱσπανῶν ἐστενοχώρησε μεγάλως αὐτούς. Διότι καταλαβὼν τὸ δῶμα καὶ τὸν πῦργον τοῦ εἰς τὴν κατοικίαν τῶν Ἱσπανῶν παρακειμένου μεγάλου ναοῦ μὲ στρατιώτας ἀνδρείους, διέταξε ν' ἀναβιβάσουν ἐκεῖ πλῆθος πετρῶν καὶ δοκῶν διὰ νὰ τὰς ῥίπτῃ ἐκεῖθεν εἰς τῶν Ἱσπανῶν τὴν αὐλήν.

Ὁ Κόρτες ἐμβριθῶς ἤδη περὶ ἀναχωρήσεως ἐκ τοῦ Μεξικοῦ σκεπτόμενος, ἐμποδίσθη ἀπὸ τὸ κίνημα τοῦτο τοῦ ἐχθροῦ, πρὶν λάβῃ τ' ἀναγκαῖα μέτρα κ' ἐθεώρησεν ἑπομένως πρὸ παντὸς ἀναγκαῖον νὰ διώξῃ πρότερον τὸν ἐχθρὸν ἀπὸ τὸ ἐπικίνδυνον ἐκεῖνο μέρος. Διέταξε δὲ τὸν *Ἐσκοβάρην*, ἕνα τῶν ἀνδρειοτέρων του ἀξιωματικῶν νὰ ἐκτελέσῃ τοῦτο μὲ τοὺς ἐπιλέκτους τῶν στρατιωτῶν του· αὐτὸς δὲ ἤθελεν ἐν τῷ μεταξὺ νὰ διώξῃ μὲ τὸ λοιπὸν μέρος τοῦ στρατεύματός του τὸν ἐχθρὸν ἀπὸ τὰς ὁδοὺς, διὰ νὰ μείνουν ἐλεύθερα τὰ νῶτα ἐκείνων, οἵτινες ἔμελλον νὰ προσβάλλουν εἰς τὸν ναὸν τοὺς Μεξικανούς.

Ἐξεκίνησαν λοιπὸν, καὶ ὁ Ἐσκοβάρης δὲν ἀπήντησεν οὐδεμίαν ἀντίστασιν ἐμπρὸς τῆς κλίμακος τοῦ πύργου, ἡ ὁποία, ὡς διηγοῦνται αὐξάνοντες τὴν ἀλήθειαν ἴσως, συνίστατο ἀπὸ βαθμίδας πλείονας τῶν ἑκατόν. Ἀλλ' ὡς ἔφθασε περὶ τὸ μέσον

αὐτῆς, ἐφάνησαν αἴφνης ἐπάνω εἰς τὸ παραπέτασμα τοῦ ναοῦ πλῆθος ἐχθρῶν πνεόντων ἐκδίκησιν, κ' ἔρριψαν τοιαύτην χάλαζαν βελῶν, λίθων καὶ δοκῶν, ὥστε καὶ αὐτὸς καὶ οἱ ὀπαδοί του ἠναγκάσθησαν νὰ ἀναχωρήσωσι. Τρὶς ἐδοκίμασεν ὁ ἀπτόητος πολεμιστὴς ν' κατορθώσῃ τὰ ἀδύνατα δυνατὰ, ἀλλὰ τρὶς ἀπεκρούσθη ἀπὸ ἀκαταμάχητον δύναμιν.

Ἀλλ' ὁ Κόρτες ὅστις ἐν τῷ μεταξὺ δὲν ἔμενεν ἀργὸς, λαβὼν τὴν εἴδησιν ταύτην, πηδᾷ ἀπὸ τὸν ἵππον του χωρὶς ἀναβολὴν, διατάττει νὰ τὸν δέσουν τὴν ἀσπίδα εἰς τὴν ἀριστερὰν χεῖρα, διότι δὲν ἐδύνατο νὰ τὴν κρατῇ ἐξ αἰτίας τῆς πληγῆς του, καὶ τρέχει μὲ γυμνὸν ξίφος πρὸς τὴν κλίμακα τοῦ ναοῦ. Ἐκεῖ φωνάζει κατόπιν του τοὺς στρατιώτας του, εἰς τοὺς ὁποίους ἡ νίκη ἦτον ἕξις, καὶ τοὺς ὁποίους ἡ παρουσία του μόνη ἐζωογόνει, κ' ἐμπρὸς, ὅπου ἐφαίνετο ὅτι τὸν ἐπρόσμενεν ἄφευκτος θάνατος. Ὁ Θεὸς ὅμως ἠθέλησε νὰ διαφυλάξῃ ἀκόμη τὴν ζωὴν τοῦ τεραστίου τούτου ἀνθρώπου. Τρέχων ἔφθασε μὲ τοὺς ἀνδρειοτέρους του στρατιώτας εἰς τὸ παραπέτασμα, ἐφόνευσεν ὅλους ὅσοι ἐτόλμησαν ν' ἀντιταχθοῦν, ἀνέβη εἰς τὸ δῶμα καὶ εὗρε τοὺς εὐγενεστέρους τῶν Μεξικανῶν, συνηγμένους ἐκεῖ, καὶ στερεῶς ἀπεφασισμένους νὰ νικήσουν ἢ ν' ἀποθάνουν.

Ἐδῶ ἤρχισε συμπλοκὴ αἱματώδης διὰ ξιφῶν καὶ ξύλων, καὶ καθεὶς ἤθελε νὰ πωλήσῃ τὴν ζωήν του ὅσον τὸ δυνατὸν ἀκριβώτερον, οὐδὲ ἦτον κἀνεὶς μεταξύ των, μὴ προκρίνων νὰ κατακοπῇ μᾶλλον παρὰ νὰ παραδοθῇ. Τινὲς ἐρρίπτοντο ἑκουσίως ἀπὸ τὴν στέγην τοῦ ναοῦ κάτω, διὰ νὰ μὴν ἐπιζήσουν εἰς τὴν ἐλευθερίαν των, καὶ ὅλοι ἐμάχοντο μὲ λεόντιον τόλμην, ὁποίας εἰς τὸν νέον κόσμον δὲν εἶχε φανῇ ἀκόμη παράδειγμα. Ἐξόχως δὲ διεκρίθησαν δύω εὐγενεῖς νέοι Μεξικανοὶ διὰ πράξεως ἀξίας νὰ πρωτεύῃ μεταξὺ τῶν μεγίστων ἀνδραγαθημάτων ὅσα ἀναφέρει ἡ ἱστορία.

Οἱ νέοι οὗτοι ἥρωες ἀπεφάσισαν μεγαλοψύχως νὰ θυσιασθοῦν πρὸς σωτηρίαν τῆς τυραννουμένης πατρίδος των· ὅθεν ἐπλησίασαν πρὸς τὸν Κόρτες ἐνῷ ἐμάχετο μὲ ταπεινὸν καὶ παρακλητικὸν σχῆμα, ὡς νὰ ἤθελον νὰ παραδοθοῦν. Ἀλλὰ μόλις ἔφθασαν

πλησίον του, κ' εὐθὺς ὁρμήσαντες τὸν ἥρπασαν καὶ τὸν ἔσυρον πρὸς τὸ παραπέτασμα τοῦ ναοῦ· ἐκεῖ δὲ περιβαλόντες αὐτὸν σφικτὰ μὲ τὰς χεῖράς των, ἐτινάχθησαν εἰς τὸν ἀέρα ἐπ' ἐλπίδι ὅτι τὸ βάρος των θέλει σύρει καὶ τὸν Κόρτες κατόπιν των, καὶ οὕτω θέλουν κατακρημνισθῆ καὶ οἱ τρεῖς.

Ἀλλ' ὁ Κόρτες, ὢν ῥωμαλαῖος κ' εὐκίνητος, ἐκρατήθη εὐθὺς ἀπὸ τὸ παραπέτασμα μὲ τόσην δύναμιν, ὥστε οἱ δύω γενναιόψυχοι νεανίσκοι ἔπεσαν χωρὶς αὐτοῦ κάτω. Λέγεται δὲ ὅτι ὁ Κόρτες μεγάλως ἐθαύμασε τὸ τόλμημά των· καὶ τῷ ὄντι ἀποδεικνύει φρονήματος μέγεθος, ἀκατανόητον εἰς ἔθνος ἄγριον σχεδὸν, καὶ διοικούμενον ἀπολύτως.

Ἀλλ' ἡ σφαγὴ δὲν ἔπαυσεν ἕως ὅτου ὅλη ἡ φρουρὰ τοῦ ναοῦ κατέπεσε, συγκειμένη, ὡς βεβαιοῦται, ἀπὸ πλείους τῶν πεντακοσίων, ὅλων ἀνδρῶν εὐγενῶν, τῶν ὁποίων ἡ ἀνδρεία καὶ ὁ πατριωτισμὸς θέλει κινεῖ πάντοτε τὸ σέβας τῶν μεταγενεστέρων, μ' ὅλον ὅτι τὰ ὀνόματα αὐτῶν δὲν μνημονεύονται ὑπὸ κἀνενὸς τῶν ἱστοριογράφων.

Ἐνῷ δὲ ὁ Κόρτες ἐνίκα τὴν δύσκολον ταύτην νίκην, οἱ λοιποὶ στρατιῶταί του οἵτινες ἐμάχοντο εἰς τῆς πόλεως τὰς ὁδοὺς δὲν εἶχον μικροτέρους ἀγῶνας. Ὡς λοιπὸν ἐκυριεύθη ὁ ναὸς, ἔτρεξεν ὁ πάντοτε εὔτολμος καὶ πάντοτε ἀφειδὴς τῆς ἰδίας ζωῆς του Κόρτες καὶ πρὸς ἐκεῖνο τὸ μέρος διὰ νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν νίκην. Ὅθεν ἀναβὰς εἰς τὸν ἵππον, κρεμάσας τὸν χαλινὸν εἰς τὸν ἀριστερόν του βραχίονα, καὶ προτείνων τὴν λόγχην, διέσχισε τὸν ἐχθρὸν, κατεπάτησε καὶ κατέσφαξεν ὅλους ὅσοι ἀντέστησαν εἰς αὐτόν. Ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν ἡ ἀνδρεία του εἶχε τόσον τὸν παρασύρει, ὥστε ὅταν ἔστρεψε τὸν ἵππον του εἰς τὰ ὀπίσω, εἶδε μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν στρατιωτῶν του τόσον πλῆθος ἐχθρῶν, ὥστε ἐθεώρησεν ἀδύνατον νὰ τὸ διασχίσῃ διὰ νὰ ἑνωθῇ μετ' αὐτῶν.

Ἡ θέσις του ἦτον τῷ ὄντι πολλὰ ἐπικίνδυνος. Ἀλλὰ τοῦ πνεύματός του ἡ ἑτοιμότης καὶ ἡ ἀπτόητος τόλμη του τὸν ἔσωσεν αὖθις. Ἰδὼν πλαγίαν ὁδὸν, ὅπου δὲν ἦτον τόσον πυκνὸς ὁ ἐχθρὸς, ἐρρίφθη εἰς αὐτὴν ἐπ' ἐλπίδι νὰ καταντήσῃ περιδράμων

εἰς τοὺς συστρατιώτας του. Ἐφάνη δὲ ὅτι ἡ θεία πρόνοια τὸν ἐνέπνευσε τὴν ἀπόφασιν ταύτην διὰ νὰ σώσῃ ἕνα τῶν πιστοτέρων του φίλων· διότι αἴφνης ἀπήντησε πλῆθος ἐχθρῶν, οἵτινες ζωγρήσαντες τὸν φίλον του Ἀνδρέαν Δουέρον, πεσόντα δυστυχῶς μὲ τὸν ἵππον του, τὸν ἔσυρον εἰς τὸν ναὸν διὰ νὰ τὸν θυσιάσουν ἀμέσως εἰς τοὺς Θεούς.

Ὁ Κόρτες χωρὶς ἀργοπορίαν ὥρμησεν ἀτρόμως εἰς τὸ μέσον αὐτῶν διὰ νὰ ἐλευθερώσῃ τὸν φίλον του, καὶ ἐδίωξεν ἐκείνους οἵτινες τὸν ἐκράτουν. Ὡς δὲ ὁ Δουέρος εἶδε τὰς χεῖράς του ἐλευθέρας, διεπέρασεν ὁ ἴδιος μὲ ξιφίδιον, τὸ ὁποῖον ἀφρόνως οἱ Μεξικανοὶ τὸν εἶχον ἀφήσει, τοὺς κρατοῦντας τὸν ἵππον του, ἥρπασεν αὐτὸν, τὸν ἀνέβη εὐθὺς, καὶ τοιουτοτρόπως οἱ δύω φίλοι, διασχίζοντες τοὺς ἐχθροὺς, ἔφθασαν εἰς τὸ στράτευμά των.

Τὴν πρᾶξιν ταύτην ἐθεώρει ὁ Κόρτες πάντοτε ὡς τὴν εὐτυχεστέραν τῆς ζωῆς του. Ὁ ἐχθρὸς ἐτράπη εἰς φυγὴν πανταχόθεν· ὁ δὲ Κόρτες διὰ νὰ γίνῃ παῦσις εἰς τὴν αἱματοχυσίαν, καὶ διὰ ν' ἀφήσῃ τοὺς κεκμηκότας στρατιώτας του ν' ἀναπαυθοῦν ἀπὸ τοὺς πολλούς των ἀγῶνας, διέταξε τὴν ὑποχώρησιν, καὶ αὐτὸς καὶ οἱ ἥρωές του ἐπανελθόντες εἰς τὸ στρατόπεδόν των, ἔδεσαν τὰς πληγάς των.

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΛΓ'.

—

Π*ατήρ.* Τὴν ἐπιοῦσαν ἔμεινον ἀμφότερα τὰ μέρη ἐντελῶς ἥσυχα· καὶ ὁ μὲν Κόρτες ἐπετάχυνε τὰς προπαρασκευάς του πρὸς ἀναχώρησιν, οἱ δὲ Μεξικανοὶ ἐφαίνοντο ἀποστάντες πάσης ἐχθροπραξίας. Ἀλλ' ἡ εἰρηνική των διαγωγὴ δὲν ἦτον εἰλικρινής. Ἐξ ἐναντίας εἶχον ὑπὲρ πάντοτε τὴν ἀπόφασιν ν' ἀφανίσουν τοὺς Ἱσπανοὺς καθ' ὁλοκληρίαν, ἀλλὰ σκεφθέντες ὡρίμως μετέβαλον σχέδιον μόνον ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς ἐκτελέσεως. Ἐμελέτων ἤδη νὰ κόψουν τὰς γεφύρας, καὶ ἐμποδίζοντές τους νὰ φύγουν, νὰ τοὺς ἀφήσουν ν' ἀποθάνουν τῆς πείνας· δεινὴ ἀπόφασις, ἥτις μὲ φοβίζει πολὺ διὰ τὴν ζωὴν τῶν πολεμιστῶν μας. Ἀλλ' ὁ Κόρτες τοῦ ὁποίου ἡ φρόνησις προέβλεπεν ὅλας τὰς περιστάσεις, εἶχε προπαρασκευασθῇ καὶ δι' αὐτήν· ὅθεν διέταξε νὰ κατασκευασθῇ ὅσον τάχιον κινητὴ γέφυρα, τὴν ὁποίαν ἤθελον δυνηθῇ νὰ μεταχειρισθοῦν κατὰ τὴν ἀπέλευσίν των εἰς τὰ μέρη, ὅπου ἤθελον εὕρει διερρηγμένα τὰ προχώματα· ὡς δ' ἡτοιμάσθη αὐτὴ, προσδιώρισεν ἀμέσως τὴν προσεχῆ νύκτα διὰ τὴν ἀναχώρησιν, ἐλπίζων ὅτι τὸ σκότος ἤθελε τοὺς βοηθήσει ν' ἀπέλθουν χωρὶς νὰ νοηθῶσιν ἢ ἤθελεν ἐμποδίσει τοὐλάχιστον τὸν ἐχθρὸν νὰ τοὺς καταδιώξῃ διὰ τὴν γνωστὴν τῶν ἀγρίων δεισιδαιμονίαν. Ἀλλὰ πόσον ἠπατήθη!

Ὡς ἐπῆλθεν ἡ νὺξ, διῄρεσε τὸ στράτευμά του εἰς τρία τάγματα, καὶ ἀρχηγὸν μὲν τοῦ πρώτου διώρισε τὸν *Σαρδοβάλον*, τὸ δεύτερον, ἢ τὸ κέντρον ἀνέλαβε νὰ διοικήσῃ ὁ ἴδιος, τὸ δὲ τρίτον, ἢ τὴν ὀπισθοφυλακὴν ἐνεπιστεύθη εἰς τὸν Βελασκουέζον δὲ Λεὼν, στενὸν συγγενῆ τοῦ ἐπάρχου τῆς Κούβας.

Ἀλλὰ πρὶν κινηθοῦν τὰ στρατεύματα, ὁ Κόρτες ἐπροσπάθησε νὰ πείσῃ ν' ἀφήσουν ὀπίσω ὅλους τοὺς θησαυροὺς ὅσους ἐσύναξαν διὰ νὰ εἶναι ἐλαφρότεροι καὶ ἱκανώτεροι εἰς τὸν πόλεμον·

τινὲς ἐφάνησαν πρόθυμοι ν' ἀκούσουν τὴν συμβουλήν του, ἀλλ' οἱ πλεῖστοι ἤρχισαν νὰ ἐκφράζουν τόσον μεγαλοφώνως τὴν δυσαρέσκειάν των, ὥστ' ἐβιάσθη τέλος πάντων νὰ μετριάσῃ τῆς διαταγῆς του τὴν αὐστηρότητα, καὶ νὰ τοῖς ἐπιτρέψῃ νὰ λάβουν μεθ' ἑαυτῶν κἂν ὅσα ἐνόμιζον ὅτι δύνανται νὰ φέρουν χωρὶς δυσκολίαν. Οἱ νουνεχέστεροι ἐξετέλεσαν τὴν διαταγήν του, ἀλλ' οἱ πλεονέκται παρήκουσαν, κ' ἐφορτώθησαν μὲ βάρος τὸ ὁποῖον ἐπέφερε μετ' οὐ πολὺ τὴν φθοράν των.

Περὶ ὥραν μεσονυκτίου ἐκινήθη τὸ στράτευμα, ἀποφεῦγον μετὰ προσοχῆς πᾶσαν ταραχὴν καὶ κρότον· ἡ δὲ πίπτουσα βροχὴ ἐφαίνετο συνεργοῦσα εἰς τὴν φυγήν των. Καὶ τῷ ὄντι χωρὶς ν' ἀπαντήσουν που ἐλάχιστον ἴχνος προπαρασκευῆς πρὸς ἀντίστασιν, ἔφθασαν ἕως εἰς τὸ πρόχωμα τὸ ἄγον εἰς *Τακοῦbar*, τὸ ὁποῖον διὰ δύω λόγους ἐπροτίμησεν ὁ Κόρτες ἀπὸ τὰ λοιπά· πρῶτον ὅτι δι' αὐτοῦ ὁ δρόμος ἦτον συντομώτερος, καὶ δεύτερον, ὅτι οἱ Μεξικανοὶ ἦτον πιθανὸν, καταστρέψαντες τὰς λοιπὰς γεφύρας, νὰ ἠμέλησαν ἴσως αὐτὴν, ὡς κειμένην εἰς διεύθυνσιν πάντῃ ἐναντίαν τοῦ δρόμου δι' οὗ εἶχον ἔλθει οἱ Ἱσπανοὶ, ὡς βλέπετε ἐδῶ εἰς τὸν πίνακα. Ἀλλ' ἐψεύσθησαν καὶ ταύτης των τῆς ἐλπίδος· διότι ὡς ἔφθασαν ἕως εἰς τὸ μέρος τοῦ προχώματος ὅπου ἦτον ἡ πρώτη γέφυρα, τὴν εὗρον κατεστραμμένην καὶ εἰς καλὸν τοῖς ἀπέβη τοῦ στρατηγοῦ των ἡ πρόνοια, διότι δυνάμει τῆς κινητῆς γέφυράς των, διέβη τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ στρατοῦ τὸ ῥῆγμα, κ' ἐπροχώρει πρὸς δευτέραν γέφυραν, ὅταν πρὶν ἔτι φθάσωσιν εἰς αὐτὴν, τρομεραὶ πολέμου κραυγαὶ ἀντήχησαν αἰφνιδίως ὀλόγυρα, καὶ ἐμήνυον ὄλεθρον καὶ θάνατον πανταχόθεν.

Αἴφνης κατεκαλύφθη ἡ λίμνη ἀπὸ ἄμετρον πλῆθος σκαφιδίων, καὶ πυκνὴ χάλαζα βελῶν καὶ πτερῶν προειδοποίησε μάχην ἐκ τῶν τρομερωτέρων μεταξὺ ὅσων ἡ ἱστορία μᾶς διετήρησε, τόσον διὰ τὸ ἐπισφαλὲς τοῦ τόπου, ὅσον καὶ διὰ τὸ παχὺ σκότος, καὶ διὰ τὰς προσπαθείας τῶν μαχομένων. Οἱ Μεξικανοὶ κατασκοπεύσαντες ὅλα τὰ κινήματα τῶν ἐχθρῶν των κρυφίως χωρὶς διόλου νὰ προδοθοῦν, ἐλαβον τὰ μέτρα των μὲ

τόσην περίσκεψιν καὶ τόσον ἐπιτηδείως, ὥστε οἱ Ἱσπανοὶ δὲν ἐννόησαν τὸ ἐλάχιστον, πρὶν τῆς τρομερᾶς ταύτης στιγμῆς, καθ' ἣν εἶδον ἑαυτοὺς διὰ μιᾶς περικυκλωμένους, ἀπὸ ἀναρίθμητον πλῆθος λαοῦ μέχρι λύσσης ἐξηγριωμένου.

Ἀλλ' ἂς πλησιάσωμεν ὀλίγον παιδία διὰ νὰ ἰδῶμεν λεπτομερέστερον τὸν ἀπερίγραπτον κίνδυνον εἰς τὸν ὁποῖον περιέπεσαν οἱ δυστυχεῖς Ἱσπανοί, στενοχωρούμενοι πανταχόθεν.

Ἵσταντο, καθὼς ἠκούσαμεν, εἰς τὸ μέσον στενοῦ προχώματος μεταξὺ τῶν δύω ἀφαιρεθεισῶν γεφυρῶν. Ἡ κινητὴ γέφυρα τὴν ὁποίαν εἶχον στήσει εἰς τὸ πρῶτον ῥῆγμα, ἔπρεπε νὰ μετακομισθῇ ἀπὸ ἐκεῖ καὶ νὰ τεθῇ εἰς τὸ δεύτερον· ἀλλὰ τὸ βάρος τῶν μεγάλων πυροβόλων τὴν ἐστερέωσε μεταξὺ τῶν πετρῶν τοιουτοτρόπως, ὥστε οὐδεμία δύναμις ἐδύνατο νὰ τὴν ἐγείρῃ πλέον. Ἐν ᾧ δὲ ἠγωνίζοντο ματαίως νὰ τὴν μετακινήσωσιν, ὥρμησαν ἐπ' αὐτοὺς ἔμπροσθεν, ὄπισθεν, πανταχόθεν, μὲ τόσην λυσσώδη μανίαν οἱ ἐχθροί, ὥστε δὲν τοῖς ἔμενε πλέον ἐλπὶς οὔτε νὰ νικήσουν, οὔτε κἂν νὰ ἐκφύγουν.

Οἱ Μεξικανοὶ διερλέγοντο ἀπὸ ἐκδίκησιν· οἱ ἑπόμενοι ὤθουν τοὺς προηγουμένους, καὶ ὅλοι ἐφαίνοντο τὴν αὐτὴν ἐπιθυμίαν τρέφοντες, ἢ ν' ἀποθάνουν, ἢ ν' ἀφανίσουν τοὺς ἐχθροὺς τῆς πατρίδος των. Εἰς μάτην ἐνέτειναν οἱ Ἱσπανοὶ ὅλας τὰς ψυχικὰς καὶ τὰς σωματικάς των δυνάμεις διὰ νὰ διασχίσωσι δρόμον· ὁ τόπος τῶν πιπτόντων ὑπὸ τὰς πληγὰς τῶν ξιφῶν των, ἐπληροῦτο ἀμέσως ὑπ' ἄλλων· καὶ περὶ τὰ τέλη τόσον ἐσενοχωρήθησαν πανταχόθεν, ὥστε οὔτε ἡ πολεμικὴ τέχνη των, οὔτε τὰ πυροβόλα των ὅπλα τοῖς ἐχρησίμευον πλέον. Τέλος ἀπηύδησαν. Δὲν ἦσαν πλέον εἰς κατάσιν ν' ἀντιπαραταχθοῦν εἰς τὸ πλῆθος τῶν ἀπαύστως νεωστὶ ἐφορμώντων ἐχθρῶν· οἱ πρῶτοι ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, καὶ τὰ πάντα συνεταράχθησαν. Πεζοὶ καὶ ἱππεῖς, φίλοι καὶ ἐχθροὶ, ἀπετέλουν συγκεχυμένον σωρὸν, ὅπου καθεὶς ἐκτύπα πέριξ του, χωρὶς κἀνεὶς νὰ διακρίνῃ εἰς τὸ σκότος ἂν κτυπᾷ κατ' ἐχθροῦ ἢ φίλου.

Ἐν μέσῳ τῆς τρομερᾶς ταύτης σφαγῆς συμπαραλαμβάνει ὁ Κόρτες ὡς ἑκατὸν στρατιώτας, δοκιμάζει νὰ σχίσῃ τοὺς

ἐχθροὺς ἕως εἰς τὴν δευτέραν καὶ εἰς τὴν τρίτην γέφυραν, καὶ τὸ κατορθώνει. Τὰ χάσματα τῶν προχωμάτων ἐπληρώθησαν μὲ τὰ πτώματα τῶν φονευθέντων· ὁ Κόρτες πατεῖ ἐπ' αὐτῶν καὶ σώζεται οὕτως εἰς τὴν ξηράν· ἀλλ' ἡ γενναία καρδία του ἐπεριφρόνει τὴν ἰδίαν του σωτηρίαν, ἐν ὅσῳ ἔβλεπεν ἀκόμη διαρκοῦντα τὸν κίνδυνον τοῦ περισσοτέρου μέρους τῶν ὁπαδῶν του. Παρατάξας ἐπομένως τοὺς ὀλίγους ὅσοι ἐσώθησαν μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐκλέξας ἐξ αὐτῶν τοὺς μὴ πληγωμένους, ἔσπευσε μετ' αὐτῶν ὀπίσω νὰ συγκινδυνεύσῃ πάλιν μὲ τοὺς κινδυνεύοντας φίλους του.

Τινὲς αὐτῶν διασχίσαντες ὁμοίως τοὺς ἐχθροὺς ἦλθον εἰς ἀπάντησίν του· ἀλλὰ τὴν χαρὰν τὴν ὁποίαν διὰ τοῦτο ἠσθάνθη κατέστρεψαν αἱ οἰκτραὶ φωναὶ τὰς ὁποίας ἀπέπεμπον ὅσοι ζωγρηθέντες ὑπὸ τῶν Μεξικανῶν, ἐσύροντο εἰς τοὺς ναοὺς διὰ νὰ θυσιασθοῦν εἰς τὰ εἴδωλα. Ἡ καρδία του διερράγη, καὶ ἐδοκίμασε παντὶ τρόπῳ νὰ τοὺς ἐλευθερώσῃ, ἀλλὰ ματαίως. Δὲν ἐδυνήθη μὲ κἀνένα τρόπον νὰ φθάσῃ πλέον ἕως αὐτούς, καὶ ἠναγκάσθη νὰ περιορισθῇ εἰς τὸ νὰ προφυλάξῃ τὸν μικρὸν μόνον ἀριθμὸν τῶν διασωθέντων, τῶν ὁποίων οἱ πλεῖστοι ἦσαν εἰς τόσον κακὴν κατάστασιν καὶ τόσον ἀπηυδημένοι, ὥστε ταῖς ἦτον ἀδύνατον νὰ ἐκτεθοῦν πλέον εἰς μάχην. Τὸ μεγαλήτερον μέρος τοῦ στρατεύματός του ἐφονεύθη, ἐπνίγη εἰς τὴν λίμνην, ἢ ἐζωγρήθη.

Ὡς δὲ διηύγασεν ἡ ἡμέρα, φρικτὸν καταστροφῆς θέαμα ἐφώτισαν αἱ ἀκτῖνές της. Δάκρυ συμπαθείας ἔβρεξε τοῦ Κόρτες τὰ βλέφαρα ὅταν εἶδε πόσοι τῶν ἀνδρείων ὁπαδῶν του ἐθανατώθησαν, καὶ εἰς ποίαν ἐλεεινὴν κατάστασιν εὑρίσκοντο οἱ ὀλίγοι διασωθέντες. Ὑπὲρ τοὺς ἡμίσεις Ἱσπανοὺς, καὶ πλείονες τῶν δισχιλίων Τλασκαλάνων ἔκειντο νεκροὶ, ἐξέλιπεν ὁ Βελασκουέζος δὲ Λέων καὶ ἄλλοι τῶν ἀνδρειωτάτων Ἀξιωματικῶν, οἱ δὲ πλεῖστοι τῶν ἐπιζησάντων ἦσαν καταπληγωμένοι. Τὰ μεγάλα τηλεβόλα, ἡ πολεμικὴ ἀποσκευὴ, τὰ σκεύη καὶ ὅλοι οἱ θησαυροί των ἐχάθησαν. Αὐτοὶ δὲ μάλιστα οἱ θησαυροὶ συνεισέφεραν πρὸ πάντων εἰς τὴν φθορὰν τῶν περισσοτέρων, ὅσοι ἀφρόνως ἀπὸ

φιλαργυρίαν κινούμενοι τοὺς ἐπεφορτίσθησαν· διότι ὑπὸ τὸ βάρος αὐτῶν, οὔτε νὰ πολεμήσουν, οὐτε νὰ φύγουν ἐδύναντο. Ἡ μνήμη τῆς τρομερᾶς ταύτης φθορᾶς διαιωνίσθη πρὸς τοῖς ἄλλοις εἰς τὴν νέαν Ἱσπανίαν μέχρι τῆς σήμερον ἀκόμη *νὺξ τῆς ταλαιπωρίας* ἀποκαλουμένη.

Κατὰ πρῶτον συνῆλθον οἱ Ἱσπανοὶ εἰς Τακούβαν· ἀλλ' οὔτ' ἐκεῖ ἐτόλμων νὰ διαμείνουν ἐπὶ πολὺ, διότι ὅλος ὁ τόπος ἦτον εἰς ἐπανάστασιν ἐναντίον των, καὶ μόνον εἰς Τλασκάλαν ἐδύναντο νὰ εὕρωσιν ἄσυλον. Ἀλλὰ διὰ νὰ ἔλθουν εἰς τὴν δημοσίαν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν εἰς τὴν φιλικὴν ταύτην πόλιν, ἔπρεπε νὰ περιέλθουν τὸ ἥμισυ βόρειον μέρος τῆς μεγάλης λίμνης τοῦ Μεξικοῦ, εἰς τῆς ὁποίας τὴν δυτικὴν ἄκραν εὑρίσκοντο. Πρὸς τοῦτο ἀπῃτεῖτο νὰ ὁδεύσουν ἡμέρας τινὰς δι' ἐντελῶς ἀγνώστων τόπων, ὅπου δὲν ἐδύναντο νὰ ἐλπίσουν ὅτι θέλουν εὕρει τὰς ἀναναπαύσεις, τῶν ὁποίων μετὰ τόσας κακουχίας εἶχον μεγίστην ἀνάγκην. Ἀλλ' ἄλλος τρόπος δὲν ἦτον· ἔπρεπε ἢ νὰ παραιτηθοῦν πάσης ἐλπίδος σωτηρίας, ἢ χωρὶς ἀναβολῆς νὰ κινήσουν· καὶ τοῦτο ἐπρόκριναν.

Ἀλλὰ τὶς νὰ περιγράψῃ τὰς παντὸς εἴδους ταλαιπωρίας, τοὺς πάσης ὥρας κινδύνους, οἱ ὁποῖοι κατέτρεχον εἰς τὴν ὁδοιπορίαν ταύτην τοὺς δυστυχεῖς φυγάδας, ἀφ' οὗ ὁ πόλεμος, ἡ πεῖνα καὶ αἱ πληγαὶ τοὺς εἶχον φέρει εἰς ἐλεεινὴν κατάστασιν; Ὑπὸ τροπαιούχων ἐχθρῶν περικυκλούμενοι καὶ παρενοχλούμενοι, ἠναγκάζοντο νὰ διέρχωνται καὶ δι' ἐρήμων καὶ ἀβάτων μερῶν, ὅπου δὲν εἶχον πρὸς τροφὴν των εἰμὴ ἀγρίους καρποὺς, ῥίζας, καὶ πρασίνους στάχεις Ἀμερικανικοῦ σίτου. Πολλάκις ἐνόμιζον ὅτι ἡ δυστυχία των θέλει τοῖς ἐπιφέρει τὸν θάνατον, ἀλλὰ τὸ παράδειγμα τοῦ γενναίου των στρατηγοῦ τοῖς ἐνέπνεε πάντοτε νέας δυνάμεις, καὶ νέον θάρρος.

Μὲ ἀξιοθαύμαστον ψυχῆς ἠρεμίαν ὑπέφερεν ὁ παράδοξος οὗτος ἄνθρωπος ὅλας τὰς ταλαιπωρίας, τὰς ὁποίας συνεμερίζετο μὲ τοὺς ἐλαχίστους τῶν στρατιωτῶν του. Εἰς ὅλους τοὺς κινδύνους ἐξετίθετο πρῶτος, εἰς ὅλας δὲ, καὶ τὰς μικροτάτας ἀναπαύσεις, ἐλάμβανεν ἔσχατος μέρος· διετήρει δὲ πάντοτε μεγίστην πνεύ-

ματος ἑτοιμότητα, καὶ ἦτον ἀνεξάντλητος εἰς εὕρεσιν νέων μέσων, εἰς πᾶσαν νέαν ἐμπίπτουσαν ἀμηχανίαν. Ὦ! τὸ τοιοῦτον ἔξοχον πνεῦμα νὰ σονωδεύετο πάντοτε καὶ ἀπὸ ἔξοχον δικαιοσύνην καὶ φιλανθρωπίαν!

Πέντε ὁλοκλήρους ἡμέρας ἐξηκολούθουν τὸν ἐπίπονον τοῦτον δρόμον, καὶ μ' ὅλον τοῦτο τὸ τέλος τῶν δεινῶν των δὲν εἶχε φθάσει ἀκόμη. Πολλάκις ἡ Μαρίνα ἥτις εἶχε διασωθῇ ὁμοῦ μὲ τὸν Ἀκουΐλαρ, ἤκουε τοὺς Μεξικανοὺς ἀνακράζοντας μετὰ χαρᾶς εἰς τὰς καθημερινὰς προσβολάς των » πηγαίνετε λησταί! πηγαίνετε ὅπου σᾶς περιμένει ἡ ἀμοιβὴ τῶν κακουργημάτων σας! » καὶ κἀνεὶς δὲν κατελάμβανε τί ἐδήλουν κυρίως οἱ λόγοι οὗτοι. Ἀλλὰ τὴν ἕκτην ἡμέραν, φθάνοντες εἰς τὴν Ὀτούμβαν, εἶδον ἐξηγηθεῖσαν τὴν τρομερὰν ἔννοιάν των· διότι ἀναβάντες εἰς παρακείμενον λόφον, ἐξεπλάγησαν ἰδόντες ὅλην τὴν πλατείαν πεδιάδα ἐμπρός των κεκαλυμμένην ὑπὸ ἀναριθμήτων στρατιῶν, καὶ ὅλοι, αὐτοὶ ἀκόμη οἱ εὐτολμότεροι, πλὴν μόνου τοῦ Κόρτες, ἀπώλεσαν πᾶσαν σωτηρίας ἐλπίδα.

Ἐκεῖνος μόνος, ὁ ἄτρομος ἐκεῖνος, οὐδ' εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν δὲν ἐτρόμαξε· παρέστησε δὲ εἰς τοὺς στρατιώτας του μὲ ἦθος ἐμπνέον θάρρος, ὅτι δὲν τοῖς μένει ἄλλη τις ὁδὸς σωτηρίας, ὅτι πρέπει νὰ νικήσουν ἢ ν' ἀποθάνουν. Μετὰ ταῦτα παρέταξε τὸ μικρόν του στράτευμα μὲ τὴν συνήθη ἀταραξίαν του, καὶ τὸ ὡδήγησεν εὐθὺς κατὰ τοῦ ἐχθροῦ.

Ὡς οἱ πυκνοὶ ἀστάχεις πίπτουν ὑπὸ δρέπανον θεριστοῦ, ὁμοίως κατέπιπτον οἱ ἐχθροὶ ὑπὸ τὰ ξίφη τῶν ὁρμώντων ἡρώων μας. Οὐδεὶς ἐδύνατο ν' ἀντιστῇ εἰς αὐτούς. Μὲ θαυμασίαν τόλμην προέβησαν ἕως εἰς τὸ κέντρον τῶν ἐχθρικῶν στρατευμάτων, ἀφίνοντες ὀπίσω των ἴχνη αἱμάτων καὶ πτωμάτων σωρούς· ἀλλ' αἱ δυνάμεις των ἐξηντλήθησαν τέλος, αἱ χεῖρές των ἔπιπτον ἐκνευρισμέναι. Καὶ ἐπειδὴ πανταχόθεν ἐφόρμα κατ' αὐτῶν ὁ ἐχθρὸς μὲ πάντοτε νέας δυνάμεις, κἀνεὶς βεβαίως δὲν ἤθελε διαφύγει, ἂν εὐτυχής τις ἐπίνοια τοῦ δινηκῶς ἀγρυπνοῦντος ἀρχιστρατήγου δὲν τοὺς ἔσωζεν ὅλους διὰ μιᾶς.

Ἰδὼν μακρόθεν τὸν ἀρχηγὸν τοῦ Μεξικανικοῦ στρατοῦ κρα-

τοῦντα τὴν σημαίαν τοῦ κράτους, ἐνθυμήθη κατ' εὐτυχίαν, ὅτι ὡς εἶχε ποτὲ ἀκούσει, οἱ Μεξικανοὶ ἐθεώρουν τὰ πάντα ἀπολωλότα, ἅμα ἐξέλειπεν ἡ σημαία των. Εὐθὺς συνέλαβε τὴν ἀπόφασίν του, καὶ συνοδευόμενος ὑπό τινων ἀνδρείων ἐφίππων ἀξιωματικῶν του, ἐρρίφθη εἰς τὸ μέσον τοῦ λόχου ὅστις ἐφρούρει τὴν σημαίαν, καὶ μὲ τὴν πρώτην βολὴν ἀκοντίου ἔρριψε κατὰ γῆς τὴν σημαιοφόρον· ἅμα δὲ εἷς τῶν ἀξιωματικῶν του πηδήσας ἀπὸ τὸν ἵππον ἐθανάτωσεν αὐτὸν καὶ ἥρπασε τὴν σημαίαν. Τὴν αὐτὴν στιγμὴν ἔκλινον κατὰ γῆς ὅλαι αἱ λοιπαὶ σημαῖαι· ὁ στρατὸς ὅλος ἐκυριεύθη ὑπὸ φόβου καὶ τρόμου, καὶ ἔκπληκτοι τοὺς εἶδον οἱ Ἱσπανοὶ νὰ ῥίψωσι ὅλοι τὰ ὅπλα των, καὶ νὰ τραποῦν εἰς φυγήν. Οὕτω μία καὶ μόνη εὐτυχὴς ἰδέα ἔσωσεν ὅλον τὸ Ἱσπανικὸν στράτευμα, καὶ τῷ ἐχάρισε νίκην ἔνδοξον καὶ ἐπικερδῆ· διότι συλλέξαντες τὰ λάφυρα, εὗρον ὅτι ἡ τιμὴ αὐτῶν ἦτον τόση, ὥστε σχεδὸν τοὺς ἀπεζημίου διὰ τοὺς θησαυροὺς τοὺς ὁποίους ἄφησαν εἰς τὸ Μεξικὸν, καὶ τοῦτο διότι οἱ πλεῖοι τῶν Μεξικανῶν, πεποιθότες περὶ τῆς νίκης, ἔφερον τὰς πολυτιμωτέρας στολάς των.

Τὴν ἐπαύριον ἔφθασαν τέλος εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῶν συμμάχων των Τλασκαλάνων, καὶ κατ' ἀρχὰς ἐφοβοῦντο μήπως ἠλλοιώθησαν καὶ αὐτῶν τὰ φρονήματα· ἀλλ' ἀδίκως. Διότι ὁ εὐγενὴς, ὁ γενναῖος οὗτος λαὸς, οὐ μόνον δὲν ἠπίστησε πρὸς τοὺς φίλους του, διότι ἐδυστύχησαν, ἀλλὰ μάλιστα τοὺς ἐδέχθη μὲ τοιαύτην εἰλικρίνειαν καὶ φιλοφροσύνην, ὡς νὰ μὴν εἶχε παντελῶς ἐλαττωθῇ ἡ ἰσχύς των, καὶ ὡς νὰ μὴν εἶχε καταστραφῇ ἡ εὐτυχία των. Ἰδοὺ παράδειγμα εὐγενὲς φιλίας πιστῆς καὶ ἀφιλοκερδοῦς, ἀποζημιοῦν κἂν ἡμᾶς διὰ τὰς ἀπανθρώπους ἐκείνας σκηνὰς, τὰς ὁποίας κατὰ δυστυχίαν ἠναγκάσθην νὰ περιγράψω.

Παρὰ τῷ γενναίῳ λοιπὸν τούτῳ λαῷ ἀνεπαύοντο ἤδη οἱ ἥρωές μας, καὶ ἰάτρευον τὰς πληγάς των. Εἰς ὅλους ἦτον ἐπιτετραμμένον νὰ ἡσυχάζουν, εἰς μόνον τὸν Κόρτες ὄχι. Μ' ὅλον ὅτι ἐπολέμησε καὶ ὑπέφερε περισσότερον ἀπὸ ὅλους, οὔτε περὶ ἡσυχίας, οὔτε περὶ ἀναπαύσεως δὲν ἐσκέπτετο. Ἐν ᾧ δὲ τὸ πολύ-

φροντι καὶ ἀκοίμητον πνεῦμά του ἐζήτει νέας ἐμπνεύσεις διὰ τὸ μέλλον, μὲ μεγίστην χαράν του ἔμαθεν ὅτι ἡ τύχη δὲν εἶχεν ἀπαυδήσει ἀκόμη ὑποστηρίζουσα τὰ τολμηρά του ἐπιχειρήματα· διότι ἡ καλή του μοῖρα τὸν ἔφερε πάλιν ἀνελπίστως ἐπικουρίαν πολύτιμον δι' αὐτόν.

Ὁ ἔπαρχος τῆς Κούβας Βελασκουέζος, περὶ τοῦ ὁποίου πολλάκις σᾶς ὡμίλησα μέχρι τοῦδε, μὴ φανταζόμενος ποτὲ ὅτι ὁ *Ναρβαέζος* μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τὴν ὁποίαν τῷ ἐνεπιστεύθη, ἦτον δυνατὸν νὰ νικηθῇ, τὸν ἔστειλε μετ' ὀλίγον, χωρὶς νὰ περιμείνῃ εἰδήσεις του, ἄλλα δύω πλοῖα μὲ διάφορα πολεμεφόδια. καὶ μὲ νέας ὁδηγίας. Αὐτὰ ἔπλευσαν κατ' εὐθεῖαν εἰς Βέρα Κρούζην, καὶ ὁ ἐκεῖ φρούραρχος τοῦ Κόρτες κατώρθωσεν ἐπιτηδείως νὰ τὰ ἑλκύσῃ εἰς τὸν λιμένα του, ὥστε τὰ ἐκυρίευσε χωρὶς δυσκολίαν, καὶ τὰ πληρώματα κατεπείσθησαν προθύμως νὰ ὑπηρετήσουν ὑπὸ τὸν Κόρτες.

Τοῦτο δὲν ἦτον ὀλίγον, ἀλλὰ καὶ μεγαλήτερα ἡτοίμαζεν ἡ τύχη εἰς τὸν εὐνοϊκόν της. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἔφθασαν καὶ ἄλλα τρία πλοῖα εἰς τὸν λιμένα, καὶ μάλιστα ἱκανοῦ μεγέθους.

Γεώργιος. Καὶ αὐτὰ ἀπὸ τὸν Βελασκουέζον ἐστέλλοντο;

Πατ. Ὄχι! Αὐτὰ ἦσαν ἐκ τοῦ στόλου, τὸν ὁποῖον ἔπεμψεν ὁ ἔπαρχος τῆς Ἰαμαϊκῆς πρὸς ἀνακάλυψιν νέων γαιῶν· ἀλλ' οἱ κυβερνῆται αὐτῶν διεύθυνον κατὰ δυστυχίαν τὸν πλοῦν των πρὸς τὸ βόρειον μέρος τῶν Μεξικανικῶν ἐπαρχιῶν, τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι ἦσαν πτωχοὶ καὶ φιλοπόλεμοι, ὅθεν εὗρον κακίστην ὑποδοχήν, καὶ μετὰ μακρὰ δυστυχήματα ἐθεώρησεν ἑαυτοὺς εὐτυχεῖς, ὅτι εἰσῆλθον εἰς τὸν λιμένα τῆς Βέρα Κρούζης. Καὶ οὗτοι κατεπείσθησαν ὁμοίως ν' ἀκολουθήσουν τὸν Κόρτες, καὶ τοιουτοτρόπως ἀνεπληρώθησαν σχεδὸν αἱ δυνάμεις καὶ τὰ πολεμεφόδια τὰ ὁποῖα εἶχον ἀπολεσθῇ.

Τότε πάλιν ἠσθάνθη ὁ Κόρτες ὅτι εἶχε δυνάμεις ἱκανὰς διὰ νὰ ἐκτελέσῃ τὸν ἄδικον μὲν ἀλλὰ μέγαν σκοπὸν του τῆς κατακτήσεως ὅλου τοῦ Μεξικοῦ. Οἱ πιστοί του σύμμαχοι Τλασκαλάνοι, καὶ ἄλλα μετ' αὐτῶν ἡνωμένα ἔθνη, τὸν ἔδωσαν νέα μέσα πρὸς τοῦτο, προσφέροντές τον βοήθειαν δέκα χιλιάδων.

Αλέξανδρος. Τώρα τὸ ἠξεύρω κ' ἐγὼ ὅτι νικᾷ τοὺς δυστυχεῖς Μεξικανούς, ὅταν ἔχῃ τόσον πολυάριθμον στράτευμα.

Πατ. Μὴν τὸ λέγεις, Ἀλέξανδρε. Τώρα θ' ἀκούσῃς ὅτι καὶ οἱ Μεξικανοὶ ἔγιναν ἄλλοι ἀφ' ὅ,τι ὡς τώρα τοὺς ἐγνωρίζαμεν· διότι τώρα ἔχουν Αὐτοκράτορα καὶ συνετὸν καὶ ἀνδρεῖον.

Ἰωάννης. Εἶναι ἀκόμη ὁ ἴδιος, τὸν ὁποῖον εἶχον ἐκλέξει ἐσχάτως; Πῶς ὀνομάζετο!... Ἄ! ναὶ, Κουετλαβάκας....

Πατ. Ὄχι! ὁ ἀνδρεῖος ἐκεῖνος ὅστις ἐστρατήγει ὁ ἴδιος τῶν Μεξικανῶν κατὰ τὴν *νύκτα τῆς ταλαιπωρίας*, δὲν ὑπῆρχε πλέον.

Πέτρος. Ὦ! ἐφονεύθη καὶ αὐτός;

Πατ. Ὄχι διόλου. Μάλιστα ἐπέζησεν εἰς τὴν ἐλευθέρωσιν τῆς καθέδρας του, καὶ ἠσχολεῖτο ἤδη εἰς τὰ καταλληλότατα μέτρα διὰ ν' ἀποκλείσῃ διὰ παντὸς ἀπὸ αὐτὴν τοὺς δυνάστας τοῦ ἔθνους του, ὅταν αἴφνης ἀνηρπάγη ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν, ἥτις ἦτον ἄγνωστος ἕως τότε εἰς τὴν Ἀμερικὴν, ἓν τῶν μεγίστων δεινῶν ἀφ' ὅσα ἡ ἔλευσις τῶν Εὐρωπαίων ἔφερεν εἰς ἐκεῖνα τὰ κλίματα.

Νικόλαος. Ποίαν ἀσθένειαν λέγεις;

Πατ. Τὴν εὐφλογίαν, ἕως τότε ἀκόμη ἄγνωστον ἐπιδημίαν εἰς τὴν Ἀμερικὴν, ἀλλ' ἥτις ἤρχισε νὰ ἐξολοθρεύῃ ἐκείνων τῶν μερῶν τοὺς κατοίκους. Καὶ ὁ Κουατλαβάκας ἔπεσεν αὐτῆς θῦμα, καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἐκλέχθη Αὐτοκράτωρ συγγενής τις τοῦ Μοντεζουμᾶ, ὀνόματι *Γουατιμοζίν*.

Χρίστος. Ἦτον καὶ αὐτὸς ἀνδρεῖος;

Πατ. Ὦ! ἀνδρειότατος, καὶ πρὸς τούτοις νουνεχέστατος καὶ γενναιόψυχος. Ἐξηκολούθησεν ὅλας τὰς προπαρασκευὰς τοῦ προκατόχου του πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς πόλεως μὲ πολὺν ζῆλον· ὡς δ' ἔμαθε τῶν ἐχθρῶν τὴν νέαν αὔξησιν, συνεκάλεσεν ἀναρίθμητον πλῆθος ἀξιοπολέμων ἀνδρῶν, ἀφ' ὅλας τὰς ἐπαρχίας εἰς τὴν πρωτεύουσαν, καὶ μὲ αὐτὰς ἀπεφάσισε νὰ πολεμήσῃ μέχρι τελευταίας ῥανίδος τοῦ αἵματός του.

Ἀνδρέας. Εὖγέ του! Ἤθελα νὰ τοὺς ἐφόνευον ὅλους τοὺς ἀχρείους Ἱσπανούς.

Πατ. Ὅλους;

Ἀνδρέας. Ναὶ, Πάτερ! Διατὶ δὲν ἀφίνουν εἰς ἡσυχίαν τοὺς δυστυχεῖς Μεξικανούς, οἱ ὁποῖοι ποτὲ δὲν τοὺς ἔβλαψαν;

Πατ. Ἡ ἀγανάκτησίς σου διὰ τὴν ἄδικον διαγωγὴν τῶν Ἱσπανῶν πρὸς ἔθνος ἀθῶον, εἶναι μὲν δικαία, Ἀνδρέα μου, ἀλλ' ἂς μὴ λησμονήσωμεν, ὅτι οἱ ἀμαθεῖς ἐκεῖνοι Ἱσπανοὶ ἔσφαλον μᾶλλον ἀπὸ τυφλὴν δεισιδαιμονίαν, παρὰ ἀπὸ κακίαν· ὅθεν ἀντὶ νὰ τοῖς εὐχώμεθα θάνατον, ἂς ἐλπίσωμεν μᾶλλον, ὅτι ὁ γενναῖος Γουατιμοζὴν θέλει ἀνδρείως τοὺς ἀποκρούσει ἀπὸ τὸ Μεξικὸν, καὶ θέλει τοὺς ἀναγκάσει νὰ ἐπιστρέψουν ὀπίσω, νὰ μετανοήσουν διὰ σφάλματά των, καὶ νὰ διορθωθοῦν.

Ἐλέη. Ναὶ, ναὶ, τοῦτο εἶναι καλήτερον. Ἄφες τους, πάτερ, νὰ ζήσουν ὅλοι.

Πατ. Νὰ ἰδῶ τὶ ἠμπορῶ νὰ κάμω.—Ὁ Κόρτες μαθὼν τῶν Μεξικανῶν τὰς παρασκευὰς, ἐννόησε κάλλιστα ὁποίας δυσκολίας ἔμελλε ν' ἀπαντήσῃ· ἀλλ' ἦτον ἤδη συνηθισμένος ν' ἀντιτάττῃ κατὰ παντὸς κινδύνου καὶ κατὰ πάσης δυσχερίας τόλμην ἀτάραχον. Ἱλαρὸς λοιπὸν τώρα καὶ ἄτρομος παρέλαβε τὸ στράτευμά του, τὸ ὁποῖον τοσοῦτον εἶχεν ἤδη αὐξήσει, καὶ διευθύνθη πρὸς . . . Αἴ! τὸ μανθάνομεν αὔριον.

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΛΔ'.

—

Αλέξανδρος. Λοιπὸν Πάτερ;

Πατ. Εὐθύς! Ὁ Κόρτες παρέλαβε τὸ στράτευμά του κ' ἐπροχώρησε πρὸς τὸ Μεξικόν. Ὡς δ' ἐπλησίασεν εἰς τὴν πόλιν *Τεζεύκην* ἦλθον πρὸς αὐτὸν ἀπεσταλμένοι μὲ σημεῖα εἰρήνης, διὰ νὰ τὸν προσκαλέσουν ἐπιμόνως ἐν ὀνόματι τοῦ Κασίκου τοῦ τόπου τούτου νὰ παραμείνῃ τὴν νύκτα εἰς τὴν πόλιν των, ὅπου ἡτοίμασαν δι' αὐτὸν καὶ διὰ τὰ στρατεύματά του ὅλα τὰ πρὸς ἀνάπαυσιν. Προσέθεντο δὲ εἰς τὴν πρόκλησιν ταύτην τὴν παράκλησιν ν' ἀφήσῃ τ' Ἀμερικανικά του στρατεύματα νὰ στρατοπεδεύσουν ἐκτὸς τῆς πόλεως. Ὑπῆρχον λόγοι ὑποψιῶν κατὰ τῆς εἰλικρινείας τοῦ Κασίκου τούτου, ὅθεν ἀπεφασίσθη νὰ γίνῃ μὲν δεκτὴ ἡ πρόκλησις, ἀλλὰ νὰ λησθοῦν ὅλα τ' ἀναγκαῖα μέτρα, καὶ ν' ἀναβληθῇ ἕως εἰς τὴν αὔριον ἡ εἴσοδος εἰς τὴν πόλιν.

Ἡ φρόνιμος αὕτη ἀναβολὴ ἔσωσε τὴν ζωὴν τῶν Ἱσπανῶν καὶ τοῦ προνοητικοῦ ἀρχηγοῦ των· διότι εἰσελθόντες τὴν ἐπαύριον τὸ πρωῒ εἰς τὴν πόλιν, τὴν εὗρον οἱ Ἱσπανοὶ ὅλην ἔρημον, ὡς νὰ εἶχον ἀποδάνει ὅλοι οἱ κάτοικοί της· καὶ μετὰ πολὺν μόνον καιρόν, ἀφοῦ ὁ Κόρτες ὀχυρώσας τὰ κυριώτερα μέρη αὐτῆς, παρέταξε τὸν λοιπόν του στρατὸν ἐπὶ τὴν μεγάλην ἀγοράν, ἐτόλμησαν τινὲς τῶν κατοίκων να ἐμφανισθοῦν τρέμοντες, καὶ παρ' αὐτῶν ἔμαθον, ὅτι ὁ Κασίκης εἶχεν ἑτοιμάσει τὴν προλαβοῦσαν νύκτα τὰ πάντα πρὸς ἀφανισμὸν ὅλων τῶν Ἱσπανῶν, ἀλλὰ φοβηθεὶς ἐκ τῆς ἀναβολῆς τῆς ἐλευσεώς των ὅτι ἀνεκαλύφθησαν οἱ σκοποί του, ἐβιάσθη νὰ τοὺς ἐγκαταλείψῃ καὶ νὰ τραπῇ εἰς φυγήν.

Ὁ Κόρτες ἐτιμώρησε τὸν Κασίκην διὰ τὴν ἐπιβουλήν του ταύτην, καθαιρέσας μόνον αὐτὸν, καὶ καταστήσας ἀντ' αὐτοῦ

ἄλλον, τὸν ὁποῖον οἱ κάτοικοι τῷ ἐσύστησαν ὡς τὸν ἱκανότερον. Οὗτος ἦτον ἀξιέραστός τις νεανίας τόσον χαρίεις καὶ εὐγενὴς τὴν φύσιν, ὥστε ὁ Κόρτες, ὡς τὸν εἶδε, τὸν ἐνηγκαλίσθη, καὶ τὸν ἐβεβαίωσε περὶ τῆς φιλίας του. Ἐγκαταστήσας δὲ τὸν νέον τοῦτον Κασίκην, ἀπήλαυσε τὴν φιλίαν καὶ συμμαχίαν τῶν κατοίκων τῆς πόλεως, διότι ὁ νέος ἔπαρχος, καὶ δι' εὐγνωμοσύνην, καὶ διὰ τὸ ἴδιον συμφέρον ἤθελε μείνει πάντοτε πιστὸς εἰς αὐτόν. Διὰ τοῦτο ὁ Κόρτες ἀπεφάσισε νὰ μείνῃ εἰς τὴν πόλιν ταύτην ἥτις ὑπετάγη εἰς αὐτόν, μέχρις οὗ τελειώσῃ ὅλας τὰς πρὸς κατάκτησιν τοῦ Μεξικοῦ ἀναγκαίας προπαρασκευάς.

Δημήτριος. Καὶ τί προπαρασκευαὶ χρειάζονται; Ἂς διευθύνετο ἀμέσως πρὸς τὸ Μεξικόν.

Πατ. Διὰ νὰ ἐπιστρέψῃ ἀμέσως πάλιν κατησχυμένος καὶ νικημένος! Ὄχι, Δημήτριε· ὁ Κόρτες μας εἶναι τῷ ὄντι ἀνδρεῖος, ἀνδρεῖος ὡς οὐδεὶς ἄλλος, ἀλλὰ καὶ τόσον συνετὸς, ὥστε δὲν θὰ θελήσει ποτὲ νὰ ἐπιχειρισθῇ μὲ τυφλὴν τόλμην ἀδύνατα· οἱ Μεξικανοὶ εἶχον ὀχυρώσει τὴν πόλιν των ἀποκόψαντες ὅλας τὰς γέφυρας τῶν προχωμάτων, κατεσκεύασαν εἰς τὰ ῥήγματα προμαχῶνας καὶ παραπετάσματα διὰ νὰ ἐμποδίσουν τὸν ἐχθρὸν τοῦ νὰ στήσῃ πάλιν τὰς κινητάς του γεφύρας· πρὸς τούτοις ὁ Γουατιμοζὶν ὥπλισε τὸν πολυάριθμον στρατόν του μὲ τόξα καὶ μὲ μακρὰς λόγχας, διὰ τῶν ὁποίων ἐδύναντο νὰ πολεμοῦν καὶ μακρόθεν. Ἀλλὰ τὸ δραστηριώτερον ὑπερασπίσεως μέσον ἦτον δι' αὐτοὺς ἄμετρον πλῆθος σκαφιδίων, μὲ τὰ ὁποῖα ἐδύναντο νὰ προσβάλλωσιν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν τοὺς Ἱσπανοὺς, ἂν ἤθελον δοκιμάσῃ νὰ προχωρήσουν ἐπὶ τῶν προχωμάτων. Ὅθεν ὁ Κόρτες ἐννόησε κάλλιστα ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ ἐλπίσῃ τὴν ἐκπόρθησιν τῆς ὀχυρᾶς αὐτῆς πόλεως, ἂν δὲν εἶχε στολίσκον μικρῶν πολεμικῶν πλοίων, διὰ τῶν ὁποίων ν' ἀποδιώκῃ τὰ πλοιάρια καὶ νὰ ὑποστηρίζῃ τοὺς μαχομένους ἐπὶ τῶν προχωμάτων. Ἀλλὰ ποῦ νὰ τὰ εὕρῃ; Νὰ τὰ κατασκευάσῃ; Ἀλλ' εἰς ὅλον του τὸ στράτευμα εὑρίσκοντο ἤδη μόνον τρεῖς ἢ τέσσαρες ξυλουργοί· ἡ ὕλη ἔπρεπε νὰ κομισθῇ ἀπὸ τὰ δάση τῶν Τλασκαλάνων, καὶ ὅλον του τὸ στράτευμα δὲν ἤθελεν ἐξαρκέσει διὰ νὰ τὴν μετα-

φέρῃ ἕως εἰς τὸν Τεζεῦκον. Ἀλλ' ὅσον μεγαλήτεραι ἦσαν αἱ δυσκολίαι πρὸς τὰς ὁποίας ὁ σπάνιος αὐτὸς ἄνθρωπος προσέπταιεν εἰς τὰ ἐπιχειρήματά του, τόσον μεγαλητέρα ἦτον καὶ ἡ ἐπιθυμία του νὰ τὰς ὑπερνικήσῃ. Καὶ εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν δὲν ἔμεινεν εἰς ἀμηχανίαν, ἀλλὰ συνώδευσε τοὺς τέκτονάς του μὲ πλῆθος Τλασκαλάνων, διὰ νὰ τοὺς βοηθοῦν εἰς τὸ ἔργον των, καὶ συγχρόνως ἐνῷ αὐτοὶ ἔκοπτον καὶ ἑτοίμαζον τὰ ξύλα, ἠσχολήθη ὁ ἴδιος εἰς τὸ νὰ ὑποτάξῃ ὅλα τὰ πέριξ τοῦ Μεξικοῦ, διὰ νὰ στερήσῃ τὴν δυστυχῆ ταύτην πόλιν τῶν ἀναγκαίων ζωοτροφιῶν· καὶ τινὰς μὲν τῶν παρακειμένων πόλεων καθυπέταξε διὰ τῆς βίας, ἄλλαι δὲ φιλικῶς ἐδέχθησαν συμμαχίας συνθήκας.

Ὁ Γουατιμοζὶν ἔβλεπε μὲ θλῖψιν καὶ ἀγανάκτησιν ἀποσπωμένους ἀπὸ αὐτὸν τοὺς ἀπίστους του ὑπηκόους, καὶ προσεπάθησε νὰ ἐμποδίσῃ τὴν πρόοδον τοῦ κακοῦ, ἀλλ' εἰς μάτην. Δὲν μετέβαλεν ὅμως διὰ τοῦτο τὴν γενναίαν ἀπόφασιν τοῦ νὰ ὑπερασπίσῃ τὴν μητρόπολιν τοῦ παραλυομένου κράτους του, μέχρι τελευταίας ῥανίδος τοῦ αἵματός του.

Ἀλλ' ἐντούτοις κίνδυνος ἐπικρέματο ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Κόρτες, ἐπαπειλῶν οὐ μόνον τοῦ ἐπιχειρήματός του τὴν ἀνατροπὴν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ζωήν του. Ὁ κίνδυνος ὡρίμασεν, ἐπροχώρησεν εἰκοσιτέσσαρας ὥρας ἀκόμη, καὶ. . . . τετέλεσται διὰ τὸν Κόρτες.

Τινές. Ὦ!

Πατ. Ἂς ὑψώσω τὸ παραπέτασμα τὸ ὁποῖον κρύπτει ἀκόμη ἀπὸ τὸν Κόρτες τὸν κίνδυνον, καὶ θέλετε ἰδῆ, ὅτι μὲ ὅλην του τὴν σύνεσιν καὶ τὴν εὐτολμίαν, δυσκόλως θέλει δυνηθῆ νὰ τὸν διαφύγῃ καὶ τώρα.

Κατετάχθησαν οἱ στρατιῶται τοῦ Ναρβαέζου, ὡς ἠκούσαμεν, ὑπὸ τὰς σημαίας τοῦ Κόρτες, ἀλλ' ἐπὶ μόνῃ τῇ ἐλπίδι, ὅτι μετ' ὀλίγον καὶ χωρὶς μεγάλων κινδύνων, ἤθελε τοὺς ὑπερπλουτίσει. Ἰδόντες πρὸ ὀλίγου τὰς ἐλπίδας των ταύτας ἀνατραπείσας, καὶ ἀναλογιζόμενοι τοὺς κινδύνους τοὺς ὁποίους προέβλεπον εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Μεξικοῦ, δυσηρεστήθησαν μεγάλως κατὰ τοῦ ἀρ-

χηγοῦ, καὶ πικρῶς μετενόησαν ὅτι τὸν ἠκολούθησαν. Ὁ Βιλλεφάγγας, στρατιώτης ἁπλοῦς, ἀλλ' ἄνθρωπος πονηρὸς καὶ δραστήριος, δ.αμείνας πάντοτε κρυφίως πιστὸς ἀκόλουθος τοῦ ἐπάρχου Βελασκουέζ, ὠφελήθη ἀπὸ τὴν κοινὴν τῶν στρατιωτῶν του δυσαρέσκειαν, καὶ ἐξύφανε ῥαδιουργίαν, σκοπὸν ἔχουσαν τὸν φόνον τοῦ ἀρχιστρατήγου καὶ ὅλων τῶν πρωτίστων ἀξιωματικῶν του, καὶ τὴν ἐκλογὴν ἄλλου ἀρχηγοῦ ὅστις νὰ τοὺς ὁδηγήσῃ εἰς τὴν Κοῦβαν ὀπίσω.

Τῶν συνωμοτῶν τὸ σχέδιον ἦτον, ἐνῷ κάθηται ὁ Κόρτες μετὰ τῶν πρωτίστων ἀξιωματικῶν του εἰς τὴν τράπεζαν, νὰ τῷ ἐγχειρίσουν ἓν δέμα πλαστῶν ἐπιστολῶν, ὡς στελλομένων διὰ Βέρα Κρούζης ἀπὸ τὴν Ἱσπανίαν, καὶ ἐν τῷ ἅμα νὰ συῤῥεύσουν οἱ συνωμόται ἐπὶ προφάσει, τοῦ ν' ἀκούσουν δῆθεν ἀγγελίας ἀπὸ τὴν πατρίδα των, περικυκλοῦντες δὲ τὸν ἀρχιστράτηγον ἐνῷ ἠσχολεῖτο ν' ἀνοίγῃ τὰς ἐπιστολὰς, νὰ φονεύσουν αὐτὸν καὶ τοὺς λοιποὺς ἀξιωματικοὺς, ὅσους εἶχον ἐκλέξει ὡς σφάγια.

Τὰ πάντα ἦσαν ἕτοιμα πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς μαύρας αὐτῆς προδοσίας· ἡ προσεχὴς ἡμέρα ἦτον διωρισμένη πρὸς τοῦτο· οἱ δὲ συνωμόται, τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς ἦτον μέγας, ἐνήργησαν μὲ τόσην μυστικότητα καὶ περίσκεψιν, ὥστε οὔτε ὁ Κόρτες, οὔτε οἱ φίλοι του ἐδύναντο νὰ συλλάβουν τὴν ἐλαχίστην κἂν ὑποψίαν. Ἦτον ἑσπέρα, καὶ τὸ ἐπερχόμενον σκότος ἐσκίαζε τὴν τελευταίαν συνέλευσιν τῶν φονέων, καὶ ἔκρυπτε τὴν κακουργίαν των ἀπὸ τὰ ὄμματα τῶν ἀνθρώπων — μόνον ἀπ' ἐκείνου τὸν παντεπόπτην ὀφθαλμὸν ὄχι, εἰς τὸν ὁποῖον καὶ τὸ σκότος εἶναι φῶς, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ πανσοφία διορᾷ καὶ τὰ ἔσχατα τῶν καρδιῶν βάθη. Ὁ Θεὸς μόνος ἔβλεπε τὸν αἱμοβόρον σκοπὸν ὡριμάζοντα, καὶ τοῦτο ἤρκει. Ἓν μόνον νεῦμά του, καὶ τὸ κάλυμμα διεσχίσθη, καὶ ἡ ἀπόκρυφος κακουργία ἐξηλέγχθη εἰς τὸ φῶς τῆς ἡμέρας.

Εἷς τῶν συνωμοτῶν, ἐκ τῶν πρώτων συστρατιωτῶν τοῦ Κόρτες ὑρπάξας, ἐκυριεύθη αἴφνης ἀπὸ τοιαύτην στενοχωρίαν, ὥστ' ἐνόμιζεν ὅτι ἡ καρδία του θὰ συντρίψῃ τὸ στῆθός του. Καθ' ὅσον ἤγγιζεν ἡ ὥρα τοῦ θανάτου τοῦ ἀρχηγοῦ τὸν ὁποῖον

ἄλλοτε τόσον ἠγάπα καὶ τόσον ἐθαύμαζε, τοσούτῳ μᾶλλον τὸ στῆθός του συνεστέλλετο, τόσῳ δδελυρωτέρα τῷ ἐφαίνετο ἡ πρᾶξις τῆς ὁποίας συγκατένευσε νὰ γίνῃ μέτοχος. Ἐπάλαιε πρὸς τὸ συνειδός του ἐζήτει νὰ μεθύσῃ τὸν νοῦν του εἰς ἄλλων ἰδεῶν στρόβιλλον, ἀλλ' εἰς μάτην. Τὸ συνειδὼς τὸν ἐσπάραττε μὲ μυρίας ὀδυνηρὰς ἀκάνθας, καὶ δὲν τὸν ἄφησεν ἡσυχίαν ἕως ὅτου ἔντρομος ἔτρεξεν εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ Κόρτες καὶ τὸν ἀνεκάλυψε ὅλην τὴν συνωμοσίαν.

Ὁ Κόρτες ἐξεπλάγη· ἀλλ' ἔχων τὴν ἕξιν ν' ἀποφασίζῃ ταχέως καὶ ἀτρόμως, μετὰ δύω στιγμῶν σκέψιν εἶχεν ἤδη ἀποφασίσει τὸ σχέδιόν του. συνωδευμένος ὑπό τινων ἀξιωματικῶν του, μετέβη κατ' εὐθεῖαν εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ Βιλλεφάγγα. Ἡ ἀπροσδόκητος αὕτη ἐμφάνισίς του, μὲ τοιοῦτον τρόπον καὶ εἰς τοιοῦτον καιρὸν, ἐξέπληξε τοσοῦτον τὸν φονέα, ὥστε οὔτε τὸν ὑπεύθυνόν του σκοπὸν ἐδυνήθη ν' ἀρνηθῇ, οὔτε ν' ἀντιπαραταχθῇ κατὰ τῶν ἐπερχομένων εἶχε καιρόν. Ἐφυλακίσθη ἀμέσως, ὁ δὲ Κόρτες ἤρπασεν ἀπὸ τὸν κόλπον του ἔγγραφόν τι τὸ ὁποῖον αὐτὸς προσεπάθει νὰ κρύψῃ· συμπεραίνων δὲ ὅτι ἀπέβλεπε τὴν συνωμοσίαν, ἐμακρύνθη ὀλίγον διὰ νὰ τὸ περιτρέξῃ. Ἀνάγνους εἶδεν, ὅτι ἦτον κατάλογος τῶν συνωμοτῶν· μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀπήντησε μ' ἔκπληξιν καὶ φρίκην διάφορα διαφόρων ὀνόματα. Ἀλλὰ φρονίμως ἀπέκρυψε τὸν κατάλογον τοῦτον, καὶ προσποιηθεὶς ὅτι ἀγνοεῖ τοὺς συνενόχους τοῦ Βιλλεφάγγα, περιώρισεν ἀμέσως τὴν τιμωρίαν τῆς φονικῆς συνωμοσίας εἰς μόνον τὸν ἀρχηγὸν, καὶ ἐπειδὴ ἡ ἐξωμολόγησις αὐτοῦ καθίστα περιττὴν πᾶσαν περαιτέρω ἐξέτασιν, διέταξε καὶ τὸν ἐκρέμασαν τὴν αὐτὴν ἐκείνην νύκτα ἐμπρὸς τῆς οἰκίας ὅπου συνελήφθη.

Τὴν ἐπιοῦσαν συνεκάλεσεν ὅλον τὸ στράτευμα· ὅλων ὅσοι ἐγνώριζον ἑαυτοὺς ἐνόχους ἔπαλλον σφοδρῶς αἱ καρδίαι, καὶ περιμένον μὲ τρόμον τῆς σκηνῆς ταύτης τὸ τέλος. Ὁ Κόρτες προέβη μεταξύ των μὲ τὸ σύνηθες ἱλαρὸν καὶ ἀπτόητον ἦθός του, τοῖς διηγήθη τὴν προδοσίαν τοῦ Βιλλεφάγγα, καὶ τὴν τιμωρίαν αὐτοῦ, προσθέτων ὅτι ἂν καὶ πολὺ προσεπάθησε ν' ἀνακαλύψῃ καὶ τοὺς λοιποὺς συνωμότας, ἀλλὰ δὲν ἐδυνήθη, διότι ὁ

κακοῦργος ἐπέμεινε πεισματωδῶς σιωπῶν καὶ εἰς αὐτὰ τὰ βασανιστήρια. Τοὺς ἐβεβαίωσε δὲ ὅτι ἡ παρασιώπησις αὕτη τοῦ προδότου ἦτον εὐάρεστος εἰς αὐτὸν, διότι ἤθελε λυπηθῆ μεγάλως ἐὰν ἠναγκάζετο νὰ παραδώσῃ καὶ ἄλλους τῶν στρατιωτῶν του εἰς τὰς χεῖρας τῆς δικαιοσύνης· καὶ ἐπαύσατο παρακαλῶν νὰ τὸν εἴπωσιν, διὰ ποίας του πράξεως ἔλαβε τὴν δυστυχίαν νὰ δυσαρεστήσῃ τοὺς συντρόφους του, ὥστε νὰ φροντίσῃ ἀμέσως νὰ διορθώσῃ τὸ σφάλμα του.

Βαρὺς λίθος ἔπεσεν ἀπὸ τὴν καρδίαν τῶν συνωμοτῶν· ἤρχισαν νὰ πνέουν ἐλαφρότερα, καὶ ἡ χαρά των ὅτι δὲν ἀνεκαλύφθησαν τοὺς ἐνεψύχωσεν εἰς πίστιν μεγαλητέραν καὶ σταθερωτέραν πρὸς τὸν γεναιόφρονα ἀρχηγόν των.

Οὕτως ἔσωσεν ὁ Κόρτες διὰ συνετῆς μετριοπαθείας τὸ μέγιστον μέρος τοῦ στρατοῦ του, καὶ ἐκέρδισε διὰ μιᾶς τόσους πιστοὺς καὶ ἀφοσιωμένους στρατιώτας, ὅσους προδότας εἶχε πλησίον του πρότερον. Ἰδοὺ τί κερδίζει ὅστις συνήθισε νὰ εἶναι κύριος τῶν παθῶν του!

Ἀλλὰ γνωρίζων ἀκριβῶς τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν, ἤξευρεν ὅτι ἡ ἀργία διαφθείρει καὶ τοὺς καλλιτέρους ἀνθρώπους· διὰ τοῦτο ἔσπευσεν ἀμέσως νὰ δώσῃ εἰς ἐκείνους, ὅσους ἐγνώριζεν ὡς ἀνήσυχα πνεύματα, νέας ἐνασχολήσεις, διὰ νὰ μὴ τοῖς ἀφήσῃ περιττὸν καιρὸν διὰ κακοὺς στοχασμούς. Ἡ καλή του μοῖρα τὸν ἐπρομήθευσε περίστασιν καὶ πρὸς τοῦτο. Ἐδοποιήθη ὅτι ἡ ξυλικὴ πρὸς κατασκευὴν δεκατριῶν βριγαντίνων ἦτον ἑτοίμη, καὶ ὅτι ἔμενε μόνον νὰ κομισθῇ διὰ τῶν Τλασκαλανικῶν βουνῶν εἰς τὸ Τεζκουκον. Ἀλλὰ μόνοι Ἀμερικανοὶ ἀχθοφόροι ἐδύναντο νὰ μεταφέρουν αὐτὴν, καὶ τούτους ἔπρεπε νὰ συνοδεύῃ ἰσχυρὰ φρουρὰ Ἱσπανῶν ἐξ αἰτίας τῶν περιφερομένων Μεξικανικῶν ἀποσπασμάτων. Εἰς τὴν φρουρὰν διωρίσθησαν οἱ μετανοήσαντες προδόται· ὁ δὲ Σανδοβάλος, ὁ ἄγρυπνος καὶ πιστὸς ἀρχηγὸς, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ Κόρτες ἐνεπιστεύετο ἀπεριορίστως, ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς των.

Ἡ πορεία των ἦτον παράδοξος καὶ δυσχερεστάτη. Ὀκτὼ χιλιάδες Ταμενοὶ, δηλαδὴ ἀχθοφόροι, φέροντες δοκοὺς, σανίδας,

ἱστοὺς, σχοινία, ἱστία καὶ σιδηρικὰ, ἐπορεύοντο εἰς τὸ μέσον. Τὴν ἐμπροσθοφυλακὴν, τὴν ὀπισθοφυλακὴν καὶ τὰς φυλακὰς τῶν πλευρῶν ἀπετέλουν δεκαπέντε χιλιάδες Τλασκαλάνοι, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦσαν διεσπαρμένοι καὶ Ἱσπανοὶ, διὰ νὰ διατηροῦν μεταξύ των τὴν εὐταξίαν καὶ νὰ τοὺς συνηθίσουν νὰ πορεύωνται τακτικῶς. Ὅλον τὸ στράτευμα κατεῖχε διάστημα περισσότερον τοῦ ἑνὸς μιλίου. Ἐπὶ κεφαλῆς ἐπορεύετο ὁ Σανδοβάλος, τῆς δὲ ὀπισθοφυλακῆς ἀρχηγὸς ἦτον νέος τις Τλασκαλάνος, Χεχιμικὰλ καλούμενος. Ἀλλ' αὐτός. . . .

Πέτρος. Καὶ ὁ Ξικοτεγκάτλης ποῦ ἦτον; Περὶ αὐτοῦ δὲν μᾶς εἶπες πρὸ καιροῦ τίποτε.

Πατ. Ὁ Ξικοτεγκάτλης δὲν ὑπῆρχε πλέον.

Τινές. Ὦ! Ὁ φιλοπόλεμος καὶ ὑπερήφανος αὐτὸς νεανίας δὲν ὑπέφερε νὰ ὑπόκειται εἰς ξένον.

Πατ. Ἴσως βλέπων καὶ ἐπέκεινα τῶν συμπατριωτῶν του, ἐννόει ὅτι ἡ συμμαχία αὕτη τοῦ ἔθνους του μὲ τοὺς Ἱσπανοὺς, θέλει τέλος πάντων ἐπιφέρει τὴν ὑποδούλωσίν του· ὅθεν ἐτόλμησεν, ὅταν ὁ Κόρτες ἐπέστρεψεν εἰς Τλασκάλαν, νὰ ἐνεργήσῃ ἐπανάστασιν κατ' αὐτοῦ. Ἀλλ' ὁ σκοπός του ἀπέτυχεν, οἱ ἴδιοι συμπατριῶταί του τὸν συνέλαβον, καὶ ὁ πατήρ του αὐτὸς, δεύτερος Βροῦτος, τὸν κατεδίκασεν εἰς θάνατον, καὶ τὸν παρέδωσεν εἰς τὸν Κόρτες διὰ νὰ ἐκτελέσῃ τὴν καταδίκην του. Ἀλλ' ὁ Κόρτες φιλανθρώπως ἠρνήθη νὰ χυθῇ τὸ αἷμα νέου ἥρωος διαπύρου, υἱοῦ προβεβεκότος καὶ σεβαστοῦ φίλου του· συγχωρήσας δὲ αὐτὸν, τὸν ἐλευθέρωσε, καὶ τὸν ἔλαβε μεθ' ἑαυτοῦ εἰς τὴν κατὰ τοῦ Μεξικοῦ ἐκστρατείαν του. Ὅμως οὔτε ἡ γενναία αὕτη συγχώρησις δὲν ἐλάγιστε τὴν ὑψηλοφροσύνην του· κ' ἐξ ἐναντίας δὲν ἔπαυεν εἰς πᾶσαν περίστασιν κατηγορῶν ἀνυποκρίτως τὸ ἐπιχείρημα τῶν Ἱσπανῶν, καὶ παροξύνων τοὺς συμπατριώτας του ἐναντίον των.

Ἡ διαγωγή του αὕτη ἐδηλοποιήθη εἰς τὴν ὑψηλὴν βουλὴν τῶν Τλασκαλάνων, ἥτις ἐμήνυσε εἰς τὸν Κόρτες, ὅτι ὁ ζητῶν νὰ παροξύνῃ στράτευμα εἰς ἐπανάστασιν κατὰ τοῦ ἀρχηγοῦ του τιμωρεῖται κατὰ τοὺς νόμους των μὲ θάνατον, ὅθεν δύναται νὰ

μεταχειρισθῇ τὸν στασιαστὴν Ξικοτεγκάτλην μὲ ὅλην τὴν αὐστηρότητα· διότι καὶ ἂν ἐπανέλθῃ ποτὲ πρὸς αὐτοὺς, δὲν θέλουν εἶσθαι ἡπιώτεροι πρὸς αὐτόν. Ἀλλ' ὁ Κόρτες προέκρινε πάλιν τὴν πραότητα, καὶ ἐμήνυσε τὸν ἰσχυρογνώμονα νέον νὰ ἔλθῃ πρὸς αὐτὸν καὶ νὰ εἰπῇ τὰ παράπονά του, διότι εἶναι πρόθυμος νὰ τὸν ἱκανοποιήσῃ· ἀλλ' αὐτὸς οὔτε εἰς τοῦτο δὲν συγκατένευσε, καὶ ὅταν ἡ φρουρὰ ἐστάλη διὰ νὰ τὸν φέρῃ μὲ βίαν, ἀντέστη, καὶ πολεμῶν ἔπεσε νεκρὸς ὑπὸ τὰς πληγάς του. Τοιοῦτον θλιβερὸν θάνατον ἔλαβεν οὗτος ὅστις, εἰς ἄλλας περιστάσεις ἤθελε γίνει ἴσως ἄλλος Ἀννίβας, ἢ ἄλλος Καῖσαρ.

Τινές. Τὶ ἁμαρτία!

Πατ. Ὁ νέος Χεχιμικάλης περὶ τοῦ ὁποίου σᾶς εἶπα, ἦτον σχεδὸν τοῦ αὐτοῦ εἴδους ἄνθρωπος, τολμηρὸς, ὁρμητικὸς καὶ ἰσχυρογνώμων ὡς ὁ Ξικοτεγκάτλης, ἀλλ' ὀλιγώτερον ὑπερήφανος, μᾶλλον δὲ καυχηματίας καὶ κενόδοξος· διὰ τοῦτο ἐλυπεῖτο ὅτι ὁ Σανδοβάλος τὸν ἔταξεν εἰς τὴν ὀπισθοφυλακήν. Στρατηγὸς ὁποὺς αὐτὸς, ἔλεγε, πρέπει νὰ προηγῆται πάντοτε διὰ νὰ χρησιμεύῃ ὡς παράδειγμα εἰς ὅλον τὸ στράτευμα· καὶ ἤθελε νὰ εἶναι ὁ πρῶτος ὄχι μόνον εἰς τὴν ἔφοδον κατὰ τοῦ Μεξικοῦ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἐλάχιστα κινήματα. Μάτην τῷ ἐξηγήθη ὅτι ἡ θέσις τὴν ὁποίαν κατεῖχεν ἦτον μία τῶν σπουδαιοτάτων, διότι ὄπισθεν μᾶλλον ἦτον πιθανὸν ὅτι οἱ ἐχθροὶ ἤθελον τοὺς προσβάλει παρ' ἔμπροσθεν, οὐδὲ ἤθελε νὰ ἐννοήσῃ τὴν ὀρθότητα τῆς παρατηρήσεως ταύτης, ἕως ὅτου ὁ Σανδοβάλος, χαριζόμενος εἰς τὴν ὑπερήφανον ἰδιοτροπίαν τοῦ διαπύρου νεανίου, κατετάχθη καὶ ὁ ἴδιος εἰς τὴν ὀπισθοφυλακὴν, καὶ τὴν διῴκουν οἱ δύω ὁμοῦ.

Εἶχον νὰ διαβοῦν δρόμον δεκαπέντε μιλίων, τραχὺν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ ὀρεινὸν, πολλάκις δὲ καὶ πολυάριθμα τάγματα Μεξικανῶν τοὺς συνετάραττον ἐπὶ τῆς πορείας των· ἀλλὰ εὑρίσκοντά τους πάντοτε ἑτοίμους ν' ἀποκρούσουν τὰς προσβολὰς, ἐπέστρεφον ἄπρακτα.

Τέλος πάντων ἐξιώθη ὁ Σανδοβάλος μετὰ τόσον πολύπονον πορείαν νὰ φθάσῃ μὲ τὴν παράδοξον συνοδείαν του εἰς τὴν Τεζεῦκον, ἔνθα τὸν ὑπεδέχθη μὲ ἀνοικτὰς ἀγκάλας ὁ ἀρχηγός του·

ὡς δ' ἐπλησίαζον εἰς Τζεῦκον, ἀπήτησεν ὁ Χεχιμικάλης νὰ σταθῶσιν ὀλίγον· καὶ διατί, στοχάζεσθε ἐζήτησε τοῦτο; . . διὰ νὰ στολισθῇ μὲ τὰ ὡραιότερά του πτερὰ, καὶ νὰ φορέσῃ ὅλην τὴν λοιπὴν πολεμικήν του στολήν· διότι, ἔλεγεν, ἐπειδὴ τώρα ἐπρόκειτο πλέον περὶ πολέμου, ἕκαστος ἀνδρεῖος στρατιώτης ἔπρεπε νὰ στολισθῇ ὡς πρὸς γάμον. Ὅταν ἤκουσεν ὁ Κόρτες τὰς μεγαλαυχίας αὐτὰς, δὲν συνέλαβε μεγάλην ὑπόληψιν περὶ τοῦ νοὸς καὶ τῆς καρδίας τοῦ νέου τούτου, διότι ἤξευρεν ἐκ τῆς πείρας, ὅτι ἡ ἀληθὴς γενναιότης ὡς καὶ ὅλα ἐν γένει τ' ἀληθῆ προτερήματα εἶναι μετριόφρονα πάντοτε, καὶ ποτὲ κομποῤῥήμονα· διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἱστορία οὐδὲ λέξιν ἀναφέρει πλέον περὶ τοῦ ἥρωος τούτου μὲ τὰς μεγάλας λέξεις.

Ἐνῷ δὲ κατεσκευάζοντο τὰ πλοῖα, συνέβη ἄλλο τι εὐτυχὲς, πληρῶσαν χαρᾶς τοὺς πολιορκητάς. Πρὸ πολλοῦ εἶχε πέμψει ὁ Κόρτες τινὰς τῶν ἀξιωματικῶν του εἰς Ἱσπανιόλαν, διὰ νὰ κατορθώσουν νὰ τῷ σταλῇ ἐκεῖθεν βοήθεια. Πρὸ πολλοῦ ἀνυπομόνως περιεμένετο ἡ ἐπιστροφὴ τῶν ἀπεσταλμένων τούτων, ἀλλὰ ματαίως, ὅταν αἴφνης ἔφθασεν ἡ χαροποιὸς εἴδησις, ὅτι προσωρμίσθησαν εἰς Βέρα Κρούζην τέσσαρα πλοῖα μὲ μεγάλην βοηθητικὴν δύναμιν ἀπὸ τὴν Ἱσπανιόλαν. Συνίστατο δὲ ἡ βοήθεια αὕτη εἰς διακοσίους στρατιώτας, ὀγδοήκοντα ἵππους, δύω τηλεβόλα, καὶ μεγίστην ποσότητα πολεμεφοδίων. Φαντασθῆτε τὴν χαρὰν τοῦ Κόρτες καὶ τῶν ὀπαδῶν του.

Τότε ἤρχισεν ἡ κατασκευὴ τῶν πλοίων νὰ ἐπισπεύδηται μὲ μεγίστην ταχύτητα. Καὶ ἐπειρῶντο μὲν οἱ Μεξικανοὶ ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν νὰ διακόψουν τὰ ἔργα, καὶ εἰδυνατὸν νὰ καύτουν τὰ πλοῖα εἰς τὸ ναυπηγεῖον, ἀλλ' ὅλας των τὰς προσπαθείας ἐματαίου πάντοτε ἡ ἄγρυπνος προσοχὴ τοῦ Κόρτες καὶ ἡ ἀνδρεία τοῦ στρατεύματός του. Τέλος ἐτελείωσεν ἡ ναυπηγία, καὶ τὰ πλοῖα καθειλκύσθησαν εἰς τὴν λίμνην μετὰ λαμπρᾶς παρατάξεως. Ὡς δὲ κατέβησαν εἰς τὸ ὕδωρ, καὶ ὁ ἄνεμος ἤρχισε νὰ πνέῃ εἰς τὰ ἱστία των, οἱ περιεστῶτες ἀνέκραξαν ἰσχυρῶς ἀλαλάζοντες, καὶ αἱ φωναί των ἀνήγγειλον εἰς ὅλους τοὺς περικειμένους τόπους τὸ αἴσιον τοῦτο συμβάν. Ὅλων οἱ ὀφθαλ-

μοὶ ἐστρέφοντο ἀλληλοδιαδόχως ἐπὶ τὰ πλέοντα πλοῖα, καὶ ἐπὶ τὸν θαυμαστὸν ἄνδρα, ὅστις πᾶσαν δυσκολίαν ὑπερνικήσας, κατεκυρίευσε καὶ τὴν λίμνην, ἦτις ἦτον τὸ μέγιστον ὀχύρωμα τῆς πολιορκουμένης καθέδρας.

Ὁ Κόρτες ἀπεφάσισε νὰ προσβάλῃ διὰ μιᾶς ἀπὸ τρία μέρη τὴν πόλιν, καὶ διήρεσεν ἑπομένως εἰς τρία τάγματα τὰ στρατεύματά του· τοῦ πρώτου διωρίσθη ἀρχηγὸς ὁ Σανδοβάλος, ὁ Ἀλβαράδος τοῦ δευτέρου, ὁ δὲ Ὀλίδος τοῦ τρίτου, καὶ τὸ μὲν ἔμελλε νὰ προσπαθήσῃ νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὸ Μεξικὸν ἐπὶ τοῦ προχώματος τοῦ φέροντος ἀπὸ τὸ Τεζεῦκον, τὸ δὲ ἐπὶ τοῦ τῆς Τακούβας, καὶ τὸ τρίτον ἐπὶ τοῦ τῆς Κουϊοκάνης· ὁ δὲ Κόρτες ἔμελλε νὰ ὑποστηρίζῃ παντοχοῦ διὰ τῶν πλοίων τὰς προσβολάς των. Ἕκαστος διευθύνθη μὲ τὰ στρατεύματά του εἰς τὴν θέσιν ὅπου διετάχθη. Ὁ Ἀλβαράδος καὶ ὁ Ὀλίδος κατέστρεψαν τὰ τεχνητὰ ὑδραγωγεῖα, τὰ ὁποῖα ἀπήντησαν καθ' ὁδὸν, καὶ διὰ τῶν ὁποίων οἱ Μεξικανοὶ ὠχέτευον εἰς τὴν ἀμφίβρυτον πόλιν των, τὰ γλυκὰ ὕδατα μακρόθεν ἀπὸ τὰ βουνά· ἡ δ' ἐκ τούτου ἐπισυμβᾶσα ἔλλειψις ὕδατος, ἦτον ἡ πρώτη τῶν πληγῶν τὰς ὁποίας ἔμελλον νὰ ὑπομείνουν οἱ ταλαίπωροι οὗτοι.

Ἐκ τῆς ἐποχῆς ταύτης δὲν παρῆλθεν ἡμέρα χωρὶς χύσιν αἵματος. Τὰ μὲν πλοῖα ἀντεμάχοντο πρὸς ἀναρίθμητον πλῆθος πλοιαρίων, τὸ δὲ στράτευμα τῆς ξηρᾶς πρὸς οὐχ ἧττον πολυάριθμον, καὶ συγχρόνως ἀνδρεῖον καὶ πεισματώδη ἐχθρὸν ἐπὶ τῶν προχωμάτων. Καὶ τὰ μὲν ἀδύνατα σαρίδια διεσκορπίσθησαν ἢ ἐκατακυθίσθησαν εὐκόλως, ἀλλ' αἱ προσβολαὶ ἐπὶ τῶν προχωμάτων δὲν ἦσαν ἐπίσης ἐπιτυχεῖς· διότι ἐκυρίευον μὲν οἱ Ἱσπανοὶ καθ' ἡμέραν, μὲ ἀπεριγράπτους κινδύνους καὶ μόχθους, τινὰς ἐκ τῶν προμαχώνων τῶν φυλαττόντων τὰ ῥήγματα ,καὶ κατώρθωνον νὰ γεφυρώσουν αὐτὰ, ἀλλ' ἐπειδὴ, ἐνθυμούμενοι τὴν νύκτα τῆς ταλαιπωρίας, ἀπετύροντο πᾶσαν ἐσπέραν πάλιν ὀπίσω εἰς τὴν ξηρὰν, οἱ πολιορκούμενοι ἀνῳκοδόμουν πάλιν διὰ νυκτὸς ὅ,τι εἶχον κατεδαφίσει τὴν ἡμέραν οἱ Ἱσπανοί. Μ' ὅλην λοιπὸν τὴν αἱματοχυσίαν, οἱ Ἱσπανοὶ δὲν ἐδύνατο οὐδὲ βῆμα νὰ προχωρήσουν, καὶ οἱ καθημερινοὶ κόποι αὐτῶν καὶ τῶν συμμάχων

των ἦσαν τόσοι, ὥστε ἦτον φόβος μὴ ἀπαυδήσαντες ἀπολεσθῶσιν.

Εἰς τοιαύτην κατάστασιν εὑρίσκοντο τὰ πράγματα, ὅταν ὁ Κόρτες δυσανασχετῶν πρὸς τὴν κακὴν τῶν ὅπλων του πρόοδον, συλλέξας ὅλον του τὸν ἡρωϊσμὸν, συνέλαβεν ἀπόφασιν, ἥτις ἢ αὐτοῦ ἢ τῶν ἐχθρῶν του ἔπρεπε νὰ ἐπιφέρῃ τὸν ὄλεθρον. Ποία ἦτον ἡ ἀπόφασις αὕτη, καὶ ποῖα ἦσαν τὰ τρομερὰ ἀποτελέσματά της, περὶ τούτου, αὔριον, ἂν εἶναι μὲ τὴν ἄδειάν σας.

Ὅλοι Ὦ! καλὲ, καλὲ, καλέ μας πάτερ, ἀκόμη μόνον . . .

Αὔριον! Εἶπεν ὁ πατὴρ, καὶ ἡ διήγησις ἐδὼ ἐτελείωσε.

ΔΙΗΓΙΣΙΣ ΛΕ'.

Τὴν ἐπαύριον, ἅμα ἄρθασεν ἡ ὥρα τῆς διηγήσεως, ἐκάθησαν ὅλοι ἀνυπόμονοι καὶ σιωπηλοί, διότι ἐπρόσμενον ν' ἀκούσουν μέγα τι καὶ περίεργον. Τοὺς ἔπεισε δ' ἔτι μᾶλλον περὶ τούτου ἡ ἐμβρίθεια τοῦ ἤθους τοῦ πατρὸς, ὅστις σιωπῶν ὁμοίως ἐκάθησε μεταξύ των· καὶ ὅσῳ περισσότερον ἀνέβαλε ν' ἀνοίξῃ τὸ στόμα του, τόσῳ βαθυτέρα ἐγίνετο ἡ σιωπή. καὶ ἤθελε ἀκουσθῇ εὐκόλως ὁ κρότος πίπτοντος κόκκου ἄμμου, τόσον ἀκίνητος καὶ σιγῶσα ἐκάθητο ὅλη ἡ συνέλευσις μὲ τὰ ὄμματα ἀμετακίνητα εἰς τὰ χείλη τοῦ πατρὸς προσηλωμένα. Τέλος ἤρχισεν ὁ πατήρ.

Δικαίως, παιδία, περιμένετε σήμερον σπουδαῖα συμβάντα· ἀλλὰ μὴ χαίρετε πολὺ δι' αὐτὰ, διότι πάλιν θ' ἀναγκασθῶ νὰ σᾶς παραστήσω σκηνὰς, διὰ τὰς ὁποίας θέλουν συντριβῇ αἱ καρδίαι σας, καὶ πάλιν ἄλλας αἱ ὁποῖαι θὰ σᾶς ἐμπνεύσουν φρίκην καὶ ἀποστροφήν. Ἑτοιμασθῆτε λοιπὸν ν' ἀκούσητε· καὶ ἂν ἡ φιλανθρωπία ἐκθλίψῃ δάκρυ συμπαθείας ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς σας, τὴν πικρὰν ἀλλ' ἀγαθοποιὸν ταύτην τῆς ψυχῆς συγκίνησιν αἰσθανόμενοι, ὑποσχεθῆτε καθ' ὑμᾶς αὐτοὺς ὅτι ὅταν ποτὲ γένητε ἄνδρες, θέλετε συντελέσει τὸ κατὰ δύναμιν καὶ κατὰ τὰς εὐκαιρίας, τὰς ὁποίας ὁ Θεὸς θέλει σᾶς προμηθεύει, πρὸς ἐλάττωσιν τῶν δυστυχιῶν, τῶν διαιοπραγιῶν καὶ τῶν αἱματοχυσιῶν, καὶ πρὸς αὔξησιν καὶ ἐφάπλωσιν μεταξὺ ἡμῶν καὶ τῶν ἀδελφῶν μας, τῆς εἰρήνης, τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἡσυχίας, καὶ τῆς εὐδαιμονίας — (*)! Ἀλλ' εἰς τὸ προκείμενον.

(*) Ὦ! νὰ ἐδυνάμην, σεῖς κυρίως ὦ βασιλόπαιδες, σεῖς ἡγεμόνες, σεῖς ἀρχηγοὶ στρατευμάτων, ὅσοι θέλετε ἀναγνώσει τὴν προσφώνησιν ταύτην, νὰ ἐδυνάμην νὰ τὴν ἐγχαράξω μὲ φλέγοντα, μὲ ἄσβεστα γράμματα εἰς τὰ βάθη τῶν καρδιῶν σας! τὸ ἀνθρώπινον αἷμα εἶναι ἀφ' ὅσα μέλλετε νὰ ἐξουσιάζητε

Ὁ Κόρτες ἀπεφάσισε ν' ἀποπερατώσῃ διὰ μιᾶς τὸν μακρὸν καὶ δεινὸν τοῦτον πόλεμον μ' ἓν μόνον τόλμημα. Διέταξε δηλαδὴ τὴν ἐπιοῦσαν, γενικὴν ἔφοδον πανταχόθεν κ' ἐπρόσταξεν, ἕκαστον ἀρχηγὸν μὲ τὰ στρατεύματά του νὰ ὑπερνικήσῃ πᾶν τὸ ἐμποδὸν, νὰ προχωρήσῃ ἕως εἰς τὴν πολιορκουμένην πόλιν, καὶ νὰ ὀχυρωθῇ εἰς αὐτήν. Αὐτὸς δὲ ὁ ἴδιος ἠθέλησε νὰ ὁδηγήσῃ τὸ σῶμα τὸ μέλλον νὰ προσβάλῃ τὸ Κουϊοκανικὸν πρόχωμα, ἀμετάτρεπτον ἔχων ἀπόφασιν νὰ μὴ παύσῃ, ὅ,τι δήποτε καὶ ἂν ἤθελε συμβῇ, πρὶν φθάσῃ εἰς τὴν πόλιν.

Ἡ τρομερὰ ἡμέρα ἀνέτειλεν, ἕκαστος ἀρχηγὸς ἐτάχθη ἐπὶ κεφαλῆς τῶν πολεμιστῶν του, καὶ ἤρχισεν ἡ αἱματώδης σκηνή. Φοβερὸν ἦτον τὸ θέαμα τῆς ἀκρατήτου λύσσης τῶν Ἱσπανῶν ἐφορμώντων, καὶ τῆς ἀγρίας καὶ πεισματώδους ἀντιστάσεως τῶν Μεξικανῶν. Ἐξαιρέτως δὲ ἀνέδειξε θαύματα ἀνδρείας τὸ σῶμα τὸ ὁποῖον ὡδήγει ὁ Κόρτες. Ἡ δύναμίς του ἦτον ἀκαταμάχητος· ἐκυρίευε ῥῆγμα μετὰ ῥῆγμα, ἐπόρθει προμαχῶνα μετὰ προμαχῶνα, κατέκοπτε, κατετόξευε, κατεπυροβόλει ὅλους τοὺς ἀνθισταμένους, καὶ κατεδίωξε τὸν ἐχθρὸν ἕως ἐντὸς εἰς τὴν πόλιν. Ἀλλ' ὁ Κόρτες, ἂν καὶ ὡς στρόβιλος ἀνέμου ἐπέτα εἰς τὰ πτερὰ τῆς νίκης, δὲν ἠμέλησεν ὅμως καὶ τῆς ἐπιστροφῆς τὴν ἀσφάλειαν, ἂν κατὰ περίστασιν ἡ ἀβέβαιος τῶν πολέμων τύχη ἤθελεν αἴφνης μεταβληθῇ, ἀλλὰ διέταξε τὸν Ἰουλιανὸν Ἀλδερέτην, ἀξιωματικὸν ἐκ τῶν νεωστὶ ἐλθόντων μὲ τὴν ἐπικουρίαν ἐκ τῆς Ἱσπανιόλας, νὰ μείνῃ μὲ ἱκανὸν στρατιωτῶν ἀριθμὸν εἰς τὰ ῥήγματα, διὰ νὰ τὰ πληρώσῃ ἐντελῶς ἐνῷ ἐκεῖνος ἐμάχετο. Ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν, ὁ ἀξιωματικὸς οὗτος ἀπὸ ψευδῆ φιλοτιμίαν τυφλούμενος, ἐνόμισεν ἀνάξιον ἑαυτοῦ νὰ μείνῃ εἰς ἀκίνδυνον θέσιν, ἐνῷ οἱ συναδελφοί

τὸ ἀσυγκρίτως πολυτιμώτερον· καὶ ὑπάρχει Θεὸς ὅστις θέλει ζητήσει ποτὲ ἀπὸ σᾶς πᾶσαν αἵματος ῥανίδα κυκλοφοροῦσαν εἰς τὰς φλέβας τῶν ἀδελφῶν σας, τῶν ὁποίων σᾶς ἐνεπιστεύθη τὴν σωτηρίαν. Εἴθε αὕτη ἡ ἀλήθεια νὰ μείνῃ ἐπὶ ζωῆς σας ἀνεξάλειπτος ἀπὸ τῶν καρδιῶν σας τὰ βάθη. Ὁ πατήρ.

του ἔδρεπον τῆς νίκης τὸν στέφανον. Διὰ τοῦτο παραμελήσας ἀφρόνως τὴν διαταγὴν ἥτις τῷ ἐδόθη ὥρμησεν εἰς τῆς μάχης τὸν ὅμιλον, διὰ νὰ συμμετασχῇ καὶ αὐτὸς τῶν κινδύνων καὶ τῆς τιμῆς τῶν συντρόφων του.

Ὁ Κουατιμοζὶν εἰδοποιηθεὶς περὶ τούτου ἐχάρη κρυφίως διὰ τῶν ἐχθρῶν του τὴν ἀπερισκεψίαν, διότι συνετὸς ὤν, ἐννόησεν ἀμέσως πόσον αὐτὴ τὸν ἦτον ὠφέλιμος. Ἀμέσως ἐπομένως διέταξε νὰ σπεύσουν σώματά τινα στρατιωτῶν ἀπὸ διάφορα μέρη πρὸς τὰ ἐγκαταλειφθέντα ῥήγματα, νὰ τὰ μεγαλύνουν ὅσον τὸ δυνατὸν, καὶ νὰ ὀχυρωθῶσιν ἐκεῖ. Εἰς δὲ τὸ ἐπίλοιπον μέρος τοῦ στρατεύματός του, τὸ ὁποῖον ἐμάχετο κατὰ τὴν εἴσοδον τῆς πόλεως μὲ τοὺς Ἱσπανοὺς, ἔδωσε διαταγὴν νὰ ὑποχωρῇ ὀλίγον κατ' ὀλίγον διὰ νὰ ἑλκύσῃ τοιουτοτρόπως τὸν ἐξημμένον ἐχθρὸν εἰς τῆς πόλεως τὰ ἐνδότερα.

Τὸ στρατήγημά του ἐπέτυχε· διότι ὁ Κόρτες, φρονῶν ὅτι ἡ προσταγή του εἶχεν ἐκτελεσθῇ, ὁμερίμνως ἐδίωκε τὸν φεύγοντα ἐχθρὸν ἀπὸ ὁδοῦ εἰς ὁδὸν, καὶ οὕτως ἔφθασε τέλος εἰς τὸ μέρος ὅπου τὸν ἐπρόσμενεν ὁ Κουατιμοζὶν μὲ τοὺς ἐπιλέκτους τοῦ στρατεύματός του. Ἐξαίφνης ἔδωσε σημεῖον ὁ αὐτοκράτωρ, καὶ ἀπὸ τὸν παρακείμενον μέγαν ναὸν ἀντήχησεν ἐπισήμως τὸ ἱερὸν τύμπανον τοῦ θεοῦ τοῦ πολέμου, τοῦ ὁποίου ὁ κρότος παρώξυνε πάντοτε τοὺς Μεξικανοὺς εἰς λύσσαν καὶ εἰς περιφρόνησιν τῆς ζωῆς· καὶ ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ ἑκατομμύριοι εἶδον οἱ Ἱσπανοὶ ἑαυτοὺς πανταχόθεν περικυκλουμένους, καὶ τόσον σφοδρῶς προσβαλλομένους, ὥστε μ' ὅλην τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν πολεμικὴν τέχνην των δὲν ἐδύναντο ν' ἀντιστοιχῶσιν ἐπὶ πολὺ εἰς τὴν ὑπερέχουσαν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ. Κατ' ἀρχὰς ἤρχισαν νὰ ὑποχωροῦν μὲ ἀργὰ βήματα, ἐν τάξει καὶ γενναίως ἀντιμαχόμενοι· ἀλλ' ὡς ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐχθρῶν ηὔξανεν ἀκατα πάυστως, καὶ αἱ προσβολαί των ἐγίνοντο πάντοτε ἀγριώτεραι, ἤρχισαν ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ ταχύνουν τὰ βήματά των καὶ νὰ θέλουν διὰ φυγῆς μᾶλλον παρὰ δι' ἀμύνης ν' ἀσφαλισθῶσι, καὶ οὕτω διελύθησαν αἱ σειραί των. Τότε ὅλοι — Ἱσπανοὶ καὶ Τλασκαλάνοι, πεζοὶ καὶ ἱππεῖς — ὥρμησαν ἀτάκτως καὶ θορυβωδῶς, πρὸς τὸ πλησιέστερον ῥῆγμα·

ἀλλὰ μὲ ἀνέκφραστον φρίκην εἶδον ὅτι δὲν εἶχε γεμισθῆ, καὶ ὅτι κατεῖχετο ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς. Ματαίως προσεπάθει ὁ Κόρτες, ἄλλοτε μὲν προστάζων, ἄλλοτε δὲ παρακαλῶν, ν' ἀναχαιτίσῃ τὸ ἀτάκτως φεῦγον στράτευμά του, καὶ νὰ τὸ παρατάξῃ ἐκ νέου· οὔτε ἤκουεν, οὔτε ἔβλεπε κἀνείς, καὶ καθεὶς ἐζήτει νὰ σωθῇ ὅπως ἐδύνατο. Ἐπήδων ἀγεληδὸν εἰς τὰ ῥήγματα ὅπου πολλοὶ μὲν ἐπνίγοντο εἰς τὰ κύματα, πολλοὶ δὲ, ἢ ἐζωγροῦντο ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς, οἵτινες ἔσπευσαν ἐκεῖ μὲ τὰς σκάφας των, ἢ ἐθανατοῦντο· ἦτον δὲ κατὰ δυστυχίαν ἀβαθὲς ἐκεῖνο τὸ μέρος τῆς λίμνης, ὥστε τὰ πλοῖα δὲν ἐδύναντο νὰ εἰσπλεύσουν πρὸς βοήθειαν τῶν κινδυνευόντων.

Ὁ Κόρτες βλέπων μὲ βαθεῖαν θλῖψιν τὴν ἀπόλειαν τῶν ὁπαδῶν του, ἐλητμόνει τὸν κίνδυνον εἰς τὸν ὁποῖον ὁ ἴδιος αὐτὸς εὑρίσκετο, καὶ παραμελῶν ἑαυτὸν, ἐφρόντιζε πῶς τοῦτον νὰ σώσῃ ἀπὸ τῆς λίμνης τὰ κύματα, πῶς ἐκεῖνον ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν Μεξικανῶν. Ἀλλ' ἐκεῖ — ὤ! φρίττω νὰ σᾶς τὸ εἰπῶ — συλλαβάνεται ἀπὸ ἐξ ἀνδρείους Μεξικανοὺς ἀρχηγούς. . . .

Ὅλοι. Ὤ! δυστυχία!

Πατ. Καὶ σύρεται ἐν θριάμβῳ!

Τινές. Ὤ! πάτερ! τὶ φρίκη!

Πατ. Δύω τῶν ἀξιωματικῶν του, ἰδόντες τὰ γενόμενα, ἀπεφάσισαν νὰ θυσιασθοῦν ὑπὲρ τοῦ ἀρχηγοῦ των· ὁρμοῦν λοιπὸν εὐθὺς, πηδοῦν μεταξὺ τῶν ἐχθρῶν, μάχονται καὶ τέλος πίπτουν ἀφ' οὗ ἐθανάτωσαν ἐκείνους οἵτινες ἐκράτουν τὸν Κόρτες. Τοιουτοτρόπως ἐλευθερωθεὶς ὁ ἀρχηγός. . . .

Ὅλοι. Εὖγε! εὖγε!

Πατ. Διέφυγεν, ἀλλ' εἰς κακὴν κατάστασιν, καὶ μὲ ζημίαν συντρόφων ἡ ὁποία περισσότερον τὸν ἐλύπει ἀπὸ τὰς πληγάς του. Χίλιοι Τλασκαλάνοι καὶ ὑπὲρ τοὺς ἑξήκοντα Ἱσπανοὺς, οἱ μὲν ἐφονεύθησαν, οἱ δὲ συνελήφθησαν ζῶντες, καὶ μεταξὺ τῶν διαφυγόντων δὲν ἔμεινεν ἀπλήγωτος σχεδὸν οὐδὲ εἷς. Τοῦ Κόρτες ἐῤῥήγνυτο ἡ καρδία διὰ τὴν δυστυχίαν ταύτην, ἀλλ' ὡς ἐνύκτωσεν, ἄλλο τρομερώτερον θεάμα μετέβαλε τὴν συμπάθειάν του

εἰς φρίκην ἀνέκφραστον. Ἅμα ὁ ἥλιος ἔδυσεν, ἡ πόλις ἐφάνη φωταγωγημένη. Ἀπέχων ἦχος πολεμικῶν ὀργάνων ἠκούετο, καὶ ἀλαλαγμοὶ τῶν νικητῶν ἑτοιμαζομένων νὰ πανηγυρίσουν τὴν βάρβαρον ἐπινίκειον ἑορτήν των. Ἡ φωτοχυσία τοῦ μεγάλου ναοῦ ἦτον τοσαύτη, ὥστε ἐφαίνετο ὁ εἰς αὐτὸν συνηθροισμένος λαὸς, καὶ αἱ προπαρασκευαὶ τῶν ἱερέων πρὸς θυσίαν τῶν αἰχμαλώτων. Θέα τρομερὰ, τρομερωτέρα ἔτι παρισταμένη διὰ τῆς φαντασίας τῶν Ἱσπανῶν. Πολλάκις ἐνόμιζον ὅτι μεταξὺ τῶν σφαγίων ἀνεγνώριζον τοὺς συντρόφους ἀπὸ τοῦ δέρματος τὴν λευκότητα ἔβλεπον· ὅταν ἠναγκάζοντο νὰ χορεύουν ἐμπρὸς εἰς τὰ βδελυρὰ εἴδωλα εἰς τὰ ὁποῖα ἔμελλον νὰ θυσιασθοῦν, καὶ ἐφαντάζοντο ὅτι διέκρινον ὡς καὶ τὴν φωνὴν τῶν φίλων των μεταξὺ τῶν θρήνων τῶν συρομένων εἰς τὸ σφαγεῖον. Εἰς τὸ ἀποτρόπαιον τοῦτο θέαμα ὠχρία καὶ ἀναισθητότερος, καὶ ὁ Κόρτες ἔχυσε θερμὰ δάκρυα διὰ νὰ ἐλαφρώσῃ τὴν στενοχωρίαν τοῦ στήθους του.

Γεώργιος. Οἱ βδελυροὶ Μεξικανοί! Κ' ἐγὼ δὲν θὰ ἔχω πλέον συμπάθειαν δι' αὐτούς.

Ἀλέξανδρος. Οὔτ' ἐγὼ, καὶ ἂν κατακοποῦν ἕως ἐσχάτου εἰς τὸ ἐξῆς.

Μήτηρ. Τόσον αὐστηρὸς εἶσαι Ἀλέξανδρε;

Ἀλέξανδρος. Βέβαια μῆτερ! ἂς μὴν εἶναι τόσον ἀπάνθρωποι, νὰ σφάζουν καὶ νὰ τρώγουν τοὺς ἀνθρώπους, ὡς νὰ ἦσαν πρόβατα.

Μήτηρ. Ἀρκετὴ δυστυχία ἦτον διὰ τοὺς πτωχοὺς τούτους ἀπαιδεύτους, ὅτι ἀνετράφησαν εἰς τοιαύτας βδελυρὰς δεισιδαιμονίας, αἱ ὁποῖαι ὄχι μόνον τοῖς ἐπέτρεπον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐπέβαλλον ὡς χρέος τὴν ἀπανθρωπίαν ταύτην.

Ἀλέξανδρος. Ναὶ — ὅμως. . . .

Πατ. Ὑπομονὴ, τέκνα μου! καὶ ἡ ἀγανάκτησίς σας θέλει μεταβληθῆ μετ' οὐ πολὺ εἰς οὐχ ἧττον δικαίαν συμπάθειαν. Ἀκούσατε τὴν ἐξακολούθησιν τῆς θλιβερᾶς ἱστορίας μου.

Ἡ θέσις τοῦ Κόρτες μας κατήντησε πάλιν ἐκ τῶν δεινοτέ-

ρων· οἱ ὁπαδοί του ἦσαν ἀπηλπισμένοι, καὶ οἱ ἐχθροὶ ἐξ ἐναντίας πλήρεις χαρᾶς καὶ ἐλπίδων. Τοσοῦτον δ' ἐνεθαρρύνθησαν, ὥστε τὴν ἐπιοῦσαν ἐξέδραμον κατὰ τοῦ στρατοπέδου τῶν Ἱσπανῶν, οἵτινες μόλις ἐδυνήθησαν μετὰ τῶν συμμάχων των νὰ τοὺς ἀποκρούσωσιν. Ἔτι δὲ φοβερώτερα ὑπῆρξαν τ' ἀποτελέσματα στρατηγήματος τὸ ὁποῖον μετεχειρίσθη ὁ Κουατιμαζὶν διὰ ν' ἀφανίσῃ τοὺς ἐχθρούς του ἐξ ὁλοκλήρου. Πέμψας τὰς κεφαλὰς τῶν θυσιασθέντων Ἱσπανῶν εἰς τὰς παρακειμένας ἐπαρχίας, διέδωσε πανταχοῦ, ὅτι τὸ αἷμα τῶν θυμάτων ἐξιλέωσε τὸν Θεὸν τοῦ πολέμου, ὅστις ὑπεσχέθη ὅτι ἐντὸς ὀκτὼ ἡμερῶν ἤθελον ἐξολοθρευθῆ κατὰ κράτος ὅλοι οἱ μιητο. ξένοι.

Ἡ εἴδησις αὕτη ἀπέσπασε διὰ μᾶς ἀπὸ τοὺς Ἱσπανοὺς ὅλους τοὺς Ἀμερικανοὺς συμμάχους των, διότι δεισιδαιμόνως ἐπίστευσαν ὅτι ἡ ἀπειλὴ τοῦ Θεοῦ ἤθελε τῷ ὄντι ἐκπληρωθῆ, κ' ἔσπευσαν νὰ διαλύσουν πάντα δεσμὸν μετ' ἀνθρώπων τοὺς ὁποίους ὁ Θεὸς ἐφαίνετο καταδικάσας εἰς ὄλεθρον· καὶ αὐτοὶ οἱ Τλατκαλάνοι ἀκόμη μετεβλήθησαν καὶ ἤρχισαν νὰ μακρύνωνται. Ἀλλ' ὁ Κόρτες, τοῦ ὁποίου ἡ φρόνησις ὠφελεῖτο ἀπὸ πᾶσαν περίστασιν, ἐφεῦρεν ἐν τῷ ἅμα μέσον διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν γενικὴν ταύτην ἀπομάκρυνσιν τῶν συμμάχων του, καὶ τὸ μέσον τοῦτο τῷ ὄντι ἐπέτυχεν. Ἀπαγορεύσας ἐπὶ ὀκτὼ ἡμέρας πᾶσαν ἐχθροπραξίαν, ὠχυρώθη εἰς τὸ στρατόπεδόν του, ὑπερασπίζον αὐτὸ καὶ διὰ τῶν πλοίων του, καὶ οὕτως ἐπρόσμενεν ἐν ἡσυχίᾳ νὰ παρέλθῃ ἡ ἡμέρα τὴν ὁποίαν ἀφρόνως οἱ ἐχθροὶ προσδιώρισαν τόσον προσεχῶς καὶ τόσον ὁριστικῶς.

Ἡ προῤῥηθεῖσα τοῦ ὀλέθρου ἡμέρα παρῆλθε χωρὶς νὰ συμβῇ τι εἰς τοὺς Ἱσπανούς, καὶ τότε ἤνοιξαν τοὺς ὀφθαλμούς των. οἱ σύμμαχοι, εἶδαν ὅτι ἠπατήθησαν, καὶ αἰσχυνόμενοι διὰ τὴν εὐπιστίαν των, ἐπέστρεψαν μὲ στερεωτέραν παρὰ ποτὲ ἀπόφασιν νὰ βοηθήσουν τοὺς Ἱσπανοὺς μέχρις ἐσχάτης των ἀναπνοῆς πρὸς καταστροφὴν τοῦ Μεξικανικοῦ κράτους. Ἄλλοι ὅσοι ἐθεώρουν τὴν προφητείαν ἐκείνην ὡς ἀληθῆ ἀπειλὴν τοῦ Θεοῦ των, ἐφρόνησαν ὅτι ὁ Θεὸς ἀποφασίσας τὸν ὄλεθρον τῶν Μεξικανῶν, τοὺς ἠπάτησε μὲ ψευδεῖς ἐλπίδας· καὶ αὐτοὶ ἐστράφησαν ὑπὲρ

τῶν Ἱσπανῶν, καὶ τόση ἦτον ἡ συρροὴ παλαιῶν καὶ νέων συμμάχων, ὥστε ὁ Κόρτες μετ' ὀλίγας ἡμέρας εἶχεν ὑπὸ τὰς ὁδηγίας του στράτευμα ἑκατὸν πεντήκοντα χιλιάδων ἐγχωρίων. Ἰδοὺ, τέκνα μου, καὶ ἄλλο παράδειγμα τοῦ εὐμεταβόλου τῆς εὐμενείας καὶ τῆς δυσμενείας τῆς τύχης.

Ἀλλ' ὁ Κόρτες τόσον ὀλίγον ἐπτοήθη διὰ τὴν θαυμασίαν ταύτην αὔξησιν τῆς δυνάμεώς του, ὥστε ἀπὸ τοῦδε μάλιστα ἀπεφάσισε νὰ γίνῃ προσεκτικώτερος, καὶ νὰ ἐνεργῇ μὲ περισσοτέραν περίσκεψιν. Ἐπανέλαβε μάλιστα — ἂς τὸ εἰπῶμεν πρὸς ἔπαινον τῆς καλῆς διαθέσεώς του — τὰς προτάσεις τὰς ὁποίας πολλάκις εἶχε διευθύνει καὶ περὶ εἰρήνης εἰς τοὺς Μεξικανούς· ἀλλ' ὁ Κουατιμοζὶν, ἔχων τὴν πεποίθησιν ὅτι πᾶσά του σχέσις μὲ τοὺς Ἱσπανοὺς ἤθελεν ἐπιφέρει καὶ αὐτοῦ καὶ τοῦ λαοῦ του τὴν ὑποδούλωσιν, ἀπέβαλε πᾶσαν τοιαύτην πρότασιν ἀγερόχως, καὶ ἔμεινε σταθερῶς ἀπεφασισμένος ἢ νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν πατρίδα του, ἢ ν' ἀποθάνῃ.

Αἱ ἐχθροπραξίαι ἤρχισαν λοιπὸν, καὶ ὁ Κόρτες ἦτον ἤδη εἰς στάσιν ν' ἀποκλείσῃ τόσον στενῶς τὴν πόλιν, ὥστε νὰ μὴν εἶναι δυνατὸν νὰ εἰσέλθουν εἰς αὐτὴν οὐδαμόθεν ζωοτροφίαι. Τοῦτο ἐπέφερε φοβερὰν πεῖναν, ἡ δὲ πεῖνα συνεπέφερεν ἀσθενείας, λοιμώδεις, ὑπὸ τῶν ὁποίων οἱ ἄθλιοι κάτοικοι ἀπέθνησκον καθ' ἡμέραν ἀγεληδόν.

Ἐν τούτοις ἐπροχώρει ὁ Κόρτες ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον εἰς τὰ γνωστὰ προχώματα πρὸς τὴν πόλιν· κατὰ τὸ νέον δὲ σχέδιον τὸ ὁποῖον ἠκολούθει, ἐφρόντιζε πάντοτε εἰς ἕκαστον βῆμά του, νὰ ἐξασφαλίζῃ καὶ τὴν ὁδὸν τῆς ἐπιστροφῆς· ὡς ἀπεδίωκε μὲ τοὺς Ἱσπανοὺς τὸν ἐχθρὸν ἀπὸ τὰ προχώματα, οἱ σύμμαχοί του ἐγέμιζον τὰ ῥήγματα, διὰ νὰ μὴν περιπέσῃ πάλιν εἰς τὸν κίνδυνον τοῦ ν' ἀποκοπῇ ἀπὸ τὴν στερεάν.

Κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον εἶχε πλησιάσει καὶ ἀπὸ τὰ τρία μέρη τὴν πόλιν, καὶ μ' ὅλον τοῦτο ὁ γενναῖος, ὁ ἀνδρεῖος Κουατιμοζὶν ἐξηκολούθει μὲ ἀτάραχον σταθερότητα, διαφιλονεικῶν ἀκόμη τὴν γῆν του πρὸς βῆμα βῆμα. Ἀλλ' οἱ Ἱσπανοὶ ἐπροχώρουν ἀκατασχέτως, ἐπυρπόλησαν τὸ μέρος τῆς πόλεως τὸ

ὁποῖον ἐπόρθησαν, καὶ ὠχυρώθησαν μὲ προμαχῶνας. Ἡ μεγάλη ἀγορὰ ἦτον ὁ τόπος, ὅπου διετάχθησαν νὰ συνέλθουν τὰ σώματα τὰ εἰσβάλλοντα ἀπὸ τὰ τρία διάφορα μέρη. Ὁ Ἀλβαράδος ἔφθασε πρῶτος. Μετ' αὐτὸν ἐφάνη ὁ Κόρτες ὁδηγῶν τοῦ Ὀλίδου τὸ τάγμα, καὶ διώκων πρὸς τὰς μαχαίρας τοῦ ἤδη παραταχθέντος σώματος τοῦ Ἀλβαράδου τοὺς ἐμπρός του φεύγοντας Μεξικανούς. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἦλθε καὶ ὁ Σανδόβαλος, καὶ ἡ σφαγὴ ἦτον γενικὴ καὶ φρικτή.

Τὰ τρία τέταρτα τῆς πόλεως εἶχον ἤδη κυριευθῆ καὶ ἀποτερφωθῆ· εἰς τὸ λοιπὸν μέρος ἀπεσύρθη καὶ ὠχυρώθη ὁ Κουατιμοζὶν μὲ τὸ ἄνθος τοῦ στρατεύματός του. Οἱ νικηταὶ ἦσαν ἕτοιμοι νὰ ὁρμήσουν καὶ κατ' αὐτῶν· ἀλλ' ὁ Κόρτες, ὅστις ἐπιθυμῶν νὰ παύσῃ τὴν αἱματοχυσίαν ἤλπιζεν ὅτι ἡ ἐπιμονὴ τοῦ Κουατιμοζὶν εἶχεν ἐξαντληθῆ, ἐμπόδισε πᾶσαν ἐχθροπραξίαν, καὶ ἀνανέωσεν αὖθις τὰς περὶ εἰρήνης προτάσεις. Ἐπειδὴ δ' ἐδείχθησαν οἱ Μεξικανοὶ πρόθυμοι νὰ δεχθοῦν τὰ προβλήματά του, ἔγινε χωρὶς ῥητῆς συμφωνίας τριήμερος πολέμου ἀνακωχή.

Εἰς τὸ διάστημα τοῦτο ἔμενον τὰ δύω στρατεύματα ἀντιπαρακαθήμενα, καὶ ἀπὸ μόνην διαιρούμενα μίαν τάφρον. Ἀμφοτέρωθεν ἐκυρίευεν ἄκρα ἡσυχία, ἐκτὸς ὅταν Μεξικανός τις μεγαλαυχῶν προέβαινεν ἀπὸ τὰ χαρακώματα, καὶ ὕβριζεν ἢ ἠπείλει τοὺς Ἱσπανούς. Οἱ πλεῖστοι τῶν αὐθαδῶν τούτων ἐπεριφρονήθησαν, ἀλλὰ τινὲς καὶ ἐτιμωρήθησαν. Τοῦτο πρὸ πάντων συνέβη εἰς ἕνα ὅστις ὡπλισμένος μὲ τὸ ξίφος καὶ μὲ τὴν ἀσπίδα ἑνὸς τῶν θυσιασθέντων Ἱσπανῶν, προέβη ὡς ἄλλος Γολιὰθ, καὶ ὕβριζε κ' ἐπροκάλει τοὺς Ἱσπανούς. Πολλοὶ Ἱσπανοὶ ἐπεθύμουν νὰ τιμωρήσουν τὴν αὐθάδειάν του, ἀλλ' ὁ Κόρτες τοὺς ἀπέτρεψεν, εἰπὼν μόνον διὰ διερμηνέως εἰς τὸν καυχηματίαν αὐτὸν, ὅτι ἂν ἤθελε νὰ φέρῃ μαζῆ του δέκα ἄλλους ὁμοίους του, τότε ἤθελε δοθῆ ἄδεια εἰς ἕνα νεανίαν (τὸν ὁποῖον ἔδειξε μὲ τὸν δάκτυλον) νὰ τοὺς ἀποκεφαλίσῃ ὅλους.

Ὁ νεανίας οὗτος ἦτον ὁ *Μαρκάδος* ὑπασπιστὴς τοῦ Κόρτες δεκαεξαετής· ὡς δ' ὁ Μεξικανὸς ἔτι μᾶλλον παροξυνθεὶς διὰ τοὺς περιφρονητικοὺς τούτους λόγους, ἐπανέλαβε τὰς ἀπειλάς του,

ὁ Μαρκάδος ἐνόμισεν ὅτι αὐτὸν μόνον ἀπέβλεπε πλέον ἡ πρόκλησις, διότι αὐτὸν ἔδειξεν ὁ ἀρχηγὸς, ὅθεν χωρὶς λέξιν κἂν νὰ εἰπῇ, ἐπήδησε μὲ τόσην ὁρμὴν ἐκτὸς τῶν χαρακωμάτων, ὥστε δὲν ἐδυνήθη νὰ τὸν κρατήσῃ κἀνείς. Ἐπάταξε δὲ μὲ τόσην ὁρμὴν τὸν κομπαστὴν ἐκεῖνον, ὥστε μὲ μίαν μόνην πληγὴν τὸν ἤπλωσε νεκρὸν κατὰ γῆς.

Ὅλοι ἐπευφήμησαν εἰς τὴν πρᾶξιν τοῦ νεανίσκου, καὶ ὅταν ἐπανελθὼν κατέθεσεν εἰς τοὺς πόδας τοῦ Κόρτες τὸ ξίφος καὶ τὴν ἀσπίδα τοῦ φονευθέντος, ὁ Κόρτες τὸν ἐνηγκαλίσθη μὲ μεγάλην χαρὰν, καὶ τὸν ἔζωσεν ἰδιοχείρως τὸ ξίφος, πρὸς ἀμοιβὴν τῆς ἀνδρείας του.

Ἐν τούτοις ὁ Κουατιμοζὶν ἀνέβαλε τὴν συνθήκην ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν, ὑποσχόμενος, ὅτι θέλει ἐλθει αὐτοπροσώπως πρὸς τὸν Κόρτες, διὰ νὰ συμφωνήσουν περὶ τῶν ὅρων της· ἀλλὰ τοῦτο ἦτον πρόφασις διὰ τῆς ὁποίας ἤθελε ν' ἀποκοιμίσῃ τὴν προσοχὴν τῶν Ἱσπανῶν, καὶ νὰ καλύψῃ τ' ἀληθῆ σχέδιά του. Ἐνδίδων εἰς τὰς παρακινήσεις καὶ τὰς παρακλήσεις τῶν προύχόντων τοῦ κράτους του, κατεπείσθη τέλος πάντων νὰ διαφύγῃ ὁ ἴδιος τὸν ἄφευκτον κίνδυνον τοῦ θανάτου ἢ τῆς αἰχμαλωσίας, καταφεύγων εἰς τὰς ἐσχατιὰς τοῦ βασιλείου του, ὅπου συναθροίσας ἐκ νέου πολυάριθμον στράτευμα, ν' ἀνανεώσῃ πάλιν τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ ἐχθροῦ.

Τὰ τῆς φυγῆς του εἶχον ἤδη προπαρασκευασθῆ. Οἱ πρόκριτοι τῶν Μεξικανῶν προθυμούμενοι νὰ θυσιασθοῦν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ ἀγαπητοῦ βασιλέως των, ἐπέβησαν εἰς πάμπολλα πλοιάρια, καὶ ὥρμησαν εὐτόλμως κατὰ τῶν πλοίων τῶν Ἱσπανῶν ἐπ' ἐλπίδι, ὅτι ἐν ᾧ αὐτοὶ μάχωνται ἀφ' ἑνὸς, τὸ μόνον ἀντικείμενον ὅλης των τῆς μερίμνης ἤθελε διασωθῆ ἀφ' ἑτέρου.

Μάτην προσεπάθει ὁ Σανδοβάλος, ὅστις εἶχε τότε τὴν διοίκησιν τῶν πλοίων, νὰ τοὺς ἀποδιώξῃ πυροβολῶν κατ' αὐτῶν· περιφρονοῦντες πληγὰς καὶ θάνατον, ἐκωπηλάτουν ἀφόβως πρὸς τὰ ἐμπρὸς, ἐζήτουν παντοίως νὰ ἐλθουν εἰς χεῖρας μὲ τοὺς Ἱσπανούς. Ἀλλ' αἴφνης εἶδεν ὁ Σανδόβαλος πλοιάριά τινα μὲ πολλοὺς ἐπιβάτας, διευθυνόμενα μὲ μεγάλην βίαν πρὸς τὸ ἀπέ-

ναντι μέρος τῆς λίμνης. Ἀμέσως ἐσυμπέρανε ποῖον ἔφερον, κ' εὐθὺς χωρὶς ἐλαχίστης ἀναβολῆς ὥρμησε κατ' αὐτῶν. Ὁ *Ὀλ-γουΐνος*, τοῦ ὁποίου τὸ πλοῖον ἦτον ταχυπορώτερον, τὰ ἔφθασε πρῶτος. Ἀλλ' ὡς εἶδον τοὺς Ἱσπανοὺς ἑτοιμαζομένους ν' ἀρχίσουν ἐχθροπραξίας, οἱ κωπηλάται ἄφησαν ἀμέσως τὰς κώπας, οἱ πολεμισταὶ κατέθεντο τὰ ὅπλα, καὶ ὅλοι τοὺς παρεκάλουν μετὰ δακρύων νὰ φεισθοῦν τῆς ζωῆς τοῦ Αὐτοκράτορός των. Πλήρης χαρᾶς διὰ τὴν τιμὴν, τὴν ὁποίαν ἡ τύχη τὸν ἐπεφύλαττεν, ἐπήδησεν ὁ Ὀλγουΐνος μὲ γυμνὸν ξίφος εἰς τὴν σκάφην, εἰς τὴν ὁποίαν ἐγνώρισεν ὅτι ἦτον ὁ δυστυχὴς μονάρχης ὡς ἐκ τοῦ σεβασμοῦ ὁ ὁποῖος τῷ ἐπροσφέρετο. Τότε ὁ Κουατιμοζὶν παρουσιασθεὶς μὲ ἄφοβον καὶ εὐγενὲς ἦθος τῷ εἶπεν ὅτι, » εἶναι αἰχμάλωτός του, καὶ ἕτοιμος νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ, ἀλλ' ὅτι ἀπαιτεῖ διὰ τὴν σύζυγόν του καὶ διὰ τὰς συντρόφους της τὸ εἰς τὸν χαρακτῆρά των ἀνῆκον σέβας· » εἶτα στραφεὶς πρὸς αὐτὴν, τὴν ἐνεψύχωσε μέ τινας λέξεις, καὶ τὴν ἔτεινε τὴν χεῖρα διὰ νὰ τὴν φέρῃ εἰς τὸ πολεμικὸν πλοῖον. Ἡ στιγμὴ αὕτη (κατὰ τὴν δεκάτην τρίτην Αὐγούστου 1521)· ἀπεφάσισε τὴν τύχην τοῦ Μεξικανικοῦ κράτους, παραδοθέντος διὰ τοῦ Αὐτοκράτορός του εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἱσπανῶν.

Ὁ Ὀλγουΐνος ὡδήγησεν ἀμέσως τὸν μέγαν του αἰχμάλωτον πρὸς τὸν Κόρτες, ὅστις λαβὼν τὴν ἀγγελίαν ταύτην, ἔσπευσε χαίρων εἰς ὑπάντησιν τοῦ ἡγεμόνος, καὶ τὸν ἐδέχθη εἰς τὰς ὄχθας τῆς λίμνης μὲ ὅλον τὸ εἰς τὸν χαρακτῆρα καὶ εἰς τὰς ἀρετάς του ὀφειλόμενον σέβας. Ὁ δυστυχὴς Κουατιμοζὶν ἐφάνη εὐαρεστηθεὶς διὰ τὴν φιλόφρονα ταύτην τοῦ νικητοῦ του δεξίωσιν, καὶ τὸν συνώδευσεν ἡσύχως ἕως εἰς τὴν κατοικίαν του. Ἐδῶ ἐκάθητεν ὀλίγον, μετὰ ταῦτα δ' ἐγερθεὶς εἶπε διὰ διερμηνέων πρὸς τὸν Κόρτες· » Ἔπραξα ὅ,τι ἀπήτει τὸ χρέος μου· » τώρα δὲν χρησιμεύω εἰς τίποτε πλέον· καὶ αἰχμάλωτος ὁποῖος » ἐγὼ, πρέπει νὰ εἶναι ὀχληρὸς πάντοτε εἰς τοὺς νικητάς του· » ὅθεν λάβε τὸ ξιφίδιον τοῦτο (θέτων τὴν χεῖρά του εἰς τὸ ξιφί-» διον τὸ ὁποῖον ἐφόρει ὁ Κόρτες) καὶ διαπέρασε τὸ στῆθός μου, » διὰ νὰ κόψῃς διὰ μιᾶς τὴν ματαίαν ζωήν μου!» Ἡ σύζυγός του

ἔκλαυσεν ἀκούσασα ταῦτα, τοῦ δὲ Κόρτες ἡ καρδία συνεκινήθη. Προσεπάθησε δὲ νὰ ἡσυχάσῃ τοὺς δυστυχεῖς, καὶ ἔπειτα ἀφεὶς αὐτοὺς, ἐξῆλθεν, διὰ νὰ μὴ τοὺς στενοχωρῇ εἰς τὴν θλῖψιν των.

Εἶθε τὸ αἴσθημα τοῦτο τῆς φιλανθρωπίας ποτὲ νὰ μὴ τὸν ἐγκατέλειπε! Πλὴν φεῦ! μετ' οὐ πολὺ... ὦ παιδία! Ποῖον ἀξιοθρήνητον, ποῖον ἐπαίσχυντον θέαμα θὰ σᾶς παραστήσω! Ἀλλὰ πρέπει νὰ θέσω ὑπ' ὄψιν σας καὶ ἄλλο πάλιν τρομερὸν παράδειγμα τῆς ὑπεροψίας καὶ τῆς ἀναισθησίας, εἰς τὴν ὁποίαν ὑποπίπτουν πολλάκις καὶ μεγάλοι καὶ κατὰ πολλοὺς λόγους ἀξιόλογοι ἄνδρες, ὅταν ἡ τύχη τοὶς εἶναί εὔνους καθ' ὅλα. Ἀκούσατε λοιπὸν τὶ κατήντησεν ὁ μέγας, ὁ καλὸς Κόρτες μας, καὶ τῆς καρδίας του ἡ διαφθορὰ ἂς σᾶς χρησιμεύσῃ ὡς παράδειγμα νουθετοῦν αἰωνίως.

Ἅμα ἔμαθον οἱ Μεξικανοὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ Κουατιμοζὶν, κατέθεσαν ἀμέσως τὰ ὅπλα, καὶ οἱ Ἱσπανοὶ ἔμειναν ἔκτοτε κύριοι ὅλης τῆς πόλεως. Τὰς πρώτας ἡμέρας ἦσαν ὅλοι χαρὰ διὰ τὴν εὐτυχῆ ἔκβασιν τοῦ ἐπιχειρήματός των· ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἡ ἀγαλλίασίς των μετεβλήθη εἰς δυσαρέσκειαν καὶ μεμψιμοιρίαν, ὡς εἶδον τὴν ὀλιγότητα τῶν λαφύρων διὰ τῶν ὁποίων ἀντεμείβοντο οἱ μόχθοι των καὶ οἱ κίνδυνοί των. Αἱ περισσότεραι οἰκίαι εἶχον κατακαῆ μὲ ὅλους τοὺς θησαυρούς των· ὁ δὲ Κουατιμοζὶν ἀπελπισθεὶς τοῦ νὰ σώσῃ τὴν καθέδραν του, ἔῤῥιψεν εἰς τὴν λίμνην ὅλους τοὺς τοῦ αὐτοκρατορικοῦ θησαυροφυλακίου, ἢ τοὐλάχιστον περὶ τούτου κατηγορήθη. Ὅλα λοιπὸν τὰ συναχθέντα λάφυρα ἦσαν τόσον ὀλίγης τιμῆς, ὥστε πολλοὶ Ἱσπανοὶ ἀπέῤῥιψαν μὲ ἀγανάκτησιν τὸ εἰς αὐτοὺς ἐπιλαχὸν ἐλάχιστον μερίδιον, ὅλοι δ' ἀνεβόων ἀναφανδὸν ποτὲ μὲν κατὰ τοῦ Κουατιμοζὶν, ποτὲ δὲ κατὰ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν, κατηγοροῦντες αὐτὸν αὐθαδῶς ὅτι ὑπεξῆλε δι' ἑαυτὸν, τὸ μέγιστον μέρος τῶν θησαυρῶν.

Μάτην προσεπάθησε νὰ τοὺς πραΰνῃ ὁ Κόρτες· ὁ Ἀλδερέτος, ὁ θησαυροφύλαξ τῶν Ἱσπανῶν, ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς δυσηρεσημένων, κ' ἐζήτησε δυνάμει τῆς ἀξίας του νὰ τῷ παραδοθῇ ὁ Κουατιμοζὶν καὶ ὁ πρῶτός του ὑπουργὸς, διὰ νὰ τοὺς βιάσῃ νὰ μαρτυ-

ρήσουν εἰς ποῖον μέρος τῆς λίμνης εἶχον ῥίψει τοὺς θησαυρούς· καὶ ὁ Κόρτες ὅστις εἰς τόσας τρικυμίας ἀντέταξεν ἀνδρὸς μέτωπον, εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ἐδείχθη τόσον—ἀσθενὴς νὰ εἰπῶ ἢ ἀπάνθρωπος;—ὥστε ἐνέδωσεν εἰς τοῦ θηρίου τούτου τὴν θέλησιν. Ὁ Κουατιμοζὶν καὶ ὁ πιστὸς ὑπουργός του ἐρρίφθησαν .... εἰς τὰ βάσανα. (μακρὰ σιωπή· ἔπειτα ἐξηκολούθησεν ὁ πατήρ).

Ἂς παρέλθωμεν, τέκνα μου, ὅσον ταχύτερον ἐνώπιον τῆς σκηνῆς ταύτης, πρὸς τὴν ὁποίαν ἐπανίσταται ἡ ἀνθρωπίνη καρδία. Ὁ Κουατιμοζὶν ὑπέμεινε μὲ θαυμασίαν εὐστάθειαν ὅλας τὰς βασάνους ὅσας ἐπενόησεν ἡ ἐφευρετικὴ τῶν δημίων του ἀπανθρωπία. Ὁ ὑπουργός του ἐμιμήθη καὶ αὐτὸς τὸ εὐγενές του παράδειγμα. Ἀλλ' ὅταν τὰ βάσανά του ἐκορυφώθησαν, (λέγεται ὅτι ἐτέθησαν εἰς σιδηρᾶς πυρωμένας ἐσχάρας), ἀνεβόησε μεγάλως καὶ ἔτρεψε τοὺς ὀφθαλμούς του πρὸς τὸν βασιλέα του, ὡς νὰ τὸν ἐζήτει τὴν ἄδειαν νὰ μαρτυρήσῃ ὅ,τι ἐγνώριζεν. Ἀλλ' ὁ Κουατιμοζὶν ἐννόησε τὸ βλέμμα του καὶ τὸν εἶπε » κεῖμαι ἴσως εἰς ῥόδα ἐγώ; » Οἱ λόγοι οὗτοι ἤγγισαν τὴν καρδίαν τοῦ πιστοῦ ὑπηρέτου, ἀπὸ τὴν στιγμὴν ἐκείνην δὲν ἤνοιξε πλέον τὸ στόμα του, καὶ ἀπέθανεν ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ βασανιζομένου κυρίου του μὲ καρτερίαν ἥρωος, καὶ μὲ ἁγίου ὑπομονήν.

Ὁ Κόρτες ἀκούσας μακρόθεν τὴν φωνὴν τοῦ δυστυχοῦς, ἠσχύνθη καὶ μετενόησε, καὶ σπεύσας εἰς τὸν θάλαμον τῶν βασάνων, ἔσωσε τὴν ζωὴν τοῦ ἡγεμόνος, ἐν ὅσῳ κατ' εὐτυχίαν ἦτον ἀκόμη καιρός. Πλὴν φεῦ!... ἀλλ' ἀρκοῦσιν αἱ ἀπανθρωπίαι ὅσας σήμερον διηγήθην.

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΛΓ'.

—

Π*ατήρ.* Καὶ πάλιν αἴρω, παιδία, τὸ παραπέτασμα, διὰ νὰ σᾶς δείξω τὴν ἐσχάτην σκηνὴν τῆς μεγάλης Μεξικανικῆς τραγῳδίας, καὶ ἔπειτα ἂς κλεισθῇ διὰ πάντοτε.

Τινές. Ὤ! ἡ ἱστορία ὅμως δὲν ἐτελείωσεν;

Πατ. Ὄχι ἀκόμη, ἀλλὰ τελειόνει ὀγλήγορα.

Ὅλοι Ὤ! ὤ!

Πατ. Ἀφ' οὗ ἡ πρωτεύουσα ἐπορθήθη, ἐκυριεύθησαν ἐντὸς ὀλίγου καὶ ὅλαι αἱ λοιπαὶ ἐπαρχίαι τοῦ κράτους· ἡ μία ὑπετάσσετο μετὰ τὴν ἄλλην, καὶ οἱ δυστυχεῖς κάτοικοί των ὑπέμεινον τὰ αὐτὰ δεινὰ ὅσα κατέτριχον πρὸ εἴκοσι ἤδη ἐτῶν τοὺς περισσοτέρους κατοίκους τῶν Ἀμερικανικῶν νήσων· ὑποδουλωθέντες, κατεπιέζοντο παντοιοτρόπως, καὶ ὑπέφερον παντὸς εἴδους τυραννίας, τῶν ὁποίων ἐλπίζω ὅτι θὰ μ' ἐπιτρέψητε νὰ παρασιωπήσω τὰς λεπτομερίας.

Ἐν τούτοις ὁ Κόρτες δὲν εἶχε λάβει ἀκόμη ἀπόκρισιν ἀπὸ τὴν Ἱσπανίαν, καὶ ἔμενεν ἀκόμη ἀμφίβολος ὑπὸ ποίαν ἔποψιν ἤθελε θεωρήσει τὰς πράξεις του ἡ αὐλή. Τέλος εἰσέπλευσεν εἰς τὸν λιμένα τῆς Βέρα Κρούζης, πλοῖον φέρον Ἱσπανόν τινα καλούμενον *Ταπίαν*, ὅστις ἐστέλλετο.... διατί, φρονεῖτε, παιδία;

Χρίστος. Διὰ νὰ ἐγκαταστήσῃ τὸν Κόρτες ἔπαρχον καὶ ὑποβασιλέα τοῦ Μεξικοῦ.

Πατ. Διόλου! Διὰ νὰ παύσῃ τὸν Κόρτες, νὰ τὸν κρατήσῃ, νὰ τὸν δικάσῃ, καὶ νὰ καθίσ' εἰς τὸν τόπον του.

Δημήτριος. Ὤ! αὐτὸ εἶναι ἄδικον καὶ βδελυρόν!

Ἰωάννης. Ἐγὼ ἤθελα νὰ....

Πατ. Ναὶ, ἦτον ὀλίγον σκληρὸν, καὶ ἀχαριστία ἦτον, ἂν θέλητε. Ἀλλ' ἂν κρίνωμεν κατὰ τῶν νόμων τὴν αὐστηρότητα;

Δημήτριος. Βέβαια, κατ' αὐτοὺς — = —

Πατ. Ἀναμφιβόλως! κατ' αὐτοὺς ὁ Κόρτες εἶχεν ἄδικον, καὶ ἦτον ἄξιος τιμωρίας· πλὴν ἂν καὶ ἡμεῖς δὲν δικάζωμεν μὲ ἀκρίβειαν τὴν διαγωγὴν τῶν βασιλέων καὶ τῶν μεγιστάνων αὐτῶν, ὑπάρχει δικαστήριον ἀλάνθαστον, τὸ ὁποῖον δὲν δύνανται ν' ἀποφύγουν, κ' ἐκεῖ θέλει φανῇ ἂν ἡ πρᾶξις τῆς Ἱσπανικῆς Αὐλῆς κατὰ τοῦ Κόρτες ἦτον δικαία ἢ ἄδικος. Κατὰ καλὴν ὅμως τύχην τοῦ Κόρτες ὁ διορισθεὶς ὡς κριτής του ἦτον ἁπλοῦς καὶ εἰς ἄκρον μικρόψυχος ἄνθρωπος· ὁ δ' ἐπιτήδειος Κόρτες, εἰς τόσας τὸν περιέπλεξε δυσκολίας καὶ τόσα παρέστησε φόβητρα εἰς τὴν μικρὰν καὶ δειλήν του ψυχήν, ὥστε αὐτὸς ἐθεώρησε ἀσφαλέστερον νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Ἱσπανίαν χωρὶς νὰ ἐνεργήσῃ τὰς ὁποίας εἶχε διαταγάς. Ἀλλ' οὕτως ἀνεβλήθη μόνον χωρὶς νὰ διασκεδασθῇ ὁ ἐπὶ τοῦ Κόρτες ἐπικρεμάμενος κίνδυνος. Διὰ νὰ τὸν μακρύνῃ δ' ἐντελῶς, ἔπεμψε νέαν πρεσβείαν εἰς τὴν Ἱσπανίαν πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Κάρολον τὸν πέμπτον — ἠξεύρετε βέβαια ὅτι αὐτὸς ἦτον τότε συγχρόνως Αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας καὶ βασιλεὺς τῆς Ἱσπανίας;

Ὅλοι. Μάλιστα!

Πατ. Πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα λοιπὸν, διὰ νὰ θέσῃ πρὸ ποδῶν του ἀκριβῆ ἔκθεσιν τῶν πράξεων τοῦ Κόρτες εἰς Ἀμερικὴν καὶ τὸ διὰ τὴν αὐλὴν προσδιορισθὲν μέρος τῶν λαφύρων. Ἕως τότε ὁ Κάρολος πολλὰς ἔχων τοῦ κράτους του ἀσχολίας, εἶχεν ἐμπιστευθῇ τὰς ὑποθέσεις τοῦ Κόρτες εἰς ἄνδρας δυσμενεῖς πρὸς αὐτόν. Ἀλλὰ τότε ἐνόησε νὰ τὰς θεωρήσῃ ὁ ἴδιος. Ἡ λαμπρότης τῶν μεγάλων κατορθωμάτων του καὶ ἡ σπουδαιότης τῆς κατακτήσεως, ἐπλήρωσαν τοῦ νέου μονάρχου τὴν καρδίαν μὲ χαρὰν καὶ μὲ θαυμασμὸν, κ' ἐπικυρώσας ὅλας τὰς πράξεις τοῦ Κόρτες, ἐτίμησεν αὐτὸν μὲ τὴν ἀξίαν Τοποτηρητοῦ καὶ Ὑποβασιλέως τῆς Νέας Ἱσπανίας ἢ τοῦ Μεξικοῦ· καὶ διώρισε συγχρόνως πληρεξουσίους διὰ νὰ ἐξετάσουν αὐστηρῶς τὰς ἀξιώσεις τοῦ Βελασκουὲζ, τοποτηρητοῦ τῆς Κούβας.

Οὗτοι ἐψήφισαν κατὰ τὴν συνήθειαν συμφώνως μὲ τὴν διάθεσιν τοῦ βασιλέως των. Τὰ παράπονα τοῦ Βελασκουέζου περὶ ἀπιστίας τοῦ Κόρτες, καὶ αἱ ἀξιώσεις του ἐπὶ τῶν τόπων τοὺς

ὁποίους εἶχεν αὐτὸς κυριεύσει, ἐθεωρήθησαν ὡς ἀνυπόστατοι, καὶ τῷ ἐχορηγήθη μόνον χρηματική τις ἀποζημίωσις διὰ τὰ ἔξοδα ὅσα κατέβαλεν εἰς τοῦτο τὸ ἐπιχείρημα· πρὸς δ' ἔτι μεγαλητέραν τοῦ κενοδόξου ταπείνωσιν, συνώδευε τὴν ἀπόφασιν ταύτην καὶ αὐστηρὰ ἐπίπληξις, διότι ἀπετόλμησε, χωρὶς βασιλικῆς ἀδείας, νὰ ἐπιχειρισθῇ κατακτήσεις. Ἡ διπλῆ αὕτη ὕβρις ἦτον ἀνωτέρα τῶν δυνάμεων τοῦ ἀλαζῶνος καὶ ἐμπαθοῦς Βελασκουέζου, ὥστ' ἐπέφερε καὶ τὸν θάνατόν του.

Ὁ Κόρτες ἐξ ἐναντίας εὑρίσκετο ἤδη εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς εὐτυχίας του. Ἀλλὰ φεῦ! διατὶ πρέπει νὰ προσθέσω ὅτι αἱ ἀρεταί του ἤρχισαν πάλιν νὰ κλονίζωνται, καθ' ὅσον ἐστερεοῦτο ἡ τύχη του! Πόσον εὐχαρίστως θὰ παρεσιώπων τὴν νέαν διαφθορὰν τῆς μεγάλης καρδίας του! Ἀλλὰ τί ἂν σιωπήσω ἐγώ; Κραυγάζει ἀντ' ἐμοῦ ἡ φωνὴ τῆς ἀνθρωπότητος τὴν ὁποίαν κατέθλιψε, καὶ δὲν δύναμαι νὰ σᾶς κρύψω ἐπὶ πολὺ καὶ αὐτήν. Ἀκούσατέ την λοιπὸν μᾶλλον τώρα παρ' ἄλλοτε, καὶ ἂς λυπηθῶμεν τὴν πτῶσιν τοῦ μεγάλου ἀνδρὸς, τοῦ ὁποίου αἱ ἀρεταὶ, ὁσάκις μὲν ἐπάλαιε πρὸς τύχην ἐχθράν, ἠγείροντο ὡς σκόπελος ἐναντίον τῶν κυμάτων, ἀνέλυον δ' ἀθλίως καθὼς προσεβάλλοντο ἀπὸ γλυκυτέρας τύχης ἀκτῖνας.

Ὁ Κόρτες ἤρχισε ν' ἀνοικοδομῇ τὸ Μεξικὸν, σκοπὸν ἔχων νὰ καταστήσῃ αὐτὸ τὴν Βασιλίδα τῶν πόλεων τῆς Ἀμερικῆς, ὡς καὶ τῷ ὄντι ἔγινε, καὶ ὡς εἶναι ἀκόμη καὶ μέχρι τῆς σήμερον. Πρὸς τοῦτο παρεκίνησε καὶ τοὺς ἀξιωματικούς του νὰ καλλιεργήσουν τὰ πέριξ, τοῖς διένειμε γαίας, καὶ τοῖς ἐπέτρεψε νὰ ἀσκοῦν ἐπὶ τοῦ λαοῦ τούτου τὴν αὐτὴν τυραννίαν, μὲ τὴν ὁποίαν διῳκεῖτο ὁ λαὸς τῶν Ἀμερικανικῶν νήσων. Διὰ τοῦτο καὶ τοῦ μέρους τούτου οἱ κάτοικοι πιεζόμενοι ἐφθείροντο καὶ ἠλαττοῦντο προφανῶς καθ' ἡμέραν.

Ἀλλὰ τὸ φιλοπόλεμον τοῦ μεγάλου καὶ ἄλλοτε τοσοῦτον ἰσχυροῦ λαοῦ τούτου παρέσχε πράγματα εἰς τοὺς Ἱσπανοὺς, οἵτινες ἤθελον νὰ τὸν ὑποδουλώσουν. Πολλάκις ἐπειράθη νὰ συντρίψῃ τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας, καὶ νὰ ἐλευθερωθῇ. Ἀλλ' αἱ ἀπόπειραι αὗται ἐθεωροῦντο ἀπὸ τοὺς δυνάστας τῶν ὡς ἐπαναστάσεις, ἄξιαι

τῶν ἐσχάτων ποινῶν, καὶ τότε εἴτε διὰ ῥητῆς διαταγῆς, ἢ τοὐλάχιστον δι' ἀδείας τοῦ Κόρτες ἐξετελοῦντο ἀπανθρωπίαι κατ' αὐτῶν, ἀμαυρώσασαι διὰ πάντοτε τὴν δόξαν τῶν γενναίων κατακτητῶν· παραδείγματος χάριν, εἰς τὴν ἐπαρχίαν Πανοῦκον (τὴν ὁποίαν βλέπετε ἐδῶ εἰς τὸν πίνακα) ἔκαυσαν οἱ Ἱσπανοὶ ζῶντας διὰ μιᾶς ἑξήκοντα Κασίκους καὶ τετρακοσίους τῶν πρώτων Μεξικανῶν. Ἔτι δὲ βδελυροτέραν τεχναζόμενοι τὴν ἀπάνθρωπον ταύτην σκηνὴν, ἐβίασαν τὰ τέκνα καὶ τοὺς συγγενεῖς τῶν δυσυχῶν τούτων θυμάτων τῆς τυραννίας των νὰ παρευρεθοῦν εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης.

Τιτέ. Ὦ! τὶ μιαρὰ ἀπανθρωπία!

Πατ. Ἠμπορεῖ κἀνεὶς νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἡ σκληρὰ ἀλαζονία τῶν εἰς τὴν εὐτυχίαν μεθυσθέντων τούτων κατακτητῶν ἐδύνατο νὰ φθάσῃ καὶ περαιτέρω ἀκόμη; Μ' ὅλον τοῦτο ἐδύνατο.... καὶ τὰ χείλη μου ἀρνοῦνται νὰ διηγηθοῦν τὴν αἰσχροτάτην τῶν αἰσχροτήτων ἀφ' ὅσας εἰς τὸ διάστημα τοῦτο ἐτόλμησαν· εἰς ἀμφίβολον στηριζόμενοι ὑποψίαν, ὅτι ὁ Κουατιμοζὶν ἠνήργει τὴν ἐπανάστασιν τῶν πρώϊν ὑπηκόων του, καὶ ὅτι προσεπάθησε νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν του, ἔλαβον τὸν εὐγενῆ, τὸν ἀνδρεῖον, τὸν μεγαλόψυχον τοῦτον ἡγεμόνα, ὁμοῦ μὲ τοὺς δύω Κασίκας τοῦ Τεζεύκου καὶ Τακούβας, τοὺς πλησιεστέρους εἰς αὐτὸν κατὰ τὴν παλαιάν των ἀξίαν, καὶ τοὺς ἐκρέμασαν ἐν σταθερᾷ μεσημβρίᾳ καὶ εἰς τὴν δημοσίαν ὁδόν.

Ἐλέν. Φθάνει, Πάτερ· μὴ μᾶς διηγῆσαι πλέον περὶ τοῦ Κόρτες!

Ἀρτώριος. Ναὶ, οὔτ' ἐγὼ δὲν φροντίζω πλέον περὶ αὐτοῦ, ἀφ' οὗ εἶναι τόσον σκληρός!

Τιτέ. Ὦ! Ποτὲ δὲν ἤλπιζα ἀπὸ τὸν Κόρτες αὐτό.

Πατ. Κ' ἐγὼ, παιδία μου, τόσην ἀγανάκτησιν αἰσθάνομαι διὰ τὴν αἰσχρὰν ταύτην πρᾶξίν του, ὥστε ἤθελα παύσει ἐδῶ, ἂν τῆς διηγήσεως τὸ κατάλοιπον δὲν ἐχρησίμευεν εἰς τὸ νὰ μᾶς πείσῃ καὶ πάλιν, ὅτι τὰ ἐλαττώματα καὶ αἱ κακίαι σπανίως διαφεύγουν τὴν ποινήν των καὶ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἀκόμη· ὅθεν ἄφετέ με νὰ τελειώσω.

Εἰσπράκτορές τινες πεμφθέντες ἐξ Ἱσπανίας εἰς τὸ Μεξικὸν διὰ νὰ συνάγωσι τὰ βασιλικὰ εἰσοδήματα, ἠθέλησαν νὰ ἐπεκτείνωσιν αὐθαιρέτως τὴν πληρεξουσιότητά των, καὶ ν' ἀναλάβουν καὶ δικαστικά τινα δικαιώματα ἐπὶ τοῦ Ἀντιβασιλέως· ἀλλ' ὁ Κόρτες, ὡς τὸν γνωρίζομεν, δὲν ἦτον ἄνθρωπος διὰ νὰ παίζηται ἀπὸ κατωτέρους του κατὰ πάντα λόγον. Γελῶν διὰ τὰς ματαίας προσπαθείας τῶν ζητούντων νὰ περιορίσουν τὴν ἰσχύν του, ἐξηκολούθει ἔχων, ὡς καὶ πρίν, κανόνα τῆς διαγωγῆς του μόνην τὴν θέλησίν του. Ἀλλ' οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἤξευρον νὰ κρατοῦν τὸν κάλαμον, καὶ τὸν μετεχειρίσθησαν διὰ νὰ περιγράψουν εἰς τὴν Ἱσπανικὴν αὐλὴν μὲ τόσον μέλανας χαρακτῆρας τὴν διάθεσιν καὶ τὴν τυραννικὴν τοῦ Κόρτες διοίκησιν, ὥστ' ἐνέπνευσαν εἰς τὸν βασιλέα καὶ εἰς τοὺς ὑπουργούς του ὑποψίας, ὅτι ὁ Κόρτες προσεπάθει νὰ κηρυχθῇ ἀνεξάρτητος. Ἡ ἔκθεσίς των ἐνήργησε, καὶ ἀπεφασίσθη νὰ σταλῇ εἰς Μεξικὸν πληρεξούσιος διὰ νὰ ἐξετάσῃ τὴν διαγωγὴν τοῦ Κόρτες, καὶ, ἂν τὸ κρίνῃ εὔλογον, νὰ πέμψῃ αὐτὸν εἰς τὴν Ἱσπανίαν.

Ὁ Κόρτες εὑρίσκετο τότε εἰς ἐπίμοχθον ἐκστρατείαν, ἀπὸ τὸ Μεξικὸν εἰς τὰς Ὀνδούρας, (ἰδέτε τὸν πρῶτόν μας πίνακα) διὰ νὰ ὑποτάξῃ καὶ τὸν ἐκτεταμένον τοῦτον τόπον εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς Ἱσπανίας, καὶ συγχρόνως διὰ νὰ τιμωρήσῃ καὶ τὸν Ὀλίδον, ὅστις ἐπανέστη κατ' αὐτοῦ. Τόσα δὲ ὑπέφερεν εἰς τὴν πορείαν ταύτην, ἀπό τε τοὺς ἐγχωρίους καὶ ἀπὸ πολυειδεῖς δυσκολίας, ὥστε μικρὰ τὸν ἐφαίνοντο κατὰ σύγκρισιν ὅσα εἶχεν ἄλλοτέ ποτε ὑποφέρει. Ἐν τούτοις ἔφθασε καὶ ὁ ὡς δικαστής του ἐρχόμενος. Ἀλλὰ μόλις ἀπέβη εἰς τὴν ξηράν, καὶ ἀσθενήσας ἀπέθανεν.

Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἔφθανε διὰ ν' ἀπαλλάξῃ τὸν Κόρτες ἀπὸ τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον· διότι οἱ βασιλικοὶ εἰσπράκτορες ἐξηκολούθησαν κατηγορίας κατ' αὐτοῦ ἀναφέροντες, καὶ ἡ Ἱσπανικὴ αὐλὴ θεωροῦσα τὰς ὑποψίας της ὡς ἐπικυρουμένας, διώρισεν ἄλλον πληρεξούσιον μὲ πλατυτέρας ὁδηγίας ἀκόμη νὰ ἐξετάσῃ τὴν διαγωγὴν τοῦ Κόρτες καὶ νὰ τὸν τιμωρήσῃ.

Ὁ Κόρτες εἰδοποιηθεὶς περὶ τῶν διατρεχόντων, διεφλέγετο

ἀπὸ ἀγανάκτησιν ὅτι τοιουτοτρόπως ἠμείβοντο αἱ μεγάλαι καὶ τόσον ἐπίπονοι πρὸς τὴν πατρίδα ὑπηρεσίαι του. Οἱ φίλοι του τὸν ἐσυμβούλευον ν' ἀποφύγῃ τὴν προκειμένην ὕβριν κηρυττόμενος ἀνεξάρτητος, καὶ ἀποκρούων τὴν βίαν διὰ τῆς βίας. Ἀλλὰ τὰ δυστυχήματα τὰ ὁποῖα ἐπέπεσον ἐπ' αὐτὸν πάλιν ἀνεκάλεσαν διὰ μιᾶς εἰς τὴν καρδίαν του ὅλην τὴν μεγαλοψυχίαν τὴν ὁποίαν τῆς εὐτυχίας ἡ μέθη εἶχε διώξει ἀπὸ αὐτήν. Ὅθεν ἠρνήθη ἐπιμόνως νὰ πράξῃ τι ἀντιβαῖνον εἰς τὴν πίστιν καὶ τὴν ὑποταγήν, τὴν ὁποίαν ἐχρεώστει πρὸς τὸν κυριάρχην του βασιλέα, καὶ ἀπεφάσισεν εὐγενῶς καὶ γενναίως νὰ ὑποφέρῃ μᾶλλον πᾶσαν ὕβριν καὶ πᾶσαν ἀχαριστίαν, παρὰ νὰ γίνῃ ἐπαναστάτης κατὰ τῆς πατρίδος του.

Μήτηρ. Τώρα μᾶς ἐξιλεόνει ὀλίγον μὲ αὐτήν του τὴν διαγωγήν.

Πατ. Ὦ! Ἐλπίζω, πρὶν τὸν ἀφήσωμεν, νὰ ἐξαλείψῃ ἀπὸ τὴν μνήμην μας διὰ τῆς ἐπιστροφῆς του πρὸς τὴν ἀρετὴν καὶ διὰ τῶν παθημάτων του, ὅλα τὰ μεγάλα σφάλματα, εἰς τὰ ὁποῖα ὑπέπεσεν εἰς τὰς ἡμέρας τῆς ἀποτυφλώσεώς του.

Εἷς μόνος στοχασμὸς ἦτον εἰς αὐτὸν ἀνυπόφορος, τοὐτέστι, τὸ νὰ κριθῇ ὡς ἄθλιος κατάδικος εἰς τὸν τόπον ὅστις ὑπῆρξε τὸ θέατρον τῶν μεγάλων κατορθωμάτων του· τοῦτο ὑπερέβαινε τὰς δυνάμεις του. Ὅθεν ἀπεφάσισε, πρὶν ἢ φθάσουν οἱ δικασταί του, νὰ μεταβῇ ὁ ἴδιος αὐτοπροσώπως εἰς Ἱσπανίαν, καὶ ν' ἀναθέσῃ τὴν περὶ τῆς τύχης του ἀπόφασιν εἰς τὸ ἔλεος καὶ τὴν δικαιοσύνην τοῦ βασιλέως.

Ἦλθε, καὶ ὅλων οἱ ὀφθαλμοὶ ἐστρέφοντο μὲ σέβας καὶ θαυμασμὸν πρὸς τὸν παράδοξον τοῦτον ἄνδρα, τοῦ ὁποίου τὰ κατορθώματα ἐσκότιζον τὴν δόξαν τῶν μεγίστων ἡρώων. Ἡ πεποίθησις μεθ' ἧς ἐνεφανίσθη καὶ εἰς αὐτὸν τὸν ἀνώτατον δικαστήν του, διεσκέδασε πᾶσαν κατ' αὐτοῦ ὑποψίαν. Ὁ βασιλεύς του τὸν ἐδέχθη δίδων δείγματα εἰς αὐτὸν ἀγάπης, ὑπολήψεως καὶ εὐγνωμοσύνης, καὶ τὴν εὔνοιάν του διὰ λαμπρῶν χαρίτων διαδηλῶν εἰς αὐτόν. Τὸν ἐτίμησε μὲ τὸ Ἱσπανικὸν παράσημον, τὸν ἔδωσε βαθμὸν Κόμητος, καὶ τὸν ἐχάρισε μέγα μέρος γῆς

εἰς τὴν νέαν Ἱσπανίαν, εἰς ἰδιοκτησίαν του. Ἀλλ' ὅταν ἐγένετο λόγος περὶ ἐπικυρώσεώς του εἰς τὴν θέσιν ἀντιβασιλέως, τότε ἐφάνη ὅτι ἡ αὐλὴ ἐθεώρει ἐπικίνδυνον νὰ τὸν ἐμπιστευθῇ πάλιν τὴν αὐτὴν δύναμιν τὴν ὁποίαν τὸν ὑπεπτεύθη ἄλλοτε ὅτι ἤθελε νὰ καταχρασθῇ.

Τὸ μόνον τὸ ὁποῖον κατώρθωσεν ὁ Κόρτες ἦτον νὰ ἐπικυρωθῇ ὡς ἀρχιστράτηγος, καὶ νὰ λάβῃ τὴν ἄδειαν νὰ ἐκστρατεύσῃ πρὸς νέας ἀνακαλύψεις. Ἡ δὲ διοικητικὴ καὶ ἡ εἰς πολιτικὰς ὑποθέσεις δικαστικὴ δύναμις ἀνετέθη εἰς βουλὴν, ὀνομασθεῖσαν *Ἀκροατήριον* (Audience) τῆς νέας Ἱσπανίας.

Ὁ Κόρτες λοιπὸν ἐπανῆλθεν εἰς τὸ Μεξικὸν, ἀλλ' ἔκτοτε ἡ ζωή του ἦτον συνεχὴς σειρὰ δυσαρεσκειῶν. Τὰ μέλη τῆς βουλῆς, τὰ ὁποῖα εἶχον τοῦ τόπου τὴν διοίκησιν μετ' αὐτοῦ, τὸν προσέβαλλον ἀδικόπως, καὶ διὰ νὰ διαφύγῃ αὐτοὺς ἐπροτίμησε τοὺς κινδύνους ἀνακαλύψεων καὶ κατακτήσεων τόπων ἀγνώστων. Ὅθεν ἡτοίμασε στόλον εἰς τὴς δυτικὴν παραλίαν τοῦ Μεξικοῦ, διὰ νὰ ἐκπλεύσῃ πρὸς ἀνακαλύψεις εἰς τὸν μέγαν νότιον ὠκεανὸν, καὶ μετ' ἀπεριγράπτους ταλαιπωρίας καὶ κινδύνους, ηὐτύχησε ν' ἀνακαλύψῃ τὴν μὲ τὴν βόρειον Ἀμερικὴν ἡνωμένην μεγάλην χερσόννησον *Καλιφορνίαν*. Εἶναι περιττὸν στοχάζομαι νὰ σᾶς εἰπῶ ποῦ εἶναι αὐτὴ ἡ Χερσόννησος;

Ὅλοι (δεικνύοντες εἰς τὸν πίνακα). Ὦ! ἐδώ! ἐδώ!

Ἰωάννης. Ὁ μέγας κόλπος ἐδῶ, ὅστις τὴν χωρίζει ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴν, ὀνομάζεται *Ἐρυθρὰ θάλασσα*.

Πατ. Τὴν ὁποίαν δὲν πρέπει νὰ συγχύσωμεν μὲ....

Πέτρος. Μὲ τὴν Ἐρυθρᾶν Θάλασσαν τὴν μεταξὺ Αἰγύπτου καὶ Ἀραβίας.

Πατ. Βέβαια! Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἀφ' οὗ ἐπέστρεψεν ἀπὸ τὴν ἐπίπονον ταύτην θαλασσοπορείαν, ἡ βουλὴ ἐξηκολούθει πάλιν νὰ τὸν παρενοχλῇ ὡς καὶ πρότερον, ἀπεφάσισε πεποιθὼς εἰς τὴν δικαιοσύνην καὶ εἰς τὴν εὐμένειαν τοῦ κυρίου του, νὰ μεταβῇ ἐκ νέου τὴν Ἱσπανίαν, καὶ νὰ καθυποβάλῃ τὰ παράπονά του αὐτοπροσώπως εἰς τὸν Αὐτοκράτορα. Ὁ δυστυχής! δὲν προέβλεπεν ποίας νέας καὶ πικροτέρας θλίψεις ἐπήγαινε ν' ἀπαντήσῃ!

Ἐπὶ τῆς ταραχώδους καὶ πολεμικῆς του ζωῆς δὲν εἶχεν εὐκαιρία νὰ γνωρίσῃ ποτὲ πόσον εὐμετάβολος εἶναι ἡ τῶν αὐλῶν ἀτμοσφαῖρα, πόσον ἡ εὔνοια τῶν μεγάλων ἀβέβαιος. Ἔπρεπε τώρα νὰ τὸ διδαχθῇ.

Καὶ τῷ ὄντι τὸ ἐδιδάχθη μὲ μεγάλην του ἔκπληξιν. Τὸν ἐδέχθησαν ψυχρῶς, τὸν ἤκουσαν ἀδιαφόρως, τὸν ἀπέβαλον περιφρονητικῶς. Ἦτον ἤδη γέρων, μεγάλας ἐκδουλεύσεις δὲν ἐδύναντο ν' ἀναδείξῃ πλέον. Ἤρκει τοῦτο διὰ νὰ μὴ φροντίσῃ κάνεὶς πλέον περὶ αὐτοῦ. Ὅσα δ' ἔπραξεν ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ἢ εἶχον ἤδη λησμονηθῇ, ἢ ἐθεωροῦντο ὡς ἀρκούντως ἀνταμειφθέντα! Ἐν ἑνὶ λόγῳ, καὶ ὁ μέγας οὗτος, ὁ πλήρης προτερημάτων, ὁ σπάνιος ἀνὴρ, εὑρέθη ἤδη εἰς τὸ τέλος τῶν κόπων καὶ τῶν κινδύνων τοῦ δυσκόλου σταδίου του, ὡς ὁ Κολόμβος ποτὲ, εἰς τὴν λυπηρὰν ἀνάγκην τοῦ νὰ ἀπαιτῇ δικαιοσύνην ἀπὸ ἀχάριστον βασιλέα, καὶ ἀπὸ κακεντρεχεῖς ὑπουργούς. Ἐξ ὁλόκληρα, ἓξ θλιβερὰ ἔτη ἔζησεν ἀγωνιζόμενος εἰς τὰς ὀχληρὰς ταύτας ὑποθέσεις, τὰς τοσοῦτον ἐναντίας εἴς τε τὸν χαρακτῆρά του καὶ εἰς τὸν παρελθόντα τῆς ζωῆς του τρόπον. Τέλος ἡ θλῖψις καὶ ἡ ἀγανάκτησίς του, διὰ τὴν τοιαύτην πρὸς αὐτὸν διαγωγὴν τῆς Κυβερνήσεώς του ἐπετάχυνον τῆς ζωῆς του τὸ τέλος, καὶ ἀπέθανε τὴν δευτέραν Δεκεμβρίου 1530, κατὰ τὸ ἑξηκοστὸν δεύτερον ἔτος τῆς ἡλικίας του. Τὸ λείψανόν του μετεκομίσθη κατὰ ῥητὴν αἴτησίν του εἰς τὴν νέαν Ἱσπανίαν· ἴσως διότι ἐθεώρει τὴν γῆν τῆς πατρίδος του ἀναξίαν νὰ δεχθῇ τὸ σῶμα εὐεργέτου, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνταπεδόθη ἀχαριστία.

Τινές. Ὦ! κ' ἐτελείωσε;

Πατ. Τώρα ἐτελείωσε βέβαια. Τίς ἠξεύρει ὅμως εἰς αὐτὸ τὸ μεταξὺ τὶ συνέβη εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἀμερικῆς! Διὰ τοῦτο θὰ ἐξετάσω, καὶ ἂν μάθω τι ἄξιον διηγήσεως ....

Ἀλέξανδρος. Ὦ! ἠξεύρω! Περὶ τοῦ Πιζάῤῥου! περὶ τοῦ Πιζάῤῥου!

Ἀνδρέας. Ὦ! Πῶς θὰ τὸ χαρῶ!

Νὰ ἰδῶμεν, εἶπεν ὁ πατὴρ, καὶ ἡ συνέλευσις διελύθη.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΜΕΡΟΥΣ.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ.

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΛΖ΄.

Αλλὰ Πάτερ, εἶπεν ὁ Νεοκλῆς, νέος προσήλυτος τῆς οἰκογενείας, ἀφ' οὗ ἀνέγνωσε τὰς προηγηθείσας διηγήσεις περὶ Κολόμβου καὶ Κόρτες· τὶς ἀνεκάλυψε τὰ μεγάλα κράτη τῆς Περουβίας καὶ τοῦ Χιλὶ εἰς τὴν μεσημβρινὴν Ἀμερικήν;

Περὶ τούτων, ἀπεκρίθη ὁ πατὴρ, θέλω σᾶς διηγηθῆ προσεχῶς.

Ὁ δὲ Ἀριστείδης, καὶ αὐτὸς νεωστὶ προστεθεὶς εἰς τὴν οἰκογένειαν, ἐρώτησε νὰ μάθῃ, πότε θ ἀρχίσῃ τὸ *προσεχῶς* τοῦτο.

Ὅταν θέλετε, ἀπεκρίθη ὁ πατήρ· καὶ σήμερον, καὶ τώρα ἀμέσως.

Τότε ἤρχισαν οἱ συνήθεις ἀλαλαγμοὶ τῆς χαρᾶς τοὺς ὁποίους γνωρίζει ὁ ἀναγνώστης ἀπὸ τὰ προηγούμενα διηγήματα, καὶ ὅλοι, μικροὶ καὶ μεγάλοι ἐπῆγον, ἢ ἔτρεξαν, ἢ ἐπήδησαν μᾶλλον πρὸς τὴν σκιερὰν πρασινάδα, ὅπου, ἀφ' οὗ ἐκάθησαν ὅλοι γύρω, ἤρχισεν ὁ πατὴρ τὴν νέαν διήγησίν του ὡς ἀκολούθως.

Ὅλα τ' ἀξιοσημείωτα συμβάντα περὶ τῶν ὁποίων μέλλω, τέκνα μου, νὰ σᾶς ὁμιλήσω εἰς τὸ ἑξῆς, εἶναι σύγχρονα τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ὁ Κόρτες μας ἠνδραγάθει εἰς τὸ Μεξικόν. Πρέπει ἐπομένως νὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὸν καιρὸν καθ' ὃν ἦτον ἄγνωστον ἀκόμη τὸ Μεξικὸν, διὰ νὰ εὕρωμεν τὸν πρῶτον μίτον τοῦ θαυμαστοῦ ὑφάσματος τῶν συμβεβηκότων τὰ ὁποῖα θέλουν ἑλκύσει ὅλην τὴν προσοχήν μας.

Ἐνθυμεῖσθε ἀκόμη ἀναμφιβόλως, ὅτι ὁ Κολόμβος ἀνεκάλυψε πρῶτος τὰ παραθαλάσσια τῆς στερεᾶς εἰς τὴν Ἀμερικὴν, κατὰ τὸ μέρος τοῦ ποταμοῦ Ὀρονόκου, ἂν καὶ ὁ κενόδοξος Ἀμερικὸς

βεσπούτιος κατώρθωσε νὰ δρέψῃ αὐτὸς τὴν τιμὴν τῆς ἀνακαλύψεως ταύτης. Ἐπίσης δὲν ἐλησμονήσατε, ἐλπίζω, ὅτι αὐτὸς ὁ ἴδιος εὑρέτης τῶν νέων κόσμων περιέπλευσεν ὅλα τὰ παραθαλάσσια τοῦ πορθμοῦ μεταξὺ τῆς μεσημβρινῆς καὶ τῆς βορείου Ἀμερικῆς, ἀπὸ τῆς νήσου Γουαϊάνης μέχρι τῆς Νόμβρε δὲ Δίος, καὶ ὀλίγον νοτιώτερον ἔτι, ἐπ' ἐλπίδι μήπως εὕρῃ που θαλάσσιον δίοδον διὰ τῆς ὁποίας νὰ διαπλεύσῃ ἀπὸ τὸν βόρειον εἰς τὸν νότιον ὠκεανόν, καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὰς ἀνατολικὰς Ἰνδίας. Ἀλλ' ἐψεύσθη, καθὼς ἠξεύρετε, τῆς ἐλπίδος του ταύτης, καὶ ἐνθυμεῖσθε ἀναμφιβόλως μὲ φρίκην ἀκόμη τὰς ἀπεριγράπτους ταλαιπωρίας καὶ τοὺς κινδύνους κατὰ τῶν ὁποίων ἀντεμάχετο ἀδιακόπως ὁ μέγας ἀνὴρ εἰς τὸν τελευταῖον ἐκεῖνον πλοῦν του.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κολόμβου πολλοὶ τυχοδιῶκται ἠκολούθησαν ἀλληλοδιαδόχως τὰ ἴχνη του ἐπὶ σκοπῷ ν' ἀνακαλύψουν καὶ αὐτοὶ νέους τόπους εἰς τὴν στερεάν. Δύω ἐξ αὐτῶν, ὁ Ὀγέδας καὶ ὁ Νικουέσσας, διευθύνθησαν πρὸς τὸν πορθμὸν τῆς Δαρίας. (Ὁσάκις εἰς τὸ ἑξῆς ὀνομάζω πόλιν ἢ τόπον τινά, προσέχετε πάντοτε ἀφ' ὑμῶν αὐτῶν εἰς τὸν πίνακα· εἰς τὸ ἑξῆς θὰ σᾶς δεικνύω πάντοτε σιωπῶν τὸν τόπον περὶ τοῦ ὁποίου θὰ γίνεται λόγος, μὲ τὴν ῥάβδον μου, διὰ νὰ μὴ διάζωμαι πάντοτε νὰ διακόπτω τὴν διήγησίν μου. Κατὰ τὸ παρὸν ἠμποροῦμεν νὰ μεταχειρισθῶμεν ἀκόμη τὸν πίνακα τοῦ Μεξικανικοῦ κόλπου, ἀλλ' εἰς τὸ μέλλον θὰ σᾶς δώσω ἄλλον.) Σᾶς λέγω τὰ ὀνόματα τῶν δύω τούτων ἀνδρῶν, διότι αὐτοὶ κατῴκισαν δύω πόλεις λόγου ἀξίας, ὁ Ὀγέδας τὸν Ἅγιον Σεβαστιανόν, ὁ δὲ Νικουέσσας, τὴν Νόμβρε δὲ Δίος, ὡς τὴν ὠνόμασε.

Ἀρτώριος. Τί σημαίνει, πάτερ, ἡ λέξις αὕτη;

Πατ. Εἶναι λέξις ἱσπανική, καὶ σημαίνει *Θεωρυμία* ἢ ὄνομα τοῦ Θεοῦ.

Ἀνδρέας. Καὶ διατὶ ὠνόμασε τὴν πόλιν τοιουτοτρόπως;

Πατ. Διότι φθάσας εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον, καὶ εὑρὼν αὐτὸν ἁρμόδιον πρὸς ἀποικίαν, ἐφώναξεν ἱσπανιστὶ πρὸς τοὺς ὀπαδούς· Paremos aqui en il nombre de Dios! τουτέστι, ἂς μείνωμεν

ἐδῶ διὰ ὄνομα Θεοῦ! Καὶ ἐκ τούτου ἡ ἀποικία ὠνομάσθη *Θεωνυμία*, Νόμβρε δὲ Δίος.

Οἱ κάτοικοι τῆς παραλίας ταύτης ἦσαν φιλοπόλεμοι, καὶ ἐννοήσαντες ποῖος ἦτον ὁ σκοπὸς τῶν ἐπισκέψεων τῶν λευκῶν ξένων, ἐτόλμησαν νὰ τοῖς ἀντισταθοῦν μὲ τὰ ὅπλα. Ἦσαν ἐπιδέξιοι τοξόται, καὶ τὸ χείριστον, μετεχειρίζοντο βέλη φαρμακευμένα, ὥστε καὶ ἡ ἐλαφροτάτη πληγή των ἦτον θανατηφόρος. Πολλοὶ ὀπαδοὶ τοῦ Ογέδου ἀπέθανον ἐκ τούτου, κ' ἐβιάσθη νὰ στείλῃ εἰς τὴν Ἱσπανιόλαν ζητῶν νέαν βοήθειαν.

Ἐνῷ ὁ ἀπεσταλμένος του καταγίνεται εἰς ἐκτέλεσιν τῶν ἐντολῶν του, θέλω σᾶς διηγηθῆ ὀλίγα τινὰ παράδοξα καὶ βάρβαρα ἤθιμα παρατηρηθέντα μεταξὺ τῶν ἀγρίων καὶ μαχίμων κατοίκων τοῦ τόπου τούτου. Παρετηρήθη ὅτι διάφοροι καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες εἶχον ἀποκεκομμένον τὸν πρῶτον ἁρμὸν ἑνὸς τῶν δακτύλων των. Ἐξετάσαντες δὲ οἱ Ἱσπανοὶ πόθεν τοῦτο προείρχετο, ἔμαθον ὅτι κατ' ἐπιχώριον ἔθος ἕκαστος ἀνὴρ ὅταν ἀπέθνησκεν ἡ γυνή του, καὶ ἑκάστη γυνή, ὅταν ἀπεθνησκεν ὁ ἀνήρ της, ἦτον ὑπόχρεως νὰ κολοβώται κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον. Πόθεν δὲ ἡ παράδοξος αὕτη συνήθεια δὲν μᾶς λέγουν οἱ ἱστοριογράφοι, διότι, ὡς φαίνεται, ο δ' αὐτοὶ δὲν τὸ ἤξευρον.

Ἄλλη πολὺ φρικωδεστέρα συνήθεια, ἀλλὰ μᾶλλον εὐεξήγητος, ἦτον ἡ ἑξῆς· ὁσάκις ἀπέθνησκε χήρα γυνή, συνέθαπτον μετ' αὐτῆς καὶ ἐκεῖνα τῶν τέκνων της, ὅσα διὰ τὸ ἀνήλικον δὲν ἐδύναντο νὰ τραφοῦν ἀκόμη ἀφ' ἑαυτῶν.

Ἑλένη. Ὦ! οἱ ἀχρεῖοι ἄνθρωποι!

Ἀντώνιος. Καὶ διατί τοῦτο, πάτερ;

Πατ. Διότι κἀνεὶς δὲν ἤθελε ν' ἀναλάβῃ τὴν φροντίδα τῆς διατροφῆς των, καὶ ἑπομένως ἐνόμιζον ὅτι ἐξεπλήρουν φιλανθρώπου συμπαθείας χρέος σώζοντες τὰ δυστυχῆ παιδία ἀπὸ τὸν βραδὺν τῆς ἀσιτίας θάνατον διὰ τοῦτο τὰ ἐθαπτον ἅμα ἀπέθνησκεν ἐκείνη ἥτις τὰ ἔτρεφεν ἕως τότε. Ἀλλ' ἂς ἐπανέλθωμεν πρὸς τὸν ἀξιωματικὸν τὸν ὁποῖον ἔπεμψεν ὁ Ογέδας εἰς τὴν Ἱσπανιόλαν.

Οὗτος ἐπιστρέφων συνωδεύετο ἀπὸ ἄνδρα τὸ ὁποίου τὸ ὄνο-

μα πρέπει νὰ σᾶς εἰπῶ, διότι μετὰ ταῦτα κατέστη περίφημον. Ὠνομάζετο Νούγνης δὲ Βαλβόας, ἀνὴρ πολλῆς ἱκανότητος καὶ γενναῖος. Κατηγορηθεὶς εἰς τὴν Ἱσπανιόλαν δὲν ἠξεύρω διὰ τί πταῖσμα, καὶ κινδυνεύων νὰ καταδικασθῇ εἰς θάνατον, ἐπεννόησε νὰ κρυφθῇ εἰς πίθον ἐντὸς τοῦ πλοίου τὸ ὁποῖον ἐπέστρεφε πρὸς τὸν Ὀγέδον ὀπίσω. Τὸ τέχνασμά του ἐπέτυχε, καὶ οὔτε αὐτὸς τοῦ πλοίου ὁ κυβερνήτης, ἔχων αὐστηρὰν διαταγὴν νὰ μὴ τολμήσῃ νὰ δεχθῇ κἀνένα κακοῦργον ἀπὸ τὴν νῆσον, ἐννόησε τὸ παραμικρόν. Μετ' ὀλίγας δὲ μόνον ἡμέρας, ἀφ' οὗ τὸ πλοῖον ἐμακρύνθη περίπου ἑκατὸν μίλια, ἐτόλμησεν ὁ Νούγνης νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὸν πίθον του· ὁ κυβερνήτης τοῦ πλοίου τρομάξας, τὸν ἐφοβέρισεν ὅτι θέλει τὸν ἀποβιβάσει εἰς τὴν πρώτην ἔρημον νῆσον τὴν ὁποίαν ἤθελεν ἀπαντήσει· ἀλλ' ἐνδοὺς εἰς τὰς παρακλήσεις ὅλου τοῦ πληρώματος, συγκατένευσε τέλος πάντων νὰ τὸν λάβῃ ὑπὸ τὴν προστασίαν του, καὶ οὕτως ἔφθασεν ὁ Βαλβόας εἰς τὴν Δαρίαν. Ἐδῶ διεκρίθη μετ' οὐ πολὺ διὰ τῆς φρονήσεως, τῆς ἀνδρείας καὶ τῆς εὐσταθείας του. Κατὰ συμβουλήν του, ἐκυρίευσαν οἱ Ἱσπανοὶ θέσιν τινὰ εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Δαρικοῦ ποταμοῦ, καὶ συνῴκισαν ἐκεῖ πόλιν, τὴν ὁποίαν ὠνόμασαν Σάντα Μαρία (Παναγίαν) Ἐλ Ἀντίκουα Δὲλ Δάρια.

Ἀλέξανδρος. Ὦ δυστυχία! τί μακρὺ ὄνομα!

Πατ. Πολλάκις ὅμως τὸ βραχύνουν, λέγοντες μόνον Σάντα Μαρία, ὅπερ ἐστὶ Μαριόπολις. Ἐκεῖ ἡμέραν παρ' ἡμέραν ηὔξανε τοῦ Βιλβόου ἡ ἐπιῤῥοὴ μεταξὺ τῶν συντρόφων του, ὥστε τέλος διωρίσθη καὶ διοικητὴς ὑπ' αὐτῶν. Ὧν δὲ φύσει πνεύματος δραστηρίου, ἤρχισε νὰ ζητῇ λαμπρᾶς τινας ἀνακαλύψεως καὶ κατακτήσεως εὐκαιρίαν διὰ νὰ στηριχθῇ εἰς τὴν θέσιν του.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐξέδραμε συνεχῶς εἰς τὰ πέριξ, συνεμάχησε μέ τινας τῶν γειτόνων Κασίκων, καὶ ἐνίκησεν ὅλους ὅσοι ἐτόλμησαν νὰ τὸν ἀντιπράξωσι. Μεταξὺ τῶν πρώτων εὑρίσκετό τις Κομάγρης καλούμενος, ὑποδεχθεὶς τὸν Βαλβόαν καὶ τοὺς συντρόφους του φιλικώτατα καὶ φιλοξενώτατα. Τούτου ὁ πρεσβύτερος υἱός, εὐφυὴς κ' εὐπροσήγορος νέος, παρατηρῶν μὲ πόσην ἐπιθυμίαν οἱ Ἱσπανοὶ ἐζήτουν παντοῦ χρυσίον, ἔφερε διὰ

νὰ τοῖς χαρίσῃ μεγάλην ποσότητα τοῦ μετάλλου τούτου, τὸ ὁποῖον κατ' αὐτὸν οὐδεμίαν εἶχεν ἀξίαν. Ὁ νέος ἔμεινεν ἔκθαμβος ἰδὼν μὲ πόσην σπουδὴν ἐρρίφθησαν οἱ Ἱσπανοὶ εἰς αὐτό, καὶ ἤρχισαν ἀμέσως νὰ τὸ διανέμουν. Βλέπων δὲ αὐτοὺς ζυγίζοντας τὸ χρυσίον καὶ ἀναισχύντως φιλονεικοῦντας διά τινας κόκκους του καὶ διαπληκτιζομένους, ἀνατρέπει τὴν στάθμην μὲ ἀγανάκτησιν, καὶ ῥίπτων τὸ χρυσίον κατὰ γῆς, « Εἶναι ἀπρεπὲς, τοῖς λέγει, νὰ φιλονεικῆτε διὰ τοιαῦτα μηδαμινά. Ἀλλ' ἂν τῷ ὄντι τόσον λατρεύετε τὸ χρυσίον, ὥστε διὰ τὴν ἐπιθυμίαν του ἀφήσαντες τὴν πατρίδα σας ἤλθετε νὰ ταράξητε τὴν ἡσυχίαν ἄλλων εἰρηνικῶν ἐθνῶν, σᾶς ὑπόσχομαι νὰ σᾶς δείξω τόπον ὅπου νὰ φορτωθῆτε ἀπὸ τὴν ἄχρηστον αὐτὴν γῆν ὅσην θέλετε.»

Εἰπέτε, παιδία μου, τὶς ἐδῶ ἦτον ἄγριος; Ὁ γυμνὸς Ἀμερικανὸς, ὅστις ἔῤῥιπτε τὸ χρυσίον μὲ περιφρόνησιν κατὰ γῆς, ἢ οἱ Ἱσπανοὶ οἵτινες ἐμάχοντο δι' αὐτὸ μεταξύ των; Ὁ κατηγορῶν τὴν πλεονεξίαν τῶν τυχοδιωκτῶν, ἢ οἱ τυχοδιῶκται οἵτινες διὰ νὰ εὐχαριστήσουν τὴν φιλαργυρίαν των, κατέστρεφον ἀσυνειδότως ἀθώων ἀνθρώπων εἰρήνην, ἐλευθερίαν, εὐτυχίαν, ζωήν; Ἀλλ' ἡ ἀπόκρισις ἐννοεῖται ἀφ' ἑαυτῆς.

Ὁ λόγος τοῦ νέου Ἀμερικανοῦ περὶ τοῦ χρυσοφόρου τόπου ἐξῆψεν ὡς σπινθὴρ τὴν πλεονεξίαν τῶν Ἱσπανῶν. Ἐρωτηθεὶς δὲ τὶς ἦτον ὁ τόπος οὗτος, ἀπεκρίθη ὁ Ἀμερικανὸς ὅτι ἦτον μέγα καὶ ἰσχυρὸν κράτος πρὸς μεσημβρίαν.

Ἑλένη. Ἄ! ἠξεύρω ποῖον τόπον ἐννοεῖ· τὴν Περουβίαν!

Πατ. Ἐπέτυχες! Ἀλλὰ, ἐξηκολούθησεν ὁ Ἀμερικανὸς, ὀλίγον ὡς εἶσθε, δὲν πρέπει νὰ τολμήσετε νὰ ὑπάγητε εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο, διότι ὁ βασιλεὺς τοῦ πλουσίου τούτου τόπου ὢν ἰσχυρὸς, ἤθελε σᾶς πολεμήσει εὐτόλμως, καὶ ἤθελε σᾶς ἀποδιώξει βεβαίως ἂν δὲν εἶσθε ἰσχυρότεροι.

Αὕτη ἦτον ἡ πρώτη εἴδησις περὶ τοῦ μεγάλου βασιλείου τῆς Περουβίας τὴν ὁποίαν πρὸς δυστυχίαν τῶν ἀθλίων κατοίκων αὐτοῦ ἤκουσαν ποτὲ οἱ Ἱσπανοί. Καὶ ἦσαν μὲν τότε ἀκόμη ἀδύνατοι, ὥστε νὰ ἐκτελέσουν ἀμέσως τὸν σκοπὸν τὸν ὁποῖον συνέλαβον, ἀλλ' ἡ ἐπιθυμία των εἶχεν ἐρεθισθῆ, καὶ ὁ

Βαλβόας ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Σάντα Μαρίαν μὲ ἀπόφασιν στερεὰν νὰ ἐλκύσῃ πρῶτον ἱκανὴν στρατιωτικὴν δύναμιν ἀπὸ τὴν Ἱσπανιόλαν, καὶ μετὰ ταῦτα νὰ ἐπιχειρισθῇ θαρραλέως τὴν ἐκστρατείαν.

Ἀλλ' ἡ θεία πρόνοια ἠθέλησε ν' ἀναχαιτίσῃ ἀκόμη πρὸς ὀλίγον τὴν καταιγίδα ἥτις ἐπήρχετο κατὰ τῶν Περουβίων. Τὸ πλοῖον τὸ ὁποῖον ἔπεμψεν ὁ Βαλβόας εἰς τὴν Ἱσπανιόλαν ἐναυάγησεν εἰς τὰς παραλίας τῆς Γιουκατάν· οἱ δὲ ἐπιβάται του ἐσώθησαν μὲν εἰς τὴν ξηράν, ἀλλὰ περιπεσόντες εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐγχωρίων, ἐθυσιάσθησαν εἰς τὰ εἴδωλα. Δύω δὲ μόνοι τῶν δυστυχῶν τούτων κατώρθωσαν νὰ ἐκφύγουν. Ὁ εἷς Ἀκουϊλάρος καλούμενος . . .

Νικόλαος. Ἄ! ἐκεῖνος βέβαια τὸν ὁποῖον εὗρεν ὁ Κόρτες εἰς ταῦτα τὰ μέρη!

Πατ. Ὁ ἴδιος! Ἤξευρετε λοιπὸν καὶ τὴν ἱστορίαν του, καὶ δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐνδατρίψω εἰς αὐτὴν περισσότερον. Ὁ Βαλβόας ἐπρότρεινε λοιπὸν ματαίως τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ πλοίου του, τὸ ὁποῖον ὡς ναυαγῆσαν, δὲν ἠμποροῦσε βέβαια νὰ ἐπιστρέψῃ πλέον. Ἀλλὰ, τὸ δεινότερον, ἔλαβε καὶ ἀπὸ τὴν Ἱσπανιόλαν τὴν λυπηρὰν εἴδησιν, ὅτι οἱ ἐχθροί του κατώρθωσαν μὲ διαφόρους κατηγορίας νὰ παροξύνουν μεγάλως τὴν αὐλὴν κατ' αὐτοῦ, καὶ ὅτι μετ' οὐ πολὺ ἐμελλε νὰ προσκληθῇ ν' ἀπολογηθῇ. Αὐτὰ καὶ τὰ δύω δὲν ἦλθον ὡς ἐμελέτα. Ἀλλ' ἡ εὐστάθειά του ἦτον ὅλων τῶν δυσκολιῶν ἀνωτέρα.

Ἤξευρεν ὅτι τὸ μόνον πρὸς δικαιολογίαν του μέσον, ὁ μόνος τρόπος διὰ ν' ἀπολαύσῃ πάλιν τὴν εὔνοιαν τῆς αὐλῆς ἦτον νὰ ὠφεληθῇ ἀπὸ τὴν εἴδησιν, τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ἀπὸ τὸν υἱὸν τοῦ Κομάγρου, καὶ νὰ εὕρῃ τὸν τόπον ὅστις κατὰ τὴν περιγραφὴν ἦτον πλουσιώτερος ἀφ' ὅσους εἶχον τὴν δυστυχίαν νὰ ἀνακαλυφθοῦν ἕως τότε ἀπὸ τὴν πλεονεξίαν τῶν Εὐρωπαίων. Ἀλλὰ τὸ στράτευμά του ἦτον ἀσθενὲς καὶ εἰς ἀθλίαν κατάστασιν. Ἔπρεπε νὰ τολμήσῃ νὰ ῥιφθῇ μὲ ὀλίγους κακῶς ὡπλισμένους στρατιώτας εἰς ἰσχυρὸν κράτος, δυνάμενον νὰ τὸν ἀντιτάξῃ στρατεύματα φοβερά; Ἀλλ' ἠθέλησε· καὶ τυφλώττων πρὸς

ὅλους τοὺς ἐπικειμένους κινδύνους, κατώρθωσε νὰ κινήσῃ καὶ τοὺς πλεονέκτας συστρατιώτας του, ἀμέτρων θησαυρῶν κέρδος ὑποσχόμενος εἰς αὐτοὺς καὶ νὰ τοὺς πείσῃ ὑπὲρ τῆς ἀποφάσεώς του.

Ὅλον τὸ στράτευμά του συνέκειτο ἀπὸ ἑκατὸν ἑξήκοντα ἄνδρας καὶ ἀπό τινας μεγάλους σκύλους, τοὺς ὁποίους, ὡς σᾶς εἶναι γνωστὸν, μετεχειρίζοντο ἀσπλάγχνως εἰς ἐκείνου τοῦ καιροῦ τοὺς πολέμους κατὰ τῶν ἀθλίων γυμνῶν Ἀμερικανῶν. Τοιαύτη δύναμις συγκρινομένη πρὸς τὰ μεγάλα ὅσα ὁ Βαλβόας ἐμελέτα νὰ ἐπιχειρισθῇ δ' αὐτῆς, ἦτον βεβαίως ἐλεεινή. Ὁ υἱὸς τοῦ Κομάγρου τοὺς ὡδήγει κατὰ τὴν ὑπόσχεσίν του· ἐκίνησαν λοιπὸν, καὶ — ἡ διήγησις ἐτελείωσε διὰ σήμερον.

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΛΗ'.

Π*ατήρ.* Μ' ὅλον ὅτι ὁ κύριος σκοπὸς τῆς ἐκστρατείας τοῦ Βαλβόα μὲ τοὺς ὀλίγους συντρόφους του ἦτον ἡ κατάκτησις τοῦ χρυσοφόρου τόπου τῆς Περουβίας, ἀπέβλεπεν ὅμως οὗτος καὶ εἰς ἄλλο οὐχ ἧττον δι' αὐτὸν σπουδαῖον. Κατὰ τὸ λέγειν τοῦ νέου Κομάγρου, ἤρχιζε πρὸς μεσημβρίαν εἰς ἀπόστασιν ἓξ ἡλίων, (καθὼς ἐξεφράζετο ἐννοῶν ἓξ ἡμερῶν δρόμον) ἄλλος ὠκεανός, περιορίζων τὸν χρυσοῦχον τόπον, τὸν ὁποῖον ὑπεσχέθη νὰ δείξῃ εἰς τοὺς Ἱσπανούς. Ὁ Βαλβόας ἐστοχάσθη ὀρθῶς ὅτι αὕτη πρέπει νὰ εἶναι ἡ θάλασσα τὴν ὁποίαν ἐζήτησε μὲν ὁ Κολόμβος εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη, ἀλλὰ δὲν εὗρε, καὶ διὰ τῆς ὁποίας πλέων τις πρὸς δυσμὰς δύναται νὰ φθάσῃ εἰς τὰς ἀνατολικὰς Ἰνδίας. Ἡ δὲ ἐλπὶς ἀνακαλύψεως εἰς τὴν ὁποίαν ἀπέτυχεν ὁ μέγας ἐκεῖνος ἀνὴρ, τῷ ἐφαίνετο αὐτὴ μόνη ἀνταξία ὅλων τῶν κινδύνων καὶ κακουχιῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἔμελλε νὰ ἐκτεθῇ ἤδη.

Χρίστος. Καὶ διατὶ ἦτον τόσον ἐπίπονον κ' ἐπικίνδυνον νὰ διαβῇ τὸν στενὸν ἐκεῖνον ἰσθμόν;

Πατ. Διὰ πολλοὺς λόγους· πρῶτον διότι ἡ φύσις διὰ νὰ ὀχυρώσῃ τὸν στενὸν τοῦτον ἰσθμὸν τῆς Δαρίας, τὸν προσβαλλόμενον ὑπ' ἀμφοτέρων τῶν ὠκεανῶν, τὸν ἐστήριξε μὲ σειρὰν ὑψηλοτάτην ὀρέων ἀποτελούντων συνέχειαν τῶν Κορδελλιέρων ἢ τῶν Ἀνδῶν, καὶ ἐκτεινομένων ἕως ἔνδον εἰς τὴν ἀρκτῴαν Ἀμερικήν· τὰ ὄρη δ' αὐτὰ ἐκαλύπτοντο μὲ δάση τόσον πυκνὰ, ὥστε ἄνθρωποι μικροτέρας ὑπομονῆς ποτὲ δὲν ἤθελον δοκιμάσει νὰ διασχίσουν δι' αὐτῶν δρόμον.

Ὡς δὲ πρὸς τὰς κοιλάδας τὰς μεταξὺ τῶν ὀρέων τούτων εὑρισκομένας, αὗται ἦσαν ἢ βαθεῖαι καὶ ἄβατοι βάλτοι, ἢ κατεκαλύπτοντο διόλου μὲ ὕδωρ, διότι εἰς τὸ ὑγρὸν τοῦτο κλῖμα βρέχει ἀκαταπαύστως τὰ δύω τρίτα τοῦ ἔτους. Μέρος τοσοῦτον

ὑγρὸν, βαλτῶδες καὶ θερμὸν πάντοτε, παράγει παντὸς εἴδους ἑρπετὰ καθιστῶντα δυσχερεστάτην τὴν ἐκεῖ διαμονήν· ἐκεῖ εὑρίσκονται ἀναρίθμητοι χελῶναι, ὄφεις, αἴχιδναι καὶ σαῦραι. Ἐκεῖ οἱ κορμοὶ καὶ οἱ κλάδοι τῶν δένδρων καλύπτονται ἀπὸ φθοροποιοὺς μύρμηκας, καὶ ἀπὸ ἄλλα ἐπιβλαβῆ ζωύφια· τέλος ἐκεῖ ὁ ἀὴρ σκυτίζεται ἀπὸ κώνωπας, μυίας, καὶ ἀπὸ παντοῖα ἄλλα μυταρὰ καὶ φαρμακερὰ ἔντομα, τῶν ὁποίων τὸ κέντημα εἶναι ἐπίσης ὀδυνηρὸν καὶ ἐπιβλαβὲς, ὡς τὸ τῶν σφηκῶν καὶ σκορπιῶν εἰς ἡμᾶς. Ἀπὸ τὰ ὄρη κατέρχονται ὁρμητικοὶ χειμάρροι, καὶ ἔχει τόλμης καὶ νεύρων ἀνάγκην ὅστις θέλει νὰ τοὺς διαπλεύσῃ ἢ νὰ τοὺς διέλθῃ πεζός. Προσθέσατε καὶ ἀέρα καυστηρὸν καὶ πνιγηρὸν, πεφορτισμένον μὲ φαρμακερὰς ἀναθυμιάσεις, ἐπιφερούσας εἰς ὅλους ὅσοι τὰς ἀναπνέουν μεγίστην χαύνωσιν σώματος καὶ ψυχῆς, καὶ πολλάκις κινδυνωδεστάτας ἀσθενείας, καὶ θέλετε νοήσει ὅτι ἔπρεπε τῷ ὄντι νὰ ἔχῃ μεγίστην τόλμην ὅστις ἤθελεν ἀψηφήσει τοσαύτας δυσκολίας μὲ τόσον ἄθλιον στράτευμα.

Ὁ Βαλβόας εἶχε τὴν τόλμην ταύτην, ὅθεν κ' ἐκίνησε θαρραλέως. Κατὰ πρῶτον ἔφθασεν εἰς τὴν ἐπαρχίαν Κασίκου, μὲ τὸν ὁποῖον εἶχε κλείσει προηγουμένως συμμαχίας συνθήκην· ἐκεῖθεν προυχώρησε πρὸς τὰ ὄρη εἰς τὴν ἐπαρχίαν ἄλλου Κασίκου, ὅστις κατ' ἀρχὰς μὲν ἐτράπη εἰς φυγὴν, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον μαθὼν τὶ ἐζήτουν οἱ Ἱσπανοὶ, ἐπέστρεψεν ὀπίσω διὰ ν' ἀγοράσῃ τὴν φιλίαν των μὲ ὅσον χρυσίον ἐδυνήθη νὰ συνάξῃ.

Ἐν τούτοις ἔφθασαν εἰς τὸ δυσκολώτατον μέρος τοῦ δρόμου, εἰς τὰ βουνά. Ἰσχυρὸς Κασίκης μαθὼν περὶ τῆς ἐλεύσεως τῶν λῃστρικῶν τούτων ξένων, συνήθροισε φοβερὸν στράτευμα κ' ἐξεστράτευσε κατ' αὐτῶν.

Μ' ὅλον τοῦτο οἱ Ἱσπανοὶ ἐπροχώρουν, χωρὶς νὰ μικροψυχήσουν διόλου, βλέποντες τὸ τόσον πολυάριθμον στράτευμα. Ἀμερικανοί τινες προελθόντες τοὺς ἠρώτησαν διατὶ ἦλθον, καὶ τοὺς εἶπον ὅτι δὲν δύνανται νὰ προβοῦν παρέκει. Ἀλλ' οἱ Ἱσπανοὶ δὲν ἐπρόσεξαν οὐδ' εἰς τὴν ἐρώτησιν, οὐδ' εἰς τὴν διαταγὴν, ἀλλ' ἐπροχώρησαν θαρραλέως. Τότε προβὰς ὁ Κασίκης,

ὅστις διεκρίνετο ἀπὸ τοὺς γυμνοὺς στρατιώτας του ὡς φέρων βαμβακερὸν ἔνδυμα, ἔδωσε τὸ σημεῖον τῆς μάχης. Ἀμέσως οἱ Ἀμερικανοὶ ὥρμησαν μὲ τρομεροὺς ἀλαλαγμοὺς κατὰ τῶν Ἱσπανῶν. Ἀλλ' ὡς ἐπλησίασαν ἕως βολὴν πυροβόλου, διέταξεν ὁ Βαλδὰς τοὺς φέροντας πυροβόλα στρατιώτας του νὰ πυροβολήσουν κατ' αὐτῶν. Ὁ κρότος τῶν ὅπλων καὶ ἡ πτῶσις τινῶν πληγωθέντων, ἐνέπνευσεν εἰς τοὺς λοιποὺς, ὡς πάντοτε, τόσον τρόμον, ὥστε ὅλοι ἀμέσως ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, πεπεισμένοι ὅτι μάχονται πρὸς ὄντα κρατοῦντα τὴν βροντὴν καὶ τὴν ἀστραπὴν, τὰ ὅπλα τοῦ Οὐρανοῦ. Πολλοὶ τῶν δυστυχῶν φυγάδων συλληφθέντες κατεσφάγησαν· ἐκ δὲ τῶν διαφυγόντων τὰ ξίφη, παμπόλλους κατεσπάραξαν οἱ κύνες ἐλεεινῶς· μεταξὺ τῶν πρώτων εὑρίσκετο καὶ ὁ Κασίκης αὐτὸς, ἡ δὲ πόλις του (ἂν πόλις πρέπῃ νὰ ὀνομασθοῦν ὀλίγαι διεσπαρμέναι καλύβαι) παρεδόθη χωρὶς ἀντίστασιν κ' ἐλεηλατήθη· ὅσον δὲ χρυσίον εὗρον οἱ Ἱσπανοὶ εἰς αὐτὴν τοὺς ἀντέμειψε δαψιλῶς διὰ τὰς δυσχερείας ὅσας εἶχον ὑπομείνει εἰς τὴν ἐπίπονον ταύτην ὁδοιπορίαν καὶ τοὺς ἐνεψύχωσε διὰ νὰ ὑπομείνουν γενναίως ὅσα ἀκόμη τοὺς ἔμενον.

Τοὺς ἀσθενήσαντας ἐκ τῶν στρατιωτῶν του διὰ τὸ νοσῶδες τοῦ κλίματος κατέλιπεν ὁ Βαλδὰς εἰς τὸν τόπον τοῦτον, ἔσπευσε δὲ μὲ τὸ λοιπὸν μίκριστον στράτευμά του πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ σκοποῦ του. Καὶ ἀπήντησε μὲν καθ' ὁδὸν δεινὰ, ἐμπόδια καὶ κινδύνους ἀπεριγράπτους, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ καὶ τῶν ὀπαδῶν του τὰ σώματα ἐφαίνοντο ὡς νὰ ἦσαν σιδηρᾶ, καὶ χάλκιναι αἱ καρδίαι των, διότι μὲ ὑπομονὴν καὶ μ' ἐπιμονὴν ὁποίαν οἱ ἄβροδίαιτοι ἡμεῖς οὐδὲ κἂν νὰ φαντασθῶμεν δυνάμεθα, ὑπερενίκων πᾶσαν δυσκολίαν πρὸς τὴν ὁποίαν προσέκοπτον καθ' ὁδὸν, καὶ ὑπέφερον πεῖναν καὶ δίψαν, καύσωνα καὶ ψύχος, καὶ ὅλας τὰς λοιπὰς κακοπαθείας δρόμου μόλις εἰς θηρία βατοῦ. Ὅπου κίνδυνοι, ἐκεῖ ἔτρεχεν ὁ Βαλδὰς· ὑπέμεινε δὲ στερήσεις καὶ ταλαιπωρίας ὁμοίως μὲ τοὺς ἐσχάτους του στρατιώτας μὲ μεγίστην φαιδρότητα, καὶ τοσαύτην εἶχε τὸ παράδειγμά του ἐπιρροὴν εἰς τοὺς συντρόφους του, ὥστε τὸν ἠκολούθουν ἀγογγί-

στως, μ' ὅλον ὅτι τὸ τέρμα τῶν δεινῶν των ἐφαίνετο καθ' ἡμέραν μακρυνόμενον ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον.

Εἰκοσιπέντε ἡμέραι παρῆλθον εἰς τὴν ἐπίπονον ταύτην ὁδοιπορίαν, μ' ὅλον ὅτι δὲν διέτρεξαν διάστημα περισσότερον ἀφ' ὅσον δύναται νὰ διέλθῃ πεζὸς ἐπὶ ἓξ ὁδοῦ ἐντὸς ἓξ ἡμερῶν. Τέλος δ' ἔφθασαν εἰς τοὺς πρόποδας ὄρους ἀπὸ τὸ ὁποῖον, κατὰ τὸ λέγειν τοῦ νέου Κομάγρου, ἔμελλον νὰ ἴδοῦν τὸν ἄγνωστον ὠκεανόν. Ἐκεῖ διέταξε ὁ Βαλβόας τὸ στράτευμά του νὰ μείνῃ, καὶ αὐτὸς μόνος ἀνέβη εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ, διὰ νὰ μὴ τὸν ἁρπάσῃ ἄλλος προλαβὼν τὴν τιμὴν τόσον σπουδαίας ἀνακαλύψεως. Οἱ ὀπαδοί του τὸν παρηκολούθουν μὲ βλέμματα μόνον ἀνυπόμονα, καὶ μὲ παλμοὺς καρδίας ἐπρόσμενον τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ἤθελε φθάσῃ εἰς τὴν κορυφήν. Ἰδοὺ ἔφθασε, καὶ αἴφνης τὸν εἶδον κλίνοντα τὸ γόνυ, καὶ πλήρη ἐνθουσιασμοῦ ὑψοῦντα τὰς χεῖρας πρὸς οὐρανόν. Τὸ σημεῖον τοῦτο νοήσαντες, ἔτρεξαν τότε ὅλοι πρὸς τὴν κορυφὴν διὰ νὰ συμμετασχῶσι τῆς χαρᾶς του διὰ τὴν λαμπρὰν ἀνακάλυψιν.

Ὁ ὠκεανὸς ἔκειτο ἐμπρός των εἰς ἀπέραντον ἔκτασιν. Ὅλοι δὲ τὸ παράδειγμα τοῦ στρατηγοῦ των ἀκολουθήσαντες, ἔκλινον τὸ γόνυ εἰς τὴν γῆν διὰ νὰ εὐχαριστήσουν τὸν Θεὸν διὰ τὴν περίστασιν ταύτην, ἥτις τὴν μὲν πατρίδα των ἤθελεν ὠφελήσει μεγάλως, εἰς δὲ αὐτοὺς ἤθελε περιποιήσει ἀθάνατον δόξαν.

Οἱ συνοδεύοντες αὐτοὺς Ἀμερικανοὶ ἔμεινον κ' ἐθεώρουν αὐτοὺς μὲ θαυμασμόν, οὐδ' ἐδύναντο νὰ κατανοήσωσι διατὶ εἰς τοὺς λευκοὺς ἐνέπνευσε τόσην ἄμετρον χαρὰν ἡ θέα τοῦ ὠκεανοῦ. Ἐξεπλάγησαν δ' ἔτι μᾶλλον ὅταν εἶδον τὰς παραδόξους τελετὰς μὲ τὰς ὁποίας ὁ Βαλβόας ἔλαβε τὴν κυριότητα τοῦ τόπου τούτου καὶ ὅλου τοῦ μεσημβρινοῦ ὠκεανοῦ ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως του. Συλλέξας μεγάλους λίθων σωροὺς, ἀνήγειρε σταυροὺς ἐπ' αὐτῶν, κ' ἐχάραξεν εἰς τὸν φλοιὸν πολλῶν δένδρων τὸ ὄνομα τοῦ τότε βασιλεύοντος Φερδινάνδου.

Πέτρος. Ποῖον ἔτος ἔγινεν αὕτη ἡ ἀνακάλυψις, πάτερ;

Πατ. Κατὰ τὸ 1513· δηλαδὴ πέντε ἔτη πρὶν ἐκπλεύσει

ὁ Κόρτες ἀπὸ τὴν Κοῦβαν διὰ νὰ κυριεύσῃ τὸ Μεξικόν. Ἅμα δ' ἐτελείωσαν τὰς ῥηθείσας τελετὰς εἰς τὸ ὄρος, ἔτρεξαν ὅλοι εἰς τὸ παράλιον κάτω, καὶ ὁ Βαλβόας εἰσελθὼν μὲ γυμνὸν ξίφος ἕως τὴν μέσην τοῦ σώματος εἰς τὴν θάλασσαν, ἔκραξε πρὸς τοὺς Ἱσπανοὺς καὶ τοὺς Ἀμερικανοὺς τοὺς ἱσταμένους ἐπὶ τὴν ἀκτήν. »*Σᾶς καλῶ μάρτυρας, ὅτι λαμβάνω κατοχὴν τοῦ πελάγους τούτου, καὶ ὅλων τῶν τόπων ὅσοι τὸ περιορίζουσιν ἐν ὀνόματι τοῦ Ἱσπανικοῦ στέμματος· καὶ ὅτι ὀρκίζομαι νὰ ὑπερμαχήσω μὲ τὸ ξίφος μου τοῦτο ὑπὲρ τῆς ἐπ' αὐτῶν κυριότητός του ἐναντίον παντὸς ἐχθροῦ*!

Δὲν ἠξεύρω, τέκνα μου, ἂν συμβαίνῃ τὸ ἴδιον καὶ εἰς σᾶς. Ἀλλ' ἐγὼ ὁσάκις ἐνθυμηθῶ ὀλίγους Εὐρωπαίους τυχοδιώκτας λαμβάνοντας μὲ τοιαύτην ἐπίσημον σοβαρότητα κατοχὴν διὰ τὸν βασιλέα των ὁλοκλήρων τόπων καὶ θαλασσῶν, τὰς ὁποίας κάνεὶς δὲν τοῖς ἔδωσε, καὶ γελῶ συγχρόνως καὶ ἀγανακτῶ· γελῶ, διότι εἶναι γελοῖον τῷ ὄντι νὰ θέλουν νὰ μᾶς πείσουν, ὅτι ἀνόητοί τινες τελεταὶ δίδουν εἰς ὁποῖον δήποτε κυριότητος δίκαια ἐπὶ τόπων ἐχόντων ἤδη τοὺς ἐγκατοίκους των ὡς νομίμους κυρίους των.

Ἀγανακτῶ δὲ, διότι μ' ἀποστροφὴν πρέπει νὰ βλέπῃ πᾶς φιλάνθρωπος, τινὰς νομίζοντας ὅτι μὲ τοιαῦτα παίγνια δικαιοῦνται ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων νὰ διαθέτουν τὴν ἰδιοκτησίαν, τὴν ἐλευθερίαν, καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν ζωὴν πολλῶν χιλιάδων ἀθώων ἀνθρώπων, ἀγνοούντων ἐντελῶς τὴν ἔννοιαν τῶν τοιούτων ἐθίμων· καὶ μ' ὅλον τοῦτο πολλοὶ δὲν αἰσχύνονται ἀκόμη καὶ σήμερον νὰ στηρίζωσιν εἰς τοιαύτας γελοίας τελετὰς τὰς ἀξιώσεις των ἐπὶ νεοακαλυφθέντων τόπων..... Ἀλλ' ἂς ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν ἱστορίαν μας.

Ὁ τρόπος εἰς τὸν ὁποῖον ἐξετελέσθησαν αἱ γελοιοπραγίαι αὗται ἦτον μικρὸς κόλπος, εἰς τὸν πορθμὸν τοῦ Παναμᾶ, αὐτὸς ἐδῶ (δεικνύων τὸν πίνακα) ὅστις ἐκτείνεται πρὸς τὴν στερεὰν τῆς μεσημβρινῆς Ἀμερικῆς. Ὁ Βαλβόας τὸν ὠνόμασε *κόλπον τοῦ ἁγίου Μιχαὴλ*, καὶ οὕτως ὀνομάζεται ἀκόμη μέχρι τῆς σήμερον. Ἀφ' οὗ δ' ὑπεχρέωσε τινὰς τῶν παροικούντων Κασίκας, τινὰς μὲν φιλικῶς, τινὰς δὲ διὰ βίας, νὰ τὸν δώσουν ζωοτροφίας

καὶ χρυσίον, ἀπεφάσισε νὰ περιπλεύσῃ μὲ ἀμερικανικὰ πλοιάρια τὸν κόλπον τοῦτον, διὰ νὰ γνωρίσῃ ἀκριβέστερον τὰς νήσους καὶ ὅλην τὴν παραλίαν του. Οἱ Ἀμερικανοὶ τὸν ἀπέτρεψαν, διότι τότε ἤρχιζεν ἡ βροχερὰ ὥρα τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἀλλ' ὁ Βαλβόας δὲν ἤκουσε τὰς νουθεσίας των, καὶ ἐπέβη μὲ ὀγδοήκοντα τῶν ὀπαδῶν του καὶ μὲ πολλοὺς ἀγρίους ἐννέα ἄθλια σκαφίδια, καὶ οὕτως ἤρχισε νὰ διαπλέῃ τὸ πέλαγος τὸ ὁποῖον ἀνεκάλυψε.

Ἀλλὰ δὲν εἶχε προχωρήσει μακρὰν, καὶ μετενόησεν ἤδη διὰ τὴν τόλμην του· διότι τοιαύτη καταιγὶς ἐπέπεσε διὰ μιᾶς κατ' αὐτῶν, καὶ τὰ κύματα τῆς θαλάσσης εἰς τοιοῦτον ὕψος ἐγείροντο, ὥστε ἡ ζωὴ των εὑρέθη εἰς μέγιστον κίνδυνον. Οἱ ἴδιοι Ἀμερικανοὶ ὠχρίασαν ἔντρομοι, ἀλλὰ δὲν ἔμειναν ἀργοί, καὶ ἐπήδησαν εἰς ἀφρίζοντα κύματα, συνέδεσαν ἀνὰ δύω τὰ πλοιάρια μεταξύ των, καὶ οὕτω τὰ ἐπροφύλαξαν τοῦ ν' ἀνατραποῦν· μ' ἀπεριγράπτους δ' ἀγῶνας ἔφθασαν τέλος εἰς νῆσον πετρώδη, ὅπου ἀποβάντες, ἐξησφάλισαν τὰ πλοιάριά των ὡς ἐδυνήθησαν. Ἀλλ' ἡ χαρά των ὅτι εὗρον καταφυγῆς ἄσυλον δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολύ· διότι ὡς ἔφθασε τῆς παλίρροιας ἡ ὥρα, ἐκαλύφθη ἡ νῆσος ὅλη ἀπὸ τὰ ὕδατα, καὶ οἱ δυστυχεῖς διέμεινον ἓν μέρος τῆς νυκτὸς ἔχοντες ὕδωρ ὑπὲρ τὰ γόνατα, καὶ ἀγνοοῦντες ἂν ἡ παλίρροια δὲν ἤθελεν αὐξήσῃ ἀκόμη νὰ τοὺς κατακαλύψῃ. Τέλος πάντων ἀνέτειλε πάλιν τὸ γλυκὺ φῶς τῆς ἡμέρας· ἀλλὰ τὸ πρῶτον θέαμα τὸ ὁποῖον εἶδαν τοὺς ἐβύθισεν εἰς μεγαλητέραν ἀπελπισίαν ἀπὸ τὴν τῆς προλαβούσης νυκτός· διότι θελήσαντες νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὰ πλοιάριά των, εὗρον τινὰ μὲν αὐτῶν παντελῶς συντετριμμένα, τινὰ δὲ βεβλαμμένα μεγάλως καὶ κατατετρυπημένα, τὰ δὲ λοιπὰ πλήρη ἄμμου καὶ ὕδατος. Ὅσα πράγματα εἶχον εἰς αὐτὰ, ὁμοῦ δὲ καὶ αἱ ζωοτροφίαι των, ἡρπάγησαν ἀπὸ τὰ κύματα.

Ἡ κατάστασίς των ἦτον τῷ ὄντι ὑπὲρ πάντα λόγον δεινή· καταβεβλημένοι ἀπὸ τὸν φόβον, τὴν ὑγρασίαν, τὸ ψύχος, μὴ ἔχοντες τίποτε πρὸς τροφὴν καὶ πρὸς ἀναψυχὴν, μὴ ἔχοντες πλοῖα διὰ νὰ ἐπιστρέψουν ἀπὸ τὸν ἔρημον βράχον εἰς τὴν στερεὰν, πῶς ἤθελον διαφύγει τὸν ὄλεθρον; Ἀλλὰ τὶ δὲν δύναται ὁ ἐφευρετικὸς νοῦς καὶ ἡ προσπάθεια πολλῶν ἀνθρώπων συνηνωμένων, ὅταν

βιάζωνται νὰ εὕρουν μέσα πρὸς τῆς ζωῆς των τὴν σωτηρίαν; Καὶ ὁ Βαλβόας μετὰ τῶν ὁπαδῶν του, μ' ὅλον ὅτι μεγάλη ἡ στενοχωρία των, κατηργάσθησαν ὅμως καὶ αὐτοὶ τέχνας πρὸς σωτηρίαν των. Κατ' εὐτυχίαν των εὑρίσκοντο εἰς τὴν νῆσον νέα τινὰ δένδρα. Αὐτῶν λαβόντες τοὺς φλοιοὺς, τοὺς ἐκοπάνισαν μὲ χόρτα, κ' ἔφραξαν διὰ τοῦ μίγματος τούτου τὰ διαῤῥήγματα τῶν πλοιαρίων ὅσα δὲν εἶχον συντριβῆ ἐντελῶς. Ἐπισεσωρευμένοι εἰς πλοιάρια τόσον σαθρὰ, ἐνεπιστεύθησαν πάλιν εἰς τὴν θάλασσαν τὴν ζωήν των, ἐνῷ οἱ Ἀμερικανοὶ ἐπροηγοῦντο κολυμβοῦντες, καὶ οὕτως ἔφθασαν τέλος πάντων εἰς τὴν στερεάν.

Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἦτον τὸ τέρμα τῶν δυστυχιῶν των· διότι προσορμισθέντες διὰ νὰ καταστείλουν τὴν πεῖνάν των εἰς ἐπαρχίαν Κασίκου, ὅστις κατὰ τὸ λέγειν τῶν Ἀμερικανῶν εἶχε πλῆθος ζωοτροφιῶν, εἶδαν αὐτὸν ἐπερχόμενον μὲ στράτευμα διὰ νὰ τοὺς διώξῃ. Ἀλλ' οἱ πεινῶντες Ἱσπανοὶ μὲ τοὺς οὐχ ἧττον λιμόττοντας σκύλους των, ὥρμησαν μὲ τόσην μανίαν κατ' αὐτῶν, ὥστε οἱ ἀσθενεῖς Ἀμερικανοὶ δὲν ἐδυνήθησαν ν' ἀντισταθώσι, καὶ πάμπολλοι μὲν ἐφονεύθησαν, ὁ δὲ Κασίκης ἐπληγώθη, καὶ οἱ λοιποὶ ἐτράπησαν εἰς φυγήν.

Μετὰ τὴν αἱματώδη ταύτην σκηνὴν ἀμφότερα τὰ μέρη ἔκλινον πρὸς εἰρήνην. Ὁ Κασίκης ἐπεμψε τὸν υἱόν του μὲ τροφὰς καὶ μὲ λαμπρὰ δῶρα χρυσοῦ καὶ μαργαρίτων· αὐτῶν δὲ ἡ θέα ἐπαρηγόρησε τοὺς Ἱσπανοὺς δι' ὅσας κακοπαθείας ὑπέστησαν. Μετ' οὐ πολὺ ἦλθε καὶ ὁ Κασίκης αὐτὸς, καὶ βλέπων τὴν ἐπιθυμίαν τῶν Ἱσπανῶν διὰ τὸν χρυσὸν καὶ τοὺς μαργαρίτας, τοὺς εἰδοποίησεν ὅτι μαργαρίτων μὲν δύνανται νὰ εὕρουν μέγα πλῆθος εἰς νῆσον πέντε μίλια μόνον ἐκεῖθεν ἀπέχουσαν, χρυσὸν δὲ πάμπολυν εἰς τὰ μεσημβρινὰ μέρη. Ἀλλὰ τοῖς ἐσυμβούλευσε πρὶν ἀποπλεύσουν πρὸς ἑκάτερον τῶν μερῶν τούτων νὰ περιμείνουν τὸ τέλος τῆς βροχερᾶς ὥρας τοῦ χρόνου· ὥστε ὅσον ἁπλῶς καὶ ἂν ἐπεθύμουν οἱ Ἱσπανοὶ τοὺς θησαυροὺς περὶ τῶν ὁποίων ἤκουον, ἐνθυμούμενοι ὅμως ὅσα ἐσχάτως ὑπέφερον, ἠναγκάσθησαν ν' ἀναβάλουν τὴν κόρεσιν τῆς πλεονεξίας των μέχρις ἐκείνης τῆς ἐποχῆς, καὶ παρεκάλεσαν ὅλοι συμφώνως τὸν στρατηγόν

των νὰ τοὺς ὁδηγήσῃ ἐν τούτοις ὀπίσω εἰς τὴν ἀποικίαν· ἐπειδὴ δὲ οἱ πλεῖστοι ἦσαν ἀσθενεῖς καὶ νοσοῦντες, ἐβιάσθη ὁ Βαλβόας νὰ συγκατανεύσῃ. Ἀλλὰ διὰ νὰ γνωρίσῃ καλήτερα τὸν τόπον διὰ τοῦ ὁποίου ἦλθε, διευθύνθη εἰς τὴν ἐπιστροφήν του δι' ἄλλων οὐχ ἧττον τραχέων καὶ ἀβάτων τόπων, ὅπου προσέπεσεν εἰς μυρίας πάλιν καὶ ἀπεριγράπτους δυσκολίας, καὶ ἠναγκάσθη νὰ πολεμᾷ ἀδιακόπως πρὸς τ' ἀγριώτατα ὀρεινὰ ἔθνη. Τέλος πάντων μὲ δυνάμεις ἐξηντλημένας ἔφθασε πάλιν εἰς τὴν Μαριόπολιν.

Μεταξὺ ὅλων τῶν συντρόφων τοῦ Βαλβόα ὁ μᾶλλον διακριθεὶς εἰς τὴν ἀξιοσημείωτον ταύτην ἐκστρατείαν, διά τε τὴν τόλμην, καὶ διὰ τὴν ἐπιμονήν του εἰς πᾶσαν περίστασιν, ἦτον *Πιζάρρος τις...*

Ὄλοι Ἄ! ἄ!

Πατ. Ὅστις κατὰ πρῶτον ἤδη φαίνεται ἐπὶ τῆς σκηνῆς, ὅπου μετ' ὀλίγον θέλει γίνει τόσον περιφανής. Αὐτὸς ἦτον...—Ἀλλὰ δὲν θέλω νὰ διακόψω τὴν σειρὰν τῆς διηγήσεώς μου, ὅθεν ἐξακολουθῶ περὶ τοῦ ἀνδρείου Βαλβόα.

Πρὸ παντὸς ἐφρόνησε κατεπεῖγον νὰ πέμψῃ ὅσον τάχιστα ἀπεσταλμένον εἰς τὴν Ἱσπανίαν πρὸς τὸν Βασιλέα Φερδινάνδον, διὰ νὰ τὸν ἐξιλεώσῃ πρὸς αὐτὸν διὰ τῆς ἀγγελίας ὅτι ἀνεκάλυψε τὸν νότιον ὠκεανόν, καὶ διὰ τοῦ πλουσίου μέρους τῶν πολυτίμων λαφύρων τὸ ὁποῖον τὸν ἔστελλε, νὰ τὸν παρακαλέσῃ δὲ συγχρόνως νὰ τὸν πέμψῃ βοήθειαν ὡς χιλίων στρατιωτῶν, διὰ νὰ δυνηθῇ δι' αὐτῆς νὰ κατακτήσῃ τὸ χρυσοφόρον κράτος τῆς Περουβίας περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ ὁποίου εἶχε λάβει θετικωτάτας πληροφορίας.

Ἡ ἔκθεσις του ἠκούσθη μὲ χαρὰν ἀπερίγραπτον. Τὸ ζήτημα τοῦ δυτικοῦ πρὸς τὰς ἀνατολικὰς Ἰνδίας διάπλου ἐφαίνετο λυθὲν πλέον, καὶ ἐτέρπετο ὁ βασιλεὺς ὅτι εὑρέθη ἡ εὐθεῖα ὁδὸς πρὸς τὸν τόπον, ὅθεν ἤντλουν οἱ Πορτογάλλοι ἀπό τινος θησαυροὺς ἐπιφθόνους. Ὅμως—τὶς ἤθελε τὸ πιστεύσει—αὐτὴ ἐκείνη ἡ ὕποπτος διάθεσις, δι' ἣν ὁ βασιλεὺς ἠχαρίστησε πρὸς τὸν πρῶτον εὑρετὴν τοῦ νέου κόσμου, αὐτὴ τὸν ἐκίνησε καὶ τώρα εἰς ὁμοίαν

ἀδικίαν πρὸς τὸν Βαλβόαν, διότι καὶ οὗτος τὸν ἐφάνη νοῦς ἐπιχειρηματικὸς κ' ἐπικίνδυνος ἂν διετήρη τὴν διοίκησιν τῶν τόπων ὅσους ἀνεκάλυψε. Ὅθεν ἀπεφασίσθη νὰ ἐξακολουθήσῃ μὲν δραστηρίως ἡ κατὰ τῆς Περουβίας ἐπιχείρισις, ἀλλὰ συγχρόνως νὰ σαλῇ καὶ ἄλλος τις εἰς τὴν ἁγίαν Μαρίαν, διὰ νὰ διαδεχθῇ τὸν Βαλβόαν εἰς τοῦ τοπάρχου τὴν θέσιν.

Ἰωάννης. Εἶναι φρικτὸν πρᾶγμα πῶς οἱ βασιλεῖς μεταχειρίζονται τοὺς ἀξιωτέρους των ὑπηκόους.

Πατ. Μόνον οἱ βασιλεῖς, ἀγαπητὲ Ἰωάννη;

Ἰωάννης. Ναί· εἰς τὰς ἐλευθέρας πολιτείας, δὲν γίνονται τὰ τοιαῦτα.

Πατ. Δὲν γίνονται; Καὶ ποῦ ἔζη ὁ Μιλτιάδης, ὁ Θεμιστοκλῆς, ὁ Ἀριστείδης, ὁ Σωκράτης καὶ τόσοι ἄλλοι ἀξιόλογοι ἄνδρες, οἵτινες ἦσαν τῆς ἐποχῆς των ὁ στολισμὸς καὶ ἡ πρόνοια; Καὶ ποία ἦτον ἡ τύχη των;

Ἰωάννης. Ναί, ἐκεῖνοι....

Πατ. Πολλάκις σᾶς εἶπα, ὦ τέκνα μου, καὶ πρέπει πολλάκις ἀκόμη νὰ σᾶς εἰπῶ, ὅτι ἄνδρες μεγάλων κ' ἐξόχων πλεονεκτημάτων, ὁπουδήποτε καὶ ἂν ζοῦν, πρέπει πάντοτε νὰ ἠξεύρουν, ὅτι θέλουν παραγνωρισθῆ ἀπὸ τὸ μωρὸν μέρος τῶν συγχρόνων των, θέλουν φθονηθῆ ἐπομένως καὶ μισηθῆ· ἀλλ' ἀπολαμβάνουν τὸ σέβας καὶ τὴν ἀγάπην τῶν εὖ φρονούντων καὶ τῶν ἀγαθωτέρων τοῦ ἔθνους, καὶ ἀνταμείβονται ἀπὸ αὐτὴν τὴν καρδίαν των, ἐντρυφῶντες εἰς τὴν συνείδησιν τῶν καλῶν ἔργων καὶ τῶν ὀρθῶν φρονημάτων, εὐδαιμονοῦν δὲ καὶ εὐφραίνονται ὁσάκις αἴρουν τὴν διάνοιάν των πρὸς τὸν παντόπτην καὶ ἀνταποδότην τοῦ κακοῦ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ. Ἡ ἀποζημίωσις δὲν εἶναι μικρά.

Ὡς δὲ πρὸς τοὺς βασιλεῖς καὶ τοὺς μεγιστάνας, πρέπει νὰ τοὺς συμπαθῶμεν μᾶλλον παρὰ νὰ τοὺς καταρώμεθα ὁσάκις ἀπατῶνται ὡς πρὸς ἄνδρας πιστοὺς καὶ ἀξίους· διότι εἰς αὐτοὺς εἶναι πολλὰ δυσκολώτερον, παρὰ εἰς τοὺς ἰδιώτας ἡμᾶς, νὰ διακρίνουν τὸ ψεῦδος καὶ τὴν ἀλήθειαν· οἱ δυστυχεῖς! ἀναγκάζονται νὰ βλέπουν σχεδὸν πάντοτε μὲ ὄμματα ξένα· πολλάκις περικυκλοῦνται ἀπὸ ὑποκριτὰς, ἠξεύροντας νὰ ὑποκρυφθοῦν τόσον

ἐπιτηδείως ὑπὸ τὸ προσωπεῖον τῆς τιμιότητος, ὥστε δυσκόλως φαίνεται ὑπ' αὐτὸ ὁ ἀπατεών. Ἐπειδὴ λοιπὸν λαμβάνουν τὰς πληροφορίας των ὡς πρὸς τοὺς διαφόρους κλάδους τῆς ὑπηρεσίας συνεχέστατα διὰ τοῦ στόματος ἢ τοῦ καλάμου τοιούτων ἀλωπέκων φαινακισμένων, διὰ τοῦτο δὲν εἶναι παράξενον ἂν ἀπατῶνται περὶ πολλῶν πραγμάτων· ἂν πολλάκις κρίνουν κακῶς τὰ φρονήματα καὶ τὴν διαγωγὴν τῶν ἀγαθῶν· ἂν κατακρημνίζοντες τοὺς τιμίους, ὑψῶσι συνεχῶς ἀντ' αὐτῶν τοὺς ἀτίμους, διότι ἐκλαμβάνουν τοὺς μὲν ἀντὶ τῶν δέ.

Δημήτριος. Ἂν εἶμην βασιλεὺς, ἤξευρα τ' ἤθελα κάμει.

Πατ. Λέγε μας, τί;

Δημήτριος. Τὸν πρῶτον ὑποκριτὴν ὅστις ἤθελε μὲ εἰπεῖ ψεῦδος ἐν γνώσει, ἤθελα τὸν κάμει ὅ,τι ὁ καλὸς *Ἄσμος* ἔκαμε τὸν αὐλάρχην τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Ἱσπανίας (*).

Πατ. Καὶ πᾶς φίλος τῆς ἀνθρωπότητος ἤθελε σὲ εὐλογεῖ διὰ τὴν ἔμφρονα ταύτην αὐστηρότητα, ἡ δὲ ἀλήθεια καὶ ἡ εὐθύτης ἤθελον εἶσθαι συμπάρεδροί σου. Ἀλλὰ βλέπω ὅτι ἐμακρύνθημεν ἐντελῶς ἀπὸ τὴν ἱστορίαν μας, καὶ τώρα εἶναι πάρωρα διὰ νὰ τὴν ἀρχίσωμεν πάλιν. Λοιπὸν ὡς αὔριον!

(*) Τὸν ἔκαψε τὸ ἔντου ὠτίον, πρὸς δικαίαν τιμωρίαν τῶν ἀναισχύντων κολακειῶν του· καὶ πρὸς νουθεσίαν ἄλλων κολάκων ἐφύλαξεν εἰς οἰνόπνευμα τὸ ὠτίον τοῦτο.

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΛΘ'.

Ὡς ἔφθασε λοιπὸν ἡ ἀκόλουθος ἡμέρα καὶ ἡ ὥρα τῆς διηγήσεως, ἤρχισεν ὁ πατὴρ ὡς ἕπεται.

Ὁ σταλεὶς διὰ νὰ καθαιρέσῃ τὸν Βαλβόαν καὶ νὰ τὸν ἀντικαταστήσῃ εἰς τὴν τοπαρχίαν τῆς Δαρείας, ὠνομάζετο *Πεδραρίας*. Καὶ ἦτον μὲν καταγωγῆς εὐγενοῦς καὶ τρόπων ἐξευγενισμένων, ἀλλ' ἡ καρδία του δὲν συνεφώνει μὲ τὰ ἐξωτερικά του προτερήματα ταῦτα, διότι ἦτον ἀγενὴς καὶ χαμερπῶς, δολερά· ἀπόδειξις καὶ τοῦτο ὅτι καταγωγῆς καὶ ψυχῆς εὐγένεια δὲν συνυπάρχουσι πάντοτε.—Τῷ ἐδόθησαν δεκαπέντε ἐκ τῶν μεγίστων πλοίων καὶ στράτευμα χιλίων διακοσίων πολεμιστῶν διὰ ν' ἀποπερατώσῃ τὴν μεγάλην κατάκτησιν τὴν ὁποίαν ὁ Βαλβόας εἶχεν ἀρχίσει. Συνετέλεσαν δὲ μετ' αὐτοῦ αὐτοπροαιρέτως καὶ ὡς χίλιοι πεντακόσιοι εὐγενεῖς Ἱσπανοί, διὰ νὰ λάβουν καὶ αὐτοὶ μετοχὴν εἰς τὸ λαμπρὸν ἐπιχείρημα. Τοιαύτη παρασκευὴ μὲ βασιλικὰ ἔξοδα δὲν εἶχε γίνει ἀκόμη.

Ἅμα εἰσέπλευσεν ὁ ἰσχυρὸς στόλος εἰς τὸν κόλπον τῆς Δαρίας, ἔπεμψεν ὁ Πεδραρίας ἀξιωματικὸν εἰς τὴν ξηρὰν ν' ἀγγείλῃ εἰς τὸν Βαλβόαν τὴν παῦσίν του καὶ τὸν διορισμὸν αὐτοῦ εἰς τοπάρχου. Ὁ πεμφθεὶς ἐπρόσμενε νὰ ἰδῇ τὸν ἥρωα περικυκλούμενον ἀπὸ λαμπρότητα ἀνάλογον πρὸς τὰς ἐνδόξους του πράξεις· νὰ τὸν ἰδῇ ἐναντιούμενον εἰς τὴν βασιλικὴν διαταγὴν, καὶ τολμῶντα νὰ στηριχθῇ εἰς τὴν θέσιν του διὰ τοῦ ξίφους· ἀλλ' ἠπατήθη! Πόσον ἐξ ἐναντίας ἐθαύμασεν εὑρὼν τὸν περίφημον ἄνδρα, τοῦ ὁποίου τὰ πλούτη ἐνομίζοντο ἀναρίθμητα, ἐνδεδυμένον χονδρὸν βαμβακερὸν χιτῶνα, ἐμβάδας ἀπὸ φλοιὸν δένδρου φέροντα, καὶ μετά τινων Ἀμερικανῶν ἀσχολούμενον εἰς τὸ νὰ καλύψῃ μὲ καλάμους τὴν πτωχήν του καλύβην. Ὁ ἀξιωματικὸς ἐδίσταζε νὰ πιστεύσῃ ὅτι ὁ πενιχρῶς ἐνδεδυμένος, ὁ

περὶ ποταπὰ ἀσχολούμενος οὗτος, ἦτον αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ καθ' ὅλην τὴν γῆν περίφημος, ὁ ἀνδρεῖος Βάλβακ· ἀλλ' ἐβεβαιώθη περὶ τούτου, ἰδὼν τὴν γενναιότητα μὲ τὴν ὁποίαν ἐδέχθη τὴν εἴδησιν τῆς ἀδικίας τοῦ βασιλέως του· διότι ἂν καὶ μεγάλως ἐξεπλάγη διὰ τὴν ἀπροσδόκητον ταύτην ἀχαριστίαν, ἂν καὶ οἱ ἀνδρεῖοί του στρατιῶται (τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς εἶχεν αὐξήσει ἐν τῷ μεταξὺ μέχρι τετρακοσίων διὰ βοηθείας ἐλθούσης ἀπὸ τὴν νῆσον) τὸν παρεκίνουν νὰ ὑπερασπισθῇ τὰ δίκαιά του διὰ τῶν ὅπλων, μ' ὅλον τοῦτο δὲν ἠθέλησε ν' ἀποδώσῃ ἀπιστίαν ἀντ' ἀδικίας, ἀλλ' ἐκήρυξεν ὅτι καὶ αὐτὸς καὶ ὅλη ἡ ἀποικία ὑποτάσσονται εὐσεβάστως εἰς τὴν βασιλικὴν διαταγήν.

Μετὰ ταῦτα ἀπέβη ὁ ὑπερήφανος διάδοχός του εἰς τὴν ξηράν. Ἀμέσως ὁ Βαλβόας ἦλθε μὲ σέβας πρὸς προϋπάντησίν του, καὶ τὸν διεβεβαίωσε περὶ τῆς ὑπακοῆς του εἰς ὅσα ὡς τοπάρχης ἤθελε τὸν προστάξει εἰς τὸ ἑξῆς. Ὁ δὲ Πεδραρίας θέλων νὰ δείξῃ ὅτι δὲν ἐθεώρει τὴν διαβεβαίωσιν ταύτην ὡς ἁπλῆν δεξίωσιν, ἔκρινεν εὔλογον μετ' οὐ πολὺ νὰ τὸν ἀφαιρέσῃ ὅλους τοὺς θησαυροὺς, διὰ τοὺς ὁποίους τόσα ὑπέστη, καὶ τοσάκις ἐξέθεσε τὴν ζωήν του. Ἡ πρόφασις δὲ τὴν ὁποίαν εὗρεν, ἦτον ὅτι ὁ Βαλβόας ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ ἄνευ ἀδείας ἐκηρύχθη τοπάρχης, καὶ διὰ τοῦτο ἔπρεπε νὰ πληρώσῃ μέγα χρηματικὸν πρόστιμον. Ὁ Βαλβόας ἔτρυζε μὲν τοὺς ὀδόντας, βλέπων τοὺς καρποὺς τοῦ πολυκινδύνου ἐπιχειρήματός του περιερχομένους εἰς οὐτιδανὸν ἀνδράριον, τόσον κατώτερον ἑαυτοῦ κατὰ πάντα, ἀλλ' ὑπερενίκησε τὴν ἀγανάκτησίν του καὶ ὑπέφερε καὶ ταύτην τὴν ἀδικίαν.

Ὁ Πεδραρίας ἔφθασεν ἐν τῷ μέσῳ τῆς βροχερᾶς ὥρας, καθ' ὃν καιρὸν τὸ νοσῶδες ἐκεῖνο κλίμα ἀναπέμπει φαρμακερὰς ἀναθυμιάσεις, καὶ οἱ ὀπαδοί του συνήθισαν μετ' οὐ πολὺ τὴν ὀλεθρίαν ἐπιρροὴν ἀέρος, ὅστις καὶ εἰς τοὺς συνηθίσαντας αὐτὸν ἦτον πολλάκις φθοροποιός. Καθ' ἑκατοντάδας πολλάκις ἀπέθνησκον· οἱ δὲ λοιποὶ, δι' ἔλλειψιν ζωοτροφιῶν εὑρίσκοντο εἰς τὴν ἀθλιεστάτην κατάστασιν. Ὅλοι δυσηρεστοῦντο βλέποντες ψευσθείσας ὅλας των τὰς ἐλπίδας, κ' ἐπιμόνως παρεκάλουν τὸν τοπάρχην νὰ τοὺς πέμψῃ ταχέως ὀπίσω εἰς τὴν πατρίδα των.

Αλλ' αὐτὸς διὰ νὰ τοὺς καθησυχάσῃ μετεχειρίσθη τρόπον ὀλέθριον καὶ εἰς τὴν ἀποικίαν καὶ εἰς ὅλον τὸν δυστυχῆ ἐκεῖνον τοπον· τοῖς ἔδωσε τὴν ἄδειαν νὰ περιφέρωνται εἰς ὅλον τὸν τόπον καὶ νὰ ἐκβιάζουν ἀπὸ τοὺς κατοίκους τροφὰς καὶ χρυσίον. Τῆς ἀδείας δὲ ταύτης ὠφελήθησαν οἱ Ἱσπανοὶ μὲ ἄπλετον πλεονεξίαν.

Περιτρέχοντες τὸν τόπον μέχρι τῶν ἐσχάτων ὁρίων του, ἐγύμνωνον τὰς καλύβας τῶν ἐγκατοίκων, καὶ προσεφέροντο πρὸς αὐτοὺς μὲ τὴν ἐσχάτην ἀπανθρωπίαν, χωρὶς νὰ φεισθοῦν οὐδὲ τῶν μερῶν μὲ τὰ ὁποῖα ὁ Βαλβόας εἶχε συνάψει συνθήκας. Τὸ δ' ἀποτέλεσμα τῶν βιαιοπραγιῶν τούτων ἦτον νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τοὺς καλητέρους ἐκ τῶν ἀγρίων μῖσος πρὸς ὅλους τοὺς Εὐρωπαίους τοὺς ὁποίους κατήντησαν νὰ θεωροῦν διὰ τὸν ληστρικὸν καὶ ἀπάνθρωπον χαρακτῆρά των ὡς ἰδιαίτερον γένος τῶν κινδυνωδεστέρων ἀγρίων θηρίων.

Ὁ Βαλβόας ἐθλίβετο βλέπων ἐγγίζουσαν τὴν φθορὰν τῆς ἀποικίας του, τὸν ὄλεθρον τῶν ἐγχωρίων, καὶ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ μεγάλου σκοποῦ τὸν ὁποῖον ἐμελέτα διὰ νυκτὸς καὶ ἡμέρας. Ὑπέφερε μὲν ὅλας τὰς ἀδικίας, ἀλλὰ τοῦτο τὸν ἐφαίνετο ἀνυπόφορον. Ὅθεν ἐτόλμησε νὰ πέμψῃ πρὸς τὸν βασιλέα ἔκθεσιν ἐμπεριστατωμένην περὶ τῆς ἀτόπου διαγωγῆς τοῦ Πεδραρίου· καὶ ἐπειδὴ τὰ λεγόμενά του ἔφερον τὸν τύπον τῆς ἀληθείας, ὁ Φερδινάνδος ἐπίστευσεν. Ἀναγνωρίζων δὲ ὅτι ἀπερισκέπτως ἀπέβαλεν ἕνα τῶν δραστηριωτέρων καὶ νουνεχεστέρων ὑπηρετῶν του, καὶ ἀντικατέστησεν ἀντ' αὐτοῦ αὐλικὸν ἄπειρον ἐντελῶς τοιούτων πραγμάτων, ἠθέλησε νὰ διορθώσῃ κατὰ μέρος τὸ σφάλμα του, καὶ ὀνομάσας τὸν Βαλβόαν ὑποτοπάρχην εἰς ὅλους τοὺς κατὰ τὸν μεσημβρινὸν ὠκεανὸν κειμένους τόπους, διέταξε τὸν Πεδραρίαν νὰ τὸν συντρέχῃ εἰς ὅλα τὰ ἐπιχειρήματά του· αὐτὸς δὲ νὰ μὴν ἐπιχειρίζεται τίποτε χωρὶς τῆς συμβουλῆς ἐκείνου. Τοῦτο ἐξῆψεν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Πεδραρίου νέαν φλόγα ζηλοτυπίας καὶ μίσους κατὰ τοῦ Βαλβόα. Καὶ δὲν ἐδύνατο μὲν νὰ μὴν ὑπακούσῃ εἰς τὴν βασιλικὴν βούλησιν, ἀλλ' ἡ ὀργή του ηὔξανεν ἀναλόγως τοῦ ἀγῶνος μὲ τὸν ὁποῖον τὴν ἔκρυ-

πτεν. Ὁ Βαλβόας ἐξ ἐναντίας, μόλις ἀναλαβὼν τὸ νέον ἀξίωμά του, ἐλησμόνησεν ὅλα τὰ παρελθόντα μὲ στρατιώτου γενναιοψυχίαν, καὶ ἠσχολεῖτο μόνον περὶ τὰς παρασκευὰς τῆς ἐκτελέσεως τοῦ πρὸ πολλοῦ μελετωμένου σκοποῦ του, δι' οὗ ἤλπιζε νὰ ὑποτάξῃ τὴν πολύχρυσον Περουβίαν εἰς τὸ σκῆπτρον τῆς Ἱσπανίας. Μετ' ἀπεριγράπτους δυσκολίας κατώρθωσε τέλος νὰ ἑτοιμάσῃ τέσσαρα μικρὰ πολεμικὰ πλοῖα, καὶ νὰ ἐπιβιβάσῃ εἰς αὐτὰ τριακοσίους στρατιώτας, καὶ ἦτον ἕτοιμος ν' ἀποπλεύσῃ μετ' αὐτῶν διὰ νὰ ὑποτάξῃ τὸ μέγιστον τῶν βασιλείων τοῦ νέου κόσμου.

Ἀλλ' ἐνῷ ἔμελλε νὰ ἐκπλεύσῃ, ἦλθον ἀπεσταλμένοι παρακαλοῦντές τον ἀπὸ μέρους τοῦ Πεδραρίου ν' ἀναβάλῃ δι' ὀλίγον τὴν ἀναχώρησίν του καὶ νὰ ἐλθῃ πρότερον εἰς ῥητόν τινα τόπον εἰς συνέντευξιν μετ' αὐτοῦ. Ὁ Βαλβόας, ὢν πάσης ὑποψίας μακρὰν, συγκατένευσεν ἀδιστάκτως εἰς τὴν θέλησιν τοῦ τοπάρχου, καὶ μετέβη εἰς τὸ προσδιορισθὲν μέρος· ἀλλὰ μόλις ἔφθασε, καὶ ὁ πονηρὸς Πεδραρίας τὸν ἔῤῥιψεν εἰς δεσμά. Ὁ ἀπατηθεὶς δὲν ἤξευρε τὶ τρέχει, οὔτε τὶς ἦτον ὁ σκοπὸς τοῦ τοπάρχου. Ἀλλὰ δὲν ἔμεινεν ἐπὶ πολὺ ἀμφιβάλλων. Ὁ Πεδραρίας, τοῦ ὁποίου ἡ μικρὰ καὶ ζηλότυπος ψυχὴ ἐδίψα διὰ τὸ αἷμα τοῦ ἀνδρὸς, καὶ ὅστις ἐφοβεῖτο, ὅτι ἤθελεν ἀμαυρωθῇ ἐντὸς ὀλίγου τὸ ὄνομά του ἐντελῶς, διώρισε νὰ τὸν κρίνουν ὡς στασιαστὴν κατὰ τοῦ βασιλέως, καὶ ὡς κατὰ τοῦ τοπάρχου ὀλέθρια φρονοῦντα, καὶ τὸν κατεδίκασεν εἰς θάνατον.

Ὅλοι οἱ ἄποικοι, αὐτοὶ οἱ ἴδιοι δικασταὶ, τοὺς ὁποίους μετεχειρίσθη ὡς ὄργανα τῆς ἀπανθρωπίας του, παρεκάλουν τὸ αἱμοβόρον τέρας νὰ φεισθῇ ζωῆς τοσοῦτον εἰς ὅλους προσφιλοῦς καὶ ἀναγκαίας εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ βασιλέως· ἀλλὰ εἰς μάτην! ὁ δυστυχὴς Βαλβόας ἐκομίσθη εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης, καὶ ἀπεκεφαλίσθη.

Γεώργιος. Ὢ τῆς ἀχρειότητος!

Ἀριστείδης. Ἀλλὰ τὸ θηρίον ὁ Πεδραρίας, δὲν ἐθανατώθη διὰ τοῦτο;

Πατ. Ὄχι.

Δημήτριος. Ἴσως δὲν ἔμαθεν ὁ βασιλεὺς αὐτήν του τὴν πραξιν;

Πατ. Ὦ! ναί! Ἀλλ' ἀπὸ ποῖον, καὶ πῶς τὴν ἔμαθεν; Ἀπὸ ἀνθρώπους οἱ ὁποῖοι ἐπεθύμουν τὸν ὄλεθρον τοῦ δραστηρίου Βαλβόα ὅσον καὶ αὐτὸς ὁ Πεδραρίας. Αὐτοὶ παρέστησαν τὰ πρᾶγμα μὲ τρόπον ὥστε ἐφάνη εὐλογώτατον· ὥστε ὁ φονεὺς, ἂχι μόνον ἔμεινεν ἀτιμώρητος, ἀλλὰ καὶ διετήρησε τὴν τοπαρχικήν του ἀξίαν.

Περικλῆς. Ὦ! θὰ ἔλαβε ἀλλοῦ τὰ ἐπίχειρα τῆς κακίας του.

Πατ. Ἀναμφιβόλως τὰ ἔλαβεν ἐκεῖ, ὅπου ἡ δικαία τοῦ Θεοῦ δίκη βραβεύει πᾶσαν ἄγνωστον ἀγαθὴν πρᾶξιν, καὶ ἀνταποδίδει τὴν ἀνήκουσαν ποινὴν εἰς πᾶσαν ἀτιμώρητον κακὴν πρᾶξιν.

Διὰ τοὺς Περουβίους ἐν τούτοις, τῶν ὁποίων ὁ ὄλεθρος ἦτον ἐπικείμενος, ἡ περίστασις αὕτη ἦτον σωτηριώδης· διότι ἡ ἐπικρεμαμένη εἰς αὐτοὺς δυστυχία ἀνεβλήθη διά τινα ἔτη ἀκόμη. Ὁ μὲν Πεδραρίας δὲν εἶχεν αὐτὸς τὴν τόλμην νὰ ἐπιχειρισθῇ ἐπικίνδυνον ἐκστρατείαν τοιαύτην, πᾶς δὲ ἄξιος καὶ ἱκανὸς τρομάξας τὸ παράδειγμα τοῦ δυστυχοῦς Βαλβία, ἐφοβεῖτο νὰ διακριθῇ δι' ἐνδόξων πράξεων ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀρχηγοῦ τοσοῦτον ζηλοτύπου. Διὰ τοῦτο ἡ ἐκστρατεία διὰ τὴν ὁποίαν τὰ πάντα ἦσαν ἕτοιμα, ἀνεβλήθη, καὶ περιωρίσθησαν οἱ στρατιῶται εἰς τὸ νὰ ληστεύωσι καὶ νὰ δυναστεύωσι μόνον τοὺς Ἀμερικανοὺς ὅσοι κατῴκουν τὸν πορθμὸν τῆς Δαρίας. Ὦ! ἂν τοὐλάχιστον ἐξαλείφετο διὰ παντὸς ἐν ταὐτῷ ἀπὸ τὴν μνήμην τῶν βαρβάρων χριστιανῶν ἐκείνων καὶ πᾶσα ἰδέα περὶ τῶν θησαυρῶν τῆς Περουβίας!

Τὸ νοσῶδες τῆς θέσεως τῆς ἀποικίας Μαριοπόλεως, καὶ ἡ ἐπιθυμία τοῦ Πεδραρίου νὰ δοξασθῇ διά τινος πράξεως, τὸν ἐκίνησαν νὰ ζητήσῃ τὴν ἄδειαν νὰ μετακθίσῃ τὴν πόλιν εἰ ἄλλην θέσιν, πρὸς τὸ δυτικὸν μέρος τοῦ πορθμοῦ παρὰ τὸν νότιον ὠκεανόν· ἡ αἴτησίς του εἰσηκούσθη, καὶ οὕτως ἐκτίσθη πόλις, ἡ ὁποία μετὰ ταῦτα ἐξ αἰτίας τοῦ ἐμπορίου της κατέστη μία τῶν ἀξιολογωτάτων εἰς τὴν Ἀμερικήν.

Ἰωάννης. Βέβαια ἡ Πανάμα!

Πατ. Βέβαια! ἰδέτε την ἐδῶ εἰς τὸν μέγαν Κόλπον ὅστις, φέρει τὸ ἴδιον ὄνομα.

Ἰωάννης. Ἐδῶ βλέπω εἶναι τὸ ὄνομα Πανάμα δίς. Διατί;

Πατ. Εἰς τὸ ἓν μέρος θὰ εὕρῃς μὲ μικρὰ γράμματα τὴν λέξιν *παλαιὰ*, καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ τόπος ὅπου ἔκτισε τὴν πόλιν ὁ Πεδραρίας· ἡ ἄλλη εἶναι ἡ νεωτέρα ὁμώνυμος πόλις.

Πέτρος. Λοιπὸν ὑπάρχουν δύω πόλεις Πανάμαι;

Πατ. Ὄχι· ἐς τὴν παλαιὰν Πανάμαν εἰσέβαλε πρὸ ἑνὸς αἰῶνος κ' ἐπέκεινα Ἄγγλος πειρατὴς *Μοργάνος* καλούμενος, καὶ ὑπ' αὐτοῦ ἐλεηλατήθη καὶ κατεκάη. Ὅταν ἐπρόκειτο ν' ἀνοικοδομηθῇ, ἐκρίθη καταλληλότερον νὰ κτισθῇ εἰς ἄλλην θέσιν, κατὰ τὰς ἐκβολὰς ποταμοῦ τὸν ὁποῖον οἱ Ἱσπανοὶ ὠνόμασαν *Μέγαν Ποταμὸν* (Rio grando), καὶ οὕτω συνέστη ἡ σημερινὴ Πανάμα.

Σᾶς εἶπα ὅτι ἡ πόλις αὕτη ὑπῆρξεν ἐπὶ πολὺν καιρὸν μία τῶν πρωτίστων ἐμπορικῶν πόλεων τῆς Ἀμερικῆς. Ἀλλὰ διατί; Διότι ἦτον τὸ μόνον ἐμπορεῖον ὅλων τῶν πολυτίμων πραγμάτων ὅσα ἐστέλλοντο ἀπὸ τὴν Εὐρώπην εἰς τὴν Ἱσπανικὴν νότιον Ἀμερικὴν, καθὼς καὶ τῶν στελλομένων ἐκεῖθεν εἰς τὴν Εὐρώπην. Οἱ ἔμποροι τῆς Περουβίας καὶ τοῦ Χιλὶ ἔπεμπον τὸ χρυσίον, τοὺς μαργαρίτας, τὸ κάκαον, τὴν κίναν καὶ ἄλλα διάφορα προϊόντα τῆς νοτίου Ἀμερικῆς εἰς τὴν Πανάμαν, ἐκεῖθεν δὲ διὰ ξηρᾶς ἐπὶ τοῦ πορθμοῦ εἰς τὸν *Ὡραῖον Λιμένα* (Porto bello)· ἐδῶ εἰσέπλεον τὰ εὐρωπαϊκὰ πλοῖα φορτωμένα μὲ πραγματείας, αἱ ὁποῖαι μετεφέροντο ὁμοίως διὰ ξηρᾶς εἰς Πανάμαν, κ' ἐκεῖθεν μετεκομίζοντο εἰς Περουβίαν καὶ εἰς Χιλί. Ἡ Πανάμα ἦτον λοιπὸν τότε τὸ μόνον κοινὸν κέντρον τοῦ μεγάλου τούτου ἐμπορίου μεταξὺ Εὐρώπης καὶ τῆς Ἱσπανικῆς νοτίου Ἀμερικῆς, καὶ ἠμπορεῖτε νὰ φαντασθῆτε πόσον μεγάλαι ἐμπορικαὶ ὑποθέσεις ἐνεργοῦντο τότε ἐκεῖ.

Νικόλαος. Καὶ τώρα δὲν εἶναι τὸ ἴδιον;

Πατ. Ὄχι ὅλως διόλου· διότι, ἀφ' ὅτου ἐκυρίευσαν οἱ Ἄγγλοι τὴν Ἰαμαϊκὴν, ἤρχισαν διὰ τοῦ λαθρεμπορίου εἰς τὰ παράλια τῆς στερεᾶς νὰ ζημιοῦν μεγάλως τῶν Ἱσπανῶν τὸ ἐμπόριον.

Ἀνδρέας. Τί ἐστὶ λαθρεμπόριον;

Πατ. Εἰς πολλοὺς τόπους, Ἀνδρέα, ἡ Κυβέρνησις αὐτῶν ἐνέκρινε νὰ ἐμποδίσῃ τὴν εἰσαγωγὴν πραγματειῶν τινων ἐπὶ βαρείᾳ ποινῇ, ἢ διότι δὲν θέλει διόλου νὰ πωλῶνται τοιαῦτα εἴδη εἰς τὴν ἐπικράτειάν της, ἢ διότι θέλει ν' ἀπολαμβάνῃ αὕτη μόνη τὴν ἐκ τῆς εἰσαγωγῆς καὶ πωλήσεώς των ὠφέλειαν. Τὰ τοιαῦτα εἴδη καλοῦνται ἀπηγορευμένα, καὶ ὁ θέλων νὰ εἰσάξῃ αὐτὰ βιάζεται νὰ πράξῃ τοῦτο λαθραίως· διὰ τοῦτο ὁ τοιοῦτος τοῦ ἐμπορεύεσθαι τρόπος ὠνομάσθη λαθρεμπόριον.

Ἄλλοι πάλιν λαθρέμποροι περιπλέουσι τὸ ἀκρωτήριον Κέρας ἢ Ὅρνον—ἠξεύρετε ποῦ κεῖται βεβαίως.

Τινὲς συγχρόνως. Ὢ! ναί! Μάλιστα· ἐκεῖ κάτω, εἰς τὸν *Τόπον τοῦ Πυρὸς* ὑπὸ τὴν Ἀμερικήν!

Πατ. Ὡσαύτως πλέουσι καὶ διὰ τοῦ Μαγελλανικοῦ πορθμοῦ, ὅστις, ὡς ἠξεύρετε, διαιρεῖ τὸν Τόπον τοῦ Πυρὸς ἀπὸ τὴν Ἀμερικήν· ἀναβαίνουν ἔπειτα τὸν νότιον ὠκεανὸν, ἕως ὅτου φθάνουν εἰς μέρος ὅπου ἀποβιβάζουν τὰς πραγματείας των κρυφίως εἰς τὴν ξηρὰν, καὶ ἀνταλλάττουν αὐτὰς μὲ ἄλλας. Καὶ ἔχουν μὲν οἱ Ἱσπανοὶ τινὰ πλοῖα, ἀκταιωροὺς συνήθως καλούμενα καὶ διωρισμένα νὰ περιπλέωσι περὶ τὰς παραλίας, διὰ νὰ συλλαμβάνουν τοὺς λαθρεμπόρους, ἀλλ' αὐτοὶ ἠξεύρουν νὰ προφυλάττωνται τοιουτοτρόπως, ὥστε ὅταν οἱ ἀκταιωροὶ μακρύνωνται, τότε μόνον αὐτοὶ προσορμίζονται. Ἀκόμη δὲ μεγαλητέραν ζημιαν ὑπέφερε τὸ Ἱσπανικὸν ἐμπόριον, διὰ τῆς ἐν *Οὐτρέχτῃ* εἰρήνης, διὰ τῆς ὁποίας ἔπαυσε . . . ποῖος πόλεμος;

Τινές. Ὁ Ἱσπανικὸς περὶ *διαδοχῆς.*

Πατ. Τῷ ὄντι! Διὰ ταύτης τῆς εἰρήνης ἠναγκάσθησαν πρῶτον νὰ ὑποσχεθοῦν οἱ Ἱσπανοὶ εἰς τοὺς Ἄγγλους, ὅτι θ' ἀγοράζωσιν ὅλους τοὺς δούλους παρ' αὐτῶν, ὅσων ἤθελον ἔχει ἀνάγκην εἰς τὴν Περουβίαν, καὶ δεύτερον νὰ τοῖς ἐπιτρέψουν, νὰ πέμπωσιν ἐτησίως ἓν πλοῖον, μεγέθους πεντακοσίων τόννων, φορτωμένον μὲ πραγματείας εἰς πᾶσαν ἐμπορικὴν πανήγυριν, γινομένην εἰς τὴν Ἱσπανικὴν Ἀμερικήν. Ὁ τελευταῖος οὗτος ὅρος ἐφάνη κατ' ἀρχὰς ἀσήμαντος, ἀλλ' οἱ Ἄγγλοι τὸν κατέστησαν σπουδαῖον· διότι ἀντὶ τοῦ συμφωνηθέντος πλοίου πεντακοσίων τόννων, ἔστειλον ὀλίγον κατ'

ὀλίγον μέχρι χιλίων τόνων· καὶ διὰ νὰ γεμίζουν ὅλας τὰς γωνίας τοῦ πλοίου μὲ πραγματείας, τὰς ζωοτροφίας διὰ τοὺς ἐπιβάτας μετεκόμιζον ἐπὶ ἄλλων πλοίων τὰ ὁποῖα συνώδευον τὸ ἐμπορικόν. Ἀλλὰ καὶ αὐτὰ ἀκόμη ἔφερον πραγματείας, αἱ ὁποῖαι ἐπὶ τῆς πανηγύρεως μετεκομίζοντο κρυφίως εἰς τὸ ἐμπορικὸν, καὶ οὕτως ἐφαίνοντο ὡς νὰ ἐκομίσθησαν ὅλαι αἱ πραγματεῖαι ἐπ' αὐτὸ, καὶ ὡς νὰ πωλῶνται ἀπ' αὐτὸ μόνον.

Ταῦτα πάντα, καὶ ἰδίως ἡ τοσοῦτον αὐξήσασα θαλασσοπλοΐα τοῦ νοτίου ὠκεανοῦ, ἐπέφερον μεγάλην ζημίαν εἰς τὸ Ἱσπανικὸν ἐμπόριον τῆς Δαρίας, καὶ ἡ Πανάμα, καὶ ὁ Ὡραῖος Λιμὴν, δὲν εἶναι πλέον λαμπρὰ ἐμπορεῖα ὡς ἄλλοτε.

Γεώργιος. Πάλιν ἄφησεν ὁ πατὴρ τὴν ἱστορίαν του.

Πατ. Ἔχεις δίκαιον, Γεώργιε! Τὴν ἄφησα, καὶ διὰ νὰ τὴν εὕρω πάλιν ἔχω ἀνάγκην καιροῦ. Λοιπὸν αὔριον.

ΔΙΗΓΗΣΙΣ Μ΄.

Πατήρ. Λοιπὸν, παιδία, ἰδοὺ εἶμαι πάλιν ὅπου χθὲς ἤμην ὅταν παρεδρόμησα· ἂν θέλετε, ἂς προχωρήσωμεν κατ' εὐθεῖαν ὁδόν.

Ὅλοι. Ναὶ, ναὶ, πάτερ.

Πατ. Ὁ Πεδραρίας ἀσχολούμενος ἐπί τινα ἔτη εἰς τὴν ἀνέγερσιν τῆς πόλεώς του καὶ εἰς τὴν ὑποδούλωσιν τῶν δυστυχῶν ἀγρίων, ὅσοι κατῴκουν τὸν μακρὸν ἰσθμὸν μεταξὺ τοῦ νοτίου καὶ τοῦ βορείου ὠκεανοῦ, παρημέλησεν ἐντελῶς τὸ σχέδιον τοῦ Βαλβόα περὶ κατακτήσεως τῆς πολυχρύσου Περουβίας, καὶ μόνον κατὰ τὰ 1524, τουτέστι ἓξ ἔτη μετὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐκστρατείας κατὰ τῶν Μεξικανῶν, ἐγένετο πάλιν λόγος περὶ τοῦ σχεδίου τούτου· καὶ ἰδοὺ ἔφθασα κ' ἐγὼ τέλος πάντων εὐτυχῶς εἰς τὸ μέρος ὅθεν ἔπρεπε ν' ἀρχίσῃ ἡ παροῦσα διήγησίς μου.

Ἀλέξανδρος (ζωηρῶς). Τώρα πλέον θὰ μᾶς διηγηθῇς περὶ τοῦ Πιζάρρου;

Πατ. Τώρα περὶ αὐτοῦ!

Ὅλα. Ὼ! ὦ!

Πατ. Ἀλλὰ φεῦ! Τέκνα μου . . . πρέπει νὰ σᾶς τὸ προειπῶ, διὰ νὰ μὴ ψευσθῆτε εἰς τὰς ἐλπίδας σας· ὁ ἥρως μας οὗτος δὲν εἶναι τοιοῦτος, ὥστε νὰ τὸν ἀγαπήσητε.

Ὅλοι. Ὼ!

Πατ. Ἀληθῶς θέλει σᾶς ἐκπλήξει πολλάκις διὰ τῆς σπανίας ἐπιμονῆς του, διὰ τῆς ἀκαταβλήτου ὑπομονῆς του εἰς τὰ δεινὰ, καὶ διὰ τῆς λεοντίου καὶ ἀκαταμαχήτου ἀνδρείας του· ἀλλὰ τὶ ὠφελοῦν τὰ λαμπρὰ ταῦτα προτερήματα, ὅταν δὲν συνοδεύωνται καὶ ἀπὸ εὐθύτητα, καθαρὰν καρδίας ἀγαθότητα, καὶ φιλανθρωπίαν ἐνεργητικήν; Τὶ εἶναι ἄλλο, εἰμὴ μάχαιρα εἰς χεῖρα ἐμμανοῦς, ὅστις ἀντὶ νὰ τὴν μεταχειρίζεται διὰ νὰ διανέμῃ τὸν

ἄρτον εἰς τοὺς πεινῶντας, πληγώνει μᾶλλον δι' αὐτῆς ἑαυτὸν καὶ τοὺς ἄλλους; Ἀλλ' ὅμως διὰ νὰ πεισθῆτε ἐνδομύχως περὶ τῆς ἀληθείας ταύτης, καὶ διὰ νὰ μάθητε αὐτηκόως ἐκ τῆς τρομερᾶς ταύτης ἱστορίας, ὅτι χωρὶς εὐθύτητος καὶ ἀγαθότητος τῆς καρδίας οὔτε τὰ λαμπρότερα προτερήματα δύνανται νὰ μᾶς καταστήσουν ἀγαπητοὺς εἰς τοὺς συναδελφούς μας, διὰ τοῦτο σᾶς ἐκθέτω μίαν τῶν τρομερωτάτων εἰκόνων, ἀφ' ὅσας δήποτε ἡ ἱστορία μᾶς παριστᾷ, εἰκόνα κεχαραγμένην μὲ αἷμα καὶ δάκρυα. Θέλει μὲν τρέμει ἡ χεὶρ μου ὁσάκις βιάζωμαι ν' ἀνασύρω τὸ παραπέτασμα ἐνώπιον σκηνῶν τρομερῶν· ἀλλ' οὐχ ἧττον πεποιθότως θέλω τὸ ἀνασύρει, διότι πεποιθότως τολμῶ νὰ ἐλπίσω, ὅτι ὁσάκις ἀκούητε τοιαύτην τινὰ σκηνὴν, θέλετε ἀνανεοῖ τὴν ἀπόφασιν τοῦ νὰ μὴ πλανηθῆτε ποτὲ ἀπὸ φιλοδοξίαν ἢ φιλαργυρίαν εἰς πράξεις τὰς ὁποίας τὸ συνειδός σας ἀποδοκιμάζει, ἀλλ' εἰς ὅλα τὰ ἔργα σας νὰ ὁδηγῆσθε πάντοτε ἀπὸ νοῦν πεφωτισμένον καὶ εὐμενῆ καὶ ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τῆς φιλανθρώπου θρησκείας. Ταῦτα ἐλπίζων, προχωρῶ εἰς τὸν λόγον μου.

Μεταξὺ τῶν κατοικησάντων τὴν Πανάμαν μετὰ τοῦ Πεδραρίου ὑπῆρχον τρεῖς ἐξοχοι ἄνδρες, εἰς τοὺς ὁποίους θέλομεν προσηλώσει εἰς τὸ ἑξῆς ὅλην τὴν προσοχήν μας. Ὁ μὲν ὠνομάζετο Φραγκίσκος Πιζάρρος, ὁ δὲ Διέγος δὲ Ἀλμάγρος, καὶ ὁ τρίτος Φερδινάνδος δὲ Λούκης. Περὶ τοῦ πρώτου ἠκούσαμεν ἤδη τινὰ, περὶ δὲ τοῦ τρίτου πρέπει νὰ ἠξεύρωμεν ὅτι ἦτον ἱερεὺς, κερδίσας εἰς τὴν Μαριόπολιν, δὲν ἠξεύρω μὲ ποῖα τεχνάσματα, μέγιστον πλοῦτον.

Ὁ Πιζάρρος ἦτον νόθος υἱὸς εὐγενοῦς Ἱσπανοῦ καὶ ἀχρείας τινὸς γυναικός. Ὁ ἀγενὴς πατήρ του δὲν ἐφρόντισε παντάπασι διὰ τὴν ἀνατροφήν του, ἡ δὲ ἀναίσχυντος μήτηρ του, μὴ λαβοῦσα ποτὲ ἀγωγὴν ἡ ἰδία, δὲν ἐδύνατο νὰ δώσῃ οὐδ' εἰς τὸν υἱόν της, ὅστις διὰ τοῦτο ηὔξησεν ὡς ἄγριον ἀπεριποίητον καὶ ἀτημέλητον φυτὸν, χωρὶς παιδίας, καὶ χωρὶς χειραγωγίας πρὸς τὸ ἀγαθόν. Ἐπὶ τῆς παιδικῆς καὶ τῆς νεανικῆς ἡλικίας του ἔβοσκε χοίρους, ὥστε δὲν εἶναι διόλου παράδοξον ἂν ἡ καρδία του

δὲν μετεῖχε ποσῶς τῶν εὐγενῶν αἰσθημάτων τῆς εὐσπλαγχνίας καὶ φιλανθρωπίας, τὰ ὁποῖα ἐπιμελὴς καλλιέργεια μόνον ἐμφυτεύει εἰς τὰς καρδίας ἐπὶ τῆς πρώτης μας ἡλικίας.

Ἀλλ' ἐν τούτοις ἐκινεῖτό τι ἐντός του προτρέπον αὐτὸν νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν εὐτελῆ τοῦτον βίον, καὶ ν' ἀποβλέψῃ εἰς ἀνώτερα, μ' ὅλον ὅτι δὲν ἤξευρεν οὔτε ν' ἀναγινώσκῃ, οὔτε νὰ γράφῃ. Ὅθεν ἀφίνων ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν τοὺς χοίρους του, γίνεται στρατιώτης. Ἀλλὰ καὶ εἰς τοῦτον τὸν τρόπον τοῦ βίου ἐστενοχωρεῖτο τὸ φιλόδοξον καὶ ἀνήσυχον πνεῦμά του, καὶ ἤθελε μεγαλητέραν ἐνέργειαν καὶ πλατύτερον στάδιον· διὸ μόλις ὑπηρετήσας ἔτη τινὰ, ἔστρεψεν, ὡς ὅλοι τοῦ καιροῦ του οἱ πολυπράγμονες, τοὺς ὀφθαλμούς του πρὸς τὸ μέγα θέατρον τοῦ νέου κόσμου, καὶ δὲν ἡσύχασε πρὶν ἢ μετέβη ἐκεῖ.

Εὑρισκόμενος ἀκόμη ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Βαλβόα, τοσοῦτον διεκρίθη εἰς πᾶσαν κινδυνώδη περίστασιν, ὥστε μ' ὅλην του τὴν ἀμάθειαν, ἐκρίθη ἄξιος νὰ λάβῃ στρατηγοῦ θέσιν. Τὸ ῥωμαλαόν του σῶμα ὑπέρεχεν εἰς βαθμὸν ἀπίστευτον πᾶσαν ταλαιπωρίαν· ἡ ἀπτόητος καρδία του δὲν ἐγνώριζε φόβον· εἰς τοὺς κινδύνους ἦτον ὁ πρῶτος. Ἐνέτεινε δ' ὅλας τὰς ψυχικὰς δυνάμεις διὰ ν' ἀναπληρώσῃ τὴν ἔλλειψιν τῆς παιδείας διὰ τῆς προσοχῆς καὶ τῆς σκέψεως. Ἐννοήσας δὲ ὅτι τὸ μόνον δυνάμενον νὰ τὸν ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὴν εὐτέλειαν τῆς γεννήσεώς του ἦτον ὁ νοῦς, ἡ τόλμη καὶ ἡ ἐπιμονὴ περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν χρεῶν του, προσεπάθησεν εἰς πᾶσαν περίστασιν νὰ διακριθῇ διὰ τῶν μέσων τούτων, καὶ ἐπέτυχεν. Ὁ χοιροβοσκὸς ἔγινεν ἀνὴρ ὅστις ἐφαίνετο γεννημένος διὰ νὰ ἄρχῃ ἐπὶ τῶν ἄλλων καὶ νὰ κατέχῃ μίαν τῶν ἀνωτέρων θέσεων μεταξὺ τῶν συγχρόνων του.

Ὁ Ἀλμάγρος ἐγεννήθη καὶ ἀνετράφη σχεδὸν καθὼς ὁ Πιζάρρος· διότι ὁ μὲν ἦτον αἰσχροβίου γυναικὸς τέκνον, ὁ δὲ παιδίον ἔκθετον, ἐκ τῶν δυστυχῶν δηλαδὴ ἐκείνων παιδίων, τὰ ὁποῖα ἅμα γεννηθέντα, ῥίπτονται που ἀπὸ γονεῖς ἢ παρὰ φύσιν ἀφιλοστόργους ἢ παντελῶς πένητας καὶ στερουμένους τῶν τρόπων τοῦ νὰ τὰ θρέψωσι, διὰ νὰ εὑρεθῶσι καὶ ἀνατραφῶσιν

ὑπὸ ἄλλων εὐσπλάγχνων ἀνθρώπων. Καὶ αὐτὸς ὁμοίως ἔγινε στρατιώτης, καὶ αὐτὸς ἠσθάνθη ροπὴν πρὸς ἀνώτερα, καὶ αὐτὸς διὰ νὰ διακριθῇ ἦλθεν ὁμοίως εἰς τὴν Ἀμερικήν.

Ὡμοίαζεν ἀκόμη τὸν Πιζάρρον κατὰ τὴν ῥώμην τοῦ σώματός καὶ τῆς ψυχῆς, κατὰ τὴν τόλμην τὴν εὐγάθειαν καὶ τὴν ἀκάματον δραστηριότητα· ἀλλ' ἦτον πολὺ ἀνώτερος αὐτοῦ κατὰ τῆς ψυχῆς τὴν εὐγένειαν, τὴν εὐθύτητα καὶ τὴν εἰλικρίνειαν. Αἱ καλαὶ αὐταὶ ἀρεταὶ ἦσαν κατὰ δυστυχίαν ξέναι εἰς τὸν Πιζάρρον, τοῦ ὁποίου ἡ μὲν περίσκεψις κατήντα πανουργία πολλάκις, ἡ δ' ἀνωτέρα του σύνεσις μετέπιπτεν ὄχι σπανίως εἰς ὑπόκρισιν καὶ εἰς δόλον.

Περὶ τοῦ ἱερέως *Λοΐκου* προκρίνω νὰ μὴ σᾶς ὁμιλήσω, ἐκτὸς μόνον ὅπου δὲν θέλει μὲ εἶναι δυνατὸν νὰ τὸ ἀποφύγω διότι τὶς νὰ ἰδῇ τὸν ἀπόστολον τῆς εἰρήνης, τὸν κληθέντα νὰ κηρύττῃ τὴν ἡπίαν διδασκαλίαν τοῦ φιλανθρώπου Ἰησοῦ, ἀνάπτοντα διὰ πλεονεξίαν καὶ φιλόδοξον λύσσαν τὴν δᾴδα τοῦ πολέμου καὶ πυρπολοῦντα ἓν ὁλόκληρον δυστυχὲς μέρος τοῦ κόσμου, καὶ δικαίως νὰ μὴν ἀγανακτήσῃ, καὶ βδελυττόμενος νὰ μὴν ἀποστρέψῃ τὰ βλέμματά του; Ὢ τῆς ἀνεξαλείπτου αἰσχύνης! Ἡ τῶν τεθλιμμένων παρήγορος, ἡ τοὺς ταλαιπωρουμένους στηρίζουσα, ἡ θρησκεία νὰ ἔχῃ μεταξὺ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν κηρύκων της τοιαῦτα ἐκτρώματα, τοιούτους παρὰ φύσιν ἀνθρώπους!

Ἰδοὺ ποία ἦτον ἡ φοβερὰ τριανδρία ἥτις προέκυψεν ἀπὸ τὸν βόρβορον πρὸς ὄλεθρον τῶν δυστυχῶν Περουβίων. Οὗτοι συνεφώνησαν μεταξύ των νὰ καταθέσῃ ἕκαστος ὅλην του τὴν περιουσίαν διὰ τὸν προκείμενον ὁπλισμόν. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Πιζάρρος δὲν εἶχε νὰ συνεισφέρῃ ὅσα οἱ ἄλλοι, ἐπιφορτίσθη τὸ δυσχερέστερον καὶ κινδυνωδέστερον μέρος τοῦ ἔργου, νὰ ὁδηγήσῃ δηλαδὴ αὐτοπροσώπως τὴν μικρὰν στρατιωτικὴν δύναμιν ἥτις ἐμελλε νὰ ἐκστρατεύσῃ πρὸς ἀνακάλυψιν καὶ ἀνατροπὴν τοῦ βασιλείου τῶν Περουβίων. Ὁ Ἀλμάγρος ἀφ' ἑτέρου ὑπεσχέθη νὰ τῷ φέρῃ ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν βοήθειαν, ζωοτροφίας καὶ πολεμεφόδια. Ὁ δὲ ἀποτρόπαιος ἱερεύς, ὅλας τὰς μαστρωπικὰς πανουργίας γνωρίζων, ἐνεκρίθη νὰ μείνῃ εἰς τὴν Πανάμαν διὰ νὰ κολακεύῃ τὸν

τοπάρχην καὶ νὰ φροντίζῃ καὶ περὶ ὅλων τῶν λοιπῶν ἀναγκῶν τοῦ λῃστρικοῦ των δεσμοῦ.

Ἅμα ἐδόθη τοῦ τοπάρχου ἡ ἄδεια, τὸ κάθαρμα τῶν ἱερέων προέβη εἰς πρᾶξιν τὴν ὁποίαν ἠθέλετε καταγελάσει ὡς ἄτοπον, ἐὰν δὲν ἦτον μᾶλλον βδελυρὰ παρὰ ἄτοπος. Ἐλθὼν μετὰ τῶν συντρόφων του εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἐλειτούργησεν ἐπισήμως κατὰ τὸ καθολικὸν δόγμα, καὶ θλάσας τὸν ἄρτον τὸν ὁποῖον μεταχειρίζονται οἱ καθολικοὶ ἀντὶ τῆς μεταλήψεως, ἐμέρισεν αὐτὸν εἰς τρία, ἐκράτησεν ἓν μέρος δι' ἑαυτὸν, καὶ ἔδωκε τὰ ἄλλα δύω εἰς ἕκαστον τῶν συνεταίρων του, συνδέων (ὡς λέγει σεβάσμιός τις συγγραφεὺς) ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως τῆς εἰρήνης τὸν εἰς ἁρπαγὴν καὶ σφαγὴν μόνον ἀφορῶντα δεσμόν των.

Τὶς δὲν φρίττει βλέπων τὴν θρησκείαν, ἥτις ἔπρεπε νὰ εἶναι βάσις τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς εὐτυχίας τῶν ἀνθρώπων, ἐξευτελιζομένην πολλάκις εἰς ὄργανον κακίας καὶ ἀπανθρωπίας ἀπὸ ὑποκριτὰς καὶ τυχοδιώκτας;

Ἡ λαμπρὰ παρασκευὴ ὅλη διὰ τῆς ὁποίας ἐμελέτων ν' ἀνατρέψουν τὸ μεγαλήτερον βασίλειον τοῦ νέου κόσμου συνίστατο εἰς ἓν καὶ μόνον πλοῖον, φέρον μόνον ἑκατὸν δώδεκα ἐπιβάτας. Μὲ τὴν ἀθλίαν ταύτην στρατιωτικὴν δύναμιν ἤγειρεν ὁ Πιζάρρος τὴν ἄγκυραν κατὰ τὴν δεκάτην τετάρτην Νοεμβρίου 1505 ἀπὸ τὸν κόλπον τῆς Πανάμας καὶ διεθύνθη πρὸς μεσημβρίαν.

Εἰς τὸ ἑξῆς, παιδία, μᾶς εἶναι ἀναγκαῖος ὁ Γεωγραφικὸς πίναξ τῆς μεσημβρινῆς Ἀμερικῆς· διὰ τοῦτο ἰδοὺ σᾶς τὸν ἐκάρφωσα εἰς τὸν τοῖχον. Ἄρχεται, καθὼς βλέπετε, ἀπὸ τὸν ἰσθμὸν τῆς Δαρίας, καὶ ἐκτείνεται κάτω ἕως εἰς τὴν γῆν τοῦ πυρὸς, εἰς τὸ μεσημβρινὸν πέρας τῆς Ἀμερικῆς. Ὁ πλησιέστερος τόπος πρὸς τὴν Δαρίαν εἶναι, καθὼς εὑρίσκετε, καὶ καθὼς ἠμπορεῖτε νὰ τὸν ἰδῆτε πάλιν ἐδῶ, ἡ — — —

Νικόλαος. Ἡ Στερεὰ Γῆ, ἡ Τέρρα Φίρμα.

Πατ. Ἡ Τιέρρα Φίρμα, καθὼς προφέρουν οἱ Ἱσπανοί. Ἔπειτα ἔπεται.....

Ἀλέξανδρος. Ἡ Περουβία.

Πατ. Ἔπειτα....

Ὅλοι. Τὸ Χιλί! ἔπειτα ἡ Μαγελλανία.

Ἰωάννης. Διαχωριζομένη διὰ τοῦ Μαγελλανικοῦ πορθμοῦ ἀπὸ τὴν Γῆν τοῦ Πυρός, ἡ Τιέρρα δελ Φουέγο.

Χαράλαμπος. Διατὶ ὀνομάζεται Γῆ τοῦ Πυρός;

Πατ. Διότι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι τὴν ἀνεκάλυψαν εἶδον εἰς αὐτὴν πυρίπνοα ὄρη.

Ἀριστείδης. Καὶ δὲν ὑπάρχουν πλέον αὐτά;

Πατ. Τὰ ὄρη ὑπάρχουν βέβαια πάντοτε, ἀλλὰ φαίνεται δὲν πνέουν πλέον πῦρ καθὼς ἄλλοτε· διότι οἱ ἐσχάτως τὰ μέρη ἐκεῖνα ἐπισκεφθέντες θαλασσοπόροι δὲν ἀναφέρουν τίποτε περὶ αὐτῶν, καθόσον ἠξεύρω. Δυστυχῶς διὰ τοὺς τολμητίας μας ἡ ποιότης τοῦ κλίματος τῆς μεσημβρινῆς Ἀμερικῆς ἦτον τότε ἀκόμη τόσον ὀλίγον γνωστὴ, ὥστε ἤρχισαν τὸν πλοῦν των εἰς τὸν πλέον ἀναρμόδιον καιρόν.

Ἰωάννης. Πῶς τοῦτο;

Πατ. Διότι ἐκίνησαν καθ' ὃν καιρὸν οἱ περιοδικοὶ ἄνεμοι ἔπνεον ἀπὸ τὸ μέρος πρὸς ὃ διευθύνοντο.

Ἰωάννης. Ἐνόμιζα, πάτερ, ὅτι μεταξὺ τῶν τροπικῶν πνέει πάντοτε ὁ αὐτὸς ἄ ερος, ὁ καλούμενος ἐτησίας· καὶ τὸ μέρος ἐκεῖνο κεῖται μεταξὺ τῶν τροπικῶν.

Πατ. Ἀληθέστατα! Ἀλλὰ πρέπει νὰ ἠξεύρῃς, Ἰωάννη, ὅτι οἱ συνεχεῖς αὐτοὶ ἄνεμοι πνέουν μόνον εἰς τὸ μέσον τοῦ μεγάλου Ὠκεανοῦ, ὄχι δὲ καὶ εἰς τὰς παραλίας τῆς στερεᾶς. Ἐὰν θέλητε, τέκνα μου, νὰ προσηλώσητε ὀλίγον τὴν προσοχήν σας, θέλω σᾶς περιγράψει λεπτομερέστερον τοὺς διαφόρους ἀνέμους οἵτινες περιπνέουν τὸ ἡμισφαίριόν μας.

Οἱ πλεῖστοι. Ὦ! ναὶ, ναὶ, πάτερ.

Πέτρος. Πρὸ πάντων ἐγὼ θὰ χαρῶ, διότι ἀκόμη δὲν καλοηξεύρω τὶ εἶναι ἐτησίας, τὶ περιοδικὸς, καὶ τὶ, πᾶς ἄλλος ἄνεμος, περὶ τῶν ὁποίων ἀκούω νὰ γίνεται πάντοτε λόγος.

Πατ. Προσέξατε λοιπὸν, καὶ ἐλπίζω ὅτι θὰ τὸ ἐ νοήσητε. Μεταξὺ τῶν τροπικῶν καί τινας μοίρας ἀκόμη πρὸς βορρᾶν καὶ νότον, πνέει εἰς τὸν μέγαν ὠκεανὸν δι' ὅλου τοῦ ἔτους χωρὶς διακοπῆς ὁ αὐτὸς πάντοτε ἄνεμος. Καὶ ὅπου μὲν ὁ ἥλιος ἵστα-

ται κατὰ κάθετον ἐπὶ τὴν γῆν, ἐκεῖ ὁ ἄνεμος οὗτος εἶναι ἐντελῶς ἀνατολικός· ὀλίγον δὲ πρὸς βαῤῥᾶν, κατὰ τὸν τροπικὸν τοῦ Καρκίνου, γίνεται ἀνατολικοβόρειος, καὶ κατωτέρω πρὸς μεσημβρίαν, κατὰ τὸν τροπικὸν τοῦ Αἰγοκαίρου, ἀνατολικονότιος. Οὗτος εἶναι ὁ καλούμενος *ἐτησίας ἄνεμος*, ὅστις ὅμως, ὡς εἶπον, πνέει μόνον εἰς τὸ μέσον τοῦ μεγάλου Ὠκεανοῦ, παύει δὲ ἕως ἑκατὸν, καὶ εἰς ἄλλα μέρη ἕως εἰς τριάκοντα μίλια μακρὰν τῶν παραλίων τῆς στερεᾶς.

Ἰωάννης. Τώρα ἐννοῶ διατὶ διαιροῦνται αἱ μικραὶ Ἀντίλλαι νῆσοι εἰς *προσηνέμους* καὶ εἰς *ἐπηνέμους*.

Πατ. Λέγε, νὰ ἰδῶμεν.

Ἰωάννης. Προσήνεμοι, πιστεύω, ὀνομάζονται, διότι ὁ ἐτησίας πνέει ἕως εἰς αὐτάς· καὶ ἐπήνεμοι αἱ πλησιέστεραι εἰς τὴν γῆν, διότι ὁ ἄνεμος παύει πρὶν φθάσῃ ἕως εἰς αὐτάς.

Πατ. Ἀκούετε, σεῖς οἱ λοιποί; Προτέξατε εἰς τοῦτο, διότι ἴσως δὲν θὰ συμπέσῃ νὰ γίνῃ πάλιν περὶ τούτου λόγος.

Πέτρος. Ἀλλὰ τὶς εἶναι ἄρα ἡ αἰτία τῶν ἐτησίων ἀνέμων;

Πατ. Καὶ αὐτὴν ἐλπίζω νὰ σᾶς τὴν ἐξηγήσω καταληπτῶς! Τὶ ἀκολουθεῖ ὅταν ἀνοίγητε ἐν καιρῷ χειμῶνος τὴν θύραν ἢ τὸ παράθυρον θερμοῦ θαλάμου;

Πέτρος. Ὁρμᾷ διὰ μιᾶς πολὺς ψυχρὸς ἀὴρ εἰς αὐτόν.

Πατ. Καὶ πόθεν ἄραγε τοῦτο;

Ἰωάννης. Ὦ! ὁ πατὴρ μᾶς τὸ ἐξήγησεν ἄλλοτε. Τοῦτο προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι ὁ θερμὸς ἀὴρ τοῦ κοιτῶνος εἶναι πολὺ ἀραιότερος, ὅθεν καὶ πολὺ λεπτότερος κ' ἐλαφρότερος ἀπὸ τὸν ἐκτὸς τοῦ κοιτῶνος ψυχρὸν, διὰ τοῦτο δὲν δύναται ὁ θερμὸς ν' ἀντισταθῇ εἰς ἐκεῖνο, καὶ ἐπομένως ὁ ψυχρὸς εἰσέρχεται μὲ ὁρμὴν, ὡς ἀνοιχθῇ ἡ θύρα.

Πατ. Βέβαια! λοιπὸν ἰδοὺ, παιδία, τὸ αὐτὸ συμβαίνει καθ' ἑκάστην καὶ μεταξὺ τῶν δύω τροπικῶν κύκλων. Εἰς τὸ μέρος τοῦτο ἵσταται ὁ ἥλιος, ἄλλοτε μὲν ἐντελῶς, ἄλλοτε δὲ σχεδὸν κατὰ κάθετον. Διὰ τοῦτο ὁ ἀὴρ μεταξὺ των τροπικῶν πρέπει νὰ θερμαίνηται πολὺ περισσότερον παρὰ πᾶς ἄλλος ἀὴρ ἐκτὸς αὐτῶν ἐπὶ τὸν ὁποῖον αἱ ἡλιακαὶ ἀκτῖνες πίπτουν πλαγίως. Ἀλλ'

ὅσον περισσότερον θερμαίνεται ὁ ἀὴρ οὗτος, τόσον μᾶλλον λεπτύνεται καὶ γίνεται ἐπομένως καὶ ἐλαφρότερος. Ὡς λοιπὸν τοῦτο συμβῇ, εἰσχωρεῖ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἀκατασχέτως ὁ παρακείμενος πυκνότερος καὶ βαρύτερος ἀὴρ, διὰ νὰ φέρῃ πάλιν τὴν διακοπεῖσαν ἰσορροπίαν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἥλιος κινεῖται, ἢ φαίνεται ὅτι κινεῖται ἀπὸ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς, ὁ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν γειτνιάζων ἀὴρ εἶν' ἐπόμενον νὰ εἰσορμᾷ κατὰ διπλῆν πλαγίαν διεύθυνσιν. Ὁ πνέων δηλαδὴ ἐκ τῆς ἄρκτου διευθύνεται πρὸς μεσημβρίαν, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ πρὸς δυσμὰς, κατόπιν τοῦ ἡλίου, πρὸς τὸ θερμότερον τῆς ἀτμοσφαίρας μέρος, καὶ καταντᾷ ἐπομένως ἀνατολικοβόρειος. Ὁ δὲ πνέων ἐκ μεσημβρίας, διευθύνεται πρὸς ἄρκτον, ἀλλὰ πάλιν συγχρόνως καὶ πρὸς δυσμὰς, καὶ καταντᾷ ἐπομένως ἀνατολικονότιος. Εἰς τὸ μέρος λοιπὸν ὅπου ἀπαντῶνται οἱ δύω οὗτοι πρὸς ἀλλήλους ἀντικείμενοι ἄνεμοι, καὶ ὁ εἷς διακόπτει τοῦ ἄλλου τὴν πνοὴν, πρέπει ἐξ ἀμφοτέρων νὰ συντεθῇ ἐντελὴς ἀνατολικὸς ἄνεμος, ὡς δύνασθε νὰ τὸ ἐννοήσετε εὐκολώτερον, παρατηροῦντες τὸ σχέδιον τοῦτο (*) ὅπου προϋπέθεσα τὸν καιρὸν τῆς ἰσημερίας, καθ' ὃν ὁ ἥλιος ἵσταται κατ' εὐθεῖαν ἐπὶ τὸν ἰσημερινόν.

Χριστος. Ἀλλὰ διατὶ παύει ὁ ἐτησίας ἄνεμος πλησίον εἰς τὴν ξηράν;

Πατ. Εἰπέ μοι πρῶτον, διατὶ μερικῶν ῥυάκων τὸ ὕδωρ μένει τὸ θέρος ἀκίνητον, ὡς νὰ λιμνάζῃ;

Χριστος. διότι τότε κλείουν τοὺς καταῤῥάκτας, διὰ νὰ συναχθῇ τὸ ὕδωρ διὰ τοὺς μύλους.

Πατ. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον παύει καὶ ὁ ἐτησίας ἄνεμος ὅταν ῥθάτῃ εἰς τὴν στερεάν· διότι τὰ ὑψηλὰ ὄρη αὐτῆς εἶναι οἱ καταῤῥάκται οἱ ὁποῖοι κλείουν τὸν ῥοῦν του. Ἐξ αἰτίας δὲ αὐτῶν ἐμποδίζεται ὄχι μόνον πλησίον τῆς γῆς, ἀλλὰ καὶ εἰς ἱκανὸν διάστημα ἐντὸς εἰς τὴν θάλασσαν, καθὼς καὶ τῶν ῥυάκων τὸ

(*) Ἴδ. τὸ σχέδιον Α εἰς τὸ τέλος τοῦ τόμου.

ὕδωρ, ὅταν κλεισθῇ ὁ καταῤῥάκτης δὲν μένει ἀκίνητον μόνον πλησίον αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ πολὺ ὑψηλότερα.

Ἀλλ' ἐκτὸς τούτων τῶν ἐτησίων ἀνέμων, οἱ ὁποῖοι καλοῦνται συνήθως καὶ *σταθεροὶ* ἄνεμοι, καὶ τοὺς ὁποίους κατὰ μέρος παράγει καὶ ἡ ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς ἡμερούσιος τῆς γῆς κίνησις, ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι πνέοντες εἴς τινα μέρη, κατά τινας μόνον ὡρισμένους καιροὺς τοῦ ἔτους, καὶ ὀνομαζόμενοι περιοδικοὶ ἄνεμοι· (*) οἱ κυριότεροι μεταξὺ αὐτῶν εἶναι οἱ καλούμενοι *διαλείποντες* (Γαλλιστὶ, μουσών· Ἀγγλιστὶ, Μωνσούνς.)

Νικόλαος. Ὁποῖοι εἶναι αὐτοί;

Πατ. Αὐτοὶ πνέουν ἐπί τινας μῆνας ἀδιακόπως πρὸς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν· ἔπειτα παύουν ἐπ' ὀλίγον ὡς νὰ ἑτοιμάζωνται νὰ στρέψουν τ' ἄρμενά των πρὸς τὴν ἐναντίαν διεύθυνσιν, καὶ μετὰ ταῦτα διὰ μιᾶς ἀρχίζουν νὰ πνέουν ἀπὸ τὸ ἀπέναντι σημεῖον τοῦ ὁρίζοντος. Τοιοῦτοι διαλείποντες ἄνεμοι πνέουν συνεχῶς εἰς τὰ παράλια τῆς Κίνας, καὶ εἰς πολλὰ μέρη μεταξὺ τῶν νήσων τῶν ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν. Πολλάκις δὲν μεταπηδοῦν ἡσύχως, ἀλλὰ μὲ σφοδρὰς τρικυμίας καὶ καταιγίδας. Ἀλλ' οἱ θαλασσοπόροι ἐσημείωσαν τὰ μέρη ὅπου τοῦτο συμβαίνει συνήθως, καὶ προφυλάττονται.

Ἄλλου εἴδους περιοδικοὶ ἄνεμοι εἶναι οἱ πνέοντες τακτικῶς κατά τινας ὥρας τῆς ἡμέρας· τοιοῦτοι παρατηροῦνται παραδείγματος χάριν εἰς τὰ παραθαλάσσια τοῦ Μεξικοῦ καὶ τοῦ Γόγκου, εἰς τὴν Ἀφρικὴν, ὅπου τὴν μὲν ἡμέραν πνέει ἀδιακόπως ἀπὸ τὴν θάλασσαν πρὸς τὴν ξηρὰν δυτικὸς, τὴν δὲ νύκτα ἀνατολικὸς ἄνεμος ἀπὸ τὴν ξηρὰν πρὸς τὴν θάλασσαν. Εἰς τὴν νῆσον τοῦ ἁγίου Δομηνίκου ἐγείρεται πάντοτε τὸ πρωῒ μεταξὺ τῶν ὀκτὼ καὶ ἐννέα ἀνατολικὸς πελάγιος ἄνεμος, καὶ πρὸς τὸ ἑσπέρας στρέφεται πάντοτε πρὸς δυσμὰς καὶ πνέει ἀπὸ τὴν ξηρὰν, ἀνατέλοντος δὲ καὶ δύοντος τοῦ ἡλίου καθ' ἑκάστην εἶναι νηνεμία. Τοιοῦτος τέλος εἶναι καὶ ὁ παρ' ἡμῖν *ἐμβάτης*, ὅστις

(*) Πολλάκις συμπεριλαμβάνονται καὶ οὗτοι ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν ἐτησίων.

ἐγείρεται ἰδίως τὸ θέρος μετὰ μεσημβρίαν καὶ πνέει ἀπὸ τὸ πέλαγος.

Οἱ λοιποὶ ἐπὶ τὴν γῆν πνέοντες ἄνεμοι εἶναι οἱ συνήθεις *μεταβλητοὶ* καλούμενοι ἄνεμοι, πνέοντες ἄλλοτε ἀλλοθεν, καὶ ὄντες πότε μὲν θερμοὶ, πότε δὲ ψυχροὶ, πότε ὑγροὶ, καὶ πότε πάλιν ξηροί. Αἱ αἰτίαι τῆς πνοῆς τῶν τοιούτων ἀνέμων εἶναι ἀναμφιβόλως τόσον πολυσύνθετοι καὶ ἀσταθεῖς, ὥστε δὲν δύνανται νὰ ὑπαχθῶσιν ὑπὸ γενικὸν κανόνα· τοὐλάχιστον μέχρι τοῦδε κάνεὶς δὲν κατώρθωσε τοῦτο.

Μὴ λυπηθῆτε, παιδία, ὅτι τόσον ἐνδιέτριψα εἰς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο. Ἐγνωρίσατε τὴν φυσικὴν ποιότητα τῆς παρούσης ἡμῶν πατρίδος, τῆς γῆς, ὀλίγον καλήτερα, καὶ δὲν ἠξεύρω τῇ ἀληθείᾳ τι ἄλλο μετὰ τὴν γνῶσιν τοῦ Θεοῦ, ἡμῶν αὐτῶν, καὶ τῶν πλησίον μας, εἶναι ὠφελιμώτερον δι' ἡμᾶς.

Τώρα δύνασθε νὰ κρίνητε πόσον ἐπίπονος κ' ἐπικίνδυνος πρέπει νὰ ἦτον ἡ θαλασσοπλοΐα πρὶν μακρὰ πέρα διδάξῃ τὴν διεύθυνσιν τῶν ἀνέμων κατὰ τοὺς διαφόρου καιροὺς καὶ κατὰ τὰ διάφορα μέρη τοῦ κόσμου· καὶ τώρα ἐννοεῖτε καλήτερα ὅτι, ὡς σᾶς ἔλεγον, ὁ Πιζάρρος μὴ ἔχων τὴν τοιαύτην πεῖραν, ἐκίνησεν εἰς τὸν ἀναρμοδιώτατον καιρὸν, διότι διευθύνετο πρὸς μεσημβρίαν, καθ' ὃν εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη πνέουν οἱ περιοδικοὶ ἄνεμοι ἀπὸ μεσημβρίας πρὸς ἄρκτον.

Αὔριον θὰ σᾶς διηγηθῶ πῶς ἀπέβη ὁ πλοῦς τοῦ Πιζάρρου.

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΜΑ.

—

Πατήρ. Ὅ,τι μᾶς συνέβη χθὲς εἰς τὴν διήγησίν μας, νὰ μὴ προχωρήσωμεν οὔτε βῆμα ἐξ αἰτίας τῶν ἀνέμων, τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ εἰς τὸν Πιζάρρον. Ἀφ' οὗ ἑβδομήκοντα ὁλοκλήρους ἡμέρας ἀντεπάλαισε πρὸς δυσχερίας καὶ πρὸς κινδύνους, πρὸς ἐναντίους ἀνέμους καὶ κύματα, δὲν προέβη ἐπέκεινα τῶν νήσων τῶν Μαργαρίτων, τὰς ὁποίας βλέπετε κειμένας ἐδῶ εἰς τὸ μέσον τοῦ κόλπου τῆς Πανάμας, διάστημα πρὸς διάπλευσιν τοῦ ὁποίου δὲν ἀπαιτοῦνται σήμερον οὔτε ἑβδομήκοντα ὧραι. Προσωρμίσθη εἰς διάφορα μέρη τῆς παραλίας, ἀλλ' ὅσα εἶδε καὶ ἤκουσεν εἰς αὐτὰ ἦσαν τόσον τρομερά, ὥστε Πιζάρρου εὐστάθεια μόνον ἐδύνατο νὰ μείνῃ ἀτάραχος καὶ νὰ ἐπιμείνῃ εἰς τοιοῦτον σκοπόν. Ἐδῶ εὗρισκε πυκνότατα καὶ ἀδιάβατα δάση δένδρων ἀκάρπων· ἐκεῖ ἀβάτους βάλτους, ἢ κατακλύστους τόπους· παντοῦ ἀγρίους καὶ δυσσυμβόλους κατοίκους, ζητοῦντας ν' ἀποδιώξουν ἀπὸ τὴν γῆν των τοὺς ἀπροσκλήτους ξένους· παντοῦ στερήσεις, κινδύνους καὶ ἀνελπίστους δυσκολίας, καὶ μηδαμοῦ χρυσὸν καὶ ἄλλα πολύτιμα πράγματα, ὡς ἤλπιζε πεποιθότως. Ἡ ἔλλειψις ζωοτροφιῶν ἦτον τοσαύτη, ὥστε ἡ πεῖνα ἠνάγκαζε πολλάκις τοὺς ὀπαδούς του νὰ μασσοῦν ἀκρόδρυα καὶ βλαστοὺς δένδρων, μ' ὅλον ὅτι ἡ παρὰ φύσιν αὕτη τροφὴ τοῖς ἦτον ἀνεπαρκής. Ὅλα ταῦτα, καὶ πρὸ πάντων ἡ λοιμώδης ἐπιρροὴ τοῦ ὑγροῦ καὶ θερμοῦ ἀέρος ἐπέφερεν εἰς πολλοὺς τὸν θάνατον, καὶ οἱ ἐπίλοιποι τόσον ἐξησθένησαν καὶ κατεβλήθησαν, ὥστε ὁ Πιζάρρος ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ ὀπίσω διὰ νὰ λάβῃ τὴν βοήθειαν, τὴν ὁποίαν ὁ Ἀλμάγρος τὸν εἶχεν ὑποσχεθῇ· πρὸς τοῦτο δ' ἔπλευσε πρὸς τὴν *Χουγάμαν*, τόπον κείμενον ἀπέναντι τῶν νήσων τῶν Μαργαρίτων.

Ὁ Ἀλμάγρος ἐστρατολόγησε τῷ ὄντι ἑβδομήκοντα νεοσυλλέ-

κτους, καὶ ἔπλευσε μετ᾽ αὐτῶν κατόπιν τοῦ συνεταίρου του, ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν ἀμφοτέρων δὲν ἠπαντήθησαν. Ὁ Ἀλμάγρος ἐλπίζων ὅτι ὁ Πιζάρρος εὑρίσκετο πρὸ πολλοῦ εἰς τὸν πολύχρυσον τόπον πρὸς τὸν ὁποῖον ἔτεινον οἱ θερμότεροι πόθοι των, διευθύνθη πρὸς αὐτὸν, καὶ προσέκρουσε πρὸς τὰς αὐτὰς δυσκολίας· οἱ ἄγριοι κάτοικοι τῆς παραλίας ἐπολέμησαν καὶ αὐτὸν ἀνδρείως, ὅπου καὶ ἂν ἐδοκίμασε ν᾽ ἀποβῇ εἰς τὴν ξηράν, καὶ εἰς σφοδράν τινα συμπλοκὴν πληγὴ βέλους τὸν ἀπέκοψε τὸν ἕνα ὀφθαλμὸν, ὥστε καὶ αὐτὸς τέλος πάντων ἐβιάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ. Μαθὼν δὲ εἰς τὰς νήσους τῶν Μαργαρίτων τὸ μέρος ὅπου κατέφυγεν ὁ Πιζάρρος, ἔσπευσε καὶ αὐτὸς ἐκεῖ διὰ νὰ τὸν ἀπατήσῃ.

Ἡ χαρά των ὅτι συνηντήθησαν ἐξήλειψε διὰ μιᾶς τὴν μνήμην τῶν δεινῶν ὅσα ὑπέστησαν, καὶ ἀντὶ νὰ ἐγκαταλείψουν τὸ ἐπιχείρημά των, ἀπεφάσισαν ἐξ ἐναντίας ν᾽ ἀποπλεύσουν πάλιν ἀμέσως καὶ συμφώνως ἀμφότεροι. Ἡ τύχη τοῖς ὑπεμειδίασεν ἤδη περισσότερον παρὰ κατ᾽ ἀρχάς· διότι ἂν καὶ ἀντεπάλαισαν πάλιν πρὸς ὅλας τὰς δυσκολίας καὶ τὰ ἐμπόδια ὅσα εἶχον ματαιώσει τὴν πρώτην ἀπόπειράν των, ἀλλ᾽ ἀντιτάξαντες εἰς αὐτὰ ὑπομονὴν ἀκατάβλητον, κατώρθωσαν τέλος νὰ φθάσουν ἕως εἰς τὸν *Ματθαίου κόλπον*, εἰς τὴν παραλίαν τοῦ Κουΐτου, καὶ ἀπέβησαν εἰς τὴν στερεὰν εἰς τὴν *Ταχαμέζην*, πλησίον τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ τῶν Σμαράγδων.

Ὁποία διαφορὰ μεταξὺ τοῦ τόπου τούτου καὶ ὅλων τῶν ἄλλων εἰς ὅσους εἶχον προσορμισθῇ ἕως τότε! Τὸ Κουΐτον, ἡ μεγίστη καὶ καλλίστη ἐπαρχία τοῦ Περουβιανοῦ βασιλείου, εἶναι εἷς τῶν χαριεστάτων τόπων τοῦ κόσμου· μ᾽ ὅλον δ᾽ ὅτι κεῖται σχεδὸν εἰς τὸ μέσον τῆς διακεκαυμένης ζώνης, ἀλλὰ πνέει εἰς αὐτὸν ἀὴρ τόσον τερπνῶς εὐκρὴς, ὥστε ἐδῶ φαίνεται ἐπαληθεύων ὁ μῦθος τοῦ χρυσοῦ αἰῶνος, καθ᾽ ὃν ἐκυρίευεν αἰώνιον ἔαρ.

Ἀριστείδης. Διατὶ δὲν εἶναι κ᾽ ἐκεῖ τόση ἡ καῦσις, ὅση καὶ εἰς τ᾽ ἄλλα μέρη τῆς διακεκαυμένης ζώνης;

Πατ. Διότι ἐξ ἑνὸς μὲν ὑπέρκεινται τὰ ὄρη τῶν ὑψηλῶν

Κορδελλέρων, κεκαλυμμένα πάντοτε μὲ χιόνας καὶ παγετοὺς, ἐξ ἑτέρου δὲ παράκειται ὁ μέγας μεσημβρινὸς ὠκεανὸς, βρέχων τὰ παράλια ταῦτα. Ὥστε ὅθεν δήποτε καὶ ἂν πνέῃ ὁ ἄνεμος, εἴτε ἀπὸ τὸ πέλαγος, εἴτε ἀπὸ τὰ ὄρη, φέρει πάντοτε τόσην δρόσον, ὥστε ὁ καύσων συγκιρνᾶται εἰς βαθμὸν τὸν τερπνότατον διὰ τὰς αἰσθήσεις μας. Ὁ ἀὴρ εἶναι τόσον καθαρὸς, τόσον εὐκρὰὴς, τόσον δροσιστικὸς, ὥστε ὅστις τὸν ἀναπνέει, νομίζει ὅτι πνέει ὑγείαν καὶ εὐεξίαν. Ἐκεῖ δὲν ὑπάρχει κἀνὲν τῶν ἐνοχλητικῶν ζωϋφίων τὰ ὁποῖα εἶναι μεγίστη τῶν περισσοτέρων μερῶν τῆς Ἀμερικῆς βάσανος. Ἡ γῆ εἶναι ἐκ τῶν εὐφορωτέρων τῆς οἰκουμένης, καὶ τὰ προϊόντα εὐδοκιμοῦν καὶ πολλαπλασιάζονται ἐπ' ἄπειρον εἰς αὐτήν. Σᾶς εἶπα ὅτι αἰώνιον ἔαρ ἐπικρατεῖ εἰς αὐτὴν, ἀλλὰ δὲν εἶπα ὀρθῶς, διότι εἰς τὸν παράδεισον τοῦτον ἐπικρατεῖ συγχρόνως αἰώνιον ἔαρ, αἰώνιον θέρος, καὶ αἰώνιον φθινόπωρον, καὶ βλαστάνοντα γεννήματα, ὥριμοι στάχεις, ἄνθη καὶ καρποὶ, καλύπτουν τοὺς λόφους του ἐνταυτῷ εἰς πᾶσαν ὥραν τοῦ χρόνου. Ἀλλά....

Ἀλέξανδρος. Ὦ! τόπος θαυμάσιος! νὰ ὑπάγωμεν ἐκεῖ, πάτερ!

Πατ. Στοχάζεσαι, Ἀλέξανδρε; ἀλλ' ἄκουσε καὶ τὰ περαιτέρω! — Διὰ νὰ μὴν ὑπερέχῃ ὁ ὡραῖος αὐτὸς τόπος πολὺ ἀπὸ τοὺς ἄλλους τόπους, καὶ διὰ νὰ μὴ καταντήσουν οἱ κάτοικοι αὐτοῦ πολὺ προσκολλημένοι εἰς τὴν ἐπιγειον ταύτην ζωὴν, διὰ τοῦτο ἡ φιλάνθρωπος πρόνοια τοῦ Θεοῦ, ἥτις προσδιώρισε τὸν κόσμον τοῦτον ὡς σχολεῖον μόνον, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνατρεφόμεθα διὰ νὰ γίνωμεν ἄξιοι ἄλλου ὡραιοτέρου κόσμου, ἔδωκε καὶ εἰς τὸν ἐπίγειον τοῦτον παράδεισον τὸ δυσάρεστον μέρος του. Μετὰ φαιδρὰν καὶ θελκτικωτάτην πρωΐαν καλύπτεται αἴφνης περὶ τὴν μίαν ἢ τὰς δύω μετὰ μεσημβρίαν ὁ οὐρανὸς ὅλος μὲ μελανὰ σύννεφα, θυέλλας χωνεύοντα. Μὲ παλλούσας καρδίας περιμένουν ἄνθρωποι καὶ ζῶα τῆς καταιγίδος τὴν ἔκρηξιν· διὰ μιᾶς δὲ ἄρχεται τρικυμία, τῆς ὁποίας οὐδὲ ἰδέαν δυνάμεθα ἡμεῖς νὰ συλλάβωμεν. Ὁ οὐρανὸς ὅλος φαίνεται πυρπολούμενος, καὶ αἱ βρονταὶ σφενδονίζονται μὲ τοιοῦτον κρότον εἰς τὰ ὄρη, καὶ ἀπὸ

τὰ ὑψηλὰ ὄρη ἀνταναπλώνται ὀπίσω, ὥστε ἡ γῆ κλονεῖται ὡς σειομένη σπασμωδικῶς. Πολλάκις τοιοῦτοι σεισμοὶ συμβαίνουν καὶ πραγματικῶς συνοδεύοντες τὰς τρικυμίας, κ' ἐπιφέροντες ὀλέθρια ἀποτελέσματα· ἀλλὰ κατ' εὐτυχίαν τῶν ἐγχωρίων, τοιοῦτοι σεισμοί, ὅταν εἶναι ὀπωσοῦν σφοδροί, προαγγέλλονται ἀπὸ σημεῖα ἀπαραγνώριστα.

Ἑλένη. Πῶς τοῦτο;

Πατ. Πρῶτον γίνεται αἰσθητὴ παράδοξος ταραχὴ τοῦ ἀέρος, συνοδευομένη ἀπὸ βωβὸν κρότον· αἴφνης φαίνονται ὅλα τὰ πτηνὰ ὡς σκοτοδινιῶντα· δὲν πετοῦν πλέον κατὰ τὴν συνήθειαν, ἀλλὰ διακεκομμένως, οὐδ' ἔχουν τὴν δύναμιν νὰ διευθύνουν τὴν πτῆσίν των ὅπου θέλουν, ἀλλὰ ὁρμοῦν πρὸς τοὺς τοίχους, πρὸς τὰ δένδρα, καὶ πρὸς τοὺς βράχους, καὶ κτυπῶσι τὰς κεφαλάς των. Μετ' ὀλίγον ἀκούεται φοβερὰ ὑπογεία βοὴ πρὸς τὴν ὁποίαν συνήθως προσυλακτοῦσιν οἱ σκύλοι. Ὅλα τὰ κτήνη ἵστανται ὅπου εὑρεθοῦν μὲ ἀνοικτὰ σκέλη, εἴτε κατ' ἔμφυτον ῥοπὴν εἴτε ἐκ πείρας τὸν προκείμενον σεισμὸν προαισθανόμεθα. Τότε φεύγουν οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τὰς οἰκίας των εἰς τὴν πεδιάδα, καὶ αἱ φωναὶ τῶν παιδίων, αἱ κραυγαὶ τῶν γυναικῶν, τὸ αἰφνιδίως ἐπερχόμενον σκότος καὶ ὁ μυκηθμὸς τῶν ἀνέμων, καθιστῶσι τὴν σκηνὴν ταύτην μίαν τῶν τρομερωτάτων ἀφ' ὅσας ἀνθρωπίνη φαντασία ἠμπορεῖ νὰ συλλάβῃ. Ἡ πρωτεύουσα Λίμα — —

Πέτρος. Ὦ! ναί! κατεστράφη τετράκις ἀπὸ τοιούτους σεισμούς.

Πατ. Ἕως ὅτου τέλος πάντων κατὰ τὰ 1777 κατηδαφίσθη κατὰ κράτος καὶ μετεβλήθη εἰς σωρὸν πετρῶν.

Δημήτριος. Ἀλλ' ἀνῳκοδομήθη πάλιν!

Πατ. Μάλιστα! καὶ μὲ μεγαλητέραν προσοχὴν παρὰ πρότερον· ἀντὶ τῶν εὐρωπαϊκῶν ὑψηλῶν οἰκιῶν, αἱ ὁποῖαι δὲν ἀρμόζουν διόλου εἰς τόπους ὑποκειμένους εἰς συνεχεῖς σεισμούς, ἐκτίσθησαν κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθος τοῦ τόπου, μικραὶ ὅλαι καὶ μονόροφοι, ὑποφέρουσαι τοὺς σεισμοὺς εὐκολώτερον. Αἴ! τί λέγεις Ἀλέξανδρε; Πηγαίνομεν εἰς ἐκεῖνον τὸν τόπον;

Ἀλέξανδρος. Ὄχι! σᾶς εὐχαριστῶ· οἱ σεισμοὶ δὲν μ' ἀρέσκουν διόλου.

Πατ. Ἂς μεταβῶμεν λοιπὸν κατὰ διάνοιαν μόνον ἐκεῖ, διὰ νὰ ἰδῶμεν τί θέλει πράξουν περαιτέρω ὁ Πιζάρρος καὶ ὁ Ἀλμάγρος.

Ἡ θέα τοῦ ὡραίου τούτου τόπου, καὶ ἡ παρατήρησις ὅτι οἱ ἐγχώριοι, οἵτινες ἔφερον μάλλινα καὶ βαμβακερὰ ἐνδύματα, ἐστολίζοντο μὲ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ κοσμήματα, τοὺς ἔπεισεν ὅτι ἔφθασαν εἰς τοῦ ἐπιχειρήματός των τὸ τέρμα· ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ στράτευμά των ἐξασθενῆσαν ἐξ αἰτίας τῶν νέων ταλαιπωριῶν τῆς ὁδοιπορίας καὶ διαφόρων νόσων, δὲν ἐτόλμα κατ' οὐδένα τρόπον νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τὴν πολυάνθρωπον αὐτὴν ἐπαρχίαν, διὰ τοῦτο συσκεφθέντες ὡρίμως περὶ τοῦ πρακτέου ἀπεφάσισαν ὁ μὲν Ἀλμάγρος νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Πανάμαν διὰ νὰ φέρῃ νέας δυνάμεις, ὁ δὲ Πιζάρρος ν' ἀποσυρθῇ πρὸς καιρὸν μετὰ τῶν λοιπῶν ὀπαδῶν του εἰς τὴν μικρὰν νῆσον *Γάλλον*, ἡ ὁποία κεῖται ἐδῶ (δείχνων εἰς τὸν πίνακα) πλησίον εἰς τὴν ξηράν· ἐδῶ δὲ ἤθελε περιμείνει μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ φίλου του μὲ τὴν ἀναγκαίαν ἐπικουρίαν.

Ὁ Ἀλμάγρος λοιπὸν ἀπέπλευσεν· ἀλλὰ φθάσας εἰς Πανάμαν, εὗρεν ἐκεῖ μεγάλας μεταβολὰς. Ὁ Πεδραρίας εἶχε καθαιρεθῇ, καὶ ἀντ' αὐτοῦ εἶχε διορισθῇ τοπάρχης *Πέτρος τις δὲ λὸς Ῥίος* καλούμενος. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος μὴ ὢν διόλου ἐπιχειρηματίας, εὗρε τὸ ἐπιχείρημα τῶν τριῶν συντρόφων τόσον παράτολμον καὶ τόσον ῥιψοκίνδυνον αὐτοῦ τὴν ἐκτέλεσιν, ὥστε κατ' οὐδένα τρόπον δὲν ἤθελε νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τὸν Ἀλμάγρον νὰ στρατολογήσῃ ἐκ νέου. Τοῦτο δὲν ἔφθανεν, ἀλλ' ἔπεμψε καὶ πλοῖον διὰ νὰ μετακαλέσῃ τὸν Πιζάρρον καὶ ὅλους τοὺς μετ' αὐτοῦ. Νέα καὶ αὕτη, ἀλλὰ φεῦ! βραχεῖα ἀναβολὴ τῆς τρικυμίας ἥτις ἐπήρχετο κατὰ τῶν Περουβίων, καὶ τὴν ὁποίαν αὐτοὶ οὐδὲ κἂν ὠνειρεύοντο.

Τὸ πλοῖον ἔφθασεν εἰς τὴν νῆσον Γάλλον, καὶ ὁ Πιζάρρος— τί ἔπραξε;

Γεώργιος. Ἐπανέπλευσεν εἰς τὴν Πανάμαν!

Πατ. Ὄχι!

Περικλῆς. Ἐκυρίευσε τὸ πλοῖον, καὶ ἐξηκολούθησε τὸν πλοῦν του πρὸς τὴν Περουβίαν.

Πατ. Ὄχι!... ὁ Πιζάρρος ἐκήρυξεν ὅτι δὲν ὑπακούει εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ τ.πάρχου, μ᾽ ὅλον ὅτι οἱ πλεῖστοι τῶν ὁπαδῶν του δὲν εἶχον παντελῶς προθυμίαν νὰ ἐξακολουθήσουν ἐπιχείρημα, εἰς τὸ ὁποῖον ἀπέθανον τόσοι ἐκ τῶν συντρόφων των, αὐτοὶ δὲ τόσα ὑπέφερον. Χαράξας ὁ Πιζάρρος εἰς τὴν ἄμμον γραμμὴν μὲ τὸ ξίφος του, προσεκάλεσεν ὅλους ὅσοι ἤθελον νὰ τὸν ἀφήσουν, νὰ ἐξέλθουν τῆς γραμμῆς, διὰ νὰ γνωρίσῃ εἰς πόσους πιστοὺς συντρόφους ἐδύνατο νὰ ἐποικοδομῇ. Μὲ μεγάλην του δὲ θλῖψιν εἶδεν ὅτι τὸ μέγιστον μέρος αὐτῶν ὑπερέβη τὴν γραμμὴν, καὶ μόνον δεκατρεῖς Ἱσπανοὶ καὶ εἷς Μελαχρὸς, ὅλοι ἀπεφασισμένοι καὶ ριψοκίνδυνοι ὡς αὐτὸς, διέμειναν ἐντός της. Ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ τὸν ἔφθανον! Μὲ τοὺς δεκατέσσαρας πιστοὺς καὶ ἀνδρείους συντρόφους ἀπεφάσισε νὰ μείνῃ, ἐπ᾽ ἐλπίδι ὅτι ἡ τύχη του καὶ ὁ ζῆλος τῶν συνεταίρων του δὲν ἤθελε τὸν ἐγκαταλείψει.

Ἀντώνιος. Τί δηλοῖ, Πάτερ, μελαχρός;

Πατ. Ἂς σὲ τὸ εἰπῇ ὁ Ἰωάννης ἢ ὁ Πέτρος.

Ἀντώνιος. Λοιπὸν, Ἰωάννη;

Ἰωάννης. Μελαχρὸς λέγεται ὁ καταγόμενος ἐκ πατρὸς Εὐρωπαίου καὶ ἐκ μητρὸς Ἀφρικανῆς.

Πέτρος. Καὶ *Μεστίζος* ἠξεύρεις ποῖος λέγεται;

Ἰωάννης. Ποῖος;

Πέτρος. Ὁ γεννηθεὶς ἀπὸ γονεῖς Εὐρωπαίους καὶ Ἰνδούς.

Ἀλέξανδρος. Δὲν ὀνομάζονται, νομίζω, Κρεόλοι αὐτοί;

Ἰωάννης. Ὄχι διόλου! Κρεόλοι ὀνομάζονται οἱ ἀπογόνοι τῶν Εὐρωπαίων, ὅσοι κατῴκησαν εἰς τὴν Ἀμερικήν.

Ἀλέξανδρος. Ἄ! ναὶ, τῷ ὄντι.

Πατ. Τὶς δὲ ἀπὸ σᾶς ἠξεύρει νὰ μὲ εἰπῇ πῶς ὀνομάζονται εἰς τὴν Ἀμερικὴν οἱ Εὐρωπαῖοι ὅσοι ἐγεννήθησαν μὲν εἰς τὴν Εὐρώπην, ἀπῴκησαν δὲ ἐκεῖ; Κἀνείς! Λοιπὸν ἂς σᾶς τὸ εἰπῶ ἐγώ. *Χαπετόνοι*, καὶ αὐτοὶ εἶναι οἱ ἐγκριτώτεροι κάτοικοι τῆς Ἀμερικῆς. Μετ᾽ αὐτοὺς ἔπονται οἱ Κρεόλοι, καὶ ἔπειτα οἱ

Μεσίζοι καὶ οἱ Μελαχροί· οἱ Μαῦροι ἀποτελοῦν τὴν τετάρτην τάξιν, οἱ δὲ δυστυχεῖς ἐγχώριοι Ἰνδοὶ τὴν ἐσχάτην, τὴν μᾶλλον περιφρονουμένην. Τώρα εἰς τὴν ἱστορίαν μας πάλιν.

Ἐπειδὴ ἡ νῆσος Γάλλος ὡς γειτνιάζουσα εἰς τὴν ξηρὰν, δὲν ἦτον πολλὰ ἀσφαλὴς, καὶ πρὸς τούτοις ἐπειδὴ δὲν εἶχεν ἄφθονον γλυκὺ ὕδωρ, ἀπεφάσισεν ὁ Πιζάρρος νὰ μεταβῇ εἰς ἄλλην νῆσον, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀνακαλύψει προηγουμένως, καὶ διὰ τὸ ἄχαρι τῆς μορφῆς της εἶχεν ὀνομάσει *Γοργόνην* (*). Ἐπέβη δὲ εἰς πλοῖον τόσον σαθρὸν διὰ τὸν διάπλουν τοῦτον, ὥστε εἰς πᾶσαν στιγμὴν ἦτον φόβος μὴ καταποντισθῇ· μ' ὅλον τοῦτο ἔφθασεν εὐτυχῶς, καὶ ἤρχισε μετὰ τῶν ὀπαδῶν του τρόπον ζωῆς ὅστις ἐντὸς ὀκτὼ ἡμερῶν ἤθελεν ἀπελπίσει ἀνθρώπους ὀλιγώτερον εὐσταθεῖς.

Ἡ ἔρημος νῆσος Γοργόνη, κειμένη (ὡς ἐδῶ εἰς τὸν πίνακα βλέπετε) ὑπὸ τὴν τετάρτην μοῖραν βορείου πλάτους, περιγράφεται ἀπὸ ὅλους, ὅσοι τὴν εἶδον, ὡς τρομερώτατος καὶ δυσκολώτατος πρὸς κατοικίαν τόπος. Τὰ κατάπυκνα σκοτεινὰ δάση της καὶ τὰ ὑψηλὰ καὶ ἀπότομα ὄρη της καθιστοῦν ἀγρίαν τὴν θέαν της. Ἡ ἀτμοσφαῖρά της εἶναι ἡ νοσωδεστάτη καὶ δυσαρεστοτάτη τῆς οἰκουμένης. Τοῦ ἡλίου αἱ ἀκτῖνες σπανιώτατα διασχίζουν τὴν πυκνὴν ὁμίχλην ἥτις ἐπικάθηται πάντοτε σχεδὸν εἰς τὴν νῆσον. Καὶ μ' ὅλα ταῦτα ὁ ἀήρ της εἶναι πυκνὸς, ὑγρὸς, καὶ μιαίνεται ἀπὸ λοιμηρὰς ἀναθυμιάσεις, τὸ δὲ πλῆθος τῶν ἑρπόντων καὶ ἑρπομένων βλαπτικῶν ζωϋρίων εἶναι ἀσυγκρίτως ἀνώτερον ἐδῶ, παρὰ εἰς πᾶν ἄλλο μέρος τῆς Ἀμερικῆς. Προσθέσατε εἰς τὰ δεινὰ ταῦτα καὶ τὴν οὐχ ἧττον δεινὴν ἔλλειψιν τῶν πλείστων πρὸς ζωὴν ἀναγκαίων, καὶ τὸν φόβον αἰωνίου ἴσως περιορισμοῦ εἰς τὸ ὑλιβερὸν τοῦτο μέρος, καὶ θέλετε θαυμάσει τὴν γενναιότητα καὶ ψυχικὴν δύναμιν τοῦ Πιζάρρου καὶ τῶν ὀπαδῶν του, προτιμησάντων νὰ ἐκτεθοῦν εἰς τὴν ἀπηλπι-

(*) Αἱ Γοργόναι ἦσαν κατὰ τὴν μυθολογίαν τρεῖς ἀδελφαί, ἔχουσαι ἀντὶ πλοκάμων ὄφεις εἰς τὴν κεφαλὴν, καὶ ἐν γένει φοβερὰν ὄψιν.

σμένην ταύτην θέσιν παρὰ νὰ παραιτηθοῦν τοῦ ἐπιχειρήματος τὸ ὁποῖον ἄπαξ ἀνέλαβον. Κατὰ πρῶτον οἱ ἐρημῖται μας ἠσχολήθησαν νὰ κατασκευάσουν πλοιάριον διὰ ν' ἁλιεύωσιν. Ἅμα δ' ἐτελείωσεν, ὁ Πιζάρρος πρῶτος πάντων ἐπροθυμεῖτο εἰς τὴν ἁλιείαν, διὰ νὰ συντελῇ τὸ ἐφ' ἑαυτῷ εἰς προμήθειαν τῶν ἀναγκαίων εἰς τοὺς γενναίους συντρόφους του· δὲν ἀπετρέπετο δὲ οὐδὲ ἀπὸ τὸν πνιγηρὸν καύσωνα, οὐδὲ ἀπὸ τοὺς καθημερινοὺς ἀνεμοστροβίλους, οὐδὲ ἀπὸ τὰ ὀδυνηρὰ κεντήματα τῶν ἐντόμων, τῶν ὁποίων τὰ σύννεφα ἐσκότιζον τὸν ἀέρα. Ἄλλοτε πάλιν διέτρεχε τὰ πυκνότερα δάση ὡς κυνηγὸς, καὶ τὴν ἀπαρχὴν τῆς θήρας του ἐπρόσφερε πάντοτε εἰς τοὺς συντρόφους του. Ἐξ αὐτῶν τινὲς μὲν ἐνόσησαν εὐθὺς μετὰ τὴν ἄφιξίν των, οἱ δὲ λοιποὶ ἐξησθένησαν τόσον, ὥστε ἡ βοήθεια τοῦ ὅλων τῶν ταλαιπωριῶν κρείττονος ἀρχηγοῦ των τοῖς ἦτον σωτήριος.

Πέντε μακροὶ μῆνες παρῆλθον, καὶ δὲν ἐφάνη πλοῖον νὰ τοὺς ἐλευθερώσῃ. Ἡ ὑπομονὴ καὶ αἱ δυνάμεις τῶν περισσοτέρων των εἶχον ἐξαντληθῆ, καὶ συνέλαβον τέλος τὴν ἀπονενοημένην ἀπόφασιν νὰ ἐμπιστευθοῦν τὴν ἀποθνυμένην ζωήν των εἴς τινας συνδεδεμένας δοκοὺς, καὶ νὰ ῥιφθοῦν μὲ αὐτὰς εἰς τὸν μέγαν ὠκεανὸν μὲ τὴν ἐλπίδα ἴσως φθάσωσιν εἰς ξηράν. Ἀλλ' ἐν ᾧ κατεγίνοντο εἰς τὴν κατασκευὴν τῆς σχεδίας, εἶδον μὲ ἀνέκφραστον χαρὰν πλοῖον ἔχον πρὸς τὴν νῆσον τὴν πρώραν, καὶ μετ' ὀλίγον ῥίψαν τὴν ἄγκυραν εἰς αὐτήν. Ἡ χαρά των δ' ηὔξησεν ἔτι μᾶλλον, ὅταν ἔμαθον ὅτι τὸ πλοῖον τοῦτο ἐπέμφθη ἀπὸ τοὺς εἰς Πανάμαν συντρόφους των, οἵτινες κατώρθωσαν τέλος πάντων νὰ λάβουν τὴν ἄδειαν τοῦ τοπάρχου.

Τὶς δὲν ἤθελε νομίσει ὅτι οἱ ἄνθρωποι τοσαῦτα παθόντες διὰ τὴν ἀπονενοημένην των τόλμην, δὲν ἤθελον σπεύσει νὰ ἐπιβοῦν εἰς τὸ πλοῖον ἀμέσως, καὶ νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν Πανάμαν πρὸς τοὺς συμπατριώτας των; Ἀλλ' ὄχι! Οἱ παράδοξοι αὐτοὶ ἄνθρωποι, μόλις ἀπηλλάγησαν ἀπὸ τὴν ἐλεεινήν των θέσιν, καὶ ἐν τῷ ἅμα ἐλησμόνησαν ὅσα ὑπέφερον, καὶ ἔκτοτε ἡ ἀπόφασίς των ἔγινε σταθερωτέρα παρ' ἄλλοτε νὰ ἐξακολουθήσουν τὸ ἐπιχείρημά των. Ὅθεν φαιδρῶς ἀνέβησαν τὸ πλοῖον, τὸ ὁποῖον τοῖς

εἶχε σταλῆ διὰ νὰ ἐπιστρέψουν οἴκαδε, καὶ διευθύνθησαν, οὐχὶ πρὸς τὴν Πανάμαν, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἀνατολικὸν, κατὰ τὰς Περουβικὰς Παραλίας.

Τώρα πλέον ἐρρίφθη ὁ κῦβος περὶ τῆς μοίρας τῶν δυστυχῶν Περουβίων. Μετὰ εἰκοσιμιᾶς ἡμέρας πλοῦν ἔφθασεν ὁ Πιζάρρος εἰς τὸ μέρος τοῦ παραθαλασσίου, ὅπου ἔκειτο Περουβική τις πόλις, *Τούμβες* καλουμένη (ὡς ἠμπορεῖτε νὰ ἰδῆτε ἐδῶ εἰς τὸν πίνακά μας), καὶ ἔρριψεν ἄγκυραν εἰς τὸν ὅρμον αὐτῆς.

Νεοκλῆς. Τί ἐστὶ ὅρμος;

Πατ. Ὅρμος λέγεται μέρος θαλάσσης ἔχον ἀπὸ ἓν ἢ δύω μέρη ἐπιπροσθοῦν κατὰ τῶν ἀνέμων τὸ παραθαλάσσιον, μὴ ἔχον δὲ βάθος μέγα, καὶ ἐν γένει τόπος ἁρμόδιος εἰς προσόρμισιν. Εἰς τοιαῦτα δὲ μέρη προσορμίζονται ὅσα πλοῖα ἢ ἔχουν τόσον βαρὺ φορτίον, ὥστε δὲν δύνανται νὰ εἰσπλεύσουν εἴς τινας λιμένας, ἢ ἐξελθόντα ἐκ τοῦ λιμένος προσμένουν οὖριον ἄνεμον διὰ ν' ἀποπλεύσουν, ἢ τέλος ὅσα ἐξ αἰτίας ἐναντίων ἀνέμων δὲν ἠμποροῦν νὰ εἰσπλεύσουν εἰς τὸν λιμένα.

Δημήτριος. Καὶ δὲν ὑπάρχουν καὶ ὅρμοι ὅπου δὲν εἶναι λιμένες;

Ἰωάννης. Ἐννοεῖται. Τὸ Φαληρὸν παραδείγματος χάριν εἶναι ὅρμος καὶ δὲν ἔχει λιμένα.

Πατ. Τὸ αὐτὸ ὑπάρχει εἰς διάφορα μέρη. Ὅρμους καὶ λιμένας εἴδατε ὅλοι σας. Τῆς Ἑλλάδος σχεδὸν ὅλα τὰ παράλια εἶναι ἀξιόλογοι ὅρμοι, λιμένες δὲ, ὁποῖος ὁ Πειραιεὺς π. χ. διακόπτουν παντοῦ τὰς ἀκτάς της, καὶ καθιστοῦν τὸν πλοῦν τῶν θαλασσῶντης εὔκολον εἰς μικρὰ καὶ εἰς μεγάλα πλοῖα.

Τώρα, παιδία, ἂς μείνῃ ὁ Πιζάρρος ὡς αὔριον εἰς τὸν ὅρμον τῆς Τούμβης, διότι ἂν ὁ καιρὸς καὶ ὁ ἄνεμος εἶναι ἁρμόδιος, θέλω προσπαθήσει νὰ τὸν ἀποβιβάσω ὅλως διόλου εἰς τὴν ξηράν.

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΜΒ'.

—

Χ*αράλαμπος.* Λοιπὸν, πάτερ, εἶναι ἁρμόδιος ὁ καιρὸς καὶ ὁ ἄνεμος;

Πατ. Μάλιστα. Ἐξετελέσατε σήμερον ὅλοι καλὰ τὰ χρέη σας, καὶ αὐτὸς, ὡς ἠξεύρετε, εἶναι ὁ ἄνεμος ὅστις μ' ἐλαύνει εἰς τὴν διήγησίν μου. Λοιπὸν ἀποπλέω.

Μόλις ἔρριψεν εἰς Τούμβην ὁ Πιζάρρος τὴν ἄγκυραν, κ' εὐθὺς ἦλθον πρὸς αὐτόν τινες τῶν Περουβίων, κ' ἐθαύμαζον μεγάλως ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν παράδοξον κατασκευὴν τοῦ πλέοντος οἴκου, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν θαυμασίαν μορφὴν τῶν λευκῶν καὶ γενειοφόρων ἀνθρώπων. Μετὰ ταῦτα ἔπλευσαν εὐθὺς πάλιν ὀπίσω εἰς τὴν ξηρὰν, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἔφθασαν δέκα ἢ δώδεκα σχεδίαι βριθουσαι ἀπὸ ζωοτροφίας καὶ ποτὰ εἰς χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ ἀγγεῖα. Χαρμόσυνον, θελκτικὸν θέαμα διὰ τοὺς Ἱσπανοὺς, οἵτινες ἐπείνων ἐπίσης διὰ νωπὰς τροφὰς ὅσον καὶ διὰ χρυσίον. Ταῦτα δ' ἔπεμπεν ὁ Κασίκης ἐκείνου τοῦ τόπου, φιλοφρόνως καὶ φιλοξένως πρὸς τοὺς μέλλοντας κατερημωτὰς καὶ τυράννους τῆς πατρίδος του. Τοὺς προσεκάλεσε δ' ἐνταυτῷ νὰ καταβοῦν καὶ εἰς τὴν ξηρὰν διὰ νὰ προμηθευθῶσι μὲ ὅλα ὅσων ἤθελον ἔχει ἀνάγκην.

Καὶ οἱ Ἱσπανοὶ διεφλέγοντο μὲν ἀπὸ ἐπιθυμίαν νὰ ὠφεληθοῦν ἀπὸ τὴν πρόσκλησιν ταύτην διὰ νὰ βυθίσουν τὰς ἁπλήστους των χεῖρας εἰς τοῦ τόπου τούτου τοὺς θησαυρούς· ἀλλ' ὁ Πιζάρρος, φρονῶν τὴν περίσκεψιν ἀναγκαίαν εἰς τὴν περίστασιν ταύτην, ἔδωκε τὴν ἄδειαν κατὰ πρῶτον εἰς δύω μόνον, εἰς ἕνα δηλαδὴ Ἱσπανὸν καὶ εἰς ἕνα μαῦρον, νὰ καταβοῦν εἰς τὴν ξηρὰν, διὰ νὰ λάβουν βεβαιοτέρας πληροφορίας. Ὡς δ' ἔφθασαν αὐτοὶ εἰς τὸ παράλιον, ἔμειναν ἔκπληκτοι οἱ Περούβιοι, οὐδ' ἤξευρον τίνα τῶν δύω νὰ θαυμάσουν μᾶλλον, ἢ τὸν λευκόχρουν Εὐρω-

παῖον, ἢ τὸν μέλανα Ἀφρικανόν, διότι ἀμφότεροι ἦσαν σπανιότητες τὰς ὁποίας οὐδέποτε εἶχον ἰδεῖ ἄλλοτε.

Ἐλένη. Καὶ πῶς εἶναι αὐτοὶ οἱ Περούβιοι;

Πατ. Χαλκόχρωες. — Διὰ τὸν μαῦρον ἐθαύμαζον περισσότερον. Ἤρχισαν νὰ τὸν πλύνουν, ἐλπίζοντες ὅτι θὰ κατορθώσουν νὰ τὸν λευκάνουν ἀλλ' ἠμπορεῖτε νὰ φαντασθῆτε πόσον ἐξεπλάγησαν ὅταν εἶδον ὅτι οὐδεμία διαφορὰ δὲν ἐγίνετο. Ὅσα εἶδαν οἱ δύω οὗτοι κατάσκοποι, ἐπεκύρωσαν τὴν μεγάλην ἰδέαν τὴν ὁποίαν εἶχον ἤδη συλλάβει οἱ Ἱσπανοὶ περὶ τοῦ πλούτου τοῦ τόπου ἐκείνου. Εἰς τὰς κατοικίας τῶν Περουβίων, ὅπου ἐφιλοξενήθησαν φιλοφρονέστατα, εἶδον πλῆθος χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν ἀγγείων, τὰ ὁποῖα ἐμεταχειρίζοντο οἱ ἐγχώριοι εἰς τὰς κοινοτέρας των χρείας, καὶ οἱ ἴδιοι ἔφερον διαφόρων εἰδῶν πλούσια κοσμήματα ἐκ τῶν ἰδίων μετάλλων. Τὰ μάλλινα καὶ βαμβακερὰ ὑφάσματα μὲ τὰ ὁποῖα ἦσαν ἐνδεδυμένοι, καὶ ἄλλα προϊόντα τῆς τέχνης πάμπολλα ἀπεδείκνυον εἰς τοὺς Ἱσπανοὺς ὅτι εὑρίσκονται μεταξὺ λαοῦ διαφέροντος ἀπὸ τοὺς ἄλλους τῆς Ἀμερικῆς ὅσους ἕως τότε εἶχον γνωρίσει, ὅσον ὁ οὐρανὸς ἀπέχει ἀπὸ τὴν γῆν.

Νικόλαος. Πόθεν ἐλάμβανον οἱ Περούβιοι τὸ μαλλίον διὰ τὰ ἐνδύματά των; Δὲν πιστεύω νὰ εἶχον οἱ ἴδιοι πρόβατα.

Πατ. Πρόβατα μὲν δὲν εἶχον, ἀγαπητὲ Νικόλαε, ἀλλ' εἰς τὸν τόπον των εὑρίσκετο ἄλλο τι εἶδος ἐριοφόρων ζώων, τὰ ὁποῖα ὁμοιάζουσι μὲ τὰ πρόβατα, καὶ τὰ ὁποῖα εἶδαν ἐκεῖ κατὰ πρῶτον οἱ Ἱσπανοί.

Τινές. Ὦ! ἐγὼ, ἐγὼ ἠξεύρω τί ζῶα ἦσαν αὐτά!

Πατ. Τί ζῶα;

Ὅλοι. Λάμαι!

Πατ. Πόθεν τὸ ἠξεύρετε;

Χρίστος. Ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ῥοβινσῶνος. Ἐκεῖ μᾶς διηγήθης, πάτερ, ὅτι ὁ λάμας εἶναι ἐγχώριον ζῶον τῆς Περουβίας.

Πατ. Χαίρω ὅτι τὸ ἐνθυμεῖσθε· δὲν ἠξεύρω ἂν τότε σᾶς εἶπα καὶ τὰ λοιπὰ ὀνόματα τοῦ ζώου τούτου.

Ἰωάννης. Μάλιστα! Ὀνομάζεται καὶ Περουβικὸν πρόβατον.

Περικλῆς. Ὁμοίως καὶ Καμιλοπρόβατον, διότι ἔχει μακρὸν καὶ κυρτὸν λαιμὸν ὡς ἡ Κάμιλος.

Πέτρος. Ὦ! ἔχει καὶ ἄλλο ὄνομα, ἀλλὰ δὲν τὸ ἐθυμοῦμαι. Γουα — γουα —

Πατ. Γουανάκος ἴσως;

Πέτρος. Ναὶ, ναὶ, γουανάκος!

Πατ. Ἂν ἔχητε ὄρεξιν ν' ἀκούσητε τινὰς πληροφορίας περὶ τοῦ ζώου τούτου, εἶμαι πρόθυμος νὰ σᾶς διηγηθῶ, ὅ,τι ἠξεύρω περὶ αὐτοῦ.

Ὅλοι. Μάλιστα! μάλιστα!

Πατ. Ἡ ὁμοιότης τοῦ ζώου τούτου μὲ τὰ πρόβατα καὶ μὲ τὰς καμίλους εἶναι πολλὰ μικρά· μὲ τὰ μὲν ὁμοιάζει μόνον κατὰ τὸ ἔριον, μὲ τὰς δὲ κατὰ τὸν μακρὸν λαιμόν. Ἡ κεφαλή του εἶναι μικρὰ, καὶ ὁμοιάζει κατά τι μὲ κεφαλὴν ἵππου· τὸ ἄνω χεῖλος του εἶναι διεσχισμένον εἰς δύω, καὶ διὰ τοῦ σχίσματος πτύει τὸν ἐνοχλοῦντα αὐτὸ ἕως εἰς δέκα βημάτων ἀπόστασιν· τὸ ὕψος τοῦ σώματός του εἶναι τεσσάρων περίπου ποδῶν, τὸ δὲ μῆκος πέντε ἕως ἓξ· ἀλλ' ὁ τράχηλος του ἀποτελεῖ τὸ ἥμισυ ἀμφοτέρων· τὸ χρῶμα τῶν μὲν ἀγρίων εἶναι ὑπόξανθον, τῶν δὲ ἡμέρων, μέλαν ἢ λευκὸν, ἢ ποικίλλον.

Εἶναι ἓν τῶν ὠφελιμοτάτων ζώων, ὄχι μόνον διὰ τὸ ἔριον καὶ διὰ τὸ κρέας του, ἀλλὰ πρὸ πάντων διότι εἶναι ἐξαιρέτως ἐπιτήδειον εἰς ἀχθοφορίαν. Φέρον διακοσίων λιτρῶν καὶ ἐπέκεινα βάρος ἀναβαίνει ἀποτομώτερα ὄρη· τὸ βάδισμά του εἶναι μὲν βραδὺ, ἀλλὰ διὰ τοῦτο εἶναι τὸ βῆμά του ἀσφαλέστερον· περιπατεῖ τέσσαρας ἕως πέντε ἡμέρας ἀκαταπαύστως, ἀλλ' ἔπειτα μένει ἀφ' ἑαυτοῦ εἰκοσιτέσσαρας ὥρας καὶ ἀναπαύεται. Πρὸς τούτοις δὲν εἶναι δύσκολος ἡ διατροφή του, διότι ζῇ μόνον μὲ χόρτα τινὰ τὰ ὁποῖα εὑρίσκει καθ' ὁδὸν πάντοτε· ποτοῦ δὲν ἔχει ἀνάγκην, διότι ὁ σίαλος ὅστις ἀφθόνως σχηματίζεται εἰς τὸ στόμα του ἀναπληροῖ τὴν ἔλλειψιν ὕδατος. Τὸ ζῶον τοῦτο εἶναι μὲν διαθέσεως ἡμέρου, ἀλλ' ἐνταυτῷ ἐμβριθοῦς καὶ ψυχρᾶς· ἐν ὅσῳ συναισθάνεται δυνάμεις, ὑπεφέρει πεῖναν καὶ δουλείαν μὲ μεγίστην ὑπομονήν· ἀλλ' ἀφ' οὗ ἐξαντληθοῦν αἱ δυνάμεις του,

δὲν κινεῖται ἀπὸ τὸν τόπον του, οὔτε μὲ προτροπὰς οὔτε μὲ ῥαβδισμούς. Λέγεται δὲ ὅτι ἡ ἰσχυρογνωμία του εἰς τοιαύτην περίστασιν εἶναι τοσαύτη, ὥστε θανατώνεται μόνον του κτυπῶν κατὰ γῆς διαίως τὴν κεφαλήν του.

Οἱ Περούβιοι ἠγάπων τὰ ὠφέλιμα ταῦτα ζῶα ὡς φίλους των. Ὅταν ἤρχετο ὁ καιρὸς νὰ καθυποβληθοῦν κατὰ πρῶτον νέοι λάμαι εἰς ἐργασίαν, τοῦτο δὲν ἐγίνετο ποτὲ χωρὶς μεγάλην καὶ κατανυκτικὴν τελετήν. Ὅλοι οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι καὶ οἱ γνώριμοι τοῦ οἴκου συνείρχοντο ὡς εἰς πανήγυριν, ἐστόλιζον τοὺς νέους λάμας μὲ τενίας καὶ μὲ στεφάνους, καὶ ἑόρταζον τὴν εἴσοδόν των εἰς τὸν ἐργατικὸν βίον· δύω ἡμέρας μὲ χορούς κ' εὐωχίας· ἐν τῷ μεταξὺ εἴρχοντο ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρόν τινες τῶν προσκεκλημένων εἰς τὸν σταῦλον, καὶ προσεκάλουν τὰ ζῶα ταῦτα μὲ μεγάλην τροφερότητα καὶ τὰ κατεφίλουν· ὅταν δ' ἐτελείονεν ἡ ἑορτὴ, τότε ἤρχιζον νὰ τὰ μεταχειρίζωνται μόνον εἰς ἐργασίαν, καὶ τοῖς ἄφινον τὰς τενίας καὶ τοὺς στεφάνους ἐν ὅσῳ δὲν τοὺς ἔχανον μόνα των.

Ἀλέξανδρος. Ὦ! διατὶ δὲν φέρουν καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην τὸ καλὸν αὐτὸ ζῶον;

Πατ. Τοῦτο ἔγινε πρὸ πολλοῦ, ἀλλ' ἡ δοκιμὴ δὲν ἐπέτυχε, διότι ὅλα ὅσα μετεκομίσθησαν ἀπὸ τὴν Περουβίαν εἰς τὴν Ἱσπανίαν ἐψόφησαν εὐθὺς ὡς ἀπέβησαν.

Ἀλέξανδρος. Καὶ διατί;

Πατ. Διότι τῆς Ἱσπανίας τὸ κλῖμα, καθὼς ἠξεύρεις, εἶναι πολλὰ θερμὸν, καὶ τὰ ζῶα ταῦτα εἶναι συνηθισμένα νὰ πνέουν τὸν ψυχρὸν ἀέρα τῶν ὑψηλῶν Κορδιλλέρων.

Γεώργιος. Ἂς τὰ ἔφερον εἰς τὴν Ἐλβετίαν· ἐκεῖ ἠμποροῦσαν νὰ ζήσουν ἐπάνω εἰς τὰς Ἄλπεις.

Πατ. Ἡ ἰδέα σου εἶναι ὀρθὴ, καὶ πολλοὶ τὴν συνέλαβον. Τὶς ἠξεύρει ἂν ποτὲ δὲν ἐκτελεσθῇ;

Ἀνδρέας. Ὅταν ἐγὼ ὑπάγω εἰς τὴν Περουβίαν, βεβαίως θὰ φέρω μερικοὺς λάμας εἰς τὴν Εὐρώπην νὰ τοὺς ἀναθρέψω εἰς κἀνὲν ἀπὸ τὰ ὑψηλότερά μας βουνά.

Μήτηρ. Ναὶ, Ἀνδρέα μου, φέρε τότε καὶ δι' ἐμὲ δύω, ἂν ἔχῃς εἰς τὸ πλοῖόν σου τόπον.

Ἀνδρέας. Μάλιστα, μῆτερ, σὲ φέρω.

Πατ. Τώρα τὴν ἱστορίαν μας! Ὁ Κασίκης τοῦ τόπου προσήλωσε τὴν προσοχήν του ἐξαιρέτως εἰς ἓν πυροβόλον ὅπλον, καὶ ἦτον περιέργος νὰ μάθῃ τὴν χρῆσίν του. Ὁ Εὐρωπαῖος ὅστις τὸ ἔφερεν, ἐπυροβόλησε πρὸς σανίδα, καὶ τὴν διεπέρασε μὲ τὴν σφαῖράν του. Πολλοὶ τῶν παρόντων Περουβίων ἔπεσον ἔντρομοι κατὰ γῆς, ἄλλοι ἤρχισαν ν' ἀλαλάζουν, καὶ ὁ Κασίκης αὐτὸς ἔμεινεν ὅλος ἔκθαμβος. Διατάξας δὲ νὰ φέρουν φιάλην ποτοῦ καὶ προσφέρων αὐτὴν εἰς τὸν Εὐρωπαῖον· « Πίε, τὸν εἶπε διότι ἔχεις τὴν δύναμιν ν' ἀποτελῇς τοιοῦτον κρότον· τῷ ὄντι ὁμοιάζεις τὴν βροντὴν τοῦ οὐρανοῦ! » Αἱ πληροφορίαι τὰς ὁποίας ὁ Πιζάρρος ἔλαβε διὰ τῶν ἀποστόλων του τὸν ἔπεισαν ὅτι ἤθελεν εἶσθαι μωρὸν ἐπιχείρημα νὰ προσπαθήσῃ νὰ ὑποτάξῃ ἔθνος τοσοῦτον πολυάνθρωπον καὶ καλῶς ὠργανισμένον ὡς τὸ τῶν Περουβίων μὲ δύναμιν τόσον μηδαμινὴν ὁποία ἡ ἐδική του. Ὅθεν ἐβιάσθη νὰ παραιτηθῇ τοῦ σκοποῦ τούτου, καὶ νὰ περιορισθῇ πρὸς τὸ παρὸν μόνον εἰς τὸ νὰ γνωρίσῃ ἀκριβέστερον ὅλα τὰ παραθαλάσσια τοῦ ὡραίου τούτου τόπου, καὶ νὰ λάβῃ ὅ,τι πλείστας πληροφορίας περὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ πολιτεύματός του. Ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ἀνέσυρε τὴν ἄγκυραν ἄνευ περαιτέρω ἀναβολῆς καὶ ἔπλευσε πρὸς μεσημβρίαν μακρύτερα. Τὸ πρῶτον μέρος ὅπου προσωρμίσθη πάλιν ἦτον ἡ Παϋτᾶ, λιμὴν κείμενος εἰς τὴν πέμπτην μοῖραν τοῦ μεσημβρινοῦ πλάτους, τουτέστιν ἑβδομήκοντα πέντε μίλια πέραν τοῦ ἰσημερινοῦ. Ἡ φήμη των τοὺς εἶχεν ἤδη προλάβει, ἀγγέλλουσα αὐτοὺς ὡς λευκόχροα καὶ γενειοφόρα ὄντα, μὴ βλάπτοντα τινὰ, μὴ ἁρπάζοντα οὐδὲ φονεύοντα, ἀλλὰ μάλιστα ἥμερα καὶ φιλάνθρωπα, καὶ προθύμως χαρίζοντα ὅ,τι εἶχον. Ὦ! εἴθε οἱ Εὐροπαῖοι ὡς τοιοῦτοι νὰ ἔμενον πάντοτε γνωστοὶ εἰς τοὺς ἀγαθοὺς κατοίκους τοῦ μέρους τούτου τοῦ κόσμου!

Ἡ καλὴ αὕτη φήμη ὠφέλησε μεγάλως τοὺς τυχοδιώκτας

μας, διότι παντοῦ ὅπου ἀπέβαινον εἰς τὴν ξηράν, οἱ ἐγχώριοι τοὺς ἐδέχοντο μὲ χαρὰν μεγάλην, καὶ τοὺς ἐξένιζον φιλοφρόνως, προσπαθοῦντες νὰ προλαμβάνουν τὰς ἐπιθυμίας των, καὶ λυπούμενοι ὅταν δὲν ἤθελον νὰ διατρίψουν πολὺ παρ' αὐτοῖς. Εἷς τῶν ναυτῶν καλούμενος Βόκα Νέγρα, τόσον ἐθέλχθη ἀπὸ τὴν περιποιητικὴν διαγωγὴν τῶν καλῶν τούτων ἀνθρώπων καὶ ἀπὸ τοῦ τόπου τὴν ὡραιότητα, ὥστε ἀπεφάσισε νὰ μείνῃ ἐκεῖ· ὡς δ' ἔλλειψεν ἀπὸ τὸ πλοῖον, ὁ Πιζάρρος διατάξας ν' ἀναζητηθῇ, τὸν εὗρε μεταξὺ τῶν Ἀμερικανῶν φίλων του, ἐκφραζόντων μὲ μυρίας τρυφερὰς περιποιήσεις τὴν μεγάλην των χαρὰν διὰ τὸν σκοπόν του τὸν ὁποῖον συνέλαβε νὰ μείνῃ πλησίον των. Θέντες αὐτὸν εἰς φορεῖον, τὸν περίφερον εἰς ὅλον τὸν τόπον διὰ νὰ τὸν ἰδοῦν οἱ συμπατριῶταί των. Ἐπειδὴ δὲ κατ' οὐδένα τρόπον δὲν ἐδυνήθησαν οἱ σύντροφοί του νὰ τὸν πείσουν νὰ μεταβάλλῃ τὴν πρόθεσίν του, τὸν ἄφησαν ἐκεῖ, καὶ δὲν ἤκουσα πλέον νὰ ἔγινε ποτὲ περὶ αὐτοῦ λόγος.

Ὅταν δὲ ὁ Πιζάρρος, πλέων πάντοτε πρὸς μεσημβρίαν, ἔφθασε τέλος εἰς τὴν Σάνταν, (ἰδέτε ἐδῶ εἰς τὸν πίνακα) ἐνδίδων εἰς τὴν παράκλησιν τῶν συντρόφων του, οἵτινες ἐπεθύμουν μεγάλως νὰ ἐπιστρέψουν, ἔστρεψε τὸν πλοῦν του πρὸς τὴν Παναμαν ὀπίσω, ἐπ' ἐλπίδι νὰ λάβῃ νέαν βοήθειαν, καὶ νὰ δυνηθῇ δι' αὐτῆς νὰ κατακτήσῃ τοὺς τόπους τοὺς ὁποίους ἀνεκάλυψεν.

Οἱ ἐκτεταμένοι τόποι αὐτοὶ τοὺς ὁποίους πρόλαβὼν ὠνόμασα Περουβίαν κατὰ τὸ νῦν σύνηθες αὐτῶν ὄνομα, δὲν εἶχον τότε, καθ' ἃ ἠξεύρομεν, ἐπωνυμίαν κοινήν. Καὶ πρῶτον μὲν τοὺς ὠνόμασαν οἱ Ἱσπανοὶ κατὰ ποταμόν τινα ὅστις ἐκαλεῖτο Βιρού· ἐκεῖθεν δ' ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐσχηματίσθη τὸ ὄνομα Περοῦ ἢ Περουβία.

Ὁ Πιζάρρος ἔφερε κατὰ τὴν ἐπιστροφήν του μεθ' ἑαυτοῦ δείγματα τῶν ἀξιολογωτέρων πραγμάτων τῶν μερῶν εἰς τὰ ὁποῖα διέτριψεν. Ἦσαν δὲ αὐτὰ κυρίως διάφορα χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ ἀγγεῖα, μάλλινα καὶ βαμβακερὰ ὑφάσματα, καί τινες λάμαι. Συμπαρέλαβε δὲ καί τινας νέους Περουβίους διὰ νὰ τοὺς μεταχειρισθῇ εἰς τὴν δευτέραν ἐπιστροφήν του ὡς διερμηνεῖς,

διότι ἐφρόνει βέβαιον, ὅτι ὁ τοπάρχης Δὲ λὸς Ῥίος ἀκούων περὶ τοῦ μεγάλου πλούτου τούτων τῶν τόπων, καὶ βλέπων τὰ δείγματα τοῦ πλούτου τούτου, ἤθελε πεισθῇ εὐκόλως νὰ δώσῃ βοήθειαν εἰς αὐτόν καὶ εἰς τοὺς συνεταίρους του πρὸς νέαν ἐκστρατείαν· ἀλλ' ἡ ἐλπίς του αὕτη ἐματαιώθη. Διότι ὁ τοπάρχης ἄνθρωπος, νουνεχὴς, δὲν ἔκρινεν εὔλογον νὰ ἐξασθενήσῃ τὴν ἀποικίαν του ἥτις δὲν ἦτον ἀκόμη εἰς στερεὰς ἐπωκοδομημένη βάσεις, διὰ νὰ θηρεύσῃ ἀβεβαίους κατακτήσεις· ἴσως προέβλεπεν ἀκόμη ὅτι οἱ ἀδρεῖοι οὗτοι οἵτινες, ἑτόλμων ν' ἀναλάβουν ἐπιχείρημα τοσοῦτον ῥιψοκίνδυνον, ἤθελον σπεύσει νὰ κηρυχθῶσι καὶ ἀνεξάρτητοι. Ἐξηκολούθησεν ἐπομένως ἀρνούμενος πᾶσαν βοήθειαν εἰς τοὺς τρεῖς συνεταίρους, καὶ τοῦτο τοὺς ἔφερεν εἰς μεγίστην στενοχωρίαν καὶ ἀπορίαν.

Ἡ χρηματικὴ περιουσία των εἶχεν ἐξαντληθῆ· δάνεια πλέον δὲν εὑρίσκον· ἀλλὰ δὲν εἶχεν ἐξαντληθῆ καὶ ὁ ζῆλος, ἡ ἐπιμονή των καὶ ἡ πεποίθησίς των. Ἔμεινον δ' ἐξ ἐναντίας ἀπαράμειωτοι, οὐδὲ τὰς ἐξησθένει ἡ κακὴ τῶν πραγμάτων κατάστασις. Ἐννόησαν δὲ ὅτι δὲν τοῖς ἔμενεν ἄλλο μέσον πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς εὐχῆς των, εἰμὴ νὰ διευθυνθοῦν ἀμέσως πρὸς τὴν Ἱσπανικὴν αὐλὴν, καὶ νὰ λάβουν πληρεξουσιότητα παρ' αὐτῆς διὰ ν' ἀποπερατώσουν τὸ ἔργον τὸ ὁποῖον εἶχον ἀρχίσει, καὶ τὸ ὁποῖον ὑπέσχετο λαμπρὰ τὰ ἀποτελέσματα. Ἀπεφασίσθη λοιπὸν ν' ἀπέλθῃ ὁ Πιζάῤῥος εἰς Ἱσπανίαν διὰ νὰ ζητήσῃ ἐκεῖ τὴν ἐπὶ τοῦτο ἄδειαν.

Μὲ μεγάλην δυσκολίαν κατώρθωσαν οἱ τρεῖς συνεταῖροι, ἐξ αἰτίας τῆς δεινῆς κατα[illegible]ως τῆς περιουσίας των, νὰ συνάξουν ὅσα χρήματα ἦσαν ἀναγκαῖα διὰ τὴν ὁδοιπορίαν. Μ' ὅλον τοῦτο ὁ Πιζάῤῥος ἀπέπλευσε, καὶ ἐπαρουσιάσθη εἰς τὴν Ἱσπανικὴν αὐτοκρατορικὴν αὐλὴν, (διότι τότε ἐβασίλευε Κάρολος ὁ πέμπτος εἰς τὴν Ἱσπανίαν) μὲ τόσην ἀξιοπρέπειαν, ὥστε ἐθαύμασαν ὅσοι ἐγνώριζον τὴν ποταπήν του καταγωγὴν καὶ τὴν κακὴν ἀνατροφὴν τὴν ὁποίαν ἔλαβε. Περιέγραψεν ὅλας τὰς δεινοπαθείας ὅσας ὑπέστη αὐτός τε καὶ οἱ ὀπαδοί του· παρέστησε

τὴν θαυμασίαν ποιότητα, καὶ τὰ ἐξαίσια πλούτη τῶν ἀπεράντων τόπων τοὺς ὁποίους ἀνεκάλυψε, καὶ πρὸς ἐπιβεβαίωσιν τῆς ἀληθείας τῶν λεγομένων του ἐπέδειξε καὶ τὰ πραγματικὰ δείγματα τὰ ὁποῖα εἶχε φέρει μεθ' ἑαυτοῦ.

Καὶ ὁ Κάρολος καὶ οἱ ὑπούργοί του ἐθαύμασαν μεγάλως ἀκούσαντες τὴν περιγραφὴν ταύτην, καὶ φιλοφρονέστατα ὑποδεχθέντες τὸν Πιζάρρον ἐνέκρινον τὴν αἴτησίν του, καὶ ἔδωσαν εἰς αὐτὸν πληρεξουσιότητα διὰ νὰ κατακτήσῃ τοὺς τόπους ὅσους ἤθελεν ἀνακαλύψει. Ὁ δὲ Πιζάρρος ὠφεληθεὶς ἀπὸ τὴν εὔνουν πρὸς αὐτὸν διάθεσιν τοῦ βασιλέως του, παρεκάλεσε νὰ τῷ δοθῇ ὄχι μόνον ἡ τοπαρχικὴ ἐξουσία, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀνωτάτη δικαστικὴ ἐφ' ὅλων τῶν τόπων ὅσους ἤθελε κυριεύσει, μ' ὅλον ὅτι εἶχεν ὑποσχεθῇ νὰ ζητήσῃ τὴν δικαστικὴν ταύτην θέσιν ὑπὲρ τοῦ φίλου του Ἀλμάγρου.

Ἀριστείδης. Ὦ! αἰσχρότατα ἔπραξε, πάτερ!

Πατ. Βεβαίως αἰσχρότατα. Ἀλλὰ σᾶς προεῖπα, ὅτι θὰ παρατηρήσωμεν εἰς τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἥρωός μας τούτου πολλὰς κηλίδας αἰσχρὰς, ἀξίας τῆς ἀποστροφῆς παντὸς εὖ φρονοῦντος. Ἰδοὺ, ἐδὼ βλέπετε μίαν τῶν κηλίδων τούτων, καὶ εἶμαι πεπεισμένος ὅτι λυπεῖσθε καθὼς ἐγὼ, ὅτι ἄνθρωπος, τοσαῦτα ἔχων πλεονεκτήματα, ἐστιγμάτισεν αἰωνίως τὸ ὄνομά του διὰ ποταπῆς αἰσχροκερδείας καὶ δι' ἀπιστίας αἰσχρᾶς.

Χαράλαμπος. Καὶ διὰ τὸν δεύτερον συνεταῖρόν του οὐτ' ἐφρόντισε βεβαίως διόλου.

Πατ. Ὦ! μάλιστα! Πρὸς ἐκεῖνον, ὡς ἱερωμένον, δὲν εἶχεν ἀντιζηλίαν καμμίαν, διὰ τοῦτο ἐζήτησεν δι' αὐτὸν τὴν ἐπισκοπικὴν ἀξίαν εἰς τοὺς τόπους τοὺς ὁποίους ἤθελε κατακτήσει, καὶ εἰσηκούσθη.

Ἀφ' ἑτέρου ὁ Πιζάρρος ὑπεσχέθη εἰς τὴν Ἱσπανικὴν διοίκησιν νὰ προμηθεύσῃ αὐτὸς ἐξ ἰδίων του ὅλην τὴν τῆς ἐκστρατείας παρασκευὴν χωρὶς νὰ συνεισφέρῃ τίποτε ἡ κυβέρνησις, καὶ ὑπεχρεώθη νὰ συστήσῃ στρατιωτικὸν σῶμα ἀπὸ διακοσίους πεν-

τήκοντα στρατιώτας. Ἀλλὰ μ' ὅλον ὅτι μικρὰ ἡ δύναμις αὕτη διὰ τῆς ὁποίας ἔμελλε νὰ καταστρέψῃ ἓν τῶν μεγίστων βασιλείων τοῦ κόσμου, ὁ Πιζάρρος ὅμως δὲν εὑρέθη εἰς κατάστασιν νὰ τὴν συλλέξῃ δι' ἰδίων ἐξόδων. Κατ' εὐτυχίαν του εἶχεν ἔλθει ὁ Κόρτες κατ' αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν καιρὸν εἰς τὴν Ἱσπανίαν, καθὼς ἠξεύρομεν, διὰ νὰ ζητήσῃ προσωπικῶς τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ αὐτοκράτορός του. Ἀγαπῶν δὲ ὅλους τοὺς ἐπιχειρηματικοὺς ἀνθρώπους, καὶ πρὶν τῆς ἐκστρατείας του κατὰ τοῦ Μεξικοῦ συστρατιώτης χρηματίσας τοῦ Πιζάρρου, κατέβαλε δι' αὐτὸν ἐξ ἰδίων του ποσότητα τινὰ ἱκανὴν διὰ τὴν ἐφόπλισιν τῆς ἡμισείας δυνάμεως ἀφ' ὅσην εἶχεν ὁ Πιζάρρος ὑποσχεθῆ νὰ συλλέξῃ. Μὲ τὴν δύναμιν ταύτην ἀνεχώρησε κρυφίως ἀπὸ τὸν λιμένα τῆς Σεβιλλίας, διότι ἦσαν διωρισμένοι ἄνθρωποι νὰ παρατηροῦν ἂν ἐξετέλεσε τοὺς ὅρους τῆς συνθήκης του. Διαφυγὼν λοιπὸν τὴν ἔρευναν ταύτην, ἐπανέπλευσε εἰς Δαρίαν.

Μεταξὺ τοῦ μικροῦ τάγματός του, περιέχοντος μόλις ἑκατὸν στρατιώτας, διεκρίνοντο ἰδίως τέσσαρες νέοι, εὔρωστοι καὶ ζωηροί, τῶν ὁποίων πρέπει νὰ σᾶς εἰπῶ τὰ ὀνόματα, διότι εἰς τὴν σκηνὴν ἥτις μέλλει νὰ παραστηθῇ ἐντὸς ὀλίγου ἐμπρός σας θέλουν λάβει τὸ ἐνεργητικώτατον μέρος· οἱ τρεῖς ἦσαν ὁμοπάτριοι ἀδελφοὶ τοῦ Πιζάρρου, Ἰωάννης, Γονζάλος, (ἢ κατ' ἄλλους Γονζαλέζος) καὶ Φερδινάνδος ὀνομαζόμενοι. Ὁ δὲ τέταρτος ἦτον θεῖός του, Φραγκίσκος Ἀλκανάρας καλούμενος. Τὰ ὀνόματά των πρέπει ἀμέσως ἐξ ἀρχῆς νὰ μᾶς εἶναι γνωστά.

Ἅμα δ' ἔφθασεν ὁ Πιζάρρος εἰς τὸν Μεξικανικὸν κόλπον, διεύθυνε τὸν πλοῦν του πρὸς τὴν Νόμβρε δὲ Δίος· ἐκεῖ δὲ ἀποβὰς εἰς τὴν ξηρὰν μετὰ τῶν ὀπαδῶν του, διῆλθε πεζὸς διὰ τοῦ ἰσθμοῦ πρὸς τὴν Πανάμαν, ὅπου ὁ ἀγαθὸς Ἀλμάγρος ὑπερχαρεὶς κατ' ἀρχὰς διὰ τὴν ἐπιστροφήν του καὶ διὰ εὐτυχῆ ἔκβασιν τῶν διαπραγματεύσεών του, ἠσθάνθη μετ' ὀλίγον ἔκπληξιν καὶ ἀγανάκτησιν βαθεῖαν, ὡς ἐγνώρισε τὴν πρὸς αὐτὸν χαμερπῆ ἀπιστίαν τοῦ Πιζάρρου, καὶ ὡς ἔντιμος στρατιώτης ἠρνήθη μετ' ἀποστροφῆς πᾶσαν περαιτέρω συνέργειαν μετ' ἀνθρώπου τό-

σον ἀτίμως πρὸς αὐτὸν ἐνεργήσαντος. Ἀλλὰ τέλος ἐπραΰνθη διὰ τῶν προτροπῶν τοῦ ἱερέως Λούκου καὶ δι' ὑποσχέσεως τοῦ Πιζάρρου ὅτι τῷ παραχωρεῖ οἰκειοθελῶς τὴν ἀξίαν τοῦ ἀνωτάτου δικαστοῦ, καὶ οὕτως ὁ δεσμὸς τῆς τριανδρίας ἀνενεώθη. Ἤρχισαν νὰ ἐπιταχύνουν τὰς προπαρασκευάς, καί . . .

Καὶ ἐπῆγον νὰ κοιμηθοῦν, εἶπεν ἡ μήτηρ, προσθέτουσαι ὅτι εἶναι δέκα ἡ ὥρα. Ὁ πατὴρ ἔμεινε μὲ τὸ ἥμισυ τῆς περιόδου του εἰς τὸ στόμα, καὶ πᾶσα ἡ συντροφία διελύθη ν' ἀναπαυθῇ.

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΜΒ΄.

Τῇ ἐπαύριον, ἐπανέλαβεν ὁ πατὴρ τὴν σειρὰν τῆς διακοπείσης διηγήσεώς του ὡς ἀκολούθως.

Ἡ μικρὰ δύναμις τὴν ὁποίαν ὁ Πιζάρρος μετὰ τῶν φίλων του κατώρθωσε τέλος πάντων νὰ συλλέξῃ συνίστατο εἰς τρία μικρὰ πλοῖα καὶ ἑκατὸν ὀγδήκοντα στρατιώτας, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦσαν τριάκοντα ἓξ ἱππεῖς. Μὲ τὰ ἄθλια ταῦτα μέσα, ἀλλὰ καὶ μὲ γενναιότητα χιλιάδας ἀναπληροῦσαν, ἀπέπλευσεν ὁ Πιζάρρος κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ χιλιοστοῦ πεντακοσιοστοῦ τριακοστοῦ πρώτου ἔτους· ὁ σκοπός του ἦτον νὰ προσορμισθῇ εἰς τὴν Τούμβην, ἀλλ᾽ οἱ ἐναντίοι ἄνεμοι δὲν τὸν ἐπέτρεψαν νὰ φθάσῃ ἐκεῖ, κ᾽ ἐβιάσθη νὰ εἰσπλεύσῃ εἰς τοῦ ἁγίου Ματθαίου τὸν κόλπον.

Ἐκεῖθεν δ᾽ ἀπεφάσισε νὰ ἐπιστρέψῃ διὰ ξηρᾶς εἰς τὴν Τούμβην, ἀπέχουσαν ὑπὲρ τὰ πεντήκοντα μίλια ἐκεῖθεν. Μ᾽ ὅλον τοῦτο, τὸ μῆκος τῆς ὁδοιπορίας δὲν ἦτον τὸ μεγαλήτερον πρόσκομμα· τὸ χείριστον ἦτον, ὅτι ἔπρεπε νὰ διαβοῦν ἀκαλλιεργήτους καὶ βαλτώδεις τόπους, καὶ πολλοὺς καὶ μεγάλους ποταμοὺς μάλιστα εἰς τὰς ἐκβολάς των, ὅπου, κατὰ φυσικὸν λόγον, εἶναι πλατύτεροι καὶ βαθύτεροι. Ἀλλ᾽ ἀνὴρ ἀτρόμητος ὡς ὁ Πιζάρρος, καὶ τὸν μέγαν ὠκεανὸν ἂν ἔβλεπε πρὸ ποδῶν του, δὲν ἤθελε διόλου διστάσει. Ἐνέπνευσε δὲ καὶ εἰς τοὺς ὀπαδούς του μέρος τῆς ἀφοβίας του, καὶ οὕτω φαιδρῶς καὶ θαρρούντως ἐκίνησαν.

Εἰς τὰς πολλὰς δυσχερίας τὰς ὁποίας ἀπήντων οἱ Ἱσπανοὶ εἰς τὴν ὁδοιπορίαν των ταύτην, προσετίθετο καὶ ἄλλη τὴν ὁποίαν ἐκουσίως διήγειρον καθ᾽ ἑαυτοὺς διὰ τὴς ἀπλήστου καὶ ἀπανθρώπου πλεονεξίας των· ἀντὶ δηλαδὴ ν᾽ ἀσχοληθοῦν ν᾽ ἀποκτήσουν τὴν εὔνοιαν καὶ τὸ σέβας τῶν ἐγχωρίων, βία καὶ λῃστεία εἵπετο ἓξ ἐναντίας παντοῦ ἐπὶ τὰ βήματά των. Πρώτη δὲ τούτου συνέπεια ἦτον, ὅτι οἱ κάτοικοι ἔφυγον πανταχοῦ ἀπ᾽ ἐμπρός των, δευτέρα δὲ, ὅτι μετ᾽ οὐ πολὺ τοῖς ἔλλειψαν ἐντε-

λῶς ζωοτροφίαι καὶ ἀναπαύσεις· ἐξησθενημένοι ἀπὸ πεῖναν καὶ διαφόρους ἄλλας ταλαιπωρίας ἔφθασαν ἐν τούτοις μέχρι τῆς Κοάκης, πόλεως παραθαλασσίου, κειμένης σχεδὸν ὑπὸ τὸν ἰσημερινόν. Τὴν ἐπαρχίαν τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος εὑρίσκετε ἐδῶ εἰς τὸν πίνακα.

Μὲ τὴν αὐτὴν αἱμοχαρῆ ἀπληστίαν μὲ τὴν ὁποίαν ὁρμῶσι λιμώττοντες λύκοι εἰς ποίμνην προβάτων, ὥρμησαν καὶ οἱ Ἱσπανοὶ εἰς τὴν Ἀμερικανικὴν αὐτὴν πόλιν, ἀπεσόβησαν διὰ τῆς βιαίας διαγωγῆς των τοὺς ἐντρόμους κατοίκους, καὶ ἥρπασαν τὰς ἰδιοκτησίας των, συνιστάμενας οὐ μόνον εἰς ζωοτροφίας, ἀλλὰ καὶ εἰς πολλὰ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ σκεύη, καὶ εἰς πολυτίμους λίθους ἐκ τῶν καλουμένων σμαράγδων, οἵτινες εὑρίσκονται εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη.

Χρίστος. Διὰ τοῦτο ὠνομάσθη ἴσως καὶ ὁ ποταμὸς ὅστις ῥέει ἐκεῖ Ποταμὸς Σμαράγδων.

Πατ. Βεβαιώτατα!

Ἀντώνιος. Πῶς εἶναι αὐτοὶ οἱ λίθοι;

Πατ. Πράσινοι, Ἀντώνιε! Πρέπει νὰ τοὺς εἶδες πολλάκις.

Ἀντώνιος. Ἄ! ναί, εἰς δακτυλίδι!

Πατ. Ἔχεις δίκαιον! Ἡ χαρὰ τῶν Ἱσπανῶν διὰ τὰ πλούσια ταῦτα λάφυρα ἐξήλειψεν ἀπὸ τὴν μνήμην των τὴν θλιβερὰν ἐνθύμησιν τῶν παρελθόντων δεινῶν καὶ τοῖς ἐνέπνευσε προθυμίαν ν' ἀκολουθήσουν καὶ περαιτέρω τὸν ἀρχηγόν των, ὅπου καὶ ἂν τοὺς ἤθελεν ὁδηγήσει. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς οὐχ ἧττον ἔχαιρε βλέπων κατὰ μέρος ἐπαληθεύουσαν τὴν λαμπρὰν περιγραφὴν τῶν θησαυρῶν τοῦ τόπου, διὰ τῆς ὁποίας καὶ μόνης εἶχε καταπείσει τοὺς ὀπαδούς του νὰ τὸν ἀκολουθήσουν εἰς τὴν ἐκστρατείαν ταύτην· ἔσπευσε δὲ νὰ ὠφεληθῇ ἀπὸ τὴν πρώτην εὐτυχῆ ταύτην ἔκβασιν τοῦ ἐπιχειρήματός του, καὶ ἑλκύων πρὸς ἑαυτὸν καὶ ἄλλους τολμητίας νὰ ἐνδυναμώσῃ τὸ μικρὸν στράτευμά του. Πρὸς τοῦτο ἔπεμψεν ἓν τῶν πλοίων του εἰς Πανάμαν καὶ ἄλλο εἰς Νικαράγουαν διὰ νὰ συλλέξῃ στρατιώτας, ἐρεθίζων αὐτοὺς διά τε τῆς περιγραφῆς τῆς ἐπιτυχίας του καὶ διὰ τῆς ἐπιδείξεως τῶν συναχθέντων λαφύρων.

Δημήτριος. Ἀλλὰ περὶ τῆς Νικαραγούας δὲν ἠκούσαμεν ἀκόμη τίποτε.

Πατ. Ἔχεις δίκαιον. Ἐδὼ θεωρήσατε πάλιν τὸν πρῶτον πίνακα τοῦ Μεξικανικοῦ κόλπου. Ἰδοὺ, ὅλη ἡ μεσαία ἐπαρχία αὕτη μεταξὺ τῆς Ὀνδούρας καὶ Βεραγούας, καλεῖται Νικαράγουα. Ἐδὼ κάτω εἰς τὰς παραλίας τοῦ μεσημβρινοῦ ὠκεανοῦ, οὐ μακρὰν τῆς μεγάλης λίμνης τοῦ ἁγίου Σεβαστιανοῦ βλέπετε κειμένην καὶ τὴν ὁμώνυμον ἀποικίαν τὴν ὁποίαν κατέστησεν ὁ τοπάρχης Πεδραρίας· πρὸς ταύτην ἔπεμψε τὸ ἓν πλοῖόν του ὁ Πιζάρρος, τὸ δὲ ἄλλο διεύθυνε πρὸς τὴν Πανάμαν.

Αὐτὸς δ' ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον του διὰ ξηρᾶς, ἀκολουθῶν τὰ παραθαλάσσια μὲ ἀμίμητον τόλμην, ἢ μᾶλλον αὐθάδειαν. Φόβος καὶ τρόμος προηγοῦντο τῆς ἐμφανίσεώς του καὶ ἀπεδίωκον τοὺς ἐγχωρίους ἀφ' ὅπου αὐτὸς ἐπλησίαζεν. Αἱ λεηλασίαι τῶν ἐρήμων οἰκιῶν τῶν φυγάδων ἐξηκολούθουν πάντοτε, καὶ δὲν εὑρέθη κἀνεὶς νὰ ἐμποδίσῃ τὰς ἁρπαγὰς τῶν λῃστρικῶν τούτων τυχοδιωκτῶν, ἕως ὅτου ἔφθασαν εἰς τὴν νῆσον Ποῦναν, κειμένην εἰς τὸν κόλπον Γουαϋακουήλ, ὡς βλέπετε ἐδὼ εἰς τὸν πίνακα.

Ὁ Πιζάρρος θεωρήσας τὴν νῆσον ταύτην κατάλληλον διὰ νὰ περιμείνῃ ἐκεῖ τῶν πλοίων του τὴν ἐπιστροφὴν, ἀπεφάσισε νὰ μείνῃ προσωρινῶς εἰς αὐτήν. Ὅθεν κατασκευάσας σχεδίας, ἔπλευσεν ἐπ' αὐτῶν εἰς τὴν νῆσον μὲ τὰ στρατεύματά του· ἀλλὰ μεγάλως ἐξεπλάγη εὑρὼν εἰς αὐτὴν πάντη διαφόρους ἀνθρώπους ἀφ' ὅσους εἶχε γνωρίσει ἕως τότε εἰς τὴν ξηράν. Οἱ νησιῶται οὗτος ἀποτελοῦντες, ὡς ἐφαίνοντο, λαὸν ἰδιαίτερον, ἦσαν εὔτολμοι καὶ πολεμικοὶ, κ' ἐπρόκριναν νὰ χύσουν καὶ τὴν ἐσχάτην τοῦ αἵματός των ῥανίδα, παρὰ νὰ στρέψουν τὰ νῶτα πρὸς τὴν ἰδιοκτησίαν των, καὶ νὰ τὴν ἐγκαταλείψουν εἰς τὸν ἐχθρόν. Ἀντιπαρετάχθησαν ἐπομένως εἰς τοὺς ἐπερχομένους Ἱσπανοὺς μ' ἀφοβίαν· καὶ μὲ ὅλον ὅτι κατά τε τὰ ὅπλα καὶ κατὰ τὴν πολεμικὴν τέχνην αὐτοὶ μεγάλως τοὺς ὑπερέβαινον, τόσην ὅμως τόλμην ἀντέταξαν εἰς τοὺς Ἱσπανοὺς, ὥστε ὁ Πιζάρρος ἠγωνίζετο ἓξ μῆνας πρὶν τοὺς καταδαμάσῃ.

Ἐν τούτοις ἔφθασαν τὰ πλοῖά του ἀπὸ τὴν Πανάμαν καὶ Νικαράγουαν, φέροντα μικρὰν μὲν, ἀλλ' εἰς ἣν εὑρίσκετο θέσιν, εἰς ἄκρον ἀναγκαίαν βοήθειαν. Ἑκάστου πλοίου ἐπέβαινον τριάκοντα περίπου νεοσύλλεκτοι στρατιῶται, μεταξὺ τῶν ὁποίων εὑρίσκοντο καὶ δύω περίφημοι ἀξιωματικοί, Βεναλκαζὰρ καὶ Σόττος καλούμενοι. Τὴν μηδαμινὴν ταύτην προσθήκην εἰς τὰς δυνάμεις του ἐθεώρησεν ὡς ἀρκοῦσαν ὁ παράτολμος Πιζάρρος, κ' ἔσπευσε χωρὶς περαιτέρω ἀναβολῆς, νὰ ὁρμήσῃ μετ' αὐτῆς εἰς τὰ ἐνδότερα τοῦ ἀπεράντου κράτους, διὰ νὰ κατακτήσῃ τόπον ἔχοντα περισσότερα τετραγωνικὰ μίλια μέγεθος ἀφ' ὅσας αὐτὸς εἶχε κεφαλὰς εἰς τὸ στράτευμά του.

Ἐπομένως διευθύνθη πάλιν ἀπὸ τὴν νῆσον Πούναν πρὸς τὴν ξηρὰν, ἐπὶ σκοπῷ ν' ἀποβῇ κατὰ πρῶτον εἰς τὴν Τούμβην· ἀλλὰ μὲ μεγίστην δυσαρέσκειαν ἔμαθεν ὅτι καὶ εἰς τὴν πόλιν ταύτην ἐθεωρεῖτο ἤδη καὶ αὐτὸς καὶ οἱ σύντροφοί του διαφόρως ἀφ' ὅ,τι εἶχον θεωρηθῆ ὅταν κατὰ πρῶτον ἐνεφανίσθησαν εἰς τοὺς αἰγιαλοὺς τούτους, διότι ἡ ληστρικὴ διαγωγὴ καὶ αἱ βιαιοπραγίαι τοῦ στρατεύματός του εἶχον διακηρυχθῆ πανταχοῦ, καὶ εἰς τὴν Τούμβην ἀκόμη, καὶ ἡ πρώτη φιλόξενος γλυκύτης τῶν κατοίκων καὶ τοῦ Κασίκου των μετεβλήθη ἤδη εἰς φόβον καὶ εἰς ἀποστροφήν· ὥστε ἔλαβον καὶ τὰ ὅπλα, καὶ πᾶσα προσπάθεια πρὸς φιλικὸν συμβιβασμὸν μετὰ τοῦ Κασίκου ἔμεινεν ἄκαρπος.

Ὁ Πιζάρρος παροργισθεὶς διὰ τοῦτο, ἀπεφάσισε νὰ προσβάλῃ τὸν Κασίκην· ὅθεν συνοδευμένος ὑπὸ δύω τῶν ἀδελφῶν του καὶ ὑπὸ πεντήκοντα ἱππέων, διέβη διὰ νυκτὸς τὸν ποταμὸν ὅστις διεχώριζε τὸ στράτευμά του ἀπὸ τὸ τοῦ ἐχθροῦ, διέτρεξε δι' ὅλης τῆς νυκτὸς τόπον δύσβατον, καὶ ἔφθασεν ἀνατέλλοντος τοῦ ἡλίου εἰς τὸ μέρος ὅπου ἐστρατοπέδευεν ὁ Κασίκης. Οἱ δυστυχεῖς Ἀμερικανοὶ, ἐκπλαγέντες διὰ τὴν ἀπροσδόκητον ἐμφάνισιν ἐχρθοῦ τὸν ὁποῖον δὲν ἐφρόνουν τόσον πλησίον, καὶ ἔντρομοι γενόμενοι ὡς εἶδαν τὰ ἄγνωστα τέρατα, τοὺς ἵππους, οἵτινες ἐφαίνοντο ἀποτελοῦντες ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ζῶον μὲ τοὺς ἱππεῖς των, δὲν ἐδυνήθησαν νὰ ὑπομείνουν τὴν ὁρμὴν τῶν Ἱσπανῶν, ἀλλ' ἐτράπησαν εἰς φυγήν· καὶ πολλοὶ μὲν ἐξ αὐτῶν κατεκόπησαν

ἀπὸ τὰ ξίφη, οἱ δὲ λοιποὶ διεσκορπίσθησαν ὅλοι. Ἀναγνωρίσας δὲ καὶ ὁ Κασίκης διὰ τῆς περιστάσεως ταύτης τὴν ἀδυναμίαν του, καὶ τῶν ἐχθρῶν του τὴν ἀνυπόστατον δύναμιν, ἔκλινε τὸν αὐχένα, καὶ πέμψας δῶρα πρὸς τὸν νικητὴν, ἐζήτησε τὴν εἰρήνην.

Ἀλέξανδρος. Ἦτον αὐτὸς βασιλεὺς ὅλου τοῦ τόπου;

Πατ. Ὄχι, Ἀλέξανδρε. Ἦτον μόνον τοπάρχης διοικῶν ὑπὸ τὸν βασιλέα τὴν ἐπαρχίαν τῆς Τούμβης.

Ἰωάννης. Ἀλλὰ δὲν ἐννοῶ διατὶ εἰς ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα ὁ βασιλεὺς μένει τόσον ἥσυχος, καὶ διατὶ πρὸ πολλοῦ δὲν ἐξεστράτευσε κατὰ τῶν Ἱσπανῶν;

Πατ. Θὰ σὲ τὸ ἐξηγήσω· ἀλλὰ προηγουμένως πρέπει νὰ σᾶς διηγηθῶ ὀλίγα τινὰ περὶ τῆς ἱστορίας τοῦ Περουβικοῦ βασιλείου, καὶ τῆς τότε καταστάσεως αὐτοῦ. Θέλετε;

Ἰωάννης. Ὦ! βέβαια, πάτερ;

Πατ. Πολλὰ καλά· ἀλλ' ἀνάγκη νὰ σᾶς προειδοποιήσω ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς ἱστορίας αὐτῆς, ἂν ὅλη δὲν εἶναι μῦθος, τοὐλάχιστον φαίνεται ἔχουσα πολλὰ τὰ μυθολογούμενα, καθὼς καὶ σεῖς θέλετε τὸ παρατηρήσει εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς.

Τὸ Περουβικὸν βασίλειον, διηγοῦνται οἱ Ἱσπανοὶ ἱστοριογράφοι, ἤνθει πρὸ τετρακοσίων ἤδη ἐτῶν. Θεμελιωταὶ αὐτοῦ ἦσαν ὁ Μάγκο Καπάκης καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ Μαμὰ Ὀζέλλο· ἐνομίσθη δὲ ὅτι τὸ ζεῦγος τοῦτο, τὸ ὁποῖον, ὡς καὶ οἱ ἀπόγονοί του, ἐκαλεῖτο Ἰγγὰς, τουτέστι Κύριοι, κατήγετο ἀπὸ Εὐρωπαίους. Ἴσως, ὑποθέτουν οἱ ἱστοριογράφοι οὗτοι, Εὐρωπαῖοι ἐπλανήθησαν ποτὲ (τὶς οἶδε πρὸ πόσων αἰώνων) εἰς τὸν ἀτλαντικὸν ὠκεανὸν, καὶ ναυγήσαντες εἰς τὰ παραθαλάσσια τῆς Βρασιλίας, ἦσαν οἱ πρόγονοι τῆς φυλῆς ταύτης.

Πέτρος. Ἀλλὰ εἰς τὶ ἐστηρίζετο ὁ συμπερασμὸς οὗτος;

Πατ. Εἰς ὄχι πολλὰ πειστικοὺς λόγους. Ὁ πρῶτος ἦτον ἡ παρατήρησις ὅτι οἱ Περούβιοι διήρουν τὸ ἔτος εἰς 365 ἡμέρας καθὼς οἱ Εὐρωπαῖοι, καὶ εἶχον καὶ ἄλλας τινὰς ἀστρονομικὰς γνώσεις κοινὰς μὲ ἡμᾶς. Δεύτερον ἐβεβαίουν οἱ Ἱσπανοὶ τοῦ τόπου κατακτηταὶ ὅτι ὅλη ἡ φυλὴ τῶν Ἰγγὰς διεκρίνετο ἀπὸ

τοὺς λοιποὺς ἐγχωρίους κατὰ τὴν λευκότητα τοῦ δέρματος, καὶ διάφοροι ἄνδρες τῆς φυλῆς ταύτης, διὰ τοῦ γενείου τὸ ὁποῖον ἔφερον εἰς τὸν πώγωνα. Ἀμφότερα δὲ ταῦτα ἦσαν τεκμήρια πιθανολογοῦντα εὐρωπαϊκὴν καταγωγήν· τέλος πάντων μᾶς εἰδοποιοῦν οἱ αὐτοί, δὲν ἠξεύρω ἂν βασίμως ἢ ὄχι, ὅτι ὑπῆρχεν εἰς τὴν Περουβίαν ἀνέκαθεν παράδοσις ὅτι ἄνθρωποι μὲ γένειον καὶ μὲ θαυμάσια ὅπλα ἤθελον ἔλθει ὑπερθαλάσσιοι νὰ κυριεύσουν τὸν τόπον τοῦτον (*).

Ἀλλ' ὅπως ἂν ἔχῃ, τοὐλάχιστον φαίνεται πιθανὸν τοῦτο, ὅτι ὑπῆρξε ποτὲ τῷ ὄντι Μάγκο Καπάκης τις καί τις Μαμὰ Ὀζέλλο θέντες τὰς βάσεις τοῦ μεγάλου βασιλείου τῶν Ἰγγάς. Οἱ δύω δὲ οὗτοι, λέγεται, διαφέροντες παραδόξως κατά τε τὸ μέγα ἀνάστημα τοῦ σώματος, κατὰ τὸ χρῶμα, καὶ κατὰ τὸν ἱματισμὸν ἀπὸ τοὺς ἀγρίους καὶ γυμνοὺς κατοίκους τοῦ τόπου, ἐφάνησαν ἐκεῖ αἰφνιδίως, χωρὶς νὰ ἠξεύρῃ τις πόθεν ἦλθον, κ' ἐκήρυξαν ὅτι ἦσαν τέκνα τοῦ ἡλίου, ὅστις τοὺς ἔπεμψε νὰ καταστήσουν τοὺς ἀνθρώπους τῶν μερῶν ἐκείνων καλοκἀγάθους καὶ εὐτυχεῖς. Τὸ μέρος δὲ ὅπου κατῴκησαν ἦτον αὐτὸ τὸ ὁποῖον βλέπετε ἐδῶ εἰς τὴν δεκάτην τρίτην μοῖραν μεσημβρινοῦ πλάτους σημειούμενον ὑπὸ τὸ ὄνομα Κοῦσκον. Λέγεται ἀκόμη ὅτι ὁ Μάγκος συναθροίσας τοὺς ἀγρίους κατοίκους τοῦ ὀρεινοῦ αὐτοῦ τόπου, τοῖς ἐδίδαξε νὰ καλλιεργοῦν τὴν γῆν, νὰ ἐνδύωνται, καὶ νὰ οἰκοδομῶσι καλύβας πρὸς κατοικίαν. Ἡ δὲ Ὀζέλλο πάλιν, ὅτι ἐδίδαξε τὰς γυναῖκας τῶν ἀγρίων νὰ νήθουν καὶ νὰ ὑφαίνουν, συγχρόνως δὲ καὶ ἄλλας διαφόρους γυναικείας ἐργασίας, ἀναγκαίας εἰς τὴν οἰκιακὴν οἰκονομίαν. Ἀμφότεροι δὲ, λέγεται, εὗρον προθύμους καὶ εὐμαθεῖς μαθητάς, κ' ἠδοκίμησαν εὐκόλως νὰ μεταβάλουν τοὺς ἀγροίκους τούτους καὶ κτηνώδεις ἀνθρώπους εἰς ἔθνος ἄξιον κατὰ πολλοὺς λόγους νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐξευγενισμένον.

(*) Ἀρχαῖα χειρόγραφα ἐξηγηθέντα ἐσχάτως, ἀποδεικνύουν ὅτι Σκανδιναυοὶ εἶχον πλεύσει εἰς Ἀμερικὴν κατὰ τὸν δέκατον αἰῶνα Μ. Χ. Ἀνασκαφαὶ δὲ γενόμεναι εἰς Βρασιλίαν ἀνεκάλυψαν καὶ οἰκοδομήματα καὶ ἀγάλματα Σκανδιναυικὰ εἰς αὐτήν.

Οἱ θαυμάσιοι οὗτοι νομοθέται ἐπεμελήθησαν πρὸ παντὸς ἄλλου ν' ἀντικαταστήσουν τὴν ἀπάνθρωπον εἰδολολατρείαν τῶν ἀγρίων, ἥτις ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον συνίστατο εἰς ἀνθρώπων θυσίας, διὰ θρησκείας ἡμερώτερα ἐμπνεούσης φρονήματα, κ' ἐδίδαξαν ἑπομένως τοὺς ἀνθρώπους ὅτι ἓν καὶ μόνον ὑπάρχει ὑπέρτατον ὄν, ἀγαπῶν περιπαθῶς τοὺς ἀνθρώπους ὡς πλάσματά του, κ' εὐχαριστούμενον ὅταν τοὺς βλέπῃ ν' ἀνταγαπῶνται καὶ αὐτοὶ μεταξύ των· ὅτι δὲ τὸ ἀγαθοποιὸν, τὸ εὐμενὲς τοῦτο ὑπέρτατον ὄν, εἶναι . . . ὁ ἥλιος.

Τινές. Ὦ!

Πατ. Βεβαίως λυπηρὸν εἶναι ὅτι ἡ διάγνωσίς των εἰς τόσον καλὰς στηριζομένη βάσεις δὲν ἐπροχώρησεν ὀλίγον τι περαιτέρω διὰ ν' ἀναγνωρίσῃ ὅτι καὶ ὁ ἥλιος, τοῦτο τὸ ὡραῖον, τὸ εἰς ἡμᾶς τοσαύτας εὐεργεσίας παρέχον οὐράνιον σῶμα, δὲν εἶναι ὁ Θεὸς αὐτὸς, ἀλλὰ πλάσμα καὶ αὐτὸς τοῦ Θεοῦ, μέσον καὶ αὐτὸς εἰς τὰς χεῖράς του, δι' οὗ εὐεργετεῖ καὶ ἡμᾶς καὶ πάμπολλα ἄλλα ὄντα τὰ ὁποῖα ἐποίησεν. Ἀλλ' ἂν ὑπάρχῃ σφάλμα συγγνωστὸν, εἶναι τοῦτο, νὰ ὑπολάβουν ἐσφαλμένως ἄνθρωποι ἀδίδακτοι τὴν λαμπρὰν ταύτην καὶ μεγαλοπρεπῆ πυρίνην σφαῖραν, τὴν ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν φύσιν ἀναρίθμητα ἀγαθὰ διαχέουσαν, νὰ ὑπολάβουν τὸ μέγα τοῦτο καὶ τὰ πάντα ζωογονοῦν φῶς τοῦ κόσμου, ὡς αὐτὸν τὸν δημιουργὸν καὶ διατηρητὴν τοῦ παντός.

Πόσον εὔκολον ἦτον ὁ ἄνθρωπος *Σὲ* νὰ λατρεύσῃ,
Ἥλιε, μόνη πηγὴ τοῦ φωτὸς, βασιλεῦ τῶν αἰθέρων,
Ὅτ' αἰσθανθεὶς κατὰ πρῶτον, τῆς πλάσεως εἶδε τὸ θαῦμα!
Σὲ πανταχοῦ τῶν εἰδώλων ὁ λάτρης, καὶ πάντοτ' ἐπίσης
Σὲ προσκυνεῖ. Ὁ μὲ ἄνθη κοσμῶν τὸν ναόν σου εἰς Κύσκον, (*)
Ὁ ἱερεὺς ποῦ τὰς ὄχθας οἰκεῖ τοῦ Ἰδάσπου ἢ Γάγγου, (**)

(*) Πόλις μεσόγειος τῆς Ἀμερικῆς, ὅπου ἦτον ποτὲ ἡ καθέδρα τῶν βασιλέων τῆς Περουβίας.

(**) Ὁ Ἰδάσπις, ποταμὸς τῆς Μηδίας καὶ τῶν ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν ὁ δὲ Γάγγης τῶν ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν.

Καὶ λευκοφόρος εἰς ἦχον ὀξὺν λιγυφώνων σαλπίγγων
Ὕμνων θυσίαν πρὸς σὲ καὶ καπνὸν θυμιάματος πέμπει,
Ἢ ὁ Ἰνδὸς ποῦ γυμνὸς σχηματίζων τὸ εὔθυμον κύκλον,
Σὲ χαιρετᾷ μὲ χορούς, — ἀξιώτερ, ἀνθρώπου δὲν πράττει,
Ἢ ἂν ἐλάτρευε ταύρους (*) καὶ ἂν προσεκύνει θηρία; (**)

Ὁ ἥλιος λοιπὸν ἦτον ὁ Θεὸς τῶν Περουβίων, καὶ ἐξ αὐτοῦ ἠξίουν ὅτι κατήγοντο οἱ Ἰγκοί. Εἰς αὐτὸν καὶ μόνον ἦσαν ναοὶ ἀνηγερμένοι, καὶ μόνον οἱ Ἰγκοι, οὐδεὶς δὲ ἄλλος ποτὲ, ἦσαν πάντοτε ἱερεῖς αὐτοῦ. Ὁμοίως ἦσαν εἰς ὑπηρεσίαν τοῦ Θεοῦ τούτου ἀφιερωμέναι καὶ αἱ παρθένοι τῆς οἰκογενείας τῶν Ἰγκῶν, κατὰ τὸν τρόπον τῶν Ἑστιάδων τῆς Ῥώμης ἢ τῶν ἐδικῶν μας καλογραιῶν. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν τὰς ἐμπόδιζε τοῦ νὰ νυμφευθῶσιν· ἐχρεώστουν ὅμως νὰ λάβουν ἄνδρας ἐκ τῆς ἰδίας των φυλῆς τῶν Ἰγκῶν.

Φαίνεται δὲ ὅτι ἐθεώρουν καὶ τὴν σελήνην ὡς θεότητα, ἀλλὰ κατωτέρας ἀξίας καὶ θνητῆς φύσεως. Περίεργος δὲ εἶναι ἡ ἰδέα τὴν ὁποίαν εἶχον περὶ τῶν ἐκλείψεων αὐτῆς. Ὁσάκις συνέβαινε τοιοῦτο φαινόμενον, ἐνόμιζον ὅτι ἡ σελήνη ἐνόσει, καὶ ἐφοβοῦντο ὅτι θέλει ἀποθάνει, καὶ πεσοῦσα θέλει συντρίψει τὴν γῆν. Καὶ γελοῖος μὲν ἦτον ὁ φόβος των διὰ τὴν φανταστὴν ταύτην δυστυχίαν, ἀλλ' ἔτι γελοιωδέστερος ὁ τρόπος διὰ τοῦ ὁποίου προσεπάθουν νὰ τὴν ἀποφύγουν, ἀλαλάζοντες, συρίζοντες καὶ τυμπανίζοντες, ἐπ' ἐλπίδι, φαίνεται, ν' ἀνακαλέσουν ἀπὸ τὴν λειποθυμίαν της εἰς τὴν ζωὴν τὴν δυστυχῆ νοσοῦσαν σελήνην. Ἔδενον δὲ καὶ τοὺς σκύλους των καὶ τοὺς ἐῤῥάβδιζον ἀνιλεῶς, διὰ νὰ τούς βιάσουν νὰ γαυγίζωσι φανταζόμενοι ὅτι ἡ σελήνη, ἥτις δὲν ἠξεύρω διὰ ποίαν αἰτίαν ἐφρόνουν ὅτι τοὺς ἠγάπα πάρα πολὺ, ἤθελε συνέλθει εὐκολώτερον ὡς ἤκουε τὰς φωνάς των. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐρέθιζον καὶ τὰ τέκνα των

(*) Ὡς οἱ Ἰνδοὶ καὶ Αἰγύπτιοι.

(**) Περὶ τοῦ ῥιθμοῦ τῶν στίχων τούτων (ἑξαμέτρων ὡς καὶ εἰς τὸ Γερμανικὸν πρωτότυπον) ἴδε τὴν περὶ προσῳδίας πραγματείαν τοῦ Κ. Λ. Ῥ. Ῥαγκαβῆ εἰς τὸν πρῶτον τόμον τῶν ποιημάτων του.

νὰ φωνάζουν καὶ νὰ κλαίουν· καὶ ἐνῷ συνίστατο ὁ μέγας οὗτος θόρυβος, ἔκραζον νέοι καὶ γέροντες ἀδιακόπως καὶ μὲ δακρύοντας ὀφθαλμοὺς *Μαμὰ Κουΐλλα*! τουτέστι *ἀγαπητὴ μῆτερ σελήνη*!

Ἂν ἠλαττοῦτο ἡ ἔκλειψις, ἐφρόνουν ὅτι ἀνελάμβανεν ἡ σελήνη· ὅταν δὲ παρήρχετο μὲ τελειότητα, τότε χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως ἀλαλαγμοὶ ἀντήχουν πανταχόθεν, καὶ ὅλοι εὐχαρίστουν τὴν ἀγαπητὴν Μάμα Κουΐλλαν ὅτι δὲν ἀπέθανεν καὶ δὲν ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν νὰ τοὺς κατασυντρίψῃ.

Ἀντώνιος. Περίεργον ἦτον τοῦτο.

Πατ. Καὶ ἡμεῖς αὐτοί, φίλε Ἀντώνιε, ἡμεῖς οἱ φανταζόμενοι ὅτι εἴμεθα τόσον σοφοὶ καὶ φρόνιμοι, ἔχομεν καθὼς καὶ ὅλα τὰ λοιπὰ ἔθνη τῆς γῆς παμπόλλους ἀνοσίους συνηθείας καὶ προλήψεις, αἱ ὁποῖαι εἰς ὅσους ἐκ νεαρᾶς των ἡλικίας δὲν τὰς ἐγνώρισαν, φαίνονται οὐχ ἧττον γελοῖαι. Αὔριον θέλω σᾶς διηγηθῆ ὀλίγα τινὰ ἀκόμη περὶ τῶν νόμων καὶ τῶν διατάξεων τῶν Ἰγκῶν, τὰ ὁποῖα θέλουν σᾶς φανεῖ ὄχι γελοῖα, ἀλλὰ θαυμαστὰ, καὶ θέλουν κινήσει ἔτι μᾶλλον τὴν περιέργειάν σας πρὸς τῆς διηγήσεώς μου τὴν ἐξακολούθησιν, διότι δὲν θέλετε δυνηθῆ, ἡ καρδία σας μὲ τὸ ἐγγυᾶται, νὰ μὴν ἀγαπήσητε τοὺς ἀγαθοὺς Περουβίους, καὶ τότε θέλετε συναισθάνεσθαι πολὺ ζωηρότερα τὰ δυστυχήματα ὅσα εἰς αὐτοὺς συμβαίνουσιν.

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΜΓ'.

Πατήρ. Σήμερον ὀλίγα τινά ἀκόμη περὶ τῶν νόμων, καὶ τοῦ πολιτικοῦ συντάγματος τῶν Περουβίων.

Ἀγαπᾶτε ἀλλήλους ὡς ἀδελφούς!

Οὗτος ἦτον ὁ πρῶτος καὶ κύριος ὅρος τῆς νομοθεσίας τῶν Ἰγκῶν, ἀλλὰ τὸ ἀξίωμα τοῦτο δὲν περιώριζον εἰς λέξεις μόνας· ἐξ ἐναντίας διωργάνισαν τὸ κράτος ὅλον μὲ τρόπον ὥστε ὅλοι οἱ ὑπήκοοί των ἠναγκάζοντο νὰ θεωρῶνται ὡς μέλη μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας. Ἀκούσατε δὲ πῶς κατώρθωσαν τοῦτο.

Ὅλοι τοῦ τόπου οἱ ἀγροὶ διηρέθησαν εἰς τέσσαρα μέρη· τὸ πρώτον μέρος, εἶπον οἱ Ἰγκοὶ, ἀνήκει εἰς τὸν ἥλιον, καὶ πρέπει νὰ τὸ καλλιεργῶμεν ὅλοι κοινῶς, τὸν δὲ καρπὸν τῶν ἀγρῶν αὐτῶν τοῦ ἡλίου θέλομεν μεταχειρισθῆ πρὸς τροφὴν τῶν ἱερέων καὶ ἱερειῶν καὶ πρὸς προμήθειαν ὅλων τῶν περὶ τὴν λατρείαν. Τὸ δεύτερον μέρος, τὸ ὁποῖον χρεωστοῦμεν ὡσαύτως νὰ καλλιεργῶμεν ὅλοι κοινῶς, θέλει ἐπιφυλαχθῆ εἰς τοὺς γέροντας, τὰς χήρας, τὰ ὀρφανὰ, τοὺς ἀδυνάτους καὶ νοσοῦντας, καὶ τέλος εἰς τοὺς ὑπερμαχοῦντας ὑπὲρ τῆς πατρίδος κατὰ τῶν ἐχθρῶν. Τὸ τρίτον μέρος πρέπει ν' ἀνήκῃ εἰς ἡμᾶς τοῦ τόπου τοὺς ἄρχοντας, καὶ τοῦτο χρεωστεῖτε σεῖς νὰ καλλιεργῆτε ἐπίσης ὅλοι κοινῶς· διότι ἡμεῖς ἀφ' ἑτέρου ἐπαγρυπνοῦμεν ὑπὲρ τῆς εὐημερίας σας, καὶ διατηροῦμεν ὅλους τοὺς ὑπαλλήλους ὅσοι εἶναι διωρισμένοι καὶ προσέχουν μὴ σᾶς βλάψῃ κἀνείς. Τὸ δὲ τέταρτον τέλος θέλει διανεμηθῆ μεταξὺ ὑμῶν ὅλων τοιουτοτρόπως, ὥστε πᾶσα οἰκογένεια νὰ λάβῃ τόσον μέρος γῆς ὅσου ἔχει χρείαν πρὸς διατροφὴν καὶ ἐξοικονόμησίν της.

Τότε συνῆλθον ὅλοι οἱ ἀγαθοὶ αὐτοὶ ἄνθρωποι, ὁμοῦ δὲ μ' αὐτοὺς καὶ οἱ ἡγεμόνες τοῦ οἴκου τῶν Ἰγκῶν, καὶ συνῆλθον μὲ τόσην χαρὰν καὶ μὲ τόσην προθυμίαν, ὡς νὰ ἤρχοντο εἰς πανή-

γυριν· καὶ τῷ ὄντι εἰς πανήγυριν ἤρχοντο, διότι ὅλος ὁ καιρὸς τῆς καλλιεργείας ἦτον ἑορτὴ δι' αὐτοὺς, καὶ καθ' ἑκάστην ἤρχιζε κ' ἐτελείονε μὲ χοροὺς καὶ μὲ μουσικήν. Κατὰ πρῶτον ἐγεώργουν τοὺς ἀγροὺς τοῦ ἡλίου, ἀμέσως ἔπειτα τοὺς τῶν ἐνδεῶν καὶ τῶν πολεμιστῶν, μετὰ ταῦτα τοὺς τῶν Ἰγκῶν, καὶ τέλος τοὺς εἰς τὸν λαὸν ἀνήκοντας.

Αἱ κοιναὶ αὗται ἐργασίαι, συνδυαζόμεναι μὲ κοινὰς καὶ ἀθώας διασκεδάσεις, ἐνέπνεον εἰς ὅλους ἐμπιστοσύνην καὶ ἀδελφικὴν εὔνοιαν ἀμοιβαίως, ὥστε τοὺς μὲν Ἰγκὰς ἐθεώρουν ὡς πατέρας των, ἑαυτοὺς ὡς ἀδελφοὺς, καὶ ὅλον τὸ ἔθνος ὡς μίαν καὶ μόνην οἰκογένειαν. Ὅ,τι διέταττον οἱ Ἰγκαὶ, τοῖς ἦτον ἱερὸν διότι τὸ ἐθεώρουν ὡς ἀμέσον ἐπιταγὴν τοῦ ἡλίου, τοῦ μεγάλου Θεοῦ των. Ἂν δέ τις, κατὰ δυστυχίαν, ἡμάρτανεν ἐναντίον τῶν νόμων, τότε, ὦ! σημειώσατε παιδία τὸ ὡραῖον τοῦτο χαρακτηριστικὸν τῆς διαθέσεως τῶν καλῶν Περουβίων! τότε ἔτρεχε πρῶτος ὁ ἴδιος πταίστης αὐτόκλητος νὰ ἐγκαλέσῃ αὐτὸς ἑαυτὸν, νὰ φανερώσῃ τὰ κρυπτότατα σφάλματά του, καὶ νὰ παρακαλέσῃ νὰ τιμωρηθῇ δι' αὐτά. Τὶ λέγετε πρὸς τοῦτο, τέκνα μου!

Τινές. Τὶ καλοὶ ἄνθρωποι!

Πατ. Τῷ ὄντι καλοί! Ἀλλ' ἀκούσατε· καὶ ἄλλα περὶ αὐτῶν. Διὰ νὰ ἐνισχύωνται καὶ ὑποθάλπωνται μεταξὺ αὐτῶν τὰ ἀδελφικὰ ἐκεῖνα φρονήματα, τὰ ὁποῖα τοῖς ἐνέπνευσαν οἱ Ἰγκαὶ, δὲν ἦτον ἐπιτετραμμένον εἰς κἀνένα νὰ ἔχῃ ἴδιόν τι κτῆμα· καὶ οἱ ἀγροὶ αὐτοὶ, οἵτινες ἐδόθησαν εἰς ἑκάστην οἰκογένειαν πρὸς διατροφὴν, δὲν ἦσαν μόνιμον αὐτῆς κτῆμα, ἀλλὰ μετὰ παρέλευσιν ἑκάστου ἔτους ἐγίνετο νέα διανομὴ, εἰς τὴν ὁποίαν ἐθεωρεῖτο πάντοτε ἡ αὔξησις, ἢ ἡ ἐλάττωσις τῆς οἰκογενείας. Ὁ χρυσὸς δὲ καὶ ὁ ἄργυρος δὲν εἶχον εἰς τοὺς ὀφθαλμούς των ἄλλην ἀξίαν πλὴν τῆς ἀληθοῦς, ἐθεωροῦντο δηλαδὴ ὡς στερεὰ ὕλη, χρήσιμος εἰς κατασκευὴν ἀναγκαίων σκευῶν. Τὰ νομίσματα καὶ τὸ ἐμπόριον τοῖς ἦσαν ἄγνωστα πράγματα, ἔδιδε δ' ὁ εἷς εἰς τὸν ἄλλον ὅ,τι περιττὸν εἶχε, ἢ τὸ πολὺ τὸ ἀντήλλαττε μὲ πράγματα τῶν ὁποίων αὐτὸς μὲν εἶχεν ἀνάγκην, εἰς δὲ τὸν δίδοντα ἦσαν περιττά.

Ὅ,τι δὲ οἱ σοφοὶ νομοθέται τοῦ λαοῦ τούτου αὐστηρότερον ἀπηγόρευσαν ἦτον ὀκνηρία καὶ ἡ ἀργία, διότι ἤξευρον κάλλιστα ὅτι ἡ ἀργία εἶναι πηγὴ ὅλων τῶν ἐλαττωμάτων, καὶ ὅτι ἀφεύκτως ἐπιφέρει ψυχικὴν καὶ σωματικὴν διαφθοράν· διὰ τοῦτο ἐτιμώρουν τὴν κακίαν ταύτην μὲ αὐστηρότητα, καὶ ἔπραττον ὀρθότατα τιμωροῦντές την. Ὁ ὀκνηρὸς δὲν ἁμαρτάνει μόνον καθ' ἑαυτοῦ, βυθιζόμενος εἰς πτωχείαν καὶ ἀθλιότητα, ἀλλὰ καὶ καθ' ὅλης τῆς ἀνθρωπίνου κοινωνίας, διότι τρέφεται μὲ τοὺς πικροὺς ἱδρῶτας τῶν φιλεργοτέρων συναδελφῶν του, χωρὶς νὰ συνεισφέρῃ ὁ ἴδιος τὸ ἐλάχιστον ὑπὲρ τῆς δημοσίου εὐημερίας. Οἱ γέροντες καὶ οἱ ἀσθενεῖς τὸ σῶμα, ὅσοι δὲν ἐδύναντο πλέον νὰ ἐργάζωνται, ἔπρεπε καὶ αὐτοὶ νὰ πράττουν τι πρὸς ὄφελος τῆς κοινωνίας, καὶ ἦσαν διὰ τοῦτο διωρισμένοι νὰ φυλάττουν τοὺς ἀγροὺς, καὶ ν' ἀποσοβοῦν ἀπὸ τοὺς καρποὺς τὰ πτηνά.

Περίεργος εἰς ἄκρον εἶναι ὁ τρόπος καθ' ὃν ἐδοκιμάζοντο οἱ νέοι Ἰγκαὶ, πρὶν κηρυχθοῦν ἄξιοι τῆς τιμῆς τοῦ νὰ κληθοῦν υἱοὶ τοῦ ἡλίου, καὶ πρὶν καταταχθοῦν, οὕτως εἰπεῖν, εἰς τὸ σῶμα τῶν εὐγενῶν. Θὰ σᾶς τὸν διηγηθῶ, διότι εἶμαι βέβαιος ὅτι θέλει σᾶς προξενήσει εὐχαρίστησιν, καὶ ἂν θέλετε καὶ ὠφέλειαν, δύνασθε νὰ κατοπτρισθῆτε εἰς τὴν διήγησιν ταύτην, καὶ νὰ ταυτισθῆτε κατὰ διάνοιάν μὲ τοὺς νέους Ἰγκὰς, διὰ νὰ γνωρίσητε ἂν ἠμπορῆτε νὰ παραβληθῆτε μὲ αὐτοὺς κατὰ τὴν ὑπομονὴν, κατὰ τὴν καρτερίαν εἰς σωματικοὺς πόνους, κατὰ τὴν ἀνδρικὴν εὐστάθειαν, τὴν δύναμιν τοῦ σώματος, τὴν ἐπιδεξιότητα καὶ τὴν εὐκινησίαν, καὶ κατὰ τὸ ἀτρόμητον τῆς καρδίας.

Οἱ Ἰγκαὶ, φαίνεται, εἶχον πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ ἀληθὲς τοῦτο ἀξίωμα· ὅτι ὁ θέλων νὰ ἄρχῃ ἄλλων, καὶ νὰ τιμᾶται ὑπ' ἄλλων, πρέπει νὰ ὑπερέχῃ αὐτῶν, κατὰ ψυχικήν τε καὶ σωματικὴν δύναμιν, κατ' ἀρετὴν καὶ κατὰ προτερήματα. Διὰ τοῦτο δὲν εἶχον ποσῶς τὴν ἰδέαν ὅτι ἐξευγενίζει μόνη ἡ γέννησις. Ὅστις ἤθελε νὰ καλῆται παρ' αὐτοῖς εὐγενὴς καὶ νὰ τιμᾶται ὡς τοιοῦτος παρὰ τῶν ἄλλων, δὲν ἐτολμοῦσε ν' ἀναφέρῃ τοὺς εὐγενεῖς του προγόνους, ἀλλ' ἔπρεπε νὰ δειχθῇ αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ

ἐνώπιον ὅλων τῶν ἀνθρώπων ἄνθρωπος εὐγενής. Πρὸς τοῦτο δ' ἐνομοθετήθησαν αἱ ἀκόλουθοι δοκιμασίαι.

Ἅμα οἱ νέοι Ἰγκαὶ ἐγίνοντο δεκαεξαετεῖς, ὡδηγοῦντο εἰς ἰδιαίτερον οἴκημα καταλληλότατον διὰ τὸν σκοπὸν διὰ τὸν ὁποῖον ἦτον προσδιωρισμένον. Εἰς αὐτὸ δὲ συνηθροίζοντο καὶ διάφοροι γέροντες ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν Ἰγκῶν, ἐκλεγόμενοι δικασταὶ διά τε τὴν ἐμπειρίαν των καὶ τ' ἄλλα των προτερήματα κ' ἐκδουλεύσεις. Οὗτοι ἤρχιζον τὴν δοκιμασίαν διορίζοντες εἰς τοὺς νέους Ἰγκὰς ἑξαήμερον νηστείαν διηνεκῆ, ἐπὶ τῆς ὁποίας τοῖς ἔδιδον ὡς καθημερινὴν τροφὴν των μόνον μίαν πύκτην ἀραβοσίτου ὠμοῦ, καὶ ὡς ποτὸν ὀλίγον μόνον ὕδωρ. Ὅλοι οἱ συγγενεῖς τῶν νέων ἦσαν παρόντες, καὶ ἐνήστευον μετ' αὐτῶν, διὰ νὰ τοῖς ἐμπνεύσουν μεγαλητέραν εὐστάθειαν διὰ τοῦ παραδείγματός των, προσηύχοντο δὲ συγχρόνως εἰς τὸν κοινὸν πατέρα τὸν ἥλιον διὰ νὰ δώσῃ εἰς τὰ τέκνα των γενναιότητα καὶ δύναμιν ὅπως ὑποφέρουν τὴν δοκιμασίαν ταύτην. Ἂν δέ τις τῶν νέων δὲν ἐδύνατο νὰ ὑπομείνῃ τὴν νηστείαν, καὶ ἐζήτει νὰ φάγῃ, ἐκηρύττετο ἀνάξιος τῆς τιμῆς τοῦ νὰ καλῆται τέκνον τοῦ ἡλίου, καὶ ἀπεβάλλετο. Ἀλλ' οἱ γενναίως ὑποστάντες τὴν πρώτην ταύτην τραχεῖαν δοκιμασίαν, ἅμα ἀνελάμβανον δι' ὑλικωτέρας τροφῆς, καθυπεβάλλοντο εἰς δοκιμασίαν δευτέραν. Ἐν καὶ ἥμισυ μίλιον μακρὰν τῆς πόλεως Κύσκου, ἔκειτο λόφους ἀπὸ τοὺς κατοίκους ὡς ἱερὸς θεωρούμενος· εἰς αὐτὸν ἤρχοντο οἱ γέροντες, καὶ μὲ τοὺς γέροντας καὶ οἱ νέοι· ἐχρεώστουν δὲ νὰ τρέξουν οὗτοι ὅστις ταχύτερον ἐκεῖθεν ἕως εἰς τὴν πόλιν ἀπνευστί. Οἱ γέροντες καὶ συγγενεῖς των ἵσταντο παρὰ τὸν δρόμον, καὶ παρώτρυνον ἐπιβοῶντες τοὺς τρέχοντας νὰ μὴν ἀπαυδήσωσι, καὶ νὰ ἐκπνεύσουν μᾶλλον παρὰ νὰ διακόψουν τὸν ἔντιμον δρόμον των πρὶν φθάσουν εἰς τὸ τέρμα. Ἂν δὲ πάλιν εἶχέ τις τὴν δυστυχίαν νὰ μὴν ὑπομείνῃ μέχρι τέλους ἐκηρύττετο ὁμοίως ἀνάξιος καὶ ἀπεβάλλετο.

Διὰ δὲ τοὺς εὐδοκιμήσαντας καὶ εἰς ταύτην τὴν δοκιμασίαν ἤρχιζε τρίτη ἄλλη. Διηροῦντο εἰς δύω τάγματα, ἐξ ὧν τὸ ἓν προσέβαλλε καὶ προσεπάθει νὰ πορθήσῃ φρούριόν τι, τὸ δὲ ἄλλο

τὸ ὑπερασπίζετο καὶ προσεπάθει ν' ἀποκρούσῃ τὴν ἔφοδον. Καὶ εἶχον μὲν διὰ τὴν δοκιμασίαν ταύτην τῆς πολεμικῆς ἱκανότητός των ἀμβλέα ὅπλα διὰ νὰ μὴ βλάπτωνται· ἀλλ' ἡ μάχη πολλάκις καθίστατο τόσον θερμὴ, ὥστε τινὲς μὲν αὐτῶν ἔπιπτον νεκροὶ, ἄλλοι δ' ἐπληγώνοντο θανατηφόρως. Μετὰ τὴν μάχην ταύτην ὑπεχρεοῦντο πάλιν ν' ἀγωνισθοῦν ἀνὰ δύω διὰ νὰ δείξουν τὴν ῥώμην κ' εὐκινησίαν τοῦ σώματός των παλαίοντες, πηδῶντες, ῥίπτοντες λίθους, ἀκοντίζοντες, τοξεύοντες, καὶ σφενδονίζοντες. Ἂν ἐφαίνοντο ἐπιδέξιοι καὶ εἰς τὰς τέχνας ταύτας, τότε ἐτάττοντο ἐπὶ δέκα ἢ δώδεκα νύκτας κατὰ σειρὰν ὡς σκοποὶ εἰς διάφορα μέρη τῆς πόλεως, καὶ ἀλλοίμονον εἰς τὸν ὅστις ἤθελε κλείσει καὶ μίαν μόνον στιγμὴν τοὺς ὀφθαλμούς του! Ἀμέσως ἐμαστιγοῦτο ἀνιλεῶς, κ' ἐκηρύττετο διὰ παντὸς ἀνάξιος τῆς εὐγενείας τῶν προπατόρων του.

Μ' ὅλον τοῦτο τὴν μαστίγωσιν οὐχ ἧττον δὲν τὴν ἀπέφευγον, διότι καὶ αὕτη ἀπετέλει ἓν τῶν πρωτίστων μερῶν τῆς δοκιμασίας. Ἐμαστιγοῦντο δὲ ἀφειδῶς εἰς τοὺς γυμνοὺς πόδας καὶ εἰς τοὺς βραχίονας, καὶ δὲν τοῖς ἦτον συγχωρημένον νὰ δώσουν εἰς ὅλον τὸ διάστημα τοῦτο τὸ ἐλάχιστον σημεῖον συναισθήσεως πόνου· ὁ μικρότατος κλόνος, ἡ ἐλαχίστη ἀπόσυρσις τοῦ μαστιζομένου μέλους τοῖς ἐπέφερεν αἶσχος καὶ ἀποβολήν· διότι, ἔλεγον οἱ δικασταὶ, ὅστις δὲν εἶναι ἱκανὸς νὰ ὑποφέρῃ τὰς πληγὰς τῆς μάστιγος, ἀκόμη ὀλιγώτερον θέλει εἶσθαι ἱκανὸς νὰ ἐκτεθῇ εἰς πληγὰς ξιφῶν καὶ δοράτων, ὅταν ἤθελε πρόκεισθαι νὰ ὑπερασπισθῇ τὴν πατρίδα του κατὰ τῶν ἐχθρῶν.

Μετ' αὐτὴν εἵπετο ἄλλη δοκιμασία ἔτι αὐστηροτέρα. Ἐπιτήδιοι ὁπλασκοὶ ἐπαρουσιάζοντο καὶ μεταχειρίζοντο ὅλην των τὴν τέχνην διὰ νὰ βιάσουν τοὺς νέους νὰ δείξουν κἀνὲν φόβου σημεῖον. καὶ ἄλλοτε μὲν ἐφόρμων προτείνοντες ὀξείαν λόγχην κατὰ τῶν ὀφθαλμῶν των ὡς νὰ εἶχον σκοπὸν νὰ τοῖς τοὺς ἐκκόψουν, ἄλλοτε δ' ἐπροσποιοῦντο ὡς νὰ ἤθελον νὰ τοῖς κόψουν χεῖρα ἢ πόδα· ὅστις δὲ τῶν νέων ἐδείκνυε τὸ ἐλάχιστον δηλείας σημεῖον, ὅστις ἔκλειε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἢ ἀπέσυρε μόνον ὀλίγον τὸ μέλος τοῦ σώματός του, τὸ ὁποῖον ἐφαίνετο ὁ ὁπλασκὸς ὅτι

ἤθελε νὰ κτυπήσῃ, καὶ αὐτὸς ἀπεβάλλετο ὡσαύτως, καὶ πλέον δὲν ἦτον δεκτὸς εἰς περαιτέρω δοκιμασίαν· διότι, ἔλεγον οἱ κριταὶ, πῶς εἶναι δυνατὸν ὁ δειλιῶν ἐνώπιον τῶν ὅπλων τῶν φίλων του, οἱ ὁποῖοι, ἠξεύρει, ὅτι δὲν θέλουν τὸν βλάψει, νὰ μὴ δειλιᾷ πολὺ περισσότερον ἐνώπιον τῶν ἐχθρικῶν ὅπλων;

Ἀφ' οὗ δὲ τοιουτοτρόπως ἐδοκιμάζοντο οἱ νεανίσκοι κατὰ τὴν εὐστάθειαν, τὴν ὑπομονὴν, τὴν ἀφοβίαν, καὶ τὴν πολεμικὴν ἐπιδεξιότητα, τότε ἐχρεώστουν ν' ἀποδείξουν ἀκόμη ὅτι ἔμαθον νὰ θαραπεύωσιν ἀφ' ἑαυτῶν ὅλας των τὰς ἀνάγκας ὡς στρατιῶται· καὶ πρὸς τοῦτο νὰ κατασκευάσουν τόξον καὶ βέλη, πέτρινον ῥόπαλον, λόγχην, σφενδόνην, ἀκόντιον, ἀσπίδα, καὶ ἐμβάδας ἐῤῥαμμένας ἀπὸ δέρμα μὲ βαμβακερὰ δέματα.

Ἐν ὅσῳ διήρκουν αἱ τοιαῦται δοκιμασίαι, ἕνα δηλαδὴ ὁλόκληρον μῆνα, ἐπεσκέπτοντο καθ' ἡμέραν τοὺς νέους Ἰγκὰς οἱ προϊστάμενοι καὶ διδάσκαλοί των, καὶ τοὺς ἐνεψύχουν νὰ ὑπομένουν γενναίως, ὑπενθυμίζοντες αὐτοὺς τὴν ἐκ θεῶν καταγωγήν των καὶ τὰ κατωρθώματα τῶν προγόνων των, ἀποδεικνύοντες εἰς αὐτοὺς ὅτι ἔχουν χρέος νὰ θυσιάζωνται ὑπὲρ τῆς πατρίδος των, διδάσκοντές τους ὅτι χρεωστοῦν νὰ προσφέρωνται μὲ πραότητα καὶ γλυκύτητα πρὸς ἕκαστον πολίτην τοῦ κράτους, καὶ μὲ γενναίαν ἐλευθεριότητα, ὡς τέκνα τοῦ ἡλίου, πρὸς τοὺς ἐνδεεῖς. Πρὸ πάντων δὲ τοῖς συνίστων ἐπιμόνως τὸ πρώτιστον πάντων τῶν χρεῶν τοῦ κοινωνικοῦ βίου, τὴν δικαιοσύνην, καὶ τοὺς ἔπειθον ὅτι διὰ τοῦτο μόνον τοῖς ἐδίδετο ἰσχὺς καὶ ἐπιῤῥοὴ, διὰ νὰ δύνανται νὰ ὑπερασπίζωνται τὴν πάσχουσαν ἀθωότητα, καὶ νὰ προσέχουν ὥστε νὰ μὴν ἀδικῆται κἀνείς.

Εἰς τὰς αὐτὰς ταύτας δοκιμασίας ὑπέκειτο μεθ' ὅλων τῶν ἄλλων νέων τῆς οἰκογενείας τῶν Ἰγκῶν καὶ αὐτὸς ὁ διάδοχος τοῦ βασιλείου, καὶ μάλιστα ἡ πρὸς αὐτὸν αὐστηρότης ἦτον μεγαλητέρα παρὰ πρὸς τοὺς λοιποὺς ὅλους· διότι, ἔλεγον οἱ σεβάσμιοι δικασταὶ, οὗτος μέλλων νὰ βασιλεύσῃ ἐφ' ὅλων τῶν ἄλλων, πρέπει καὶ νὰ ὑπερτερῇ τοὺς ἄλλους ὅλους τόσον κατ' ἀρετὴν, ὅσον θέλει τοὺς ὑπερτερεῖ κατ' ἀξίαν· καὶ πρέπει ἑπομένως νὰ εἶναι ὁ ὑπομονητικώτατος, ὁ γενναιότατος, ὁ εὐστα-

θέστατος, ὁ μετριοπαθέστατος, ὁ ἀγαθότατος, καὶ ὁ δραστηριώτατος πάντων εἰς ὅλον τὸ κράτος· καὶ αὐτὰ μόνα τὰ προτερήματα, ὄχι δὲ ἡ γέννησίς του, τῷ δίδουν τὸ δικαίωμα νὰ ἄρχῃ ἐπ' ἄλλων. Εἶναι δὲ ἀναγκαῖον, ἐπρόσθετον, νὰ δοκιμάσῃ καὶ ὅλας τοῦ πολέμου τὰς ταλαιπωρίας, καὶ νὰ μάθῃ νὰ ἐκτιμᾷ ἐκείνους οἵτινες ἤθελον τὰς ὑποφέρει ποτὲ ἀντ' αὐτοῦ.

Ἐφ' ὅλου τούτου τοῦ καιροῦ τῆς δοκιμασίας ὁ διάδοχος περιεφέρετο ρακενδύτης καὶ ἀνυπόδυτος, διὰ νὰ μάθῃ νὰ θεωρῇ καὶ τοὺς κατωτέρους καὶ πτωχοτέρους τῶν ὑπηκόων του ὡς ἀδελφούς του, νὰ προσφέρηται εὐμενῶς καὶ ἀγαθοεργῶς πρὸς αὐτούς, καὶ νὰ γίνῃ οὕτως ἐπάξιος τοῦ ἐξαισίου ἐπιθέτου *Odyakouïak*, τοὐτέστι *filos tôr ènthewr*.

Ἅμα δ' ἐτελείονον ἐπιτυχῶς ὅλαι αἱ δοκιμασίαι αὗται, προσεκαλοῦντο αἱ μητέρες καὶ ἀδελφαὶ τῶν εὐγενῶν νεανίσκων, καὶ τοῖς ἔδιδον τὸ πρῶτον τιμητικὸν σημεῖον, συνιστάμενον εἰς εἶδος πεδίλων μὲ δέματα, τὰ ὁποῖα τοῖς ὑπέδεον μόναι των. Μετὰ ταῦτα ἤρχετο ὁ βασιλεὺς, συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν προύχόντων τοῦ κράτους καὶ ὑπὸ τῶν πλησιεστέρων του συγγενῶν· οἱ νεανίσκοι ἔπιπτον ἐμπρός του κατὰ πρόσωπον εἰς τὴν γῆν, αὐτὸς δ' ἐξεφώνει πρὸς αὐτοὺς λογίδριον, ἐξηγοῦν ὅτι δὲν ἀρκεῖ νὰ φέρωσι μόνον τὰς τῆς ἀξίας των διακρίσεις καὶ τῶν εὐγενῶν τὴν στολὴν, ἀλλ' ὅτι πρέπει καὶ ν' ἀσκῶσιν ὅλας τὰς ἀρετὰς, διὰ τῶν ὁποίων ἐδοξάσθησαν οἱ εὐγενεῖς των προπάτορες. Πρὸ πάντων δὲ ὅτι εἶναι καθῆκόν των τοῦ λοιποῦ νὰ ὑπερασπίζωνται τοὺς καταπιεζομένους, νὰ ἐλεοῦν τοὺς πτωχοὺς, καὶ ν' ἀποδίδουν εἰς πάντας δικαιοσύνην. Τέλος δ' ἐπρόσθετεν ὅτι ἔπρεπε ν' ἀποδειχθῶσιν ἄξιοι τῆς ὑψηλῆς των καταγωγῆς διὰ πράξεων ἐπίσης λαμπρῶν κ' εὐεργετικῶν, ὡς εἶναι αἱ ἀκτῖνες τοῦ κοινοῦ των πατρὸς, ὅστις ἔπεμψε τοὺς προπάτοράς των ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ μόνον διὰ νὰ καταστήσωσιν εὐτυχεῖς τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὶ καὶ οἱ ἀπόγονοί των.

Μετὰ τὸν λόγον τοῦτον, ἐπλησίαζον οἱ νεανίσκοι εἰς τὸν βασιλέα, ἔκλινον τὸ γόνυ ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον ἐμπρός του, καὶ ὁ βασιλεὺς τοῖς ἔδιδε διὰ χειρός του τὸ πρώτιστον σημεῖον

τῆς βασιλικῆς των καταγωγῆς, διατρυπῶν τὰ ὠτία των διὰ μεγάλης χρυσῆς βελόνης, τὴν ὁποίαν ἄφινεν ἔπειτα ἐμπεπηγμένην εἰς τὸ ὠτίον, διὰ νὰ μεγαλώνῃ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἡ τρύπα. Οἱ νέοι εὐγενεῖς ἠσπάζοντο μετὰ ταῦτα τὴν χεῖρα τοῦ βασιλέως, κ' ἐστρέφοντο ἔπειτα πρὸς τὸν Ἰγκάν, ὅστις ἦτον μετὰ τὸν βασιλέα δεύτερος μεγιστὰν τοῦ βασιλείου· οὗτος τοῖς ἔλυνε τὰ σχοινόπλεκτα πέδιλα, καὶ τοῖς ὑπέδεεν ἄλλα ὡραιότερα, τὰ ὁποῖα οἱ Ἰγκαὶ ἐθεώρουν ὡς ἰδιαίτερον τῆς τάξεώς των διακριτικὸν σημεῖον· καὶ φιλῶν καθένα αὐτῶν εἰς τὸν δεξιὸν ὦμον, ἔλεγεν, »Ὁ υἱὸς τοῦ ἡλίου, ὅστις ἔδωκε τόσα λαμπρὰ ἀρετῆς δείγματα, εἶναι ἄξιος νὰ φιληθῇ.» Ἔπειτα τοῖς ἐδίδετο τὸ βασιλικὸν διάδημα, συνιστάμενον εἰς βαμβακερὸν ὕφασμα, τὸ ὁποῖον τοῖς ἐδένετο περὶ τὴν κεφαλήν, κ' ἐστολίζετο μὲ ἄνθη καὶ φύλλα. Τέλος τοῖς ἐγχειρίζετο εἰς ἕκαστον δόρυ καὶ πέλεκυς μὲ τὰς λέξεις.» Σοὶ δίδονται τὰ ὅπλα ταῦτα, διὰ νὰ τὰ μεταχειρισθῇς τιμωρῶν τοὺς κακούργους, τοὺς προδότας, τοὺς σκληροὺς, τοὺς ὀκνηροὺς, καὶ πάντας τοὺς κακοτρόπους ταράττοντας τὴν εἰρήνην καὶ ἡσυχίαν τῆς κοινωνίας.»

Μετὰ τοῦτο ἐτελείονεν ὅλη ἡ τελετὴ, καὶ τότε ἔσπευδον οἱ συγγενεῖς καὶ ἠσπάζοντο τοὺς νέους εὐγενεῖς, συγχαίροντες αὐτοὺς διὰ τὴν εὐτυχῆ ἔκβασιν τῆς δοκιμασίας των. Ὅλοι ἠγάλλοντο, καὶ ἡ χαρμόσυνος αὕτη περίστασις ἐπανηγυρίζετο ἐπί τινας ἡμέρας μὲ χοροὺς καὶ μὲ ἄσματα.

Τὶ λέγετε τώρα, παιδία; Ἠθέλετε ἔχει τὴν γενναιότητα νὰ ἐκτεθῆτε καὶ σεῖς εἰς τοιαύτας δοκιμασίας; Τὶ λέγεις, Ἀνδρέα;

Ἀνδρέας. Ναὶ, ὅταν κ' ἐγὼ θὰ εἶμαι δεκαὲξ χρόνων. Τώρα εἶμαι μόνον ὀκτώ.

Πατ. Πολλὰ καλά· ἂς προσμείνωμεν ἀκόμη ὀκτὼ ἔτη, καὶ τότε βλέπομεν. Ἐν τούτοις χαίρω, τέκνα μου, ὅτι ἠμπόρεσα νὰ σᾶς δείξω καὶ πάλιν τὶ δύναται ὁ ἄνθρωπος ὅταν ἔχῃ σταθερὰν τὴν ἀπόφασιν τοῦ νὰ τελειοποιηθῇ, καὶ ὅτι δὲν ὑπάρχει μεταξὺ τῶν ἀμέτρων σωματικῶν καὶ ψυχικῶν δυνάμεων καὶ ἱκανοτήτων του οὐδὲ μία τὴν ὁποίαν δὲν δύναται ν' ἀναπτύξῃ

καὶ νὰ ἐνισχύσῃ μέχρι βαθμοῦ ἐξαισίου. Εὐτυχεῖς εἶσθε ὅτι εὑρίσκεσθε εἰς ἡλικίαν, εἰς τὴν ὁποίαν δύνασθε ἀκόμη νὰ λάβητε τὴν πεῖραν τούτου ἐφ' ὑμῶν αὐτῶν. Ὦ! ἂς μὲ ἦτον δυνατὸν νὰ ἐπιστρέψω κ' ἐγὼ εἰς τὴν ἡλικίαν σας! Πῶς ἤθελα ὠφεληθῆ ἀπὸ πᾶσαν συμβουλὴν πρὸς τελειοποίησίν μου. Πῶς ἤθελα σκληρύνει τὸ σῶμά μου, πῶς ἤθελα θωρακώσει τὸ πνεῦμά μου κατὰ πάσης δυσμενείας τῆς τύχης, κατὰ παντὸς κινδύνου καὶ συμφορᾶς τῆς ἀνθρωπίνου ζωῆς μὲ ἀκαμάχητον σταθερότητα! Πόσα προτερήματα, πόσας ἐπιδεξιότητας ἤθελα ἀποκτήσει! Πῶς ἤθελα διδαχθῆ νὰ εἶμαι ὀλιγαρκής! Ἀλλὰ φεῦ! Παρῆλθε πλέον ὁ καιρὸς δι' ἐμέ. Ὁποῖος εἶμαι ἤδη, τοιοῦτος πρέπει νὰ μείνω δι' ὅλης μου τῆς ζωῆς. Θλιβερὸν εἶναι τοῦτο, ἀλλ' ἡ ἰδέα ὅτι θέλω, παιδία μου, ἀναζήσει εἰς σᾶς, ὅτι θέλω ἰδεῖ σᾶς, διὰ τοὺς ὁποίους μόνον σήμερον ζῶ καὶ κήδομαι, ὑγιεῖς, εὐρώσους κατὰ ψυχὴν καὶ σῶμα, προσκετωμένους ἐπωφελεῖς γνώσεις καὶ προτερήματα, καὶ γινομένους ἄνδρας ἐναρέτους καὶ κοινωφελεῖς, ἡ ἰδέα αὕτη μὲ παρηγορεῖ, ὅτι ἐστερήθην ἐγὼ ὀρθῆς καθοδηγίας ἐπὶ τῆς νεότητός μου. Ἤθελα ἀρκεσθῆ εὐχαρίστως μὲ τὴν μικροτάτην καλλιεργείας δόσιν τὴν ὁποίαν κατώρθωσα ν' ἀποκτήσω ἐπὶ τῆς γῆς, ἐὰν ἰδῶ ὅτι σεῖς, φίλτατά μου, ἐφθάσατε εἰς τὸ ὑψηλότερον τέρμα, εἰς τὸ ὁποῖον ἐγὼ δὲν ἠμπόρεσα πλέον νὰ φθάσω, ἐπειδὴ ὅταν ἤρχισα νὰ θηρεύω αὐτὸ ἦτον ὀψὲ τῆς ἡμέρας μου. Ὦ Θεέ! μὴ ἐπιτρέψῃς νὰ ψευσθῇ ἡ ἐλπίς μου αὕτη, τὸ γλυκύτατον παραμύθημα τῆς καρδίας μου εἰς τὰς πικρὰς πατρικὰς μερίμνας τὰς ὁποίας μ' ἐπέβαλες (Μικρὰ σιωπή. Μετ' αὐτὴν ἤρχισε πάλιν ὁ πατὴρ ὡς ἀκολούθως.) Τώρα, τέκνα μου, ἂς ἐπανέλθωμεν πάλιν εἰς τὴν ἱστορίαν μας.

Ἐξ ὅσων σᾶς διηγήθην μέχρι τοῦδε περὶ τῶν Περουβίων, καὶ ἰδίως περὶ τῶν βασιλέων των, τῶν Ἰγκῶν, θέλει νὰ σᾶς φανῇ ἔτι μᾶλλον δυσκατάληπτον, πῶς ἄφησαν τοὺς Ἱσπανοὺς νὰ τοὺς διαρπάζουν ἀκωλύτως καὶ νὰ βιαιοπραγῶσι, χωρὶς νὰ στείλουν στράτευμα κατ' αὐτῶν νὰ τοὺς ἀναχαιτίσουν. Κράτος εἰς τοιούτους σοφοὺς στηριζόμενον νόμους, καὶ τοιούτους

ἔχον ἡγεμόνας νουνεχεῖς, ἀγαθοὺς καὶ ἀνδρείους, ἤθελεν ἰδεῖ ῥαθύμως συνταραττομένην τὴν ἡσυχίαν του, ἀπ' ὀλίγους τυχοδιώκτας; Καὶ μὲ ὅλον τοῦτο ἴδαμεν ὅτι τοῦτο συνέβη. Ἀκατανόητον φαίνεται τοῦτο, ἀλλὰ προσέξατε, θὰ σᾶς ἐξηγήσω παιδία, τὸ αἴνιγμα.

Ἕνδεκα βασιλεῖς διεδέχθησαν ἀλλήλους ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Περουβίας, ἀφ' ὅτου ἀπέθανεν ὁ θεμελιωτὴς αὐτοῦ Μάγκος, καὶ ὅλοι ἦσαν ἀγαθοί, γενναῖοι, ὀλιγαρκεῖς, οὐδ' ἐστοχάσθη κἀνείς των ποτὲ νὰ ἐκτείνῃ τῆς ἀρχῆς του τὰ ὅρια. Ἀρκούμενοι πάντοτε εἰς ὅ,τι εἶχον, ὑπερασπίζοντο αὐτὸ μὲ ἀνδρείαν κατὰ πάσης ἐχθρικῆς προσβολῆς, καὶ δὲν κατεῖχοντο παντελῶς ἀπὸ κατακτήσεων δίψαν· οἱ δὲ νόμοι τοῦ σοροῦ Μάγγου ἦσαν ἐπίσης ἱεροὶ καὶ εἰς τοὺς χρηστοὺς τούτους βασιλεῖς καὶ εἰς ὅλους τοὺς ὑπηκόους των· ὅλοι ἡμιλλῶντο νὰ ζῶσι καθὼς αὐτοί, καὶ διὰ τοῦτο ὅλοι ἔζων εὐχαριστημένοι καὶ εὐτυχῶς. Ἀλλ' ἡ εὐδαιμονία αὕτη συνεταράχθη ἅμα ἀνέβη τὸν θρόνον βασιλεὺς, ὅστις ὑπὸ πλεονεξίας καὶ φιλοδοξίας κινούμενος, ἠθέλησε νὰ ἐκτείνῃ τὰ σύνορα τοῦ βασιλείου του.

Ἰανὰ Καπὰκ, ὁ δωδέκατος βασιλεὺς μετὰ τὸν θεμελιωτὴν τοῦ βασιλείου, ἦτον ὁ καταστρέψας τὴν εὐδαιμονίαν αὐτοῦ. Ἐξιστορεῖται ὡς ἀνδρεῖος πολεμιστής· ὅτι δὲ κέκτηται τὸ πλεονέκτημα τοῦτο ἤθελε καὶ ἐμπράκτως νὰ τὸ ἀποδείξῃ, ὥστε ἐκυρίευσε τὴν μεγάλην ἐπαρχίαν τοῦ Κουΐτου, καὶ ηὔξησε δι' αὐτῆς κατὰ τὸ ἥμισυ τὸ βασίλειόν του· ἀλλ' ἐνταυτῷ δι' αὐτῆς ταύτης τῆς κατακτήσεως προωδοποίησε τὴν πτῶσιν τοῦ κράτους του, διότι διὰ νὰ συσσωματώσῃ μονιμωτέρως τὸν νεόκτητον τόπον μὲ τὸ βασίλειον τῶν πατέρων του, ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα τοῦ νικηθέντος βασιλέως, καὶ ἠθέτησε διὰ τούτου νόμον τὸν ὁποῖον οἱ προκάτοχοί του ἐσεβάσθησαν ὡς ἱερὸν πάντοτε, τὸν ὁρίζοντα ὅτι εἰς τοὺς Ἰγκὰς δὲν ἦτον συγχωρημένον νὰ νυμφεύωνται ἄλλας γυναῖκας ἐκτὸς τῆς ἰδίας οἰκογενείας των. Ὁποῖος ὁ βασιλεὺς, τοιοῦτος καὶ ὁ λαός. Ὅταν ὁ βασιλεὺς καταπατῇ τοὺς νόμους τοῦ βασιλείου του, τὸν μιμοῦνται

ἀμέσως καὶ ἡ ὑπήκοοί του. « Φιλεῖ γὰρ τὸ ὑπήκοον γνώμῃ τῇ τοῦ βασιλέως βιῶναι » λέγει τις τῶν σοφῶν ἑλλήνων.

Ἰδέτε, τέκνα μου· ἰδοὺ ἴσως ἡ αἰτία διὰ τὴν ὁποίαν οἱ ἐγχώριοι τοῦ τόπου τούτου, ὅταν ἦλθεν ὁ Πιζάρρος εἰς αὐτὸν, δὲν ἦσαν πλέον ὁποῖοι ἔπρεπε νὰ εἶναι κατὰ τοῦ παρελθόντος των τὰ διδόμενα. Ἀλλ' οὔτε τοῦτο δὲν λύει ἀκόμη τὸ αἴνιγμα διατὶ ἐθεώρουν τόσον ἡσύχως τὴν εἰσβολὴν τῶν Ἱσπανῶν εἰς τὴν πατρίδα των, ὡς αἱ αὐθάδεις λῃστεῖαι τῶν Ἱσπανῶν νὰ μὴ τοὺς ἀπέβλεπον. Ἀκούσατε λοιπὸν περαιτέρω.

Ὁ Ὑανὰ Καπὰκ ἄφησε μετὰ θάνατόν του δύω υἱοὺς, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ μὲν ἐγεννήθη ἀπὸ γυναῖκα ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Ἰγκῶν, ὁ δὲ ἀπὸ τὴν θυγατέρα τοῦ βασιλέως τοῦ Κουίτου τὸν ὁποῖον κατεπολέμησεν. Ὁ πρῶτος ὠνομάζετο Οὐασκὰρ, ὁ δὲ δεύτερος Ἀταχουάλπας (*). Ἀποθνήσκων διέταξε νὰ διανείμουν οἱ δύω ἀδελφοὶ τὴν βασιλείαν μεταξύ των, οὕτως ὥστε ὁ μὲν Οὐασκὰρ νὰ λάβῃ τὸ προπατορικόν του βασίλειον, ὁ δὲ Ἀταχουάλπας τὸ κατακτηθὲν τοῦ Κουίτου. Ἡ διάταξις αὕτη, ἀντιβαίνουσα αὖθις εἰς τὸν ῥητὸν νόμον, κατὰ τὸν ὁποῖον οὐδεὶς ἐδύνατο νὰ βασιλεύσῃ ἂν πατρόθεν καὶ μητρόθεν δὲν κατήγετο ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Ἰγκῶν, δυσηρέστησε τὸν λαὸν, καὶ ὁ Οὐασκὰρ πατηρήσας τοῦτο, ἀπεφάσισε νὰ βιάσῃ τὸν ἀδελφόν του Ἀταχουάλπαν νὰ παραιτηθῇ τῆς ἐξουσίας του ἐπὶ τοῦ Κουίτου. Ἀλλ' αὐτὸς δὲν εἶχεν ὄρεξιν νὰ ὑπακούσῃ, καὶ τοιουτοτρόπως ἡ φιλοδοξία καὶ ἡ φιλαρχία τῶν δύω ἀδελφῶν ἐξῆψε κατὰ πρῶτον εἰς τὸν τόπον τοῦτον, τὸν ποτὲ εὐτυχῆ, ὀλέθριον ἐμφύλιον πόλεμον.

Ὁ μὲν Οὐασκὰρ εἶχεν ὑπὲρ ἑαυτοῦ τοὺς νόμους καὶ τὴν φωνὴν τοῦ λαοῦ, ὁ δὲ Ἀταχουάλπας ἀφ' ἑτέρου μέγα καὶ καλῶς ἠσκημένον στράτευμα τὸ ὁποῖον ὁ πατήρ του τὸν εἶχεν ἀφήσει εἰς τὸ Κουίτον. Ἡ ἔκβασις δὲν ἔμεινεν ἐπὶ πολὺ ἀμφιῤῥεπής. Ἡ δικαιοσύνη ἐνέδωσεν εἰς τὴν δύναμιν. Ὁ Ἀταχουάλπας ἐνίκησε, καὶ ὁ Οὐασκὰρ ἠχμαλωτίσθη. Δυστυχὴς φιλοδοξία! εἰς

(*) Παρ' ἄλλων καλεῖται Ἀταχουάλιπας, καὶ παρ' ἄλλων πάλιν Ἀταχάλιβας.

ποῖα ἀποπήματα παρασύρεις τοὺς ἀνθρώπος ὅταν ἄπαξ εἰς τὰς καρδίας των ῥιζωθῇς! Ὁ Ἀταχουάλπας διὰ νὰ στερεώσῃ τὸν θρόνον του καὶ νὰ ἐξολοθρεύσῃ ὅλην τὴν γενεὰν τῶν νομίμων ἀρχόντων τοῦ Περουβιανοῦ κράτους ἐθανάτωσεν ὅλα τὰ τέκνα τοῦ ἡλίου ὅσα ἐδυνήθη νὰ συλλάβῃ εἴτε μὲ δόλον εἴτε μὲ βίαν, καὶ μόνον τῆς ζωῆς τοῦ αἰχμαλωτισθέντος ἀδελφοῦ του ἐφείσθη ἀκόμη, ἀλλὰ φεῦ! ὄχι ἀπὸ ἀγαθότητα ἢ ἀπὸ φιλανθρωπίαν, ἀλλὰ διὰ νὰ πραΰνῃ διὰ τοῦ ὀνόματός του τοὺς ἐξαγριωθέντας ὑπηκόους του, καὶ διὰ νὰ τὸν μεταχειρισθῇ πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν διαταγῶν του.

Βλέπετε, παιδία· οὕτως εἶχον τὰ πράγματα εἰς τὴν Περουβίαν καθ' ὃν καιρὸν, ἐπεχειρίσθη ὁ Πιζάῤῥος τὴν κατάκτησιν αὐτῆς. Οἱ ἄρχοντες καὶ ὁ λαὸς τοῦ δυστυχοῦς τούτου τόπου ἦσαν τότε μὲ τὰς ἐσωτερικὰς ταύτας καὶ ὀλεθρίους ταραχάς των εἰς τόσον βαθὺν ἀπησχολημένοι, ὥστε δὲν ἐδυνήθησαν νὰ προλάβουν ἐν καιρῷ τὴν εἰσβολὴν τῶν Ἱσπανῶν, εἰς τὰ σύνορα τοῦ βασιλείου των. Ἐκτὸς δὲ τούτου ὅ,τε ὁ Οὐασκὰρ καὶ ὁ Ἀταχουάλπας ἤλπιζον νὰ ἐνισχύσουν διὰ τῶν τρομερῶν τούτων ξένων τὸ κόμμα του ἕκαστος, ὅθεν ἀμφότεροι ἐθήρευον τὴν φιλίαν των.

Ἐννοεῖτε τώρα διατὶ τοῖς ἐπετρέπετο νὰ πράττουν ὅ,τι ἤθελον ἐλευθέρως, καὶ διατὶ δὲν ἐπέμφθη στράτευμα ἐναντίον των ν' ἀναχαιτίσῃ τὰς ληστρικὰς πράξεις των;

Πέτρος. Ναὶ, τώρα ἐννοεῖται τὸ πρᾶγμα.

Πατ. Οὐαὶ εἰς τὸν τόπον, οὐαὶ εἰς τὴν κοινωνίαν ἥτις καταπαράττεται ἀπὸ ἐσωτερικὰς διχονοίας! Ἡ εὐτυχία της καταστρέφεται, καὶ ὁ ἀσθενέστερος ἐξωτερικὸς ἐχθρὸς εἶναι ἱκανὸς νὰ τὴν κατατροπώσῃ. Παράδειγα τούτου, παράδειγμα δυνάμενον νὰ χρησιμεύσῃ ὡς νουθεσία εἰς τοὺς λαοὺς, δίδει ἡ ἐξακολούθησις τῆς ἱστορίας μου, τὴν ὁποίαν αὔριον θέλετε ἀκούσει.

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΜΕ'.

—

Π*ατήρ.* Ὁ Πιζάρρος ἐπροχώρησεν ἀπὸ Τούμβης πρὸς μεσημβρίαν, ἕως ὅτου ἔφθασεν εἰς τὰς ἐκβολὰς ποταμοῦ, τὸν ὁποῖον εὑρίσκετε εἰς τὸν πίνακα σημειούμενον ὑπὸ τὸ ὄνομα *Πιούρου*.

Χρίστος. Ναὶ ἐδῶ (δείχνων εἰς τὸν πίνακα) ὅπου κεῖται ἡ πόλις *Ἅγιος Μιχαήλ*.

Πατ. Μάλιστα. Ἡ πόλις αὕτη ἅγιος Μιχαὴλ εἶναι ἡ ἀποικία τὴν ὁποίαν οἱ Ἱσπανοὶ κατέστησαν εἰς τὴν Περουβίαν. Ὁ Πιζάρρος εὗρε τὴν θέσιν ταύτην καταλληλοτάτην πρὸς ἀποικισμόν, ὅθεν ἀπεφάσισε νὰ κατοικίσῃ ἐκεῖ ἓν μέρος τοῦ μικροῦ του στρατοῦ· αὐτὸς δὲ μὲ τὰ μικρὰ λείψανα τῶν ἐναπολειπομένων ἐτόλμησε νὰ προχωρήσῃ ἐνδότερον εἰς τὸν τόπον.

Ἐνῷ ἐσχεδίαζε ταῦτα, ἔλαβε τὰς πρώτας πληροφορίας περὶ τῶν συγχύσεων καὶ τῶν ταραχῶν αἵτινες ἐπεκράτουν εἰς τὸν τόπον κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον, καὶ ἐννόησεν ἀμέσως διατὶ ὡς τότε τῷ ἐπετρέπετο νὰ προχωρῇ ἀκωλύτως καὶ νὰ πράττῃ ὡς ἤθελεν. Ἀσπαστοτάτη εἴδησις δι' αὐτὸν, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐπωκοδόμησε τὸ δραστήριον πνεῦμά του μεγίστας ἐλπίδας. Καὶ δικαίως τοῦτο, διότι τί εὐκολώτερον παρὰ ν' ἀνατραπῇ βασίλειον διχονοοῦν πρὸς τὸν ἑαυτόν του; Ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ ὠφεληθῇ ἀμέσως ἀπὸ τὰς εὐκαιρίας περιστάσεις αὐτὰς, καὶ ἤρχισε νὰ προχωρῇ πρὸς τὴν Καξαμάλκαν, πόλιν ὅπου ἐστρατοπέδευεν ὁ Ἀταχουάλπας μὲ μέγαν ἀριθμὸν τῶν ἐπιλέκτων Περουβίων στρατιωτῶν.

Δὲν εἶχε προχωρήσει πολὺ ὅταν ἦλθε πρὸς αὐτὸν πρεσβεία παρὰ τοῦ Ἀταχουάλπου, δηλώσασα τὸν σκοπόν της μᾶλλον διὰ μεγαλοπρεπῶν δώρων, ἢ διὰ λόγων. Ὡς διερμηνέα μετεχειρίσθη ὁ Πιζάρρος νέον τινὰ, τὸν ὁποῖον λαβόντες μεθ' ἑαυτῶν οἱ Ἱσπανοὶ ἀπὸ τὴν Πούναν εἶχον βαπτίσει καὶ τὸν ὠνόμασαν Φιλιπ-

πίλλον, (μικρὸν Φίλιππον)· ἀλλ' αὐτὸς οὔτε τὴν Ἱσπανικὴν γλῶσσαν ἤξευρεν ἀκόμη καλῶς, οὔτε ἡ μᾶλλον τετορνευμένη Περουβιανὴ διάλεκτος τῷ ἦτον γνωστή. Διὰ τοῦτο ἤθελεν εἶσθαι δύσκολον νὰ ἐννοηθῇ ὁ κύριος τῆς πρεσβείας σκοπὸς, ἂν τὰ μεγάλα δῶρα τὰ ὁποῖα ἔφερε δὲν ἀνεπλήρουν πᾶσαν, καὶ τὴν εὐκρινεςάτην αὐτοῦ ἐξήγησιν, καὶ δὲν διεδήλουν εἰρηνικὰ φρονήματα. Ἐξ ὀλίγων δέ τινων λέξεων τὰς ὁποίας ὁ Φιλιππίλλος ἐξήγησεν, ἐννόησαν ἀκόμη οἱ Ἱσπανοὶ ὅτι ὁ Ἰγκᾶς τοὺς προσκαλεῖ νὰ ἔλθουν πρὸς αὐτὸν καὶ νὰ συνδέσουν συνθήκην φιλίας καὶ συμμαχίας. Τὰ δὲ δῶρα συνίσταντο εἰς διάφορα εἴδη καρπῶν, εἰς ὡραῖα ὑφάσματα, εἰς χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ σκεύη, καὶ εἰς πολυτίμους λίθους, πρὸς δὲ τοῖς ἄλλοις καὶ εἰς ἓν ζεῦγος πολυτίμων ὑποδημάτων καὶ χρυσῶν ψελλίων, πεμπομένων διὰ νὰ τὰ φορέσῃ ὁ Πιζάρρος, ὥστε ἐξ αὐτῶν ὁ Ἰγγὰς νὰ τὸν γνωρίσῃ ἀμέσως.

Ὁ Πιζάρρος ἐδέχθη τὴν πρόσκλησιν μ' εὐχαρίστησιν, καὶ ἐπροχώρει ἤδη μετὰ πολλῆς πεποιθήσεως, πέμψας ἔμπροσθεν τὸν ἀδελφόν του Φερδινάνδον καὶ τὸν Σότον διὰ ν' ἀντασπασθοῦν τὸν Ἰγκᾶν ἐν ὀνόματί του. Καθ' ὅλην τὴν πορείαν του τὸν ἐδέχοντο πανταχοῦ οἱ ἐγχώριοι μὲ πολὺ σέβας καὶ φιλοφροσύνην· τὸν ἔφερον καὶ δι' αὐτὸν καὶ διὰ τοὺς ἀνθρώπους του ζωοτροφίας ἀφθόνους, καὶ οἱ ἀγαθοὶ οὗτοι ἄνθρωποι ἐδαψίλευον περιποιήσεις μεμιγμένας μὲ σέβας ὡς καὶ εἰς τοὺς ἵππους τῶν Ἱσπανῶν. Παρατηρήσαντες δὲ ὅτι τὰ ζῶα ταῦτα ἐδάγκανον τοὺς χαλινούς των, ἐνόμισαν ὅτι τρέφονται μὲ μέταλλα καὶ ἔσπευδον νὰ τοῖς φέρουν πλῆθος χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, καὶ νὰ τοῖς προθέτουν αὐτὰ ὡς τροφήν. Οἱ Ἱσπανοὶ τοὺς ἄφινον εἰς τὴν πλάνην ταύτην, ἥτις πολὺ τοῖς ἐσύμφερε, καὶ συνέλλεγον μὲ πολλὴν των χαρὰν εἰς βαλάντιά των τ' ἀποφάγια τοῦ παραδόξου τούτου δείπνου τῶν ἵππων των.

Ἐν τούτοις οἱ δύω ἀπεσταλμένοι ἔφθασαν εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἰγκᾶ, περίπου ἓν μίλιον μακρὰν τῆς πόλεως *Καξαμάλκας* κείμενον· ἐκεῖ ἦλθον πρὸς αὐτοὺς δημόσιοί τινες ὑπηρέται τοῦ Ἰγκᾶ, καὶ ὡδήγησαν αὐτοὺς πρὸς τάγμα ὡπλισμένων Ἀμερικανῶν, οἵτινες εἶχον σταλῇ πρὸς προϋπάντησίν των. Ἀλλ' ὁ

Σότος μὴν ἠξεύρων καλὼς ὁποιός τις ἦτον ὁ σκοπός των, ἐκέντησε τὸν ἵππον του καὶ ὥρμησε πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τῆς ἐπιτίμου ταύτης φρουρᾶς. Ἡ θέα ἱππέως ἀπὸ ρυτῆρος ἦτον εἰς τοὺς Περουβίους φαινόμενον τόσον νέον καὶ φοβερὸν, ὥστε διὰ μιᾶς διεσκορπίσθησαν ὅλοι, καὶ κἀνεὶς δὲν ἔμεινεν εἰς τὰς τάξεις του, ἐκτὸς μόνου τοῦ ἀξιωματικοῦ, ὅστις ἵστατο μετ' εὐλαβείας περιμένων νὰ ὑποδεχθῇ τοὺς φοβεροὺς ξένους.

Ἐκεῖθεν ὡδηγήθησαν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἰγκᾶ, ὅστις τοὺς ὑπεδέχθη μὲ μεγίστην φιλοφροσύνην. Δύω παρθένοι τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας τοῖς ἐπρόσφερον ποτόν τι καὶ τοῖς προέθεντο χρυσᾶ καθίσματα διὰ ν' ἀναπαυθοῦν. Τὶ ὀφθαλμοὺς ἤνοιξαν οἱ Ἱσπανοὶ ὅταν ἶδον τόσον χρυσὸν καὶ τόσον ἄργυρον, καὶ ὅτι τὰ κοινότατα οἰκιακὰ σκεύη ἦσαν κατεσκευασμένα ἀπὸ τὰ μέταλλα ταῦτα! Πόσην ἐπιθυμίαν εἶχον ν' ἁπλώσουν τὰς ἀκορέστους των χεῖρας καὶ ν' ἁρπάσουν! Ὁ Φερδινάνδος διεδήλωσεν ἐν τούτοις διὰ τῆς βοηθείας τοῦ Φιλιππίλλου εἰς τὸν Ἰγκᾶν τὴν αἰτίαν τῆς ἐλεύσεώς του μὲ τοὺς ἀκολούθους λόγους. Ὅτι » Ὁ κραταιὸς κυριάρχης τῶν τόπων πρὸς ἀνατολὰς, ὁ κύριός » μου καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας, ὁ Πάπας, » τοὺς ἔπεμψε διὰ νὰ ἐλευθερώσουν τὸν Ἰγκᾶν καὶ τοὺς ὑπη» κόους του ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ διαβόλου. »

Ἡ πρότασις αὕτη δὲν ἦτον ἀφ' ἑαυτῆς πολλὰ καταληπτὴ εἰς τὸν καλόν μας Ἰγκᾶν. Ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ὁ Φιλιππίλλος, ὅστις μόλις ἐννόησε τὸ τρίτον μέρος αὐτῆς, τὸν μετέφρασε τόσον ἀνόητα, ὥστε ὁ Ἰγκᾶς δὲν ἐννόησεν οὔτε λέξιν· ἀπεκρίθη μ' ὅλον τοῦτο μὲ πολὺν εὐγένειαν, » ὅτι τὴν ἐπαύριον θέλει » ἔλθει νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν στρατηγόν των ὁ ἴδιος, καὶ νὰ πλη» ροφορηθῇ κατὰ τίνα τρόπον δύναται νὰ τὸν εὐαρεστήσῃ. » Οἱ δύω ἀπεσταλμένοι ἐπανῆλθον μετὰ ταῦτα εἰς τὴν Καξαμάλκαν, ὅπου εἶχε φθάσει καὶ ὁ Πιζάρρος, καὶ κατῴκησεν εἰς ἕνα τῶν οἴκων τοὺς ὁποίους ὁ Ἰγκᾶς εἶχεν ἐκεῖ.

Ὅ,τι οἱ Περούβιοι ἕως τότε εἶδαν καὶ ἤκουσαν ἀπὸ τοὺς Ἱσπανοὺς, συνετάραξε τόσον τὰς ἰδέας των, ὥστε κατήντησαν ν' ἀμφιβάλλουν πῶς ἔπρεπε νὰ θεωροῦν τοὺς ξένους τούτους,

Καὶ ἄλλοτε μὲν ἤθελον νὰ τοὺς ἐκλάβουν ὡς ἀνώτερα ὄντα ἀπὸ τὸν Θεόν των περιφθέντα κ' ἐρχόμενα νὰ τοὺς εὐεργετήσουν· τὴν δόξαν των δὲ ταύτην ἐπεκύρου καὶ ἡ διαβεβαίωσις αὐτῶν τῶν ἰδίων Ἱσπανῶν, » ὅτι ἐστάλησαν διὰ νὰ τοῖς δείξουν τὴν ἀληθῆ ὁδὸν πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν! » Ἄλλοτε δ' ἠναγκάζοντο νὰ τοὺς θεωροῦν ὡς ἐχθρικὰ ὄντα ἐλθόντα νὰ τοῖς ἀναγγείλουν τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ παροργισθέντος Θεοῦ των, καὶ νὰ ἐπιφέρουν κατ' αὐτῶν φοβερὰς τιμωρίας διὰ τὰς ἁμαρτίας των· τὴν ἰδέαν δὲ ταύτην τοῖς ἐνέπνεον αἱ ἁρπαγαὶ καὶ αἱ βιαιοπραγίαι τῶν Ἱσπανῶν. Ἀλλ' εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Ἰγκᾶ ἐφάνη ἡ πρώτη ἰδέα ὑπερισχύσασα, διότι ἀπεφάσισεν αὐθορμήτως νὰ ἔλθῃ πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν παραδόξων τούτων ξένων.

Ἐν τούτοις ἐγένοντο ἀμφοτέροθεν προπαρασκευαὶ διὰ τὴν μέλλουσαν ἐπίσκεψιν, ἀλλ' ὄχι τοῦ αὐτοῦ εἴδους. Ὁ μὲν Ἀταχουάλπας διεκόσμει λαμπρὰν καὶ μεγαλοπρεπῆ πομπήν, χωρὶς νὰ συλλάβῃ οὐδ' ἐλαχίστην κἂν ὑποψίαν δολιότητος ἐκ μέρους τῶν ξένων. Ὁ δὲ Πιζάρρος ἐξ ἐναντίας προπαρασκευάζετο μὲ τρόπον, ὅστις δὲν ἐφαίνετο μηνύων φιλικὴν καὶ πανηγυρικὴν συνέντευξιν. Διαιρέσας τοὺς ἑξήκοντα ἱππεῖς του εἰς τρία σώματα, τοὺς παρέταξεν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ ἀδελφοῦ του Φερδινάνδου, τοῦ Σότου καὶ τοῦ Βεναλκαζάρου ὀπίσω παλαιοῦ τοίχου, ὅπου ἐδύναντο νὰ μένουν κεκρυμμένοι μέχρις ὅτου ἤθελε λάβει αὐτῶν χρείαν. Παρὰ τὴν πύλην τῆς αὐλῆς ἔστησε δύω τηλεβόλα, τὰ ὁποῖα εἶχε φέρει μεθ' ἑαυτοῦ, καὶ πλησίον τῆς πύλης ἔθεσεν ἑκατέροθεν τοὺς τοξότας του. Εἴκοσι τῶν ἐπιλέκτων κ' εὐτολμοτέρων στρατιωτῶν του διετήρησεν ὡς σωματοφύλακας περὶ ἑαυτόν, τοὺς δὲ λοιποὺς πεζοὺς παρέταξεν ὁπλοφοροῦντας εἰς τὴν ἐνδοτέραν αὐλήν.

Κτυπᾷ ἡ καρδία μου ἐν ᾧ ἐξακολουθῶ διηγούμενος περαιτέρω, καὶ νομίζω ὅτι καὶ σεῖς ἀκούοντες τὰς μυστικὰς ταύτας προπαρασκευάς, ὑποπτεύετε καταχθόνιόν τινα πρόθεσιν, καὶ φρίττετε ἀπὸ τοῦδε. Δὲν εἶναι ὁ φόβος σας μάταιος. Τῷ ὄντι μελετῶνται σκοποὶ προδοσίας· καὶ ἂν ἡ δόλιος ἐπιβουλὴ τὴν

ὁποίαν ἐγκυμονεῖ ἡ παράτολμος ψυχὴ τοῦ Πιζάρρου δὲν ματαιωθῇ ὑπὸ ἀοράτου δυνάμεως, θὰ ἰδῆτε μετ' οὐ πολὺ, μετ' οὐ πολὺ—Ἀλλὰ δὲν θέλω νὰ προλάβω τὰ πράγματα· προτιμῶ δὲ ν' ἀναπτύξω ἐνώπιόν σας τὸ τρομερὸν συμβὰν τὸ ὁποῖον αἰνίττομαι, κατὰ τὴν τάξιν καθ' ἣν καὶ συνέβη.

Μόλις ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος τὴν ἐπαύριον, καὶ ὅλον τὸ Περουβιανὸν στράτευμα ἐφαίνετο κινούμενον καὶ παρασκευαζόμενοι διὰ τὴν πομπὴν, διὰ τῆς ὁποίας ὁ Ἀταχουάλπας ἤθελε νὰ τιμήσῃ τοὺς ξένους, καὶ νὰ τοῖς ἐμπνεύσῃ συγχρόνως ὑψηλὴν ἰδέαν περὶ τῆς λαμπρότητός του. Πολὺ μέρος τῆς ἡμέρας παρῆλθεν εἰς τὰς τοιαύτας προπαρασκευὰς, καὶ ὅταν τέλος πάντων ἔφθασεν ἡ ὥρα τῆς ἀναχωρήσεως, ἡ λαμπρὰ καὶ μεγάλη πομπὴ ἤρχισε νὰ κινῆται μὲ τοσαύτην βραδύτητα, ὥστε διὰ νὰ διατρέξῃ τὸ ἓν μίλιον δρόμου τὸ ὁποῖον διήρει τὰ δύω στρατεύματα, ἐχρειάσθη τέσσαρας ὁλοκλήρους ὥρας. Οἱ Ἱσπανοὶ ἤρχισαν ν' ἀνυπομονοῦν, ὁ δὲ Πιζάρρος ὑποπτεύσας ὅτι ἡ αἰτία τῆς ἀργοπορίας ταύτης ἦτον ὑποψία τις, ἤτις ἀνυπόστατος δὲν ἤθελεν εἶσθαι, ἔπεμψεν ἕνα τῶν ἀξιωματικῶν του νὰ διαβεβαιώσῃ ἐκ νέου τὸν Ἰγκᾶν περὶ τῶν φιλικῶν φρονημάτων του ὁ ἄπιστος!

Ὁ Ἀταχουάλπας δὲν ἐδυσπίστησε παντελῶς πρὸς τὴν διαβεβαίωσιν ταύτην, κ' ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον του, πομπωδῶς καὶ βραδέως μὲ ὅλην τὴν μεγάλην του συνοδείαν πρὸς τὴν Καξαμάλκαν κινούμενος· ἐκάθητο εἰς φορεῖον ἐπίχρυσον καὶ ἐπάργυρον πεποικιλμένον μὲ πτερὰ διαφόρων χρωμάτων· ἐφέρετο δὲ ὑπὸ τῶν ἐγκριτωτέρων τῆς αὐλῆς του ἀξιωματικῶν. Οἱ μετ' αὐτὸν ἀμέσως τὰς ἀνωτέρας ἀξίας κατέχοντες ἐφέροντο κατόπιν του ὁμοίως εἰς φορεῖα λαμπρά. Ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν συνωδεύετο ἀπὸ ψάλτας καὶ χορευτὰς, καὶ τριάκοντα χιλιάδες στρατιωτῶν παρείποντο εἰς τὴν μεγαλοπρεπῆ ταύτην πομπήν.

Ἤδη δ' ἐπλησίασαν εἰς τῶν Ἱσπανῶν τὸ στρατόπεδον, καὶ μοὶ φαίνεται ὡς νὰ βλέπω πλῆθος ἀσθενῶν καὶ ἀθώων περιστερῶν, πετῶν πρὸς φωλεὰν σαρκοφάγων γυπῶν, οἵτινες μὲ τοὺς ὄνυχας ἑτοίμους, καὶ μὲ σπινθηροβολοῦντας τοὺς ὀφθαλ-

μοὺς περιμένουν ἀνυπομόνως τὴν ἔλευσίν του. Ὁ Ἰγκᾶς παρετήρησε τὴν πολεμικὴν διάθεσιν τῶν Ἱσπανῶν, ἀλλ' εἶπε πρὸς τοὺς φίλους του ὅσοι ἐφάνησαν ἀνησυχοῦντες ὡς πρὸς αὐτήν· » οἱ ξένοι οὗτοι εἶναι Ἀπόστολοι τῆς θεότητος· προσέξατε μὴ » τοὺς παροργήσετε, ἀλλ' ἂς προσπαθήσωμεν μᾶλλον νὰ τοὺς » πραΰνωμεν διὰ φιλοφροσύνης. »

Ἐν ᾧ ταῦτα ἔλεγεν ὁ Ἰγκᾶς, ἦλθε πρὸς αὐτὸν ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἱσπανικοῦ στρατεύματος, *Βικέντιος Βαλβέρδης* καλούμενος, σταυρὸν εἰς τὴν μίαν, καὶ σύνοψιν (*) εἰς τὴν ἄλλην χεῖρα κρατῶν, ἐστάθη πλησίον εἰς τὸ φορεῖον τοῦ Ἰγκᾶ, κ' ἐξεφώνησε σχοινοτενῆ καὶ παράδοξον λόγον, διὰ τοῦ ὁποίου ἠθέλησε νὰ ἐξηγήσῃ διεξοδικῶς τὴν δημιουργίαν τοῦ παντὸς, τὴν ἁμαρτίαν καὶ ἔκπτωσιν τοῦ Ἀδὰμ, τὴν ἐνανθρώπισιν, τὰ πάθη, τὸν θάνατον καὶ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Σωτῆρος. Μετὰ ταῦτα περιέγραψε μεγαλοπρεπῶς τὴν ἁγιότητα καὶ τὴν ἰσχὺν τοῦ Πάπα, λέγων » ὅτι εἶναι ἐπίτροπος τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν γῆν· » καὶ τέλος ἐπρόσθεσε τὴν ἀπροσδόκητον εἴδησιν, ὅτι ὁ Πάπας οὗτος *Ἀλέξανδρος ὁ Ἕκτος* καλούμενος, ἐχάρισεν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Ἱσπανίας ὅλον τὸν νέον κόσμον. Μετὰ τοῦτο ἐσυμβούλευσε τὸν Ἰγκᾶν νὰ δεχθῇ ἀμέσως τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν, ν' ἀναγνωρίσῃ τοῦ Πάπα τὸ ἀπαράσφαλτον, καὶ νὰ ὑποταγῇ ἑκουσίως εἰς τὸν βασιλέα τῆς Ἱσπανίας, ὅστις ἦτον πλέον ὁ μόνος νόμιμος κυριάρχης του, κ' ἐπρόσθεσε τέλος ὅτι ἐπὶ τοιαύτῃ συνθήκῃ ἠμπορεῖ νὰ ἐξακολουθῇ ἀσκῶν ἀταράχως τὴν βασιλικήν του ἰσχὺν, καὶ θέλει εὕρει ὑπεράσπισιν δραστηρίαν καθ' ὅλων του τῶν ἐχθρῶν· ἂν δὲ ἤθελεν ἀρνηθῇ νὰ δεχθῇ τὰς προτάσεις ταύτας, ὅτι τῷ κηρύττεται ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως πόλεμος κ' ἐξολοθρευμός. »

Ὁ Ἀταχουάλπας ἤκουσε μὲ ἄκραν ὑπομονὴν μέχρι τέλους τὴν μακρὰν αὐτὴν φλυαρίαν, ἥτις διερμηνευθεῖσα εἰς αὐτὸν ὑπὸ

(*) Βιβλιάριον περιέχον τὰς εὐχὰς ἅσας ἀναγινώσκουν οἱ ἱερεῖς εἰς τὰς ἐκκλησίας, ἢ κατ' ἰδίαν οἱ χριστιανοὶ εἰς τὰς προσευχάς των.

τοῦ Φιλιππίλλου, κατήντησεν ἐντελῶς ἀκατάληπτος. Τὰ ὀλίγα δὲ ὅσα ἐννόησεν, ἐκίνησαν τὴν ἔκπληξίν του. Ἀλλὰ χωρὶς διόλου νὰ παρεκτραπῇ ἀπεκρίθη μὲ πολλὴν ἡσυχίαν·

» Ὅτι εἶναι μὲν πρόθυμος νὰ γίνῃ φίλος καὶ σύμμαχος τοῦ » βασιλέως τῆς Ἱσπανίας, ὅμως κατ' οὐδένα τρόπον καὶ ὑποτε» λής του. Ὅσον δὲ περὶ τοῦ Πάπα, ὅτι πρέπει νὰ εἶναι τῷ » ὄντι πολλὰ παράδοξος ἄνθρωπος, διότι φαντάζεται νὰ χαρίζῃ » πράγματα ἐπὶ τῶν ὁποίων δὲν ἔχει ὁ ἴδιος αὐτὸς οὐδὲν δικαίω» μα, ὅτι τὴν θρησκείαν του δὲν τὴν ἀλλάζει μὲ κἀμμίαν ἄλλην, » διότι τὸν φαίνεται εὐλογώτερον νὰ λατρεύῃ τὸν ἀθάνατον » ἥλιον, παρὰ τὸν Θεὸν τῶν χριστιανῶν, περὶ τοῦ ὁποίου » ὁμολογοῦν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ὅτι ἀπέθανεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ. Ἀφ' » ὅλα δὲ τὰ ἀκατάληπτα πράγματα τὰ ὁποῖα ὁ ἱερεὺς τὸν ἀνέ» φερεν ὅτι δὲν ἐννόησε τίποτε, ὅτι μ' ὅλον τοῦτο ἦτον περίερ» γος νὰ μάθῃ πόθεν τὰ ἔμαθε καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος. »

Ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦτο, ἀπεκρίθη ὁ Βαλβέρδης δίδων τὴν σύνθψιν εἰς αὐτόν.

Ὁ Ἰγκᾶς λαβὼν τὸ βιβλίον τὸ ἐθεώρησεν ἀφ' ὅλα τὰ μέρη, τὸ ἐπλησίασεν εἰς τὸ ὠτίον του, ἐμειδίασε, καὶ εἶπε, ῥίπτων αὐτὸ μὲ περιφρόνησιν κάτω· » Αὐτὸ δὲν λέγει οὔτε λέξιν! » Τοῦτο ἐξῆψε τὴν ὀργὴν τοῦ ἀπανθρώπου ἱερέως, ὅστις στραφεὶς ὡς λυσσῶν πρὸς τοὺς Ἱσπανοὺς, ἔκραξε μὲ μεγάλην φωνήν. » Ἐκ» δίκησον, χριστιανοί! ἐκδίκησιν! Βλέπετε πῶς περιφρονεῖται » ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ! Ἄγετε καὶ θανατώσατε τοὺς κύνας τούτους, » οἵτινες καταπατοῦν τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ! »

Τί σᾶς φαίνεται, τέκνα μου, ν' ἀκούεται τοιούτους τρομεροὺς λόγους ἐκ στόματος ἱερέως; Δόξα εἰς τὸν ὕψιστον ὅτι παρῆλθον οἱ ἀξιοθρήνητοι καιροὶ καθ' οὓς εὑρίσκοντο τοιαῦτα τέρατα μεταξὺ τῶν ὑπουργῶν τῆς ἱερᾶς ἡμῶν θρησκείας, καὶ χάρις, χάρις μεγίστη εἰς τοὺς εὐγενεῖς καὶ φιλανθρώπους ἐκείνους, ὅσοι διὰ τοῦ πεφωτισμένου νοός των καὶ διὰ τῆς ἐπιῤῥοῆς των συνετέλεσαν κατὰ τοὺς ἐσχάτους τούτους αἰῶνας εἰς τὸ ν' ἀφοπλίσουν τὸ τρομερὸν πνεῦμα τοῦ καταδιωγμοῦ, καὶ νὰ διαδώσουν καθ'

ὅλον τὸν κόσμον ὀλίγον κατ' ὀλίγον φρονήματα ἀνοχῆς καὶ πραότητος.

Ἅμα ὁ ἐκδίκησιν πνέων ἱερεὺς εἶπε τὰς λέξεις ταύτας, καὶ ὁ Πιζάρρος, μόλις δυνηθεὶς ν' ἀναχαιτίσῃ ὡς τότε τοὺς στρατιώτας του, τοὺς ὁποίους παρώτρυνε τοσούτων θησαυρῶν θέα, ἔδωσε τὸ σημεῖον τῆς προσβολῆς. Διὰ μιᾶς τύμπανα καὶ σάλπιγγες ἤχησαν, καὶ διὰ μιᾶς τὰ τηλεβόλα καὶ τὰ πυροβόλα ἐκρότησαν ἐν μέσῳ τῶν ἐκπλήκτων Περουβίων. Συγχρόνως ὥρμησαν καὶ οἱ ἱππεῖς ἀπὸ τῆς ἐνέδρας των, καὶ ὁ Πιζάρρος μὲ τοὺς πεζοὺς στρατιώτας του ἐρρίφθη εἰς τὸ τάγμα τὸ περικυκλοῦν τὸν Ἰγκᾶν. Φαντασθῆτε τὸν τρόμον καὶ τὸν φόβον τοῦ δυστυχοῦς βασιλέως καὶ τῶν ὑπηκόων του, ὅταν εἶδον τὴν ἀκαταμάχητον δύναμιν τῶν ἱππέων, καὶ τὴν τρομερὰν τῶν πυροβόλων ἐνέργειαν, καὶ ὅταν προσεβλήθησαν ἀπροσδοκήτως ὑπ' ἀμφοτέρων. Μόνον οἱ εὐγενεῖς τοῦ λαοῦ περιεκύκλωσαν μεγαλοψύχως τὸν βασιλέα των, διὰ νὰ θυσιάσουν τὴν ζωήν των πρὸς σωτηρίαν του, οἱ δὲ λοιποὶ ἐτράπησαν ὅλοι εἰς φυγήν, καὶ πολλοὶ μὲν ἔπεσον ὑπὸ τὰς πληγὰς τῶν ξιφῶν τῶν διωκόντων ἱππέων, πολλοὶ δὲ κατεπατήθησαν ἀπὸ τοὺς πόδας τῶν ἵππων.

Ὁ Πιζάρρος ἐπροχώρησεν ἕως εἰς τὸ φορεῖον τοῦ Ἰγκᾶ, καὶ ἁρπάσας τὸ θῦμα τῆς προδοσίας του ἀπὸ τὸν βραχίονα, τὸν ἔρριψε κατὰ γῆς, καὶ τὸν ἔσυρεν ἕως εἰς τὴν κατοικίαν του. Οἱ ὀλίγοι τῶν εὐγενῶν, ὅσοι ἐτόλμησαν νὰ τὸν ὑπερασπισθοῦν, εἶχον θανατωθῆ, οἱ δὲ λοιποὶ ὅλοι, οἵτινες ἐτράπησαν εἰς φυγὴν διὰ νὰ σωθῶσι, κατεδιώχθησαν ἀπανθρώπως, καὶ ὅλοι ὅσοι κατελήφθησαν, ἐσφάγησαν ἀνιλεῶς. Ὑπὲρ τοὺς τετρακισχιλίους Περουβίους, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦσαν καὶ πολλὰ παιδία, γυναῖκες καὶ ἀπόλεμοι γέροντες, ἔπεσον νεκροί, ἐν ᾧ ἀπὸ τοὺς φονεῖς των κἀνεὶς οὔτε τὴν ἐλαχίστην εἶχε πληγήν, ἐκτὸς μόνου τοῦ Πιζάρρου, τοῦ ὁποίου τὴν χεῖρα ὅταν ἥρπασε τὸν Ἰγκᾶν, ἐπλήγωσεν ἐλαφρῶς εἷς τῶν ἰδίων του στρατιωτῶν. Ἐν ὅσῳ διήρκει ἡ σφαγή, δὲν ἔπαυεν ὁ ἀπάνθρωπος ἱερεὺς ἐρεθίζων ἔτι μᾶλλον τοὺς λυσσῶντας Ἱσπανούς, καὶ φωνάζων » νὰ μὴ κτυποῦν

» ἀλλὰ νὰ τρυποῦν μὲ τὰ ξίφη, διὰ νὰ εἶναι αἱ πληγαὶ βαθύ-
» τεραι καὶ κινδυνωδέστεραι!

Μήτηρ. Ὦ! τὸ βδελυρὸν τέρας!

Πατ. Διὰ νὰ κορυφωθῇ δὲ τὸ αἶσχος τῆς ἀνοσίου ταύτης ἡμέρας, οἱ Ἱσπανοὶ συλλέξαντες πλούσια λάφυρα εἰς τῆς σφαγῆς τὸ πεδίον, παρεδόθησαν δι' ὅλης τῆς νυκτὸς εἰς εὐθυμίαν θορυβώδη καὶ εἰς κτηνώδεις εὐωχίας· τὴν δ' ἐπαύριον ἐκυρίευσαν καὶ ὅλον τὸ στρατόπεδον τῶν Περουβίων, καὶ εὗρον εἰς αὐτὸ ἀπίστευτον πλῆθος θησαυρῶν, χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν σκευῶν, ὑφασμάτων, καὶ ἄλλων πολυτίμων πραγμάτων, τῶν ὁποίων πάντων ἡ τιμὴ ἦτον τοσαύτη, ὥστε ὑπερέβαινε μεγάλως τὰς τολμηροτέρας ἐλπίδας τῶν χρυσομανῶν τούτων τυχοδιωκτῶν, τὰς ὁποίας εἶχον συλλάβει ὅταν εἰσῆλθον εἰς τὸν τόπον αὐτόν.

Χρίστος. Τώρα τοὐλάχιστον πρέπει νὰ ἐκορέσθησαν τέλος πάντων!

Πατ. Νομίζεις; Διὰ νὰ γίνῃ τοῦτο, ἔπρεπε τὰ πάθη ν' ἀλλάξουν τότε κατὰ πρῶτον τὴν φύσιν των. Διότι πάντοτε αὐτὰ ὅσον περισσότερον θεραπεύονται κ' ἐκπληροῦνται, τόσον μᾶλλον αὐξάνουν, καὶ τόσον ἀπληστοτέραν πρὸς νέας ἀπολαύσεις καθιστοῦν τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου. Κατὰ δυστυχίαν τοῦτο συνέβη καὶ εἰς τὴν περίστασιν ταύτην. Ὅσος περισσότερος χρυσὸς ἔπιπτε εἰς τὰς αἱμοσταγεῖς χεῖρας τῶν λῃστῶν τούτων, τόσον περισσότερον ἤθελον νὰ ἔχουν, τόσον περισσότερον ἐξήπτοντο αἱ ἐλπίδες των, καὶ τόσον αὐθαδέστεροι καὶ ἀπανθρωποτέροι ἀνεδείκνυοντο ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τῶν μέσων πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν ἀτόπων προσδοκιῶν των.

Ἀλλὰ σήμερον δὲν θέλω ν' ἀναφέρω ἄλλας πλέον κακουργίας τῶν ἀπανθρώπων αὐτῶν. Περισσότερα τῶν ἀρκούντων εἴπομεν σήμερον. Αὔριον πάλιν.

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΜΓ'.

Πρὶν ἀρχίσῃ ὁ πατὴρ τὴν διήγησίν του τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν, ἓν τῶν παιδίων, δὲν ἠξεύρω ποῖον, ἐρώτησε » διατὶ ἐσυγχώ-» ρησεν ἡ θεία πρόνοια νὰ ἔλθουν οἱ ἄπιστοι καὶ ἀπάνθρωποι » Ἰσπανοὶ εἰς τὴν Περουβίαν; — Ποῖος ἠμπορεῖ νὰ τὸ ἠξεύρῃ! » εἶπεν Ἰωάννης.

Κἀνεὶς, ἀπεκρίθη ὁ πατήρ· διότι τὶς εἶναι ἱκανὸς νὰ ἐπιτηρήσῃ τὰς ὁδοὺς τῆς προνοίας;

Ἀλλὰ, εἶπεν ἡ Ἑλένη, ὅταν μᾶς διηγήθης περὶ τοῦ Κόρτες, ἐννοήσαμεν κάλλιστα διατὶ ὁ Θεὸς ἐπέτρεψε νὰ καταστραφῇ τὸ βασίλειον τῶν Μεξικανῶν.

Ἀλέξανδρος. Ναὶ, διότι εἶχον τὴν βδελυρὰν ἐκείνην εἰδωλολατρείαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐθυσίαζον πάντοτε τόσους ἀνθρώπους.

Γεώργιος. Ἀλλ' οἱ Περούβιοι δὲν ἦσαν τοιοῦτοι!

Νικόλαος. Καὶ ἦσαν καὶ τόσον καλοὶ ἄνθρωποι!

Ἀριστείδης. Ὦ! ναὶ! Τόσον καλοί!

Χαράλαμπος. Δὲν ἠξεύρει ἄραγε ὁ πατὴρ διόλου νὰ μᾶς εἰπῇ διατὶ ἐσυγχώρησεν ὁ Θεὸς νὰ ὑπάγουν ἐκεῖ οἱ βδελυροὶ Ἰσπανοί!

Πατ. Πολλάκις σᾶς εἶπα, παιδία, ὅτι ἤθελεν εἶσθαι μωρὰ ἢ καὶ ἀξιόποινος ἡ αὐθάδεια τοῦ ἀσθενοῦς καὶ ἀμβλιοποῦντος ἀνθρώπου, ὅστις ἤθελε τολμήσει νὰ καθίσταται πάντοτε δικαστὴς τῶν σκοπῶν τῆς πανσόφου καὶ καλοκαγάθου προνοίας. Πῶς ἡμεῖς οἱ ἔχοντες πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ παρὸν μόνον, καὶ ἐξ αὐτοῦ τόσον ἐλάχιστον μόνον μέρος, πῶς δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν διατὶ ὁ ἐφορῶν τὸ παρελθὸν, τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον διευθύνει κατὰ τοῦτον μᾶλλον ἢ κατ' ἐκεῖνον τὸν τρόπον τὴν τύχην τῶν

πλασμάτων του; Μ' όλον τοῦτο μᾶς εἶν' ἐπιτετραμμένον, ταπεινούμενοι ἐν συνειδήσει τῆς ἀμβλυοπίας μας, νὰ σκεπτώμεθα μήπως ἐπιτύχωμεν νὰ κατανοήσωμεν μὲ ὁμοιαλήθειάν τινα ἕνα ἐκ τῶν παμπληθῶν πανσόφων καὶ φιλοστόργων σκοπῶν τῶν κινούντων τὸν Θεὸν εἰς τὸ νὰ ἐπιτρέψῃ ὅσα βλέπομεν συμβαίνοντα εἰς τὴν γῆν. Τοῦτο θέλομεν πράξει καὶ ἡμεῖς τώρα, καὶ ἂς εὐχαριστηθῶμεν ἂν δυνηθῶμεν ν' ἀνακαλύψωμεν ἀμυδρὰν κἂν ἀκτῖνα, δι' ἧς νὰ ὑποκλέψωμεν δειλὸν βλέμμα εἰς τὸ ἱερὸν σκότος τὸ ἐπικαθήμενον εἰς τὰς ἀνεξιχνιάστους ὁδοὺς τῆς προνοίας.

Καὶ πρῶτον, παιδία, πρέπει νὰ σᾶς ὑπενθυμήσω δύω σπουδαίας ἀληθείας, αἵτινες θέλουν μᾶς καθοδηγήσει εἰς τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν κατὰ τὴν παροῦσάν μας σκέψιν.

Ἡ πρώτη εἶναι, » ὅτι ὁ Θεὸς ἐπιτρέπει ἐνίοτε μικροτέρας δυστυχίας πρὸς ἀποφυγὴν μεγαλητέρων. »

Ἡ δὲ δευτέρα ὅτι » ὁ Θεὸς ἐπιτρέπει ἐνίοτε τὸ κακὸν, διότι ὡς πάνσοφος προβλέπει ὅτι ἐξ αὐτοῦ θέλει βλαστήσει πολλαπλάσιον ἀγαθόν.

Ἂς ἐξετάσωμεν τώρα, ἂν ἀμφότεραι αἱ ἀλήθειαι αὗται δὲν ἐφαρμόζωνται εἰς τὴν προκειμένην περίστασιν.

Σᾶς ὑπέδειξα ἤδη ὅτι οἱ Περούβιοι κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἀφίξεως τῶν Ἱσπανῶν εἶχον παρεκτραπῆ πρὸς ἠθικὴν διαφθοράν, καὶ προώδευον μὲ ταχέα βήματα εἰς τὴν ὁδὸν ταύτην. Οἱ βασιλεῖς των εἶχον ἀρχίσει νὰ καταπατοῦν τοὺς ἐγχωρίους νόμους, εἶχον γίνει φιλόδοξοι, πλεονέκται καὶ ἄσπλαγχνοι· καὶ ἀναμφιβόλως τὸ παράδειγμά των εἶχεν ἤδη ὀλεθρίως ἐπενεργήσει καὶ εἰς τὴν ἠθικὴν τῶν ὑπηκόων κατάστασιν. Ἂν λοιπὸν ὁ Θεὸς προεῖδεν ὅτι ἡ διαστροφὴ αὕτη ἔμελλε ν' αὐξήσῃ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον, καὶ νὰ ἐπιφέρῃ τέλος τοῦ λαοῦ τὴν παντελῆ ἐξαχρείωσιν, ἂν προεγνώρισεν ὅτι οἱ ἄλλοτε καλοκάγαθοι οὗτοι ἄνθρωποι ἤθελον ὀλίγον κατ' ὀλίγον μεταβληθῇ εἰς ἄγρια καὶ αἱμοβόρα θηρία, καὶ ὅτι διὰ τῶν κακιῶν των ἤθελον ἐξολοθρεύσει ἀφεύκτως ἑαυτοὺς καὶ τὰ γειτνιάζοντα ἔθνη, τί λέγετε τότε; Ἂν συλλογισθῶμεν τὴν σκληρότητα τοῦ Ἀταχουάλπου ἐξολοθρεύσαντος τὴν ἀθῴαν καὶ πολυάριθμον γενεὰν τῶν Ἰγκῶν διὰ φόνου,

θέλομεν εὕρει ὁμοιαληθέστατον τὸν συμπερασμόν μας, καὶ τοιουτοτρόπως δυνάμεθα νὰ εἰπῶμεν, ὅτι ἡ καταστροφὴ τοῦ Περουβιανοῦ βασιλείου ἦτον ἴσως μία τῶν περιστάσεων ἐκείνων, κατὰ τὰς ὁποίας ἡ πάνσοφος τοῦ Θεοῦ ἀγαθότης ἐπιτρέπει νὰ συμβαίνουν μικραὶ δυστυχίαι πρὸς ἀποφυγὴν μεγαλητέρων.

Ἀλλ' ἂς ἐρευνήσωμεν κατ' ἐξοχὴν τὰς συνεπείας τὰς ὁποίας ἡ κατάκτησις αὕτη τῆς Περουβίας ἐπέφερεν καὶ δύναται νὰ ἐπιφέρῃ ἀκόμη εἰς τὰ λοιπὰ μέρη τοῦ κόσμου, καὶ ἂς σκεφθῶμεν ἔπειτα ἂν τὸ κακὸν τὸ ὁποῖον ἐπροξένησαν τότε οἱ Ἱσπανοὶ δὲν παρήγαγε καὶ δὲν ἠμπορῇ ἴσως νὰ παραγάγῃ ἀκόμη καλὸν πολὺ μεγαλήτερον.

Σᾶς ἀναφέρω δύω μόνον ἐκ τῶν αὐτοχθόνων προϊόντων τοῦ τόπου τούτου, τὰ ὁποῖα πρὸ τῆς κατακτήσεως αὐτοῦ ἦσαν πάντῃ ἄγνωστα εἰς ὅλα τὰ λοιπὰ μέρη τοῦ κόσμου, καὶ τώρα δύνανται νὰ θεωρηθοῦν ὡς μέγιστον τοῦ οὐρανοῦ εὐεργέτημα εἰς τόσα ἑκατομμύρια συναδελφῶν μας. Εἶναι δὲ αὐτὰ τὰ γαιόμηλα καὶ ὁ φλοιὸς τῆς Κίνας.

Ἀριστείδης. Καὶ τὰ γαιόμηλα λοιπὸν ἀπὸ τὴν Περουβίαν κατάγονται;

Πατ. Εἰς ἡμᾶς ἐκομίσθησαν μὲν ἀπὸ τὴν Βιργινίαν· ἀλλ' ἡ Περουβία, καὶ ἰδίως ἡ εὔφορος ἐπαρχία τοῦ Κουίτου εἶναι ἡ κυρίως πατρίς των. Ἐκεῖθεν δὲ μετεφυτεύθησαν ἀπὸ τοὺς Εὐρωπαίους εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἀμερικῆς κατὰ πρῶτον, καὶ ἀπὸ αὐτὰ τέλος πάντων καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην.

Στοχασθῆτε τώρα, παιδία, πόσαι χιλιάδες ἀνθρώπων τρέφονται τὴν σήμερον καὶ ἰδίως εἰς τὰ ἀρκτικὰ τῆς Εὐρώπης μέρη, ὅπου ὁ σῖτος εἶναι σπανιώτερος, ἀπὸ μόνον τὸ φυτὸν τοῦτο τὸ ὁποῖον κατὰ δυστυχίαν εἰσέτι δὲν ἐπολλαπλασιάσθη ἀρκούντως εἰς τὴν Ἑλλάδα· πόσαι χιλιάδες θέλουν καὶ εἰς τὸ ἑξῆς τρέφεσθαι ἀπὸ αὐτό· ἐνθυμηθῆτε πόσον εἶναι θρεπτικόν, ὑγιεινόν, καλὸν εἰς τὴν γεῦσιν καὶ εὔωνον, καὶ θέλετε ὁμολογήσει ὅτι ἡ κατάκτησις τῆς Περουβίας διὰ τῆς ὁποίας ἐγνωσοποιήθη καὶ διεδόθη τὸ πολύτιμον τοῦτο τρόφιμον εἰς ὅλην τὴν

οἰκουμένην, θεωρουμένη ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην, ὑπῆρξεν εὐεργεσία εἰς τὴν ἀνθρωπότητα.

Ἀλλ' ὁ φλοιὸς τῆς Κίνας ἀκόμη! Πόσα ἑκατομμύρια ἀνθρώπων μαστιζομένων ἀπὸ δεινοὺς πυρετοὺς δὲν ἀνέλαβον τὴν ὑγείαν των ἀφ' οὗ καιροῦ ἐκυριεύθη τὸ βασίλειον τῆς Περουβίας! Πόσα ἑκατομμύρια ἀνθρώπων ἀσθενῶν καὶ νοσούντων δὲν ἀνέλαβον δι' αὐτοῦ τὰς δυνάμεις των! Ἰδοὺ λοιπὸν πάλιν καὶ ἄλλη σωτηριώδης συνέπεια τῆς κατακτήσεως τοῦ τόπου ἐκείνου δι' ὅλα τὰ λοιπὰ μέρη τῆς γῆς.

Ἑλένη. Πῶς φύεται, πάτερ, ἡ Κίνα;

Πατ. Εἶναι φλοιὸς δένδρου φυομένου εἰς Περουβίαν, τὸ ὁποῖον φαίνεται πλάσας ὁ ποιητὴς διὰ νὰ μᾶς χορηγήσῃ μόνον τὸ σωτηριῶδες τοῦτο ἰατρικόν· διότι δὲν φέρει εἰμὴ φύλλα μόνον καὶ ἄνθη, ὁμοιάζοντα κατά τι μὲ τὸν Ἰάκινθον. Εἶναι δὲ πολυτιμώτατον διὰ τὸν φλοιόν του. Ἦτον καιρὸς ὅτε διὰ μίαν μόνην λίτραν αὐτοῦ ἐδίδοντο εἰς Εὐρώπην ἑκατὸν δίστηλα.

Ἀντώνιος. Καλὴ ὑπόθεσις νὰ εἴχωμεν τότε ἓν δάσος τοιούτων δένδρων. . . . .

Πατ. Θὰ εἴχομεν τὴν εὐχαρίστησιν νὰ δίδωμεν τὸν φλοιὸν χάριν εἰς ὅλους τοὺς πένητας ἀσθενεῖς.

Ἀνδρέας. Ἐγὼ θὰ ἰάτρευα ὅλους τοὺς ἀνθρώπους χάριν.

Πατ. Ἐννοεῖται, ἂν εἶσουν ὁ ἴδιος πολλὰ πλούσιος· διότι ἀλλέως ἠμποροῦσες νὰ ζητῇς νὰ σὲ πληρώνουν οἱ πλούσιοι.

Ἀνδρέας. Οἱ πλούσιοι, ναί!

Πατ. Καὶ τότε, ἀφ' οὗ ἐγίνεσο πλούσιος, ἠμποροῦσες νὰ μεταχειρίζησαι τοῦ πλούτου σου τὸ περίσσευμα πρὸς περίθαλψιν ἐνδεῶν. Ἀλλ' ἂς ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν διήγησίν μας.

Βλέπετε λοιπόν, παιδία, ὅτι ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ ἐσυγχώρησε τότε, ὡς συγχωρεῖ πάντοτε, νὰ συμβῇ κακὸν, διότι ἐξ αὐτοῦ προῆλθε καλόν! Καὶ ἐγὼ μὲν σᾶς ἀνεκάλυψα δύω μόνον τῶν καλῶν τούτων συνεπειῶν, ἀλλὰ πόσας ἄρα δὲν βλέπει ὁ παντεπόπτης Θεός! Πόσαι ἄρα δὲν θέλουν ἀκόμη ἀνακαλυφθῇ εἰς ἡμᾶς, εἰς τὸ μέλλον! Τίς οἶδε τὶ δύναται νὰ γίνῃ, τὶ θέλει γίνει ἀκόμη ἡ Ἀμερικὴ ἂν ποτὲ ἀποσείσῃ ἐντελῶς τὸν ζυγὸν

τῶν Εὐρωπαίων τυράννων της, ἢ ἂν δὲν ἤθελε μείνει πολλῶν ἐσερημένη ἀνίσως δὲν εἶχε κύψει πρὸς καιρὸν εἰς τὸν ζυγὸν τοῦτον; Τὸ κατ' ἐμὲ, μοὶ φαίνεται καθ' ἑκάστην πιθανώτερον, ὅτι τὸ καταπιεζόμενον τοῦτο μέρος τοῦ κόσμου θέλει ποτὲ καταντήσει τὸ κατοικητήριον τῆς ἐλευθερίας, τῆς γενικῆς ἀνοχῆς, τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς εὐδαιμονίας. Εἰς ἓν μέρος τῆς βορείου Ἀμερικῆς, τὸ ὁποῖον ἤδη διέῤῥηξε τὰ δεσμά του, εἶναι οἱ ἄνθρωποι πολὺ εὐτυχέστεροι καὶ φρονιμώτεροι παρὰ εἰς τὰ πλεῖστα μέρη τῆς Εὐρώπης. Τὸ παράδειγμα τοῦτο θέλουν ἀκολουθήσει καὶ οἱ λοιποὶ Ἀμερικανοὶ, καὶ τότε ὅστις θέλει νὰ ἰδῇ σοφοὺς νόμους, ἀνθούσας πόλεις, καὶ ἀνθρώπους εὐδαίμονας θ' ἀπέρχηται εἰς τὴν Ἀμερικήν. Ἀλλ' ἂς ἐπανέλθωμεν καὶ πάλιν εἰς τὴν ἱστορίαν μας.

Ὁ δυστυχὴς Ἀταχουάλπας ἦτον αἰχμάλωτος. Ἰδὼν ἑαυτὸν πονηρῶς προδοθέντα, ἔμεινεν ὡς κεραυνόβλητος ἀπὸ ἔκπληξιν. Μετὰ ταῦτα δ' ἐβυθίσθη εἰς θλῖψιν βαθεῖαν διότι αἰφνιδίως ἀνετράπη ἡ ἰσχύς του καὶ πᾶσα ἡ εὐδαιμονία του. Ἀλλ' ὅλ' αὐτὰ δὲν τὸν ἐμπόδιζον τοῦ νὰ παρατηρῇ τὰς διαθέσεις τῶν προδοτῶν του, διὰ νὰ γνωρίσῃ διὰ τίνων τρόπων ἦτον δυνατὸν νὰ κινηθοῦν αἱ θηριώδεις καρδίαι των. Ἐννόησε δὲ μετ' οὐ πολὺ ὅτι τὸ πρώτιστον τῆς ψυχῆς των πάθος ἦτον ἡ δεῖψα χρυσοῦ, καὶ εἰς τὴν παρατήρησιν ταύτην ἐπῳκοδόμησε σχέδιον πρὸς ἀπελευθέρωσίν του.

Ὁ θάλαμος εἰς τὸν ὁποῖον ἐφυλάττετο εἶχεν εἰκοσιδύω ποδῶν μῆκος καὶ δεκαὲξ πλάτος· αὐτὸν τοῖς ὑπεσχέθη νὰ τοῖς δώσῃ ὁ Ἰγκᾶς πλήρη χρυσῶν σκευῶν, ἕως ὅπου ἤθελε φθάσει αὐτὸς ἱστάμενος ὄρθιος, καὶ τὰς χεῖράς του πρὸς τὰ ἄνω ἐκτείνων, ἐπὶ συνθήκῃ, λαβόντες τὰ λύτρα ταῦτα νὰ τὸν ἀφήσουν ἐλεύθερον. Ἡ πρότασις τοῖς ἐφάνη λαμπρὰ, καὶ τὴν ἐδέχθησαν ἐν τῷ ἅμα. Ὁ Πιζάῤῥος ἐσημείωσε τὸ συμφωνηθὲν ὕψος μὲ γραμμὴν εἰς τοῦ θαλάμου τὸν τοῖχον, καὶ ὁ Ἰγκᾶς ἔπεμψεν ἀποστόλους του εἰς τὸ Κύσκον, τὸ Κουΐτον, καὶ εἰς ἄλλας πόλεις, διατάττων νὰ τῷ σταλοῦν τὰ λύτρα τὰ ὁποῖα ὑπεσχέθη. Ἦτον δὲ τοσοῦτον τὸ σέβας τοῦ λαοῦ τούτου πρὸς τοὺς βασιλεῖς του,

ὥστε τοῦ αἰχμαλώτου Ἀταχουάλπου ἡ φωνὴ ἦτον εἰς αὐτὸν ἐπίσης ἱερὰ τότε, ὡς καὶ πρὶν τῆς αἰχμαλωσίας του. Εὐθὺς ἤρχισεν ὁ λαὸς νὰ συλλέγῃ πανταχόθεν πλῆθος χρυσοῦ, καὶ ἐλπίζων νὰ ἰδῇ τὸν βασιλέα του μετ' οὐ πολὺ πάλιν ἐλεύθερον, παρημέλει τὰ μέσα πρὸς ἀποδίωξιν τῶν αὐθαδῶν ξένων, οἵτινες μετὰ τὴν αἰσχρὰν προδοσίαν των ἐτόλμων νὰ περιφέρωνται ἀκόμη κατὰ μικρὰ τάγματα εἰς τὰ ἐνδότερα λῃστρικῶς.

Ἐν τούτοις τὸ προσδοκώμενον χρυσίον δὲν εἴρχετο μὲ ὅσην ταχύτητα τὸ ἐπρόσμενεν ἡ ἀπληστία τῶν Ἱσπανῶν. Ὁ Ἰγκᾶς ἐδικαιολογεῖτο διὰ τὴν βραδύτητα ταύτην, ὡς προερχομένην ἐκ τῆς μεγάλης ἀποστάσεως τῶν πόλεων ἐξ ὧν ἔπρεπε νὰ μετακομισθῇ τὸ χρυσίον, λέγων ὅτι τὸ Κῦσκον ἀπεῖχεν ἑκατὸν μίλια ἀπὸ τὴν Καξαμάλκαν, καὶ ὁ μεταξὺ τῶν δύω πόλεων δρόμος ἦτον πολλὰ δύσβατος. Ἐπρότεινε δὲ νὰ πέμψῃ αὐτὸς ὁ Πιζάρρος τινὰς τῶν ἀνθρώπων του διὰ νὰ πληροφορηθῇ ὅτι εἶναι εἰς κατάστασιν νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ὑπόσχεσίν του. Παρατηρήσας δὲ ὅτι ἐδίσταζον οἱ Ἱσπανοὶ νὰ εἰσχωρήσουν τόσον βαθέως εἰς τὰ ἔνδον τοῦ τόπου, τοῖς εἶπε μειδιῶν· » Τί φοβεῖσθε; Δὲν ἔχετε εἰς τὴν ἐξουσίαν σας ἐμὲ, τὰς γυναῖκας καὶ » τὰ παιδία μου; καὶ δὲν ἀρκοῦμεν ἡμεῖς ὡς ἐνέχυρα ὅτι κἀνεὶς » δὲν θέλει σᾶς βλάψει; » Τότε ἀνεδέχθη ὁ Σόττος νὰ ἐπιχειρισθῇ αὐτὸς τὴν μακρὰν ὁδοιπορίαν, συνοδευόμενος ἀπὸ ἕνα μόνον Ἱσπανὸν, *Βάρκον* ὀνομαζόμενον. Ὁ δὲ Ἰγκᾶς ἐζήτησε νὰ ὁδοιπορήσῃ μὲ τὰ βασιλικά του φορεῖα, διὰ νὰ τὸν δεχθῶσι παντοῦ οἱ ὑπήκοοί του μὲ μεγαλήτερον σέβας.

Ἡ ὁδοιπορία λοιπὸν ἤρχισε. Δώδεκα περίπου μίλια μακρὰν τῆς Καξαμάλκας ἀπήντησαν στρατιωτικὸν σῶμα τοῦ Ἀταχουάλπου, φέρον αἰχμάλωτον τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ *Οὐασκὰρ*, ὅστις μαθὼν τίνες ἦσαν οἱ εἰς τὰ βασιλικὰ φορεῖα ὁδοιποροῦντες, ἐζήτησε νὰ τοῖς ὁμιλήσῃ. Λαβὼν δὲ τούτου τὴν ἄδειαν, ἤρχισε νὰ διηγῆται εἰς τοὺς Ἱσπανοὺς τὴν ἀδικίαν τὴν ὁποίαν ὑπέφερεν ἀπὸ τὸν ἀδελφόν του, καὶ νὰ τοὺς παρακαλῇ νὰ ὑπερασπισθῶσι τὰ δικαιώματά του. Ἀκούσας δὲ ἀπὸ τὸν Σόττον ὁποῖα λύτρα ὑπεσχέθη ὁ ἀδελφός του νὰ δώσῃ εἰς τοὺς Ἱσπα-

νους, ἀνέλαβε τὴν ὑποχρέωσιν ὁ Οὐασκὰρ, ἂν οἱ Ἱσπανοὶ τὸν συνέδραμον κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του, νὰ τοῖς προσφέρῃ δῶρον τριπλασίου χρυσοῦ ἀπὸ τὸ τοῦ ἀδελφοῦ του, ὑποχρεούμενος δηλαδὴ νὰ παραδώσῃ πλήρη μὲ χρυσᾶ σκεύη τὴν αἴθουσαν, ἄχι ἕως εἰς τὰς γραμμὰς τὰς εἰς τὸν τοῖχον σημειωθείσας, ἀλλ' ἕως εἰς τὴν σέγην, κειμένην τρὶς ὑψηλότερον ἀπὸ τὰς γραμμάς. »Ὁ ἀδελ-» φός μου, ἐπρόσθεσε, θέλει ἀναγκασθῇ νὰ κενώσῃ τοὺς ναοὺς » τοῦ Κύσκου διὰ νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ὑπόσχεσίν του, ἀλλ' » ἐγὼ ἔχω ὅλους τοὺς θησαυροὺς καὶ τοὺς πολυτίμους λίθους » τοὺς ὁποίους μὲ ἄφησεν ὁ πατήρ μου. » Τοῦτο δὲ δὲν πρέπει νὰ ἦτον ματαία καύχησις ἀπὸ μέρους του, διότι, ὡς ἐλέγετο, εἶχεν ὅλους τοὺς ἀναριθμήτους θησαυροὺς τοῦ πατρός του εἰς τὴν γῆν κεκρυμμένους, καὶ εἶχε θανατώσει ὅλους ὅσους μετεχειρίσθη εἰς τὸ ἔργον τοῦτο, διὰ νὰ μὴ δυνηθῇ κατ' οὐδένα τρόπον ὁ ἀδελφός του ν' ἀνακαλύψῃ ποτὲ τὸ μυστήριον.

Περικλῆς. Τὶς ἠξεύρει; Ἴσως καὶ τώρα ἀκόμη νὰ εἶναι ὑπὸ τὴν γῆν.

Πατ. Ἐνδεχόμενον. Ἀλλ' οἱ δύω Ἱσπανοὶ μὴ τολμῶντες νὰ παραβοῦν τοῦ ἀρχηγοῦ τὴν διαταγὴν, ἐξηκολούθησαν τὸν δρόμον των. Ἐν τούτοις οἱ συνοδεύσαντες τὸν Οὐασκὰρ εἰδοποίησαν τὸν Ἀταχουάλπαν περὶ τῶν διατρεξάντων, καὶ ὁ Ἰγκᾶς ἤρχισε νὰ τρέμῃ φοβούμενος μήπως τοῦ ἀδελφοῦ του τὸ πρόβλημα γίνει γνωστὸν εἰς τὸν Πιζάρρον πρὶν αὐτὸς ἐλευθερωθῇ. Καὶ ὑποπτεύων μὴ ἀπολέσῃ διὰ παντὸς καὶ ἐλευθερίαν καὶ θρόνον, διέταξε κρυφίως τοῦ ἀδελφοῦ του τὸν θάνατον, καὶ ἡ διαταγή του ἐξετελέσθη καὶ κατὰ τοῦτο μετ' αὐστηρᾶς ἀκριβείας. Ὁ Οὐασκὰρ ἐθανατώθη, καὶ λέγεται ὅτι ἀποθνήσκων μὲ πολλὴν καρτερίαν, εἶπε τοὺς προφητικοὺς τούτους λόγους· » Ἐγὼ ἐβα-» σίλευσα ὀλίγον μόνον καιρὸν, ἀλλὰ καὶ ὁ προδότης ὅστις μὲ » θανατώνει μ' ὅλον ὅτι εἶναι ὑπήκοός μου, δὲν θέλει βασιλεύ-» σει ἐπὶ πολὺ οὐδ' αὐτός. » Μετ' ὀλιγον θέλομεν ἰδεῖ ἂν ἡ προφητεία του ἐπιλήθευσεν.

Ὁ Σόττος καὶ Βάρκος ἐξηκολούθησαν τὸν δρόμον των πρὸς τὸ Κῦσκον, ἀπαντῶντες παντοῦ ὅπου ἤρχοντο πρόθυμοι ὑποδοχὴν

ἀπὸ μέρους τῶν ἐγχωρίων, καὶ ἀπολαμβάνοντες τιμὰς, ὁποῖαι ἀπεδίδοντο συνήθως εἰς τοῦ τόπου τοὺς βασιλεῖς καὶ εἰς τὴν θεότητα. Τοιουτοτρόπως ἔφθασαν τέλος εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον των, καὶ ἐξεπλάγησαν ἰδόντες τὸ ἀκατανόητον πλῆθος χρυσοῦ καὶ ἀργύρου τὸ ὁποῖον εὑρίσκετο εἰς τοὺς οἴκους τοῦ Ἰγκᾶ καὶ εἰς τοὺς ναοὺς τοῦ ἡλίου. Καὶ τοσοῦτον ἡ θέα αὕτη ἐξῆψε τὴν δίψαν των, ὥστε ἐπέμεινον νὰ ἐκκενωθοῦν καὶ τὰ ἱερὰ ταῦτα οἰκοδομήματα. Καὶ ἡ ἰδέα μόνη τοιαύτης ἀνοσιουργίας ἔφερε φρίκην εἰς τοὺς Περουβίους, ἐδείκνυον δὲ ὅτι δὲν εἶχον ἀνάγκην ἱεροσυλίας διὰ νὰ δώσουν τὰ λύτρα τοῦ βασιλέως των. Ἀλλ' εἰς μάτην! Αὐθαδῶς οἱ Ἱσπανοὶ ἀπέσπασαν μὲ τὰς χεῖράς των ἀπὸ τοὺς τοίχους τῶν ναῶν τὰς χρυσᾶς πλάκας αἱ ὁποῖαι τοὺς ἐκάλυπτον καὶ οἱ Περούβιοι ἔκπληκτοι ἔμενον θεωροῦντες τὴν ἱεροσυλίαν, μὲ θλῖψιν καὶ θαυμασμόν. Τόσον τρόμον καὶ τόσον σέβας ἐνέπνευσαν οἱ ὀλίγοι οὗτοι λῃσταὶ τῆς Εὐρώπης εἰς τὸ ἔθνος ὁλόκληρον.

Ἐν τούτοις ἔφθασεν εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἱσπανῶν ἡ χαρμόσυνος εἴδησις, ὅτι ὁ Ἀλμάγρος φέρων βοήθειαν ἦλθε καὶ προσωρμίσθη εἰς τὸν ἅγιον Μιχαήλ. Οἱ στρατιῶται τοῦ Πιζάρρου φοβηθέντες τότε μὴ ζητήσουν καὶ οἱ νεήλυδες νὰ λάβουν καὶ αὐτοὶ ἴσον μέρος ἐκ τῶν λαφύρων, ἂν τὰ εὕρωσιν ἀκόμη ἀδιανέμητα, ἀπεφάσισαν νὰ ἐκτελέσουν ἀμέσως τὴν διανομὴν, μ' ὅλον ὅτι ὅλος ὁ χρυσὸς ὅσον ὁ Ἀταχουάλπας εἶχεν ὑποσχεθῆ δὲν εἶχε συναχθῆ ἀκόμη. Ἐπιφυλάξαντες λοιπὸν κατὰ μέρος τινὰ τῶν ὡραιοτέρων σκευῶν διὰ νὰ τὰ προσφέρωσιν εἰς τὸν Αὐτοκράτορα, ἀνέλυσαν τὰ λοιπὰ, διὰ νὰ δυνηθοῦν νὰ διανείμουν εὐκολώτερον τὸν χρυσὸν διὰ τῆς στάθμης· καὶ ὡς νὰ ἔμελλον νὰ ἐκτελέσουν θεοσεβῆ τινα πρᾶξιν, προσδιώρισαν τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς τοῦ ἁγίου Ἰακώβου διὰ τὴν διανομὴν τῶν λῃστευμάτων των, καὶ ἤρχισαν τὸ ἔργον μὲ προσευχὴν, ἐκ τῆς ὁποίας δυνάμεθα καὶ αὖθις νὰ συμπεράνωμεν ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι τοσοῦτον ἐτυφλοῦντο ἀπὸ δεισιδαιμονίαν, ὥστε δὲν ἐνόμιζον ὅτι ἁμαρτάνουν λῃστεύοντες καὶ καταπιέζοντες τοὺς δυστυχεῖς Ἀμερικανοὺς, ἀλλ' ἐφαντάζοντο μᾶλλον ὅτι ἐξετέλουν

ἔργον θεοσεβὲς καὶ θεάρεστον. Τοιαύτη ἦτον ἡ ἀπάτη εἰς τὴν ὁποίαν τοὺς ἐβύθιζεν ἀμαθὴς θεοβλάβεια.

Τὴν πέμπτην μερίδα τοῦ ὅλου ἐπεφύλαξαν κατὰ τὴν τότε συνήθειαν διὰ τὸν Αὐτοκράτορα, ἑκατὸν δὲ χιλιάδας Πέζων διὰ τὸν Ἀλμάγρον. Μετὰ ταῦτα ἔλαβεν ὁ Πιζάρρος, οἱ ἀδελφοί του καὶ οἱ λοιποὶ Ἀξιωματικοὶ ἕκαστος κατὰ τὴν ἀξίαν του, τὸ ἀνάλογον εἰς αὐτὸν μέρος. Ἐκ τοῦ ὑπολοίπου ἔλαβεν ἕκαστος μὲν ἱππεὺς ὀκτὼ, ἕκαστος δὲ πεζὸς τέσσαρας χιλιάδας Πέζων. Ἄλλοι δὲ ἱστορικοὶ ἀναφέρουν καὶ μεγαλητέρας ποσότητας.

Πέτρος. Καὶ τὶ εἶναι τὸ Πέζον;

Πατ. Τὸ Πέζον, ἢ νόμισμα τῶν ὀκτὼ, περιεῖχε τότε ὀκτὼ ἀργυρᾶ Ῥεάλια, τὸ δὲ Ῥεάλιον τιμᾶται σχεδὸν ἓν δίστηλον ἢ ὀλίγον τι ὑπὲρ τὰς ἓξ δραχμάς.

Ἂν δὲ ζοχασθῆτε ὅτι κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν δέκα δίστηλα ἤξιζον ὅσον σήμερον ἑκατὸν, θέλετε συμπεράνει πῶς ἐζαλίζετο ἡ κεφαλὴ τῶν γυμνῶν μας τυχοδιωκτῶν ὅταν εἶδον τόσον πλοῦτον διὰ μιᾶς εἰς τὰς χεῖράς των. Οἱ πλεῖστοι ἐπεθύμουν νὰ ἐπανέλθουν εἰς τὴν πατρίδα των διὰ ν' ἀπολαύσουν ἐν ἡσυχίᾳ τοὺς θησαυρούς των, καὶ ὁ Πιζάρρος ἦτον εὐδιάθετος νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν εὐχήν των, φρονῶν ὅτι ἄνθρωποι ποθοῦντες ἀπόλαυσιν ἀνέτου βίου, δὲν ἤθελον εἶσθαι πολὺ χρήσιμοι εἰς τὰ μέλλοντα ἐπιχειρήματά του, καὶ συλλογιζόμενος ὅτι ἡ θέα τοσούτων θησαυρῶν ἤθελε παρακινήσει πολλοὺς ἄλλους τοιούτους τυχοδιώκτας ν' ἀφήσουν τὴν πατρίδα των καὶ νὰ σπεύσουν ὑπὸ τὰς σημαίας του.

Ἐν τούτοις ἔφθασε καὶ ὁ Ἀλμάγρος μὲ τὸ στράτευμά του εἰς τὴν Καξαμάλκαν. Καὶ μὲ ὅλον ὅτι ἡ δι' αὐτὸν καὶ διὰ τοὺς ὀπαδούς του ἐπιφυλαχθεῖσα μερὶς τοῦ χρυσοῦ, αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν θεωρουμένη, δὲν ἦτον μικρὰ, μ' ὅλον τοῦτο μὲ δυσαρέσκειαν εἶδε, καὶ οἱ ὀπαδοί του μὲ πολὺν φθόνον, τὸν Πιζάρρον κρατήσαντα τὸ μέγιστον μέρος τῶν ἀπειραρίθμων λαφύρων δι' ἑαυτὸν καὶ διὰ τοὺς στρατιώτας του, διὰ δὲ τοὺς συμμάχους του ἀφήσαντα μερίδα τόσον μικράν. Τοῦτο ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς ἐπιπλήξεις καὶ εἰς διενέξεις αἱ ὁποῖαι ἐδύναντο νὰ ἐπιφέρουν

καὶ αἱματώδεις σκηνὰς μεταξὺ τῶν Ἱσπανῶν, ἂν ὁ Πιζάρρος δὲν κατεπράϋνε τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ συμμάχου του διὰ δώρων καὶ ὑποσχέσεων.

Ὁ δυστυχὴς Ἰγκᾶς ἐπέμενεν ἐν τούτοις εἰς μάτην ζητῶν τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ὑποσχέσεως ἥτις τῷ εἶχε δοθῇ, μ' ὅλον ὅτι ὅλη ἡ ποσότης τοῦ χρυσοῦ τὴν ὁποίαν αὐτὸς εἶχεν ὑποσχεθῇ τοῖς παρεδόθη ἀκεραία. Ἡ τότε ἐπικρατοῦσα ἀπάνθρωπος ἀρχὴ, καθ' ἣν οἱ δυστυχεῖς Ἀμερικανοὶ ἐθεωροῦντο ὡς ὄντα κατέχοντα μέσην τάξιν μεταξὺ ἀνθρώπων καὶ κτηνῶν, καὶ πᾶσα κατ' αὐτῶν ἀδικία ἐνομίζετο ἐπιτετραμμένη, ἡ ἀρχὴ αὕτη ἦτον καὶ εἰς τὴν καρδίαν τοῦ Πιζάρρου καὶ Ἀλμάγρου ἐρριζωμένη. Διὰ τοῦτο ἀντὶ νὰ ἐκτελέσουν τὴν ὑπόσχεσίν των, παρημέλουν ἐξ ἐναντίας τὸν δυστυχῆ βασιλέα ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον, καὶ προσεφέροντο ἀπρεπῶς πρὸς αὐτόν. Μόνος ὁ Φερδινάνδος Πιζάρρος ἐφαίνετο διατηρῶν εὐσπλαγχνίας τι αἴσθημα πρὸς αὐτὸν, καὶ τὸν παρηγόρει εἰς τὰς δυστυχίας του μὲ ἠπιώτερον προσφερόμενος τρόπον.

Ἀλλὰ καὶ ἡ παρηγορία αὕτη ἐπέπροτο νὰ τὸν ἀφαιρεθῇ ἤδη. Ὁ Φερδινάνδος διωρίσθη νὰ ἐπανέλθῃ μὲ τοὺς ἀπερχομένους στρατιώτας εἰς Ἱσπανίαν, καὶ νὰ προσφέρῃ εἰς τὸν Αὐτοκράτορα τὴν δι' αὐτὸν προσδιορισθεῖσαν τῶν λαφύρων μερίδα, καὶ νὰ τὸν ἐκθέσῃ τὴν μέχρι τοῦδε πρόοδον τοῦ ἐπιχειρήματος. Ἡ ἀπόφασις αὕτη ἐλύπησε μεγάλως τὸν Ἰγκᾶν, ὅστις βλέπων τὸν μόνον ὑπέρασπιστήν του ἕτοιμον ν' ἀναχωρήσῃ· » Μὲ » ἀφίνεις, ἀρχηγὲ, τὸν εἶπε. Τετέλεσται, εἰς τὴν ἀπουσίαν » σου θὰ μὲ φονεύσουν ὁ προγάστωρ καὶ ὁ μονόφθαλμος. » Μονόφθαλμον δὲ ἐννόει τὸν Ἀλμάγρον, καὶ προγάστορα Ἀλφόνσον τινὰ Ῥεκουέλμην, ὅστις ἦτον αὐτοκρατορικὸς θησαυροφύλαξ. Φαίνεται ὅτι οἱ δύω οὗτοι προσεφέροντο σκληρότατα πρὸς αὐτόν.

Ἀντώνιος. Ὤ! Ἐλπίζω ὅμως, πάτερ, δὲν θὰ τὸν θανατώσουν.

Πατ. Ἂς ἐλπίζωμεν τοὐλάχιστον καὶ .... Ἀφ' οὗ δὲν ἠμποροῦμεν νὰ βοηθήσωμεν, ἂς ἀφήσωμεν ὡς αὔριον τὸν δυστυχῆ εἰς τὴν μοίραν του.

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΜΖ'.

Τῇ ἐπαύριον ἐκάθηντο τὰ παιδία περιμένοντα ἀνυπομόνως καὶ περίφοβα ν' ἀκούσουν τὶ ἄρα ἀπεφασίσθη περὶ τῆς τύχης τοῦ δυστυχοῦς Ἀταχουάλπα. Τὸ κατηφὲς πρόσωπον τοῦ πατρὸς προσερχομένου πρὸς αὐτοὺς, δὲν τοῖς ἐφάνη προμήνυμα αἴσιον. Ἐσιώπησαν, καὶ ὁ πατὴρ ἤρχισε.

Πολλαὶ περιστάσεις συγχρόνως καθίστων εἰς τοὺς Ἱσπανοὺς ὀχληρὰν τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ αἰχμαλώτου Ἰγκᾶ. Ὁ μὲν Ἀλμάγρος καὶ οἱ στρατιῶται του ἐφοβοῦντο, ὅτι ἐν ὅσῳ ἔζη ὁ Ἰγκᾶς, ὁ Πιζάρρος καὶ οἱ ὀπαδοί του ἤθελον οἰκειοποιεῖσθαι ἐπὶ λόγῳ πάντοτε λύτρων, ὅλους τοὺς θησαυροὺς ὅσους ἤθελον καὶ εἰς τὸ ἑξῆς ἀκόμη συλλέξει. Ὁ δὲ Πιζάρρος ἐνόμιζεν ὅτι προσεβλήθη προσωπικῶς ἀπὸ τὸν Ἰγκᾶν κατὰ τὴν ἀκόλουθον περίστασιν.

Ὑπὲρ ὅλας τὰς τέχνας τῶν Εὐρωπαίων ὁ φρόνιμος Ἀταχουάλπας ἐθαύμαζε τὴν τέχνην τοῦ ἀναγινώσκειν καὶ γράφειν, καὶ ἐξεπλήττετο βλέπων μὲ πόσην εὐκολίαν διὰ τῆς τέχνης ταύτης μετοχετεύουν τοὺς στοχασμούς των οἱ ἄνθρωποι. Ἀμφιβάλλων δὲ ἂν τὸ προτέρημα τοῦτο ἦτον ἔμφυτον εἰς τοὺς Ἱσπανοὺς, ἢ ἂν ἀπεκτᾶτο διὰ διδασκαλίας καὶ δι' ἀσκήσεως, διὰ νὰ λύσῃ τὴν ἀπορίαν του, παρεκάλεσεν ἕνα τῶν στρατιωτῶν οἵτινες τὸν ἐφύλαττον, νὰ τὸν γράψῃ εἰς τὸν ὄνυχα τοῦ ἀντίχειρός του τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ του· ὁ στρατιώτης τὸ ἔγραψε, καὶ ὁ Ἰγκᾶς δεικνύων τὸν ἀντίχειρά του εἰς ὅλους ὅσοι εἰσήρχοντο εἰς τὸν θάλαμόν του, τοὺς ἠρώτα τὶ δηλοῖ τὸ γεγραμμένον; Ἤκουσε δὲ μὲ θαυμασμόν του ὅλους νὰ προφέρουν τὴν ἰδίαν λέξιν. Τέλος ὡς εἰσῆλθε καὶ ὁ Πιζάρρος πρὸς αὐτὸν, τὸν παρεκάλεσεν ὁμοίως ν' ἀναγνώσῃ τὸ γεγραμμένον εἰς τὸν ὄνυχά του· ἀλλ' ὁ καλός μας εἰς τὴν νεότητά του ἦτον χοιροβοσκὸς, καὶ

δὲν ἔμαθεν οὔτε ν' ἀναγινώσκῃ οὔτε νὰ γράφῃ, ὅθεν ἠναγκάσθη νὰ ὁμολογήσῃ τὴν ἀμάθειάν του. Ἐξ ἐκείνης τῆς στιγμῆς ἤρχισε νὰ τὸν καταφρονῇ ὁ Ἰγκᾶς, ὡς ἄνθρωπον χωρὶς ἀνατροφῆς, διότι ἐννόησεν ὅτι τὸ προτέρημα τοῦ ἀναγινώσκειν δὲν ἦτον ἔμφυτον ἀλλ' ἐπίκτητον, καὶ ὅτι ὁ Εὐρωπαῖος ὅςις ζερεῖται αὐτοῦ, πρέπει νὰ εἶναι ἄνθρωπος ταπεινῆς καταγωγῆς καὶ ἀνάγωγος.

Ὁ Πιζάρρος δὲν ἐδύνατο ν' ἀνθέξῃ εἰς τὴν ἰδέαν ὅτι κατεφρονεῖτο ἀπὸ Ἀμερικανὸν, δηλαδὴ, κατὰ τὸν τότε τρόπον τοῦ σκέτεσθαι τῶν Ἱσπανῶν, ἀπὸ ἡμιάνθρωπον, κ' ἐζήτει ἀφορμὴν διὰ νὰ πλύνῃ τὸ αἶσχός του εἰς τὸ αἷμα τοῦ δυστυχοῦς. Κατὰ δυστυχίαν δὲ ἡ ἀφορμὴ αὕτη δὲν ἤργησε νὰ εὑρεθῇ.

Ὁ ἄθλιος διερμηνεὺς Φιλιππίλλος, ὅστις ἤρχισεν ἤδη νὰ ἔχῃ μεταξὺ τῶν Ἱσπανῶν ἀξιώσεις πολὺ ἀνωτέρας τῆς ποταπῆς του καταγωγῆς, ἐπήρθη ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς τοσοῦτον ἀλαζωνίας, ὥστε συνέλαβε τὴν κενόδοξον ἀπόφασιν νὰ νυμφευθῇ μίαν τῶν θυγατέρων τοῦ ἡλίου, μίαν τῶν συζύγων τοῦ Ἰγκᾶ· ἀλλ' ἐννοῶν καλῶς, ὅτι ἐν ὅσῳ ἔζη ὁ Ἀταχουάλπας ὁ σκοπός του δὲν δύναται ποτὲ καὶ κατ' οὐδένα τρόπον νὰ ἐκπληρωθῇ, ὁ αἰσχρὸς ἀπεφάσισε νὰ κατωρθώσῃ τὸν θάνατον τοῦ δυστυχοῦς βασιλέως· καὶ πρὸς τοῦτο ἐκήρυξεν ὅτι ἀνεκάλυψε μυστικὰς τοῦ Ἰγκᾶ ἐνεργείας, θέλοντος νὰ θανατώσῃ ὅλους τοὺς Ἱσπανοὺς, καὶ ὅτι εἰς διάφορα μέρη συνῆλθον πολυάριθμοι ὡπλισμένοι Περούβιοι πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἐπιβουλῆς ταύτης.

Τοιαύτη σπουδαία κατηγορία ἦτον τῆς ἐμβριθεστάτης ἐρεύνης ἀξία, ἀλλ' εἰς τοὺς βαρβάρους, οἵτινες εἶχον ἤδη προαποφασίσει τὸν θάνατον τοῦ Ἰγκᾶ, ἤρκει καὶ ἡ φαινομένη πρόφασις αὕτη διὰ νὰ δώσουν εἰς τὴν ἀπάνθρωπον πρᾶξίν των δικαιοσύνης πρόσχημα, καὶ προσποιούμενοι μὲν ὅτι ἤθελον νὰ δώσουν εὐκαιρίαν εἰς τὸν ἐγκαλούμενον διὰ ν' ἀπολογηθῇ, κατέστησαν δικαστήριον ἐνώπιον τοῦ ὁποίου προσεκλήθη νὰ ἐμφανισθῇ διὰ ν' ἀποκρούσῃ τὴν κατηγορίαν τοῦ Φιλιππίλλου· ἀλλ' ἐπειδὴ ὅσα δικαιολογήματα ἐδύνατο νὰ προτείνῃ ἦτον ἀνάγκη νὰ διερμηνευθοῦν διὰ τοῦ στόματος τοῦ κατηγόρου του, ὅστις ἐδύνατο νὰ τὰ μεταποιήσῃ ὡς ἤθελεν, εἶναι πρόδηλον ὅτι ὅλη ἡ

δίκη αὕτη ἦτον ἀπάνθρωπος μόνον γονεία σκοπὸν ἔχουσα νὰ ἐξασφαλίσῃ τοὺς φονεῖς εἰς τὸ μέλλον κατὰ πάσης εὐθύνης. Ἀλλὰ χαίρω δυνάμενος νὰ προσθέσω πρὸς τιμὴν τῆς ἀνθρωπότητος, ὅτι καὶ μεταξὺ τῶν συντρόφων τοῦ Πιζάρρου εὑρέθησαν πολλοὶ κατακρίνοντες ἀναφανδὸν τὴν φονικήν του ἀπόφασιν καὶ κινήσαντες πάντα λίθον διὰ νὰ σώσουν τὴν ζωὴν τοῦ δυστυχοῦς Ἰγκᾶ· ἀλλ' εἰς μάτην! Ἦσαν οἱ ὀλιγώτεροι. Ἡ πλειονοψηφία κατεστίγασε τὴν φωνήν των, καὶ ὁ Ἰγκᾶς . . . . . κατεδικάσθη εἰς θάνατον.

Ὁ ἄσπλαχνος Πιζάρρος τὸν ἀνήγγειλε μόνος του τὴν ἀπόφασιν. Ὁ δ' Ἰγκᾶς ἀκούσας αὐτὴν, ἔχυσε πρῶτον ποταμηδὸν δάκρυα, ἔπειτα δὲ προσπεσὼν ὡς προσευχόμενος ἐμπρὸς τοῦ δημίου του, ἐζήτει ἔλεος· διεμαρτύρετο δι' ὅρκων περὶ τῆς ἀθωότητός του, παρεπονεῖτο μὲ λέξεις, ἱκανὰς νὰ κινήσουν καὶ τῶν θηρίων τὸν οἶκτον, διὰ τὴν ἀπιστίαν μὲ τὴν ὁποίαν προσεφέρθησαν πρὸς αὐτὸν οἱ γενειοφόροι ἄνθρωποι, οἵτινες ἀφ' οὗ τὸν ὑπεχρέωσαν νὰ δώσῃ μέγιστα λύτρα διὰ νὰ ἐξαγοράσῃ τὴν ζωήν του, ἤθελον ἤδη νὰ τὸν ἀφαιρέσωσι καὶ αὐτήν. Τέλος παρεκάλεσε τὸν Πιζάρρον, ἂν φοβῆται νὰ τὸν ἔχῃ πλησίον του, νὰ τὸν πέμψῃ κἂν εἰς τὴν Ἱσπανίαν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ὅπου ὑπέσχετο νὰ φέρῃ μεθ' ἑαυτοῦ καὶ μεγίστην ποσότητα τοῦ μετάλλου τούτου τὸ ὁποῖον τόσον ἐτίμων οἱ Ἱσπανοί.

Ἀφ' οὗ εἶπε τοὺς λόγους τούτους, ἤρχισε πάλιν νὰ κλαίῃ, ὁ δὲ Πιζάρρος, ὁ ψυχρὸς, ὁ ἄπιστος, ὁ βάρβαρος καὶ ἀπάνθρωπος, τὸν ἀπεκρίθη μὲ καταχθόνιον ἀναισθησίαν ὅτι ἡ καταδίκη του εἶχεν ἤδη ἀποφασισθῆ καὶ δὲν ἐδύνατο ν' ἀναιρεθῇ πλέον. Μετὰ ταῦτα ἔνευσε πρὸς μαύρους τινὰς τοὺς ὁποίους εἶχε διορίσει ἐκτελεστὰς τῆς ἀπανθρώπου διαταγῆς του νὰ τὸν ἐκφέρουν, καὶ ἐν τῷ ἅμα ἡ διαταγή του ἐξετελέσθη, καὶ ὁ δυστυχὴς Ἀταχουάλπας ἀπεπνίγη.

Τινές. Ὦ! ὁ ἀχρεῖος Πιζάρρος!

Μήτηρ. Ναὶ, ἀχρεῖος ἦτον βέβαια· ἀλλὰ τέκνα μου, δὲν βλέπετε πάλιν ἐδῶ, τὴν χεῖρα τῆς δικαίας καὶ ἀνταποδότου προνοίας, ἥτις ἐπέφερεν εἰς τὸν Ἀταχουάλπαν ὅ,τι αὐτὸς εἶχε πρό-

τερον πράξει πρὸς τὸν ἀδελφόν του καὶ πρὸς ὅλην τὴν οἰκογένειαν τῶν Ἰγκῶν;

Τινές. Ναί, τῷ ὄντι!

Μήτηρ. Τοιουτοτρόπως μεταχειρίζεται ἡ θεία δίκη ἐνίοτε καὶ κακοὺς ἀνθρώπους, διὰ νὰ τιμωρήσῃ δι' αὐτῶν κακοὺς πάλιν!

Ἰωάννης. Ναί· ὅμως τοῦτο δὲν δικαιολογεῖ τὸν Πιζάῤῥον. Τὶς τὸν κατέστησε δικαστὴν τοῦ Ἀταχουάλπου;

Μήτηρ. Κἀνείς! Οὔτε ἡ παρατήρησις αὕτη τείνει πρὸς δικαιολογίαν του· ἠθέλησα μόνον νὰ προσέξητε καὶ εἰς τὴν περίστασιν ταύτην εἰς τὸ ὅτι καὶ αἱ καλαὶ καὶ αἱ κακαὶ πράξεις ἀνταμείβονται κατ' ἀξίαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ εἰς τὴν ζωὴν ταύτην ἀκόμη.

Πατ. Τοιαῦτα παραδείγματα θὰ ἰδῶμεν ἀκόμη πειστικώτατά τινα εἰς τὴν ἐξακολούθησιν τῆς διηγήσεώς μου· καὶ οὗτος ὁ φόνος τοῦ Ἀταχουάλπου δὲν θὰ μείνῃ ἀνανταπόδοτος· καὶ δύναμαι μάλιστα νὰ σᾶς εἰπῶ ἀπὸ τώρα ὅτι ὅλοι ὅσοι μετέσχον αὐτοῦ ἀπέθανον ὅμοιον θάνατον. Ἀλλὰ δὲν θέλω νὰ ὑπερπηδήσω τὴν σειρὰν τῶν συμβάντων, καὶ ἐξακολουθῶ ἐξιστορῶν τὰ γενόμενα καθ' ἣν τάξιν συνέβησαν.

Πρὶν ὅμως προχωρήσω περαιτέρω, θέλω νὰ σᾶς ἀναφέρω καὶ ἄλλην τινὰ λεπτομέρειαν περὶ τοῦ φόνου τοῦ Ἀταχουάλπου, διὰ νὰ ἰδῆτε καὶ αὖθις πόσον συγγενεῖς εἶναι ἡ μωρὰ θεοβλάβεια καὶ ἡ ἀπάνθρωπος σκληρότης.

Ὁ ἴδιος ἐκεῖνος ἀποτρόπαιος ἱερεὺς τοῦ ὁποίου ἡ φωνὴ ἔδωκε τὸ σημεῖον τοῦ αἰχμαλωτισμοῦ τοῦ Ἰγκᾶ καὶ τοῦ φόνου τόσων ἀθώων Περουβίων, ὁ Βαλβέρδης, ὄχι μόνον ἀδιστάκτως ὑπέγραψε τὴν θανατικὴν ἀπόφασιν κατὰ τοῦ δυστυχοῦς ἡγεμόνος, ἀλλὰ καὶ ἀναισχύντως τὸν συνώδευσε καὶ εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης, ἐπὶ λόγῳ — ὤ! ὁ κακοῦργος ὑποκριτὴς, νὰ τὸν παρηγορήσῃ καὶ νὰ τὸν καταπείσῃ νὰ δεχθῇ τὸν χριστιανισμόν. Ἡ ἀπόφασις ἦτον νὰ καῇ ζῶν ὁ Ἀταχουάλπας· ὁ δὲ Βαλβέρδης τὸν ὑπεσχέθη ὅτι ἤθελεν ἐλαφρυνθῇ ἡ τιμωρία του ἂν συγκατένευε νὰ δεχθῇ τὸν χριστιανισμόν. Ὁ δυστυχὴς ἡμιθανὴς ἤδη ὢν, συγκατένευσεν εἰς ὅ,τι ὁ ἱερεὺς ἤθελεν· ὅθεν ἀμέσως τὸν

ἐβάπτισαν οἱ Ἱσπανοί, καὶ εὐθὺς μετὰ ταῦτα — τὸν ἔπνιξαν. Ἰδοὺ ὅλη τῆς ποινῆς ἡ ἐλάφρυνσις τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ὡς χάριν ἀπὸ τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ ἀσπλάγχνου του παρηγόρου.

Ὁ Ἀταχουάλπας ἄφησεν ἕνα υἱὸν καὶ δύω ἀδελφούς· ἐπειδὴ δὲ ὁ υἱός του ἦτον ἀκόμη μειράκιον, ἀπεφάσισεν ὁ Πιζάρρος νὰ ὀνομάσῃ αὐτὸν διάδοχον τοῦ πατρικοῦ του θρόνου, ὄχι διὰ ν' ἀποδώσῃ εἰς αὐτὸν δικαιοσύνην, ἀλλὰ μόνον διὰ νὰ μεταχειρισθῇ τὸ ὄνομά του πρὸς εὐκολωτέραν τοῦ ἔθνους του ὑποδούλωσιν. Οἱ ἀδελφοὶ τοῦ παιδὸς τούτου διέμενον τότε εἰς τὸ Κούϊτον ὑπὸ τὴν προστασίαν Περουβίου τινὸς στρατηγοῦ, Ρουμινάγουι καλουμένου, πρὸς τὸν ὁποῖον ἀποθνήσκων ἔπεμψεν ὁ Ἀταχουάλπας ἕνα τῶν πρωτίστων αὐλικῶν του, διὰ νὰ τὸν παρακαλέσῃ νὰ ἐξακολουθῇ κηδόμενος ὑπὲρ τῶν τέκνων του. Πρὸς αὐτὸν τοῦτον ἐκομίσθη καὶ τὸ σῶμα τοῦ φονευθέντος βασιλέως ὑπό τινων πιστῶν ὑπηρετῶν του, διὰ νὰ ἐνταφιασθῇ βασιλικῶς κατὰ τοῦ τόπου τὰ ἔθημα. Ἀλλ' ὁ Ρουμινάγουι ἀντέμειψε τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ δυστυχοῦς βασιλέως του μ' αἰσχροτάτην ἀχαριστίαν. Πρῶτον μὲν ἔπνιξεν ὅλα τὰ τέκνα τοῦ ἡγεμόνος, τῶν ὁποίων ἐχρεώστει νὰ ἦναι προστάτης, μετὰ δὲ ταῦτα ἐνταφιάσας τὸν νεκρὸν τοῦ βασιλέως μὲ τὰς ἀπαιτουμένας τιμὰς, διὰ νὰ καθησυχάσῃ τὰς ὑποψίας, ἐθανάτωσεν ὅλους τοὺς πιστοὺς ἀρχηγοὺς ὅσοι εἶχον ἔλθῃ νὰ κλαύσουν τοῦ βασιλέως τὸν θάνατον. Ἰδοὺ καὶ ἄλλη ἀπόδειξις, ὅτι ἡ διαφθορὰ τῶν ἠθῶν τῶν Περουβίων, εἶχε τόσον προχωρήσει, ὥστε καὶ ἄνευ τῆς ἐλεύσεως τῶν Ἱσπανῶν ἡ πτῶσις τοῦ βασιλείου των ἤθελε συμβῇ πιθανῶς.

Ἐν τούτοις εἰς Κύσκον προεκηρύχθη Ἰγκᾶς ἀδελφός τις τοῦ Οὐασκάρου, Πάουλις καλούμενος, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς κατὰ πρόσχημα μόνον· διότι καὶ ὁ προκηρύξας αὐτὸν ἔτρεφεν ὡς καὶ ὁ Ρουμινάγουις τὸν σκοπὸν τοῦ ν' ἀναβῇ ὁ ἴδιος τὸν βασιλικὸν θρόνον· αὐτὸς ὠνομάζετο Κουισκουίτζ. Εἰς ἄλλας δ' ἐπαρχίας τοῦ κράτους ἀνεφάνησαν ἄλλοι θέλοντες νὰ κυριεύσουν τὸν θρόνον, καὶ παντοῦ ἐπεκράτει σύγχυσις, ἀπιστία καὶ στασιασμός.

Εὐχαρίστως ἐθεώρει ὁ Πιζάρρος τὴν ἐσωτερικὴν ταύτην τοῦ κράτους διάλυσιν, ἐπειδὴ ἔβλεπε πόσον εὐκολωτέρα καθίστατο

δι' αὐτῶν ἡ κατάκτησίς του. Μὴ θέλων δὲ οὔτε στιγμὴν νὰ παραμελήσῃ τὰς ὠφελείας ὅσας τὸν παρίστα ἡ κατάστασις αὕτη τῶν πραγμάτων, ἀπεφάσισε νὰ διευθυνθῇ ἀμέσως πρὸς τὴν μητρόπολιν Κύσκον. Ἐκίνησε, καὶ καθ' ὁδὸν ἀπέθανεν ὁ βασιλόπαις τὸν ὁποῖον ἤθελε νὰ μεταχειρισθῇ ὡς ὄργανον πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν ἐπιχειρημάτων του· μ' ὅλον τοῦτο ἐξηκολούθησεν οὐχ ἧττον ἀδιστάκτως τὸν δρόμον του· καὶ τῷ ὄντι δὲν εἶχε τί νὰ φοβηθῇ, διότι ἡ κατάστασις ὅλου τοῦ κράτους ἦτον τοιαύτη, καὶ αἱ βοήθειαι τὰς ὁποίας ἐλάμβανεν ἀπὸ τὴν Πανάμαν καὶ ἀπὸ ἄλλας Ἱσπανικὰς ἀποικίας ἦσαν τόσον μεγάλαι, ὥστε πεπειθότως ἐδύνατο νὰ ἐλπίζῃ εὐτυχῆ τοῦ ἐπιχειρήματός του τὴν ἔκβασιν. Ναὶ μὲν εἶχεν ὁ Κουσκουϊτζ συναθροίσει μέγαν στρατὸν, κ' ἐτόλμησε νὰ κινηθῇ μετ' αὐτοῦ κατὰ τῶν Ἱσπανῶν, ἀλλ' ἴδομεν ἤδη πολλάκις πόσον ἀσθενῆ εἶναι καὶ τὰ μέγιστα ἄτακτα πλήθη τῶν ἀπείρων πάσης πολεμικῆς τέχνης Ἀμερικανῶν κατ' ὀλιγαρίθμων ἐξησκημένων στρατιωτῶν τῆς Εὐρώπης· ἑκάστη μάχη ἐπέφερε φοβερὰν ἧτταν τῶν Ἀμερικανῶν, ἐνῷ ἀπὸ τοὺς Ἱσπανοὺς μόλις ἐπληγώνετο ἐλαφρὰ εἷς ἢ δύω στρατιῶται, καὶ σπανίως κἀνεὶς ἐφονεύετο. Τοιουτοτρόπως κατώρθωσεν ὁ Πιζάρρος νὰ φθάσῃ εἰς Κύσκον.

Τὰ λάφυρα τὰ ὁποῖα εὑρέθησαν εἰς τὴν πρωτεύουσαν ταύτην τοῦ κράτους ἦσαν ἀναρίθμητα, καὶ ἡ ἀξία αὐτῶν ὑπερέβαινε καὶ τὸν τεράστιον ἐκεῖνον θησαυρὸν τὸν ὁποῖον ὁ Ἀταχουάλπας εἶχε δώσει ὡς λύτρον, μ' ὅλον ὅτι οἱ κάτοικοι πρὶν τῆς ἀφίξεως τῶν Ἱσπανῶν εἶχον κρύψει πολλά. Ἐκ τούτου καὶ οἱ Ἱσπανοὶ αὐτοὶ ἤρχισαν νὰ μὴ τιμοῦν πλέον ὡς πρότερον τὸν χρυσὸν, διότι τοῖς ἔπιπτεν εἰς τὰς χεῖράς των τόσον εὐκόλως καὶ εἰς τοσοῦτον ἄμετρον πλῆθος. Οἱ ἁπλοῖ στρατιῶται ἔπαιζον μεταξύ των ποσότητας, ὁποίας βασιλεῖς ἤθελον παίξει δυσκόλως. Ἠγόραζον ἓν ζεῦγος μαλλίνων περικνημίδων διὰ τριάκοντα πέζους, διὰ τὴν αὐτὴν τιμὴν ἓν ζεῦγος ὑποδημάτων καὶ ἕνα ἵππον διὰ τέσσαρας ἢ πέντε χιλιάδας φλωρίων. Αἱ τιμαὶ αὗται διετηρήθησαν πολὺν καιρὸν ἀκόμη μετὰ ταῦτα εἰς τὴν Περουβίαν.

Τὴν χαρὰν τὴν ὁποίαν ὁ Πιζάρρος ἠσθάνθη διὰ τὴν εὐτυχῆ ἔκβασιν καὶ τούτου τοῦ ἐπιχειρήματός του παρεπίκρανε περίστασίς τις συμβᾶσα εἴς τινας τῶν ὀπαδῶν του ἐκ μεγάλης ἀμελείας, ὡς φαίνεται. Συμπλακέντες αὐτοὶ εἰς ἀκροβολισμὸν μετὰ τῶν Περουβίων, συνελήφθησαν ὑπ' αὐτῶν ζῶντες, καὶ ἐκομίσθησαν ἐνώπιον τοῦ Τίτου Λουτάχε ἀδελφοῦ τοῦ Ἀταχουάλπου, διὰ ν' ἀποφασίσῃ αὐτὸς περὶ τῆς τύχης των. Μεταξὺ τῶν αἰχμαλώτων τούτων τινὲς μὲν ἐγνωρίσθησαν ὡς συνεργήσαντες εἰς τὸν φόνον τοῦ Ἰγκᾶ, ἄλλοι δὲ πάλιν, ὡς προσπαθήσαντες νὰ τὸν ἐμποδίσωσιν. Ὁ Τίτου Λουτάχε, ὡς δίκαιος ἄνθρωπος, τούτους μὲν ἀπέλυσεν ἐν τῷ ἅμα δοὺς καὶ πλούσια εἰς αὐτοὺς δῶρα, ἐκείνους δὲ διέταξε νὰ πνίξουν διὰ τοῦ βρόχου εἰς αὐτὴν ἐκείνην τὴν ἀγχόνην εἰς τὴν ὁποίαν ἐκρέμασαν τὸν ἀδελφόν του οἱ Ἱσπανοί.

Ἀλλ' ἐν τούτοις καὶ εἰς ἄλλο μέρος τοῦ σαθροῦ Περουβικοῦ κράτους συνέβη ἄλλη τις νέα σκηνή, ἥτις ἐπετάχυνε καὶ αὐτὴ μεγάλως τὴν τελείαν καταστροφήν του.

Μαθὼν ὁ Βενάλκάζαρ, τὸν ὁποῖον ὁ Πιζάρρος εἶχεν ἀφήσει εἰς τὸν ἅγιον Μιχαὴλ μὲ ὀλίγους τινὰς στρατιώτας, τὴν ἔκβασιν τῆς ἐκστρατείας κατὰ τῆς Κύσκου, δυσηρεστεῖτο μεγάλως ὅτι ἔμενεν ἐκεῖ διάγων ζωὴν ἀργὴν καὶ ἄδοξον, ἐνῷ οἱ συστρατιῶταί του ἐπλουτίζοντο μὲ θησαυροὺς, καὶ ἔδρεπον δάφνης. Διὰ νὰ ἐξέλθῃ δὲ ἀπὸ τὴν θέσιν ταύτην τῆς ἀδρανείας συνέλαβε τὴν ἰδέαν νὰ προσβάλῃ τὸ Κουίτον, τὴν πρωτεύουσαν τῆς μεγίστης ὁμωνύμου ἐπαρχίας, ὅπου, καθὼς ἠξεύρομεν, διῆγεν ὁ Ρουμινάκουϊ ἀφ' ὅτου κατεκράτησε τὴν ἀνωτάτην δύναμιν. Τὴν πόλιν ταύτην ἀπεφάσισε νὰ κυριεύσῃ ὁ Βενάλκαζάρ· ἐπικουρία δὲ νεοσελλέκτων ἐν καιρῷ ἐλθόντων ἐκ τῆς Πανάμας ἀνεπτέρωσε τὰς ἐλπίδας του, καὶ τὸν ἐβοήθησαν εἰς τὸ προκείμενον ἐπιχείρημα. Ἀφήσας ἑπομένως μικρὸν ἀριθμὸν στρατιωτῶν εἰς τὸν ἅγιον Μιχαὴλ, ἐκινήθη αὐτὸς κατὰ τοῦ Κουίτου. Ὁ δρόμος πρὸς τὴν πόλιν ἐκείνην ἦτον ἐκτεταμένος καὶ εἰς ἄκρον δύσκολος· διήρχετο διὰ ποταμῶν, διὰ πεπυκνωτάτων δασῶν, ἀνέβαινε τραχέα καὶ ἄβατα βουνὰ, καὶ διέσχιζε βαλτώδεις

κοιλάδας, ὅπου ὁ πατὼν ἐκινδύνευεν εἰς πᾶν βῆμα νὰ βυθισθῇ. Ἀλλὰ πᾶν ἐμπόδιον καὶ πᾶσα δυσκολία ἀντετάττετο ματαίως κατ' ἀνθρώπων σκληρυνθέντων πρὸς τὰς ταλαιπωρίας καὶ διαφλεγομένων ὑπὸ ἐπιθυμίας δόξης καὶ πλούτου. Ἀντιπαλεύσαντες κατὰ παντὸς ἐμποδίου, ἐνίκησαν πολλάκις τὸν Ῥουμινάκουϊ, ἐκστρατεύσαντα ἐναντίον των μὲ τοὺς ἐπιλέκτους τοῦ Περουβικοῦ στρατεύματος, τὸν ἔτρεψαν πολλάκις εἰς φυγὴν, κ' ἐκυρίευσαν τὴν μητρόπολιν Κουΐτον, ὅπου ἤλπιζον νὰ εὕρουν καὶ τοὺς ἐπιλοίπους θησαυροὺς τοῦ Ἀταχουάλπου.

Ἀλλ' ἐψεύσθησαν μεγάλως αἱ ἐλπίδες των. Ἡ πόλις ὅλη εὑρέθη γυμνὴ ἀπὸ θησαυροὺς, διότι οἱ κάτοικοι φοβούμενοι τὴν πλεονεξίαν τῶν ἐχθρῶν των, ἐφρόντισαν ἐν καιρῷ νὰ μακρύνουν ὅλα τὰ ὁπωσοῦν πολύτιμα κτήματά των, καὶ ὅλοι ἐπομένως οἱ μόχθοι καὶ αἱ κακοπάθειαι τὰς ὁποίας ὑπέφερον οἱ Ἱσπανοὶ δὲν ἀντεμείφθησαν κατὰ τὰς ἐλπίδας των.

Κατὰ τὸν αὐτὸν τοῦτον καιρὸν παρουσιάσθη εἰς τὴν σκηνὴν ἄλλος τις τὸν ὁποῖον εἴχαμεν γνωρίσει καὶ ἄλλοτε. Ὁ Ἀλβαράδος . . . . .

Τιτέ. Ἄ! ἐκεῖνος, ὅστις ἦτον ὀπαδὸς τοῦ Κόρτες εἰς τὸ Μεξικόν;

Πατ. Ἐκεῖνος ὁ ἴδιος! Ὁ ἀνδρεῖος οὗτος ἀρχηγὸς ἔλαβεν ἀπὸ τὸν Κόρτες ὡς ἀμοιβὴν τῶν ὑπηρεσιῶν του τὴν τοπαρχίαν τῆς ἐπαρχίας Γουατιμάλλας, τὴν ὁποίαν βλέπετε ἐδῶ εἰς τὸν πίνακα τοῦ Μεξικοῦ (δεικνύων εἰς τὸν πίνακα) κειμένην ὑπὸ τὸ Ταβάσκον, παρὰ τὴν μεσημβρινὴν θάλασσαν. Ἐκεῖ ἔμαθε τὴν ἐπιτυχίαν τῶν ἐπιχειρημάτων τοῦ Πιζάρρου εἰς τὴν Περουβίαν. Ὁρμώμενος δὲ ἀπὸ πνεῦμα θερμὸν καὶ δραστήριον πρὸς νέα πολεμικὰ κατορθώματα, ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ καὶ αὐτὸς εἰς τὴν Περουβίαν διὰ νὰ συμμεθέξῃ τῶν κινδύνων καὶ τῶν ἀμοιβῶν τῶν στρατιωτῶν του. Τὸ μέγα του ὄνομα τοσούτους εἵλκυσε φιλαρπάγους τολμητίας ὑπὸ τὰς σημαίας του, ὥστε μετ' οὐ πολὺ ἐδυνήθη ν' ἀποπλεύσῃ μὲ πεντακοσίους πολεμιστὰς, ἐκ τῶν ὁποίων ἦσαν διακόσιοι ἔχοντες τὰ μέσα τοῦ

ν' ἀγοράσουν ἵππους· καὶ ἠξεύρετε εἰς ποίας τιμὰς ἠγοράζοντο τότε.

Ἔφθασε λοιπὸν καὶ προσωρμίσθη εἰς τὸ Πουέρτο Βιέϊον, λιμένα τὸν ὁποῖον βλέπετε εἰς τὸν πίνακα ὀλίγον τι μεσημβρινῶς τῆς γραμμῆς· καὶ ἐκεῖθεν διευθύνθη διὰ ξηρᾶς κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὸ Κουίτον. Ἀλλ' ἀκόμη μέχρι τοῦδε δὲν ὑπάρχει εἰς ὅλην τὴν Ἀμερικὴν δυσβατώτερος ἀπ' αὐτὸν δρόμος. Ὅλα τὰ δεινὰ ὅσα ὑπέφερον κατὰ καιροὺς ὁ Πιζάρρος καὶ οἱ σύντροφοί του εἰς ὅλας τὰς ὁδοιπορίας των ἀλληλοδιαδόχως, ὅλα ἀπηντῶντο ὁμοῦ εἰς τὸν δρόμον τοῦτον· καὶ ὅστις ἀναγνώσῃ λεπτομερῆ περιγραφὴν αὐτῶν, δὲν θέλει δυνηθῆ νὰ πιστεύσῃ, ὅτι ἀνθρώπιναι δυνάμεις ἐξαρκοῦν εἰς τοιαύτας ταλαιπωρίας. Ἡ πεῖνα τοὺς ἠνάγκασε πολλάκις νὰ σφάξουν τοὺς ἵππους των καὶ νὰ τοὺς φάγουν· καὶ τὴν δείψαν των δὲν εἶχον πολλάκις πῶς ἄλλως νὰ καταστείλουν εἰμὴ γλύφοντες τὴν δρόσον ἥτις εὑρίσκετο συνηγμένη εἰς τὰ κοιλώματα τῶν φυτῶν· εἰς τὰ βουνὰ ὅπου ἀνέβαινον ἔρποντες εὕρισκον τόσον σφοδρὸν ψύχος, ὥστε ἐπάγωσαν ἑξήκοντα Ἱσπανοί. Εἰς τὰς κατωτέρας θέσεις ἔπασχον ἔτι δεινότερα, διότι ὁ ἀὴρ ἔφερεν ἀπὸ τὰ πυρίπνοα ὄρη τὰ κείμενα κατὰ τὸ Κουίτον τόσην στάκτην θερμὴν, ὥστε ἦσαν ἀδιακόπως σχεδὸν περικεκαλυμμένοι ἀπὸ φλέγοντα σύννεφα, καὶ πολλάκις ἐστερροῦντο ἀέρος διὰ νὰ πνεύσουν. Μ' ὅλον τοῦτο ἐπροχώρει ὁ Ἀλβαράδος ἀκάθεκτος δι' ὅλων τῶν δυσκολιῶν τούτων, καὶ τέλος ἐπλησίασεν εἰς τὴν πόλιν Κουίτον, ἥτις ἦτον ἤδη ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Βεναλκαζάρου.

Ἐδῶ πρέπει νὰ τὸν ἀφήσωμεν ν' ἀναπαυθῇ ὀλίγον ἀπὸ τὰς κακοπαθείας τοῦ δρόμου, καὶ αὔριον θὰ σᾶς διηγηθῶ, πῶς τὸν ὑπεδέχθησαν ἐκεῖ οἱ συμπατριῶταί του.

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΜΗ'.

Πατήρ. Ὁ Βεναλκάζαρ μὲ τὸν ὁποῖον εἶχε πρὸ ὀλίγου συνενωθῆ καὶ ὁ Ἀλμάγρος μὲ τὸ στράτευμά του, ἀνησύχησεν ἀκούσας τὴν ἄφιξιν εὐρωπαϊκοῦ στρατεύματος, διότι ὁ σκοπὸς τοῦ Ἀλβαράδου δὲν τὸν ἦτον ἕως τότε ἀκόμη γνωστὸς, καὶ δὲν ἤξευρεν ἂν ἔρχηται ὡς σύμμαχος ἢ ὡς ἐχθρός.

Ἀπεφάσισε λοιπὸν διὰ κάθε περίστασιν νὰ στείλῃ εἰς ἀπάντησίν του. Ἀλλὰ ἑπτὰ ἱππεῖς πεμφθέντες ἐμπρὸς διὰ νὰ κατασκοπεύσουν, συνελήφθησαν κατὰ περίστασιν ἀπὸ τὸ ἐπερχόμενον στράτευμα τοῦ Ἀλβαράδου, καὶ αἰχμαλωτισθέντες ἐκομίσθησαν ἀμέσως ἐνώπιον τοῦ στρατηγοῦ. Αὐτὸς ἠρκέσθη ἐρωτήσας αὐτοὺς μόνον διάφορα περὶ τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τῆς καταστάσεως τοῦ στρατεύματός των, καὶ μετὰ ταῦτα φιλοξενήσας αὐτοὺς τοὺς ἄφησεν ἐλευθέρους, χωρὶς νὰ τοῖς δώσῃ καμμίαν παραγγελίαν πρὸς τοὺς ἀρχηγούς των. Ἐκ τούτου ἐνισχύθησαν ἔτι μᾶλλον εἰς τὰς ὑποψίας των ὁ Βεναλκαζάρος καὶ ὁ Ἀλμάγρος, ὅθεν ἤρχισαν νὰ ἑτοιμάζωνται εἰς πόλεμον.

Ὁ οὐτιδανὸς, ὁ μικροπρεπὴς Φιλιππίλλος, πάντοτε πρόθυμος εἰς πᾶσαν αἰσχρὰν πρᾶξιν, ὅταν ἦτον συμφέρουσα πρὸς αὐτὸν, ἀπεφάσισε καὶ εἰς τὴν περίστασιν ταύτην νὰ μεταχειρισθῇ νέαν προδοσίαν διὰ ν' ἀναβῇ, ὡς ἤλπιζεν, ὑψηλότερα. Δραπετεύσας κρυφίως εἰς τὸ στράτευμα τοῦ Ἀλβαράδου, ὑπεσχέθη εἰς τὸν στρατηγὸν τοῦτον νὰ τὸν προμηθεύσῃ μέσα διὰ τῶν ὁποίων, ὄχι μόνον νὰ συλλάβῃ τὸν Ἀλμάγρον αἰχμάλωτον, ἀλλὰ καὶ νὰ κατεξουσιάσῃ ἐντὸς ὀλίγου καιροῦ καὶ ὅλον τὸν τόπον. Ἀλλ' ὁ Ἀλβαράδος ἐνόμισεν ἀγενὲς νὰ δεχθῇ τοιαύτην πρότασιν, ὥστε τὸ αἰτχρὸν σχέδιον τοῦ προδότου ἐματαιώθη.

Ἐν τούτοις τὰ δύω στρατεύματα ἐπροχώρουν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὸ ἓν κατὰ τοῦ ἄλλου, ἕως ὅτου εὑρέθησαν ἀντιπαρατεταγμένα, καὶ τότε ἔμειναν ἀμφότερα ἱστάμενα, καὶ πε-

ριμένοντα ἀμφότερα ἀπὸ τοὺς ἐναντίους τὸ πρῶτον βῆμα πρὸς ἐχθροπραξίας ἢ πρὸς φιλικὸν συμβιβασμόν· ἀλλ' ἀμφοτέροθεν ἡ φιλαυτία καὶ ἡ ἀλαζωνία δὲν τοὺς ἐσυγχώρει νὰ φανοῦν προθυμότεροι, προτείνοντες πρῶτοι εἰρήνης προβλήματα· ὅθεν κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἤθελεν ἀρχίσει τέλος πάντων ὁ πόλεμος ἂν δὲν ἐπέμβαινεν εἰς τὸ μέσον των φρόνιμός τις ἀνὴρ, οὐχὶ στρατιώτης, ἀλλὰ νομικὸς, καὶ δὲν τοὺς ἔπειθεν ἀμφοτέρους νὰ συγκατανεύσουν εἰς ἀνακωχὴν ὅπλων ἐπὶ διάστημα εἰκοσιτεσσάρων ὡρῶν, διὰ ν' ἀρχίσουν ἐν τῷ μεταξὺ συμβιβασμοὺς φιλικούς.

Μετὰ τὴν ἀνακωχὴν ταύτην ὑπεγράφη μεταξὺ των τακτικὴ συνθήκη, διὰ τῆς ὁποίας ὁ Ἀλβαράδος λαμβάνων εἰς ἀποζημίωσιν τῶν ἐξόδων τοῦ ὁπλισμοῦ του ἑκατὸν χιλιάδας πέζους, ὑπεχρεώθη νὰ ἐπιστρέψῃ πάλιν εἰς τὴν ἐπαρχίαν του, χωρὶς εἰς τὸ ἑξῆς νὰ λάβῃ τὸ ἐλάχιστον πλέον μέρος εἰς τὰς ὑποθέσεις τῆς Περουβίας. Πρὸς τούτοις ἀπὸ καλωσύνην πέραν τῆς δεούσης κινούμενος, ἐνήργησε νὰ συγχωρηθῇ καὶ ὁ προδότης Φιλιππίλλος, ἐνῷ ἂν χωρὶς νὰ τὸν βασανίσῃ περιωρίζετο νὰ τὸν κρεμάσῃ μόνον εἰς τὸ πρῶτον δένδρον τὸ ὁποῖον ἀπήντα, ἤθελε πάλιν προσφερθῇ φιλανθρώπως πρὸς τὸν ἀνόσιον τοῦτον. Ἀλλ' ἔπρεπε νὰ πληρώσῃ πρῶτον τὸ μέτρον τῶν κακουργιῶν του, διὰ νὰ λάβῃ διὰ μιᾶς ἐν τέλει τὴν ἀνταξίαν των τιμωρίαν.

Ἀλλ' ἂς ῥίψωμεν ἓν βλέμμα ἀκόμη πρὸς τοὺς δυστυχεῖς Περουβίους. Ὁ Τίτου Λουτάχης, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ἀταχουάλπου περὶ τοῦ ὁποίου σᾶς ὡμίλησα χθὲς, ἦτον ὁ νόμιμος διάδοχος τοῦ βασιλικοῦ θρόνου· ἀλλ' αὐτὸς ἀπέθανε, καὶ ὁ τὰς ἀξιώσεις του διαδεχθεὶς, ὁ ἄλλος του ἀδελφὸς Μάγκος καλούμενος, ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ ἀμέσως εἰς Κύσκον διὰ νὰ συνομιλήσῃ αὐτοπροσώπως μετὰ τοῦ Ἀποῦ, ὡς οἱ Περούβιοι εἰς τὴν γλῶσσάν των ἐκάλουν τὸν τοπάρχην Πιζάῤῥον. Οἱ φίλοι του τὸν ἀπέτρεπον, καὶ τὸν ἐσυμβούλευον νὰ ὑπερασπίσῃ τὰ δίκαιά του μᾶλλον διὰ τῶν ὅπλων, καὶ νὰ βιάσῃ τὸν Ἀποῦ νὰ τὸν ἀναγνωρίσῃ νόμιμον κυριάρχην τοῦ Περουβικοῦ βασιλείου. Τὸν ἔλεγον ὅτι δὲν εἶναι ἀξιόπιστοι οἱ λευκοὶ αὐτοὶ βάρβαροι, καὶ ὅτι εἰκόλως δύνανται

νὰ ὑποπέσῃ καὶ αὐτὸς εἰς τὴν δυστυχίαν τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀταχουάλπου. Ὁ Μάγκος ὅμως δὲν ἠθέλησε ν' ἀκούσῃ τὴν συνετὴν ταύτην συμβουλὴν, διότι ἡ γενναία ψυχή του δὲν ἐδύνατο νὰ συλλάβῃ οὐδὲ τὸν ἐλάχιστον φόβον ἀπὸ μέρους ἀνθρώπων πρὸς τοὺς ὁποίους εἴρχετο μὲ εἰρηνικώτατα φρονήματα. Ἦλθε λοιπὸν τῷ ὄντι εἰς Κύσκον, καὶ ὁ Πιζάρρος ἐδείχθη κατὰ πρῶτον καὶ αὐτὸς γενναῖος, δικαιώσας τὴν πρὸς αὐτὸν ἐμπιστοσύνην τοῦ Ἰγκᾶ· ὑποδεχθεὶς δὲ αὐτὸν μὲ φιλόφρονας δεξιώσεις, τὸν ἔδωσε καὶ τὴν ἐρυθρᾶν τενίαν, τὸ σημεῖον βασιλικῆς ἀξίας εἰς τὴν Περουβίαν.

Ἐν τούτοις ὁ Ἀλμάγρος καὶ Βεναλκάζαρος διευθύνοντο πρὸς τὴν μητρόπολιν Κουΐτον, συνοδευόμενοι ὑπὸ τοῦ Ἀλβαράδου, ὅστις πρὶν τῆς ἀναχωρήσεώς του ἐπεθύμει νὰ ἰδῇ τὸν Πιζάρρον. Καθ' ὁδὸν συνεκρούσθησαν πολλάκις μὲ τὸν Κουισκουΐτζ, καὶ εἰς τὰς συμπλοκὰς ἐφονεύθησαν δεκατέσσαρες, κ' ἐπληγώθησαν πεντήκοντα Ἱσπανοί· ὅταν δὲ τέλος ὁ Κουισκουΐτζ τοὺς εἶδε πλησιάσαντες εἰς τὴν πόλιν εἰς τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀποσυρθῆ μὲ τὸν στρατόν του, δὲν ἤξευρε τί πλέον νὰ πράξῃ. Τινὲς τῶν ἀξιωματικῶν του τὸν ἐσυμβούλευσαν νὰ ζητήσῃ εἰρήνην, ἀλλ' ἡ ἀνγανάκτησίς του κατὰ τῶν τῶν τυράννων τῆς πατρίδος του ἦτον τοσαύτη, ὥστε ἠπείλησε νὰ θανατώσῃ ἐκεῖνον, ὅστις ἤθελε τολμήσει νὰ τὸν προτείνῃ καὶ ἐκ δευτέρου τοιοῦτό τι. Ἄλλοι ἐπομένως τὸν ἐσυμβούλευσαν νὰ δοκιμάσῃ εἰς γενικὴν μάχην τὴν τύχην τῶν ὅπλων· ἐπειδὴ δ' ἀπέβαλε καὶ ταύτην τὴν συμβουλὴν, ὀργισθεὶς εἷς τῶν ἀξιωματικῶν του τὸν διετρύπησε μὲ τὴν λόγχην του. Τότε τὰ Περουβικὰ στρατεύματα διεσκορπίσθησαν, καὶ οἱ Ἱσπανοὶ εἰσῆλθον ἀκολύτως εἰς τὸ Κουΐτον.

Ἐν τῷ μεταξὺ μαθὼν ὁ Πιζάρρος τὴν ἄριξιν τοῦ Ἀλβαράδου καὶ τὴν μετ' αὐτοῦ συμφωνηθεῖσαν συνθήκην, καὶ φρονῶν ὅτι ἦτον ἐπικίνδυνον ν' ἀφήσῃ νὰ ἰδῇ ἀντίζηλος τόσον ἐπίφοβος τοὺς θησαυροὺς ὅσους οἱ Ἱσπανοὶ εἶχον συλλέξει εἰς Κύσκον, ἀπεφάσισε νὰ ἔλθῃ αὐτὸς εἰς προϋπάντησίν του, καὶ νὰ τὸν καταπείσῃ νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ὑπόσχεσίν του, καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν

Κουατιμάλλαν ὅσον τάχιον. Ὅτε δὲ συνῆλθον εἰς τὸ αὐτὸ, τὸν ἐδέχθη μὲ μεγίστας τιμὰς, καὶ τὸν ἔδωσεν ὄχι μόνον τὴν ποσότητα τῶν ἑκατὸν χιλιάδων πέζων τὴν ὁποίαν τὸν ἐχρεώστει κατὰ τὴν συνθήκην, ἀλλὰ τὸν ἐπρόσφερε προσέτι καὶ ἄλλην ἴσην ποσότητα, διάφορα πολύτιμα χρυσᾶ σκεύη, καὶ πολυτίμους λίθους, ὡς ἐκούσιον δῶρον.

Ὁ Ἀλβαράδος ἀπῆλθε μετὰ ταῦτα πρὸς τὴν τοπαρχίαν του, ἐγκαταλείψας τοὺς πλείστους τῶν ὀπαδῶν του ὑπὸ τὰς σημαίας τοῦ Πιζάρρου. Ὁ δὲ Πιζάρρος ἔπεμψε τὸν σύντροφόν του Ἀλμαγρον εἰς τὴν Κύσκον, διότι σκοπός τις τὸ ὁποῖον ἀμέσως θέλετε ἀκούσει εἴλκυεν αὐτὸν τὸν ἴδιον πρὸς τὰ παραθαλάσσια.

Ἀπῆλθεν ἐπομένως συστήσας εἰς τὸν φίλον του τὸν Ἰγκᾶν Μάγκον, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀφήσει εἰς Κύσκον ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν δύω του ἀδελφῶν, καὶ παραγγείλας αὐτὸν νὰ προσφέρηται φιλοφρόνως καὶ πρὸς αὐτὸν καὶ πρὸς ὅλους τοὺς λοιποὺς Περουβίους ὅσοι ἤθελον ὑποταχθῆ ἑκουσίως. Εἴθε τὸ φιλάνθρωπον αἴσθημα, ἢ ἡ πολιτικὴ σύνεσις, ἥτις ἐφάνη ὁδηγοῦσα αὐτὸν εἰς τὴν περίστασιν ταύτην, νὰ ἐγίνετο καὶ εἰς τὸ μέλλον τῶν πράξεών του κανών.

Ὁ δὲ σκοπὸς ὅστις τὸν ἐνησχόλει ἦτον νὰ οἰκοδομήσῃ πόλιν, ἥτις νὰ γένῃ τὸ κέντρον τῶν κατακτήσεών του, καὶ μητρόπολις τῆς τοπαρχίας του. Πρὸς τοῦτο δ' ἐξελέξατο τόπον χαρίεντα καὶ καρποφόρον οὐ μακρὰν τοῦ αἰγιαλοῦ, παρὰ ποταμόν τινα τότε μὲν Ῥιμὰκ καλούμενον, ἐπομένως δὲ Λίμαν μετανομασθέντα, τὸν ὁποῖον βλέπετε εἰς τὸν πίνακά μας ἐδῶ, ὑπὸ τὴν δεκάτην τρίτην μοῖραν τοῦ μεσημβρινοῦ πλάτους· ἐκεῖ ἔθεσε τὸν πρῶτον λίθον τῆς πόλεώς του, κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν Τριῶν Βασιλέων, ἢ τῶν Θεοφανείων, καὶ ἐκ τούτου ὠνόμασε τὴν πόλιν, Λὸς Ῥέϋες, ἤτοι τῶν Βασιλέων.

Αλέξανδρος. Ἀλλὰ δὲν ὀνομάζεται πλέον τώρα μ' αὐτὸ τὸ ὄνομα;

Πατ. Ὤ! μάλιστα. Ἀλλὰ μόνον εἰς τὰ δικαστικὰ τῶν Ἱσπανῶν συγγράμματα· συνήθως δὲ ὀνομάζεται, ὡς ἠξεύρετε, Λίμα. Πρὸ ὀλίγου εἴπομεν ὅτι ἡ πόλις αὕτη συνεχῶς κατεδαφίσθη ὑπὸ

τῶν σεισμῶν. Εἰς κἀκεῖνο μέρος τῆς οἰκουμένης ἡ πολυτέλεια καὶ ἡ ἀσωτεία δὲν ἐκορυφώθη ὡς εἰς τὴν πόλιν ταύτην. Ἡ γυνὴ τοῦ ἐμπόρου ὅταν ἐξέρχηται ἀπὸ τὴν οἰκίαν της ἀξίζει συνήθως ὡς τεσσαράκοντα χιλάδας διστήλων μόνον διὰ τοὺς πολυτίμους λίθους καὶ τὰ τρίχαπτα μὲ τὰ ὁποῖα περιτυλίσσεται ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν. Αἱ οἰκοδομαὶ ἐπροχώρουν μὲ τοσαύτην ταχύτητα, ὥστε μία τῶν λαμπροτάτων πόλεων ἀνεφάνη διὰ μιᾶς ὡς ἀπὸ τὴν γῆν βλαστήσασα. Ὁ Πιζάρρος τὴν ἐστόλισε μὲ πολυτελῆ ἀνάκτορα προσδιωρισμένα δι' ἑαυτὸν, καὶ οἱ ἀξιωματικοί του ἐμιμήθησαν τὸ παράδειγμά του, κτίσαντες καὶ αὐτοὶ λαμπροὺς οἴκους, ἕκαστος κατὰ τὴν χρηματικήν του περιουσίαν.

Ἐν τούτοις ἔφθασεν ὁ Φερδινάνδος Πιζάρρος εἰς Ἱσπανίαν, φέρων τὴν ἀναρίθμητον ἐκείνην ποσότητα χρυσίου καὶ ἀργύρου, ἡ ὁποία ὡς τὸ πέμπτον μέρος τῶν λαφύρων, ἐπέμπετο δῶρον εἰς τὸν αὐτοκράτορα. Ὁ αὐτοκράτωρ καὶ ὅλη ἡ Ἱσπανία ἐθαύμασαν διὰ τὸ μέγεθος τοῦ κέρδους, καὶ ἡ αὐλὴ καὶ ὅλον τὸ ἔθνος ἡμιλλῶντο τίς νὰ ὑποδεχθῇ τὸν Φερδινάνδον μὲ πλείστας δεξιώσεις καὶ μὲ τιμάς. Συγκατεριθμήθη εἰς τὸ ἱππωτικὸν τάγμα τοῦ ἁγίου Ἰακώβου, ἐνῷ ἡ τιμὴ αὕτη ἦτον τὸ καύχημα τῶν ἀρχαιοτάτων μόνον τῆς Ἱσπανίας οἰκογενειῶν. Οὔτε οἱ συναδελφοί του Φραγκίσκος καὶ Ἀλμάγρος δὲν παρημελήθησαν. Ἀλλὰ τὸν μὲν πρῶτον ἀνέδειξεν ὁ αὐτοκράτωρ Μαρκέζον, ἐγκατατάξας οὕτως αὐτὸν μεταξὺ τῶν ἐπισημοτάτων εὐγενῶν τῆς Ἱσπανίας, καὶ τὸν ἐπεκύρωσεν ὡς τοπάρχην ὄχι μόνον ὅλης τῆς Περουβίας τῆς ὁποίας ἡ τοπαρχία τὸν εἶχε καὶ προηγούμενως ἤδη δοθῆ, ἀλλὰ καὶ ἄλλων ἐπαρχιῶν παραθαλασσίων εἰς ἑβδομήκοντα θαλάσσια μίλια πρὸς μεσημβρίαν ἐκτεινομένων. Ὅλοι δὲ οἱ ἐκτεταμένοι οὗτοι τόποι ὠνομάσθησαν εἰς τὸ δίπλωμα διὰ τοῦ ὁποίου ἐδίδοντο εἰς αὐτὸν, Νέα Καστιλία. Ὁ δὲ Ἀλμάγρος ἔλαβε τὴν ἀξίαν *Ἀδελαϊδάδου*, ἤτοι ὑποτοπάρχου τὴν ὁποίαν ὁ Πιζάρρος τὸν εἶχεν ὑποσχεθῆ συγχρόνως δὲ καὶ ἄλλην ἰδιαιτέραν καὶ ἀνεξάρτητον, τοπαρχίαν διακοσίων θαλασσίων μιλίων ἔκτασιν ἔχουσαν πρὸς μεσημβρίαν τῆς τοπαρχίας τοῦ Πιζάρρου. Ἀλλ' αὐτὴν ἔπρεπε πρῶτον νὰ τὴν κυριεύσῃ.

Χρίστος. Λοιπὸν ἔλαβε τὸ Χιλί;

Πατ. Εἰς τὸ αὐτοκρατορικὸν δίπλωμα ὁ τόπος ὠνομάζετο Νέα Τολέδος, διότι τὸ ὄνομα Χιλὶ δὲν ἦτον ἀκόμη γνωστόν. Ἡ ἀγγελία τούτων ὅλων ἔφθασεν εἰς τὴν Περουβίαν πρὶν ἐπανέλθη ὁ Φερδινάδρος. Ποῖαι δὲ ἦσαν αὐτῆς αἱ συνέπειαι; Αἱ αὐταὶ τὰς ὁποίας ἐπιφέρει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὰς ἀνθρωπίνους καρδίας ἡ ὑπέρμετρος εὐτυχία, καθιστῶσα αὐτὰς ἀγερόχους, αὐθάδεις, φιλαύτους, καὶ τῶν ἱερωτέρων παραβάτας χρεῶν. Τῆς ἀληθείας ταύτης σᾶς παριστοῦν, παιδία, νέον παράδειγμα οἱ δύω Ἱσπανοὶ ἀρχηγοὶ ὁ Πιζάρρος καὶ ὁ Ἀλμάγρος. Μόλις ἤκουσεν ὁ Ἀλμάγρος ὅτι τῷ ἐδόθη ἀνεξάρτητος τοπαρχικὴ ἀξία ἐπὶ τῶν μεσημβρινῶν τόπων τοὺς ὁποίους ἔμελλεν ἀκόμη νὰ κυριεύσῃ, καὶ ἤρχισεν ἀμέσως νὰ διϊσχυρίζηται ὅτι καὶ ἡ Κύσκος, ἡ μητρόπολις τῶν Ἰγκῶν, ἐμπεριλαμβάνεται ἐντὸς τῆς ἐπικρατείας ἥτις εἶχε παραχωρηθῆ εἰς αὐτὸν, ὅθεν ἀπήτει νὰ τὴν λάβῃ ἀπὸ τὸν Πιζάρρον. Ὁ Πιζάρρος ἀφ' ἑτέρου, τοῦ ὁποίου τὴν φιλαρχίαν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἐκτείνῃ τὸ κράτος του ὅσον περισσότερον, διηρέθιταν ἔτι μᾶλλον αἱ πρὸς αὐτὸν ἐνδείξεις εὐνοίας τοῦ αὐτοκράτορος, διϊσχυρίζετο ὅλον τὸ ἐναντίον. Ἀμφότεροι ἐξήφθησαν. Φθόνος καὶ ζηλοτυπία τοὺς ἐκέντα, ἐπιμένοντας εἰς τὰς ἀξιώσεις των. Ἑκάτερον ὑπεστήριζεν ἰδικαιτέρα φατρία, καὶ ὀλίγον ἔλειψε νὰ τέρψουν οἱ Ἱσπανοὶ τῶν Περουβίων τὰς ὄψεις παρουσιάζοντες εἰς αὐτοὺς χαρμόσυνον θέαμα ἐμφυλίου πολέμου.

Ἀλλὰ κατ' εὐτυχίαν ἑκάτερος τῶν δύω ἀρχηγῶν τόσον ἐξετίμα τὴν ἱκανότητα τοῦ ἀντιζήλου του, ὥστε ἀμφότεροι ἐπεθύμουν φιλικὸν, εἰ δυνατὸν, τῆς διενέξεώς των συμβιβασμὸν ὅθεν ὁ Πιζάρρος ἐπρότεινε πρῶτος εἰρήνην, καὶ ὁ Ἀλμάγρος ἐνδίδων πάλιν εἰς τὴν εἰλικρίνειαν ἥτις ἦτον εἰς τὴν καρδίαν του ἔμφυτος, ἐδέχθη τὰς ἀκολούθους προτάσεις. Νὰ προσπαθήσῃ πρὸ παντὸς ἄλλου νὰ κυριεύσῃ τὸ Χιλὶ, καὶ ἂν μετὰ ταῦτα ἐφαίνετο ὅτι ἡ ἐπαρχία αὕτη δὲν εἶναι οὔτε τόσον μεγάλη, οὔτε τόσον πλουσία, ὡς ἐνομίζετο, τότε ὁ Πιζάρρος νὰ τὸν παραχωρήσῃ ἓν μέρος τῆς Περουβίας.

Μ' ὅλον ὅτι ὁ Ἀλμάγρος ἐγνώρισε πολλάκις πόσον δὲν ἦσαν αἱ ὑποσχέσεις τοῦ συντρόφου του ἀξιόπιστοι, ἀπεφάτισε μ' ὅλον τοῦτο νὰ δώσῃ καὶ πάλιν εἰς τὸν λόγον του πίστιν, καὶ ἐδέχθη τὰ προταθέντα. Ἡ συνθήκη ἐπεκυρώθη διὰ τῆς αὐτῆς ἐκείνης τελετῆς διὰ τῆς ὁποίας εἶχον κατ' ἀρχὰς ὁρκισθῆ τὴν πιστὴν διατήρησιν τοῦ συμμαχικοῦ των δεσμοῦ, καὶ ὁ Ἀλμάγρος ἡτοιμάσθη νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τοῦ Χιλί.

Τὸ στράτευμα τὸ ὁποῖον συνήθροισεν ἐφαίνετο ἀνάλογον πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ προκειμένου ἐπιχειρήματος. Ἑξακόσιοι περίπου Εὐρωπαῖοι συνήχθησαν ὑπὸ τὰς σημαίας του, καὶ ὁ Ἰγκᾶς Μάγκος τὸν ἐβοήθησε μὲ δεκαπέντε χιλιάδας Περουβίων.

Γεώργιος. Ὦ δυστυχία! Τώρα θὰ καταστραφοῦν καὶ οἱ δυστυχεῖς Χιλιανοί;

Ματ. Νὰ ἰδῶμεν ἀκόμη! — Ἀπὸ τὴν Κύσκον διπλοῦς δρόμος ἔφερε πρὸς τὸ Χιλί. Ὁ μὲν ὁμαλὸς καὶ βατὸς διευθύνετο διὰ πεδιάδος, παρὰ τὸ ἀκροθαλάσσιον, ἀλλ' ἦτον ὁ μακρότερος· ὁ ἄλλος ἦτον πολὺ βραχύτερος, καὶ διέβαινε διὰ τῶν δυσβάτων ὑψηλῶν βουνῶν τὰ ὁποῖα διαχωρίζουν τὴν Περουβίαν ἀπὸ τὸ Χιλί. Εἶναι δὲ διὰ τὸ ὑπερβολικὸν ψύχος τὸ ὁποῖον ἐπικρατεῖ εἰς τὰ ὄρη ἐκεῖνα, καὶ διὰ τὸ πλῆθος τῆς χιόνος ἡ ὁποία σχεδὸν τὰ πάντοτε καλύπτει, μόνον κατὰ τὸ μέσον τοῦ θέρους βατός, ἀλλὰ καὶ τότε δυσκολώτατος καὶ ἀπεριγράπτους παρέχων ταλαιπωρίας. Διὰ τοῦτο οἱ Περούβιοι ἐσυμβούλευσαν τὸν Ἀλμάγρον ν' ἀκολουθήσῃ τὸν εὐκολώτερον, ἂν καὶ διεξοδικώτερον, ἀλλ' ἡ συμβουλή των δὲν ἴσχυσεν. Ὁ Ἀλμάγρος καὶ οἱ ὀπαδοί του αὐτοῦ ἦσαν τοσοῦτο πρὸς πᾶσαν ταλαιπωρίαν ἀπεσκληρυμένοι, καὶ τόσον εἶχον συνηθίσει νὰ ὑποφέρουν κακοκαιρίας, ὥστε καὶ ἡ φοβερὰ περιγραφὴ τῶν δεινῶν ὅσα ἔμελλον νὰ ὑποφέρωσιν εἰς τὰ ὄρη δὲν τοὺς ἐνέπνευσε διόλου δειλίαν, καὶ ἀπεφάσισαν παρατόλμως ν' ἀποδείξουν εἰς τοὺς Περουβίους ὅτι οἱ Εὐρωπαῖοι ἦσαν ἱκανοὶ νὰ κατορθώσουν καὶ τ' ἀδύνατα δυνατά. Οὕτω λοιπὸν διευθύνθησαν πρὸς τὰ ὄρη.

Ἀλλ' ἀκριβὰ ἐπλήρωσαν τὴν αὐθάδειάν των, διότι ὅσον περισσότερον εἰσεχώρουν εἰς τῶν βουνῶν τὰ ἐνδότερα, τόσον μᾶλ-

λον εὕρισκον ἐπαληθεύουταν τὴν περιγραφὴν τῶν Περουβίων, καὶ πρὸς τόσον μεγαλητέρας καὶ δεινοτέρας ἀντεπάλαιον δυσκολίας. Τὸ ψύχος ἦτον τόσον, ὥστε μόνον ἀκαταπαύστως κινούμενοι ἐδύναντο νὰ προφυλαχθῶσι καὶ νὰ μὴ παγώσουν. Ἀλλ' ἐντὸς ὀλίγου δὲν τοῖς ἔμεινον πλέον δυνάμεις διὰ τοιαύτην ἀκατάπαυστον κίνησιν, διότι εἰς τὸ τραχὺ τοῦτο κλίμα ὅπου ἐπικρατεῖ χειμὼν αἰώνιος, καὶ ὅπου ποτὲ δὲν διαλύεται ἡ χιών, δὲν εὕρισκον οὐδεμίαν τροφὴν, καὶ εἰς τὰ λοιπὰ δεινὰ προσετέθη καὶ ἡ πεῖνα, τὴν ὁποίαν σφάζοντες μόνον τοὺς ἵππους των ἐδύναντο ὀλίγον νὰ καταστείλωσιν. Ἐκτὸς δὲ τούτων ὅλων προσεβάλλοντο πολλάκις καὶ ἀπὸ ἀγρίους τῶν ὀρέων κατοίκους, τῶν ὁποίων ἡ μεγίστη τόλμη καὶ ἡ περὶ τὸ τοξεύειν ἐπιδεξιότης τοῖς ἐδυσκόλευε τὴν πρόοδόν των μεγάλως.

Τὸ στράτευμα τοῦ Ἀλμάγρου ἐσμικρύνθη οὐκ ὀλίγου ἐξ αἰτίας τῶν ταλαιπωριῶν τούτων. Πολλοὶ Ἱσπανοὶ καὶ περισσότεροι ἀκόμη Περούβιοι ἐπάγωσαν ἐκεῖ ὁποῦ εὑρίσκοντο, καὶ ἔμεινον στηριζόμενοι εἰς δένδρον ἢ βράχον τινὰ ὡς ἄψυχα εἴδωλα, διατηροῦντες τὴν θέσιν εἰς τὴν ὁποίαν ἐξέπνευσαν. Τινὲς τῶν ἱστορικῶν διηγοῦνται μάλιστα, ὅτι μετὰ πέντε μῆνας, ὅταν ἐπέστρεφε τὸ στράτευμα διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ, εὗρε τὰ σώματα τῶν παγωμένων τούτων εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν, κρατοῦντα ἀκόμη εἰς τὰς χεῖρας των τοὺς χαλινοὺς τῶν ἵππων των, οἱ ὁποῖοι ὡσαύτως εἶχον παγώσει· ὅτι δὲ τὸ κρέας τῶν ἵππων ἦτον ἀκόμη τόσον νωπὸν, ὡς νὰ εἶχον τότε μόνον παγώσει, καὶ ὅτι εἰς τοὺς λιμόττοντας Ἱσπανοὺς ἐφάνη ἡδυτάτη τροφή.

Τέλος μετὰ πολλὰ καὶ ἀπερίγραπτα παθήματα ἔφθασαν εἰς τὰς εὐφόρους καὶ τερπνοτάτας πεδιάδας τοῦ Χιλί. Τὸ πεδεινὸν μέρος τοῦ τόπου τὸ ἐκτεινόμενον παρὰ τὴν παραλίαν ἀπὸ ἄρκτον πρὸς μεσημβρίαν ἀνταπεκρίνετο ἐντελῶς εἰς τὰς προσδοκίας των. Τὸ κλίμα του εἶναι ἐκ τῶν γλυκυτάτων κ' εὐκραεστάτων τῆς οἰκουμένης, τὸ δ' ἔδαφος ὑπερβαίνει κατὰ τὴν εὐφορίαν πᾶν ἄλλο μέρος τῆς γῆς. Ὡς ἐκ τῆς γεωγραφικῆς θέσεώς του ὁ τόπος οὗτος ἔπρεπε νὰ εἶναι εἷς τῶν θερμοτάτων, διότι κεῖται πλησίον τῆς διακεκαυμένης ζώνης· ἀλλ' ἡ γειτνίασις τῶν παρα-

κειμένων ὑψηλῶν καὶ χιονοσκεπάστων Κορδιλλέρων ἢ Ἀνδῶν ἀφ' ἑνὸς, καὶ τῆς μεσημβρινῆς ἀφ' ἑτέρου θαλάσσης, ἥτις βρέχει τὴν παραλίαν του, μετριάζουν τὸν καύστωνα αὐτοῦ εἰς εὐάρεστον ἐαρινὴν θερμοκρασίαν. Ὅλα τὰ εἴδη τῶν φυτῶν καὶ τῶν δένδρων, καὶ τὰ ἡμέτερα τῆς Εὐρώπης ἀκόμη, εὐδοκιμοῦν εἰς τὸν εὔφορον τοῦτον τόπον, ὡς νὰ ἦταν ἰθαγενῆ. Ὁμοίως καὶ τὰ ζῶα τῆς Εὐρώπης οὐ μόνον πληθύνονται ἐκεῖ θαυμασίως, ἀλλὰ καὶ τελειοποιοῦνται. Τὰ κερασφόρα ζῶα καὶ οἱ ἵπποι οἵτινες εὑρίσκονται εἰς τὸ Χιλὶ σήμερον ὑπερβαίνουν πολὺ κατά τε τὸ μέγεθος καὶ κατὰ τὴν ὡραιότητα τὰ ἐν Ἱσπανίᾳ ζῶα ἐκ τῶν ὁποίων κατάγονται. Ἐν ἑνὶ λόγῳ ὁ εὐδαίμων οὗτος τόπος ἔχει οὐ μόνον ὅλα τὰ προτερήματα ὅσα, ὡς προλαβόντως σᾶς διηγήθην, ἔχει καὶ τοῦ Κουΐτου ἡ θέσις, ἀλλ' εἶναι συγχρόνως ἐλεύθερος καὶ ἀπὸ ὅλας τὰς φοβερὰς τρικυμίας καὶ τοὺς σεισμοὺς, οἵτινες εἶναι μεγίστη τῶν κατοίκων ἐκείνου τοῦ τόπου πληγή.

Ἀλέξανδρος. Ἄ! λοιπὸν, πάτερ, πρέπει ἐκεῖ νὰ πηγαίνωμεν.

Πατ. Λέγεις, Ἀλέξανδρε!

Ἀλέξανδρος. Βέβαια, ἐκεῖ θὰ εἶναι πολλὰ καλήτερα παρὰ εἰς τὴν Εὐρώπην.

Πατ. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι ἡ καλή μας Εὐρώπη δὲν ἔχει πλέον τὴν τιμὴν νὰ σ' ἀρέσῃ, διότι πάντοτε προβάλλεις ν' ἀπέλθωμεν εἰς ἄλλους τόπους!

Ἀλέξανδρος. Ὄχι τοῦτο, ἀλλὰ φρονῶ ὅτι εἶναι καλὸν νὰ κατοικῶμεν εἰς τόσον ὡραῖον τόπον.

Πατ. Ἀλλ' ἐλησμόνησας τί σᾶς εἶπα πολλάκις, ὅτι ὁ Θεὸς ἔδωκε μὲν εἰς ἕκαστον τόπον τῆς γῆς μέρος καλῶν, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ μέρος κακῶν· διότι γνωρίζει τοὺς ἀνθρώπους του, καὶ ἠξεύρει ὅτι εἰς κατοικίαν ἔχουσαν ὅλα τοῦ παραδείσου τὰ προτερήματα ἤθελον διαφθαρῆ κατὰ σῶμα καὶ κατὰ ψυχήν· καὶ ἐκ τούτου ἔπρεπε νὰ συμπεράνῃς ἀπὸ σεαυτοῦ ὅτι καὶ οἱ κάτοικοι τοῦ Χιλὶ δὲν ἐδύναντο νὰ εἶναι ἐντελῶς ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ τὰς ταλαιπωρίας τῆς ἀνθρωπίνου ζωῆς. Διὰ νὰ σ' ἀποδείξω,

ὅτι ὁ συμπερασμός σου οὗτος ἤθελεν εἶσθαι ὀρθός, ἄκουσά μικρόν τι διήγημα περὶ τοῦ εὐτυχοῦς τούτου τόπου.

Τὸ μέγιστον ἀμοιβαῖον ἐμπόριον τῶν δύω ἐπαρχιῶν τῆς Περουβίας καὶ τοῦ Χιλὶ γίνεται μεταξὺ τῶν δύω πρωτευουσῶν τῆς Λίμας καὶ τοῦ ἁγίου Ἰακώβου, διὰ θαλάσσης.

Χρίστος. Ἀλλ' ὁ ἅγιος Ἰάκωβος δὲν κεῖται πλησίον τῆς θαλάσσης.

Πατ. Οὔτε ἡ Λίμα κυρίως. Ἀλλ' ἀμφότεραι κεῖνται παρὰ τὰς ὄχθας ποταμῶν ἐκβαλλόντων οὐ μακρὰν εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ τοιουτοτρόπως δύνανται νὰ ἐμπορεύωνται θαλασσεμπόριον, ὡς ἡ Ἀμβούργη παραδείγματος χάριν εἰς τὴν Εὐρώπην, ἥτις κεῖται δεκαοκτὼ μίλια μακρὰν τῆς βορείου θαλάσσης.

Εἰς τὰς ἐκβολὰς τῶν ποταμῶν ἀνηγέρθησαν δύω μικραὶ πόλεις, ὅπου εὑρίσκονται οἱ λιμένες τῆς Λίμας καὶ τοῦ ἁγίου Ἰακώβου· ὀνομάζονται δὲ Καλλάον καὶ Βαλπαραΐζον, ὡς δύνασθε νὰ ἰδῆτε ἐδῶ εἰς τὸν πίνακα. Πρὶν ἡ θαλασσοπλοΐα φθάσῃ εἰς τὸν τῆς ἐντελείας βαθμὸν εἰς τὸν ὁποῖον εὑρίσκεται σήμερον, οὐδεὶς θέλων νὰ πλεύσῃ ἀπὸ τὸ Καλλάον εἰς τὸν Βαλπαραΐζον ἐτόλμα ποτὲ νὰ μακρυνθῇ ἀπὸ τὰς παραλίας, διότι ἐφοβεῖτο μὴ πλανηθῇ εἰς τὸν ἀχανῆ μεσημβρινὸν ὠκεανόν, ἅμα ἔπαυε τοῦ νὰ βλέπῃ ξηράν. Ἀλλ' ἡ παραλία αὕτη, ὡς δύνασθε νὰ ἰδῆτε ἐδῶ, κυρτοῦται πρὸς τὰ ἐντὸς οὐκ ὀλίγον, καὶ ὁ πλοῦς, ὡς δὲν ἀγνοεῖτε, δὲν εἶναι ποτὲ τόσον ἀσφαλὴς πλησίον εἰς τὰ παράλια καθὼς εἰς τὴν ἐλευθέραν θάλασσαν. Διὰ ταύτας τὰς δύω αἰτίας, διήρκει κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ὁ πλοῦς ἀπὸ Καλλάον ἕως εἰς Βαλπαραΐζον συνήθως ὅλον λῆρον ἔτος, ἐνῷ τὴν σήμερον διαπλέεται τὸ αὐτὸ διάστημα μὲ ἱστορίαν πλοῖα εἰς ἕνα μόλις μῆνα.

Διήρκεσε δὲ ἡ βραδεῖα αὕτη καὶ δύσκολος θαλασσοπλοΐα ἐπὶ ἕνα αἰῶνα. Τέλος ἔμπειρός τις Εὐρωπαῖος θαλασσοπόρος ἐτόλμησε νὰ δοκιμάσῃ ἄλλην ὁδὸν, καὶ διαιρῶν τὴν θάλασσαν ἀνατολικώτερα, εὗρεν ἐκεῖ ἄνεμον διαρκῆ, βραχύτερον δρόμον, καὶ ὀλιγωτέρους κινδύνους ἀπὸ σκοπέλους καὶ ἀπὸ σύρτας, ὅθεν ἐξετέλεσε τὸν πλοῦν τοῦτον εἰς διάστημα ἑνὸς μηνὸς μόνον.

Ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἦτον ἄξιος μεγάλων ἀνταμοιβῶν. Ἀλλὰ τὸ ἅγιον δικαστήριον τῆς ἱεροκρισίας . . . (α)

(α) Τὸ ἱερὸν δικαστήριον συνέστη περὶ τὰ μέσα τοῦ δεκάτου τρίτου αἰῶνος ὑπὸ τοῦ Πάπα Ἰνοκεντίου τοῦ τρίτου, διαιρέσαντος τερατωδῶς τὴν πνευματικὴν ἐπιτήρησιν κ' ἐπιτίμησιν ἀπὸ τὴν τακτικὴν τῆς πολιτείας ποινικὴν δύναμιν. Ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τούτου ἐσύρετο ὑπὸ πνευματικῶν λεγομένων πατέρων, ἀλλ' ἀληθῶς ὑπὸ λύκων λυσσώντων καὶ αἱμοβόρων, πᾶς ὁ εἰς Χριστὸν μὴ πιστεύων, καὶ πᾶς μὴ παραδεχόμενος τὸν Πάπαν ὡς ἄπταιστον.

Τοιαῦτα δικαστήρια ἐσυστήθησαν εἰς τὴν Γερμανίαν, Ἰταλίαν, Ἱσπανίαν Πορτογαλλίαν, καὶ Γαλλίαν. Ἀλλὰ τὸ ἀπανθρωπότατον καὶ τρομερώτατον πάντων ἦτον τὸ τῆς Ἱσπανίας, συστηθὲν ὑπὸ τοῦ Καρδιναλίου ἢ μητροπολίτου Σιμένου (*). Ὁ πρῶτος δὲ τὴν αἱματοσταγῆ τοῦ δικαστηρίου τούτου ἕδραν ἀνέβας ἦτον ἱερομόναχός τις ἐκ τοῦ τάγματος τῶν δομηνικάνων, Τορκουεμάδας καλούμενος.

Ἡ παρουσία τῆς ἱεροκρισίας ἔφθειρεν ὡς ἡ πανώλης εἰς σῆψιν καὶ νόσον τὰ ὑγειέστερα κοινωνικὰ σώματα εἰς τὰ ὁποῖα εἰσεχώρει. Ἡ θρασύτης τῶν ἀποφάσεών της ἦτον πάσης ἰδέας ἀνωτέρα, καὶ μόνη τὴν ὑπερέβαινεν ἡ ἀπανθρωπία μεθ' ἧς αἱ ἀποφάσεις ὕπαι ἐξετελοῦντο. Συνέδεε δὲ περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τὸ γελοῖον μὲ τὸ τρομερὸν, ἐκίνει τὴν εὐθυμίαν τοῦ πλήθους διὰ τὸ παράδοξον τοῦ θεάματος, καὶ κατέστρεφε τὴν συμπάθειαν, ἀντιταττουσα ἄλλο αἴσθημα εἰς αὐτὴν. καὶ καταπίγουσα αὐτὴν εἰς χλευασμὸν καὶ εἰς περιφρόνησιν.

Τὸ θῦμα φέρεται μετὰ πομπῆς εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης, συνοδευόμενον ἀπὸ ἀκατάπαυστον κωδωνοκρουσίαν τῶν ἐκκλησιῶν· ἔμπροσθεν τῶν ἱερέων, ἐνδεδυμένων ἱερὰ ἄμφια, καὶ ψαλμῳδούντων ἱερὸς ὕμνους, φέρεται αἱματόχρους σημαῖα, μετ' αὐτοὺς δὲ ἀκολουθεῖ ὁ καταδεδικασμένος ἁμαρτωλὸς, φέρων ἔνδυμα κύτμινον, εἰς τὸ ὁποῖον ἀπεικονίζονται μέλαναι διαβόλων εἰκόνες. Τὴν κεφαλὴν του καλύπτει χάρτινος πῖλος εἰς σχῆμα ἀνθρωπίνου μορφῆς, περικυκλουμένης ἀπὸ φλόγας καὶ δαίμονας. Ἡ εἰκὼν τοῦ Ἐσταυρωμένου φέρεται ἀπεστραμμένη ἀπὸ τὸν εἰς αἰῶνας κεκολασμένον, διὰ τὸν ὁποῖον ἐλπὶς σωτηρίας δὲν ὑπάρχει πλέον· διότι τῶν φλογῶν εἶναι κτῆμα τὸ θνητὸν σῶμά του, καὶ ἡ ἀθάνατος ψυχή του τῶν φλογῶν τῆς κολάσεως! Τὸ στόμα αὐτοῦ κλείεται μὲ κλεῖθρον ἐμποδίζον αὐτὸν νὰ πραΰνῃ στεναζων τοὺς πόνους του, νὰ κινῇ εἰς συμπάθειαν διηγούμενος τὰ πάθη του, καὶ νὰ κοινολογῇ τὰ μυστήρια τοῦ ἱεροῦ κριτηρίου. Μετ' αὐτὸν τὸ ἱερατεῖον λαμπροφοροῦν, οἱ πρυτάνεις, εἰ εὐγενεῖς, καὶ τελευταῖον οἱ δικάσαντες καὶ καταδιάσαντες αὐτὸν πνευματικοὶ πατέρες!!

Νομίζεις ὅτι βλέπεις νεκρὸν ἐκφερόμενον εἰς ἐνταφιασμὸν, καὶ ὁ φερόμενος

(*) Ἡ κατ' ἄλλους ὁ Καρδινάλης Πέτρος Γονζάλιτας δὲ Μενδόζας, ἀρχιεπίσκοπος τῆς Τολέδου ἐσύστησεν τὴν ἱεροκρισίαν εἰς Ἱσπανίαν ἐπὶ τοῦ βασιλέως Φερδινάνδου τοῦ καθολικοῦ, καὶ τῆς βασιλίσσης Ἰσαβέλλης, κατὰ τοῦ 1478 ἔτους.

Νικόλαος. Ὑπάρχει καὶ εἰς τὴν Ἀμερικὴν ἱεροκρισία;

Πατ. Ναὶ, κατὰ δυστυχίαν ἡ καταχθόνιος αὕτη ἐφεύρεσις τῆς ἀνθρωπίνου δεισιδαιμονίας μετεφυτεύθη ἀπὸ τὴν Ἱσπανίαν, τὴν πατρίδα της, καὶ εἰς τὰς ἀμερικανικὰς αὐτῆς ἀποικίας, ὅπου ἐπέφερε μεγαλήτερα σχεδὸν δεινὰ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, παρὰ εἰς τὴν Ἱσπανίαν αὐτήν.

Ἡ ἁγία, ἢ δικαιότερον ἡ ἐπικατάρατος αὕτη ἱεροκρισία ἐθεώρησε τὸ πρᾶγμα ὑπ' ἄλλην ἔποψιν. Μὴ δυναμένη ἀπὸ ἀμάθειαν νὰ ἐννοήσῃ ποίας ὠφελείας ἐπέφερεν ὁ νέος οὗτος πλοῦς τὸν ὁποῖον ἀνεκαλυψεν ὁ ἀτρόμητος ναύτης, ἐξέλαβεν αὐτὸν ὡς μάγον, διότι ἐδυνήθη νὰ διαπλεύσῃ τόσον μακρὸν διάστημα εἰς τόσον ὀλίγον καιρόν. Ὅθεν ὁ δυστυχὴς ἐρρίφθη εἰς φυλακὴν, καὶ ἡτοιμάζετο ἤδη ἡ πυρὰ εἰς τὴν ὁποίαν, κατὰ τὴν συνήθειαν τοῦ βδελυροῦ τούτου δικαστηρίου, ἔμελλε ζῶν νὰ καῇ.

Ἀλλὰ κατ' εὐτυχίαν ὁ ναύτης εἶχε κρατήσει ἡμερολόγιον λεπτομερὲς τοῦ πλοῦ του, καὶ εἰς αὐτὸ εἶχε σημειώσει ἐπακριβῶς πόσον διάστημα εἶχε πλεύσει καθ' ἑκάστην ἡμέραν. Τὸ ἡμερολόγιον τοῦτο ἔδειξε πρὸς ἀπολογίαν του· καὶ ἐπειδὴ δι' αὐτοῦ ἔγινε καὶ εἰς τοὺς ἀμαθεστέρους προφανὲς ὅτι διὰ φυσικῶν τρόπων ἐδύνατο νὰ διατρέξῃ τὸ μεταξὺ τῶν δύω πόλεων διάστημα εἰς ὅσον καιρὸν τὸ διέτρεξεν, ἐβιάσθη ἡ ἱεροκρισία νὰ τὸν ἀπολύσῃ τῆς κατηγορίας ὅτι μετεχειρίσθη μαγείαν.

Αἴ! Ἀλέξανδρε· ἔχεις τώρα ὄρεξιν ν' ἀφήσῃς ἀκόμη τὴν καλήν μας πατρίδα διὰ ν' ἀπέλθῃς εἰς τόπον ὅπου ὅστις εἶναι ὀλί-

---

εἶναι ζῶν, καὶ αἱ θάσανοί του θέλουν παρέξει ἀποτρόπαιον εἰς τὸν λαὸν διασκεδάσεως θέαμα.

Αἱ θανατικαὶ αὗται ποιναὶ ἐκτελοῦνται συνήθως εἰς ἡμέρας ἐπισήμων ἑορτῶν, καὶ δι' αὐτὰς ἐπιφυλάττεται πάντοτε εἰς τὰ δεσμωτήρια τοῦ ἁγίου οἴκου τεταγμένος τις ἀριθμὸς δυστυχῶν, ὅπως διὰ τοῦ πλήθους τῶν θυμάτων καταστηθῇ ἡ ἐκτέλεσις λαμπροτέρα, καὶ τότε παρευρίσκονται καὶ οἱ βασιλεῖς καθήμενοι μὲ ἀσκεπῆ κεφαλὴν εἰς χαμηλωτέρους θρόνους ἀπὸ τὸν τοῦ μεγάλου ἱεροκριτοῦ, διότι εἰς αὐτὸν παραχωροῦν τὰ πρωτεῖα εἰς ἡμέρας τοσοῦτον ἐπισήμους. — — — Τὶς δὲν θέλει τρέμει ἐνώπιον τοιούτου δικαστηρίου πρὸ τοῦ ὁποίου καὶ αὐτὴ ἡ βασιλικὴ μεγαλειότης κλίνει τὴν κεφαλήν!

γον τι νουνεχέστερος ἀπὸ τοὺς εὐήθεις καὶ δισειδαίμονας ἱερεῖς κινδυνεύει νὰ καῇ ζῶν εἰς πυρᾶν;

Αλ ξανδρος. (Μὲ τὰς δύω του χεῖρας ἀνανεύων.) Ὄχι! ὄχι! καλήτερα μένω ἐδώ.

Ανδρέας. Πέρυσι, ὅταν εἴχομεν ναυπηγήσει τὸ ὡραῖον ἐκεῖνο πλοῖον, — ἐνθυμεῖσαι, Ἀντώνιε; — ἂν εἴμεθα εἰς τὴν Ἱσπανίαν ἢ εἰς τὴν Ἀμερικὴν, ἤθελε μᾶς καύσει ἡ ἁγία ἱεροκρισία εἰς τὴν πυρᾶν.

Αντώνιος. Ναὶ, βέβαια ἤθελε μᾶς κηρύξει ἀρχιμάγους.

Πατ. Χαίρετε λοιπὸν, τέκνα μου, ὅτι ζῆτε εἰς τόπον ὅπου οἱ νουνεχεῖς, οἱ ἱκανοὶ, οἱ σοφοὶ δὲν ῥίπτονται εἰς πυρᾶν, ἀλλὰ μᾶλλον τιμῶνται πολλάκις καὶ ἀγαπῶνται ὑπὸ τῶν ἄλλων. Εἴμεθα εὐτυχεῖς ὅτι τὸ γλυκὺ φῶς τοῦ λογικοῦ διαυγάζει ἤδη μεταξὺ ἡμῶν, καὶ θέλει ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀκόμη λαμπρότερον διαυγάσει. Ἂς εὐσπλαγχνισθῇ ὁ Θεὸς τοὺς δυστυχεῖς ἀδελφούς μας, οἵτινες εὑρίσκονται ἀκόμη εἰς νύκτα βαθεῖαν, καὶ ἂς ἐπιτρέψῃ ν᾽ ἀνατείλῃ ταχέως, ναὶ, ταχέως καὶ εἰς αὐτοὺς τῆς ἀληθείας τὸ φῶς.

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΜΘ'.

Πατήρ. Λοιπὸν, παιδία, ποῦ ἐμείναμεν χθές;

Γεώργιος. Ὁ Ἀλμάγρος ἔφθασε τέλος πάντων εἰς τὸ Χιλὶ καὶ ηὗρεν ὅτι ἦτον τερπνότατος τόπος.

Πατ. Ἔχεις δίκαιον! Ἀλλ' ηὗρε συγχρόνως ὅτι οἱ κάτοικοι τοῦ τερπνοῦ αὐτοῦ τόπου ἦσαν ὅλως διάφοροι ἀπὸ τοὺς ὑπομονητικοὺς καὶ ἀγαθοὺς Περουβίους.

Περικλῆς. Πῶς αὐτό;

Πατ. Ἦτον λαὸς φιλοπόλεμος, οὐδ' ἐφαίνετο διατεθειμένος νὰ κλίνῃ ἑκουσίως τὸν αὐχένα ὑπὸ ζυγὸν δουλείας. Συνέκειτο ἀπὸ ἄνδρας ῥωμαλαίους, τολμηροὺς κ' ἐλευθέρους, ἐκπλαγέντας μὲν κατ' ἀρχὰς ὅταν ἴδον τὸ Εὐρωπαϊκὸν στράτευμα καὶ τῶν πυροβόλων ὅπλων μας τὴν ἐνέργειαν, ἀλλὰ συνελθόντας μετ' οὐ πολὺ, καὶ ἀποφασίσαντας ν' ἀντιταχθοῦν ἐν καιρῷ εἰς τοὺς ἐπελθόντας λῃστάς. Καὶ ἐνικῶντο μὲν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς ὅλους τοὺς ἀκροβολισμοὺς, ἀλλὰ διὰ τοῦτο δὲν ἐδειλίαζον, καὶ δὲν ἔπαυον ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν μάχην καὶ διαφιλονεικοῦντες ἀνδρείως διὰ πᾶν βῆμα γῆς τὸ ὁποῖον ἤθελον νὰ κυριεύσουν οἱ Ἱσπανοί. Ταῦτα καὶ ἄλλη τις δυσάρεστος περίστασις ἐβίασαν τὸν Ἀλμάγρον νὰ παραιτηθῇ πρὸς τὸ παρὸν ἀπὸ τὴν κατάκτησιν τοῦ τόπου τούτου, καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Περουβίαν.

Γεώργιος. Ποία περίστασις;

Πατ. Συνωμοσία κατὰ τῆς ζωῆς του. Ἡ ἱστορία δὲν διετήρησε τὰ ὀνόματα τῶν συνωμοτῶν, ἀναφέρει δὲ μόνον ὅτι ὁ ἀρχικακοῦργος Φιλιπίλλος, μὲ τοῦ ὁποίου τὸ ὅ.ομα δὲν θέλω πλέον ἐνοχλήσει τὴν ἀκοήν σας, ἦτον ἐπὶ κεφαλῆς της.

Ἀριστείδης. Ἀποτρόπαιος ἦτον αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος.

Πατ. Ἔλαβεν ὅμως καὶ τὴν ἀμοιβὴν τῶν κακουργιῶν του.

Ἀκούσατε ποῖον ἦτον τὸ τέλος του. Ὡς ἐννόησεν ὅτι ἀνεκαλύφθη καὶ αὐτή του ἡ προδοσία, ἠθέλησε νὰ φύγῃ, ἀλλὰ συνελήφθη, τὸ ἔγκλημά του ἀπεδείχθη, καὶ κατεδικάσθη ἀμέσως νὰ σπαραχθῇ εἰς τέσσαρα.

Ἀντώνιος. Νὰ σπαραχθῇ εἰς τέσσαρα!

Πατ. Ἀπὸ τὰς δύω χεῖρας καὶ ἀπὸ τοὺς δύω πόδας ἐδέθη εἰς τέσσαρας ἵππους, οἱ ὁποῖοι τρέχοντες πρὸς τέσσαρας διαφόρους διευθύνσεις διέσχισαν εἰς τέσσαρα τὸ σῶμά του.

Τινές (φρίττοντες). Ὦ! φρικτόν!

Χαράλαμπος. Ἀλλ' ἄξιον καὶ τῶν πράξεών του.

Πατ. Ὦ! βεβαίως! Ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του, λέγεται ὁμολογήσας, ὅτι μὲ ψευδεῖς συκοφαντίας ἐθυσίασε τὸν δυστυχῆ Ἀταχουάλπαν· καὶ αὕτη μόνη ἡ ἀνόσιος πρᾶξίς του ἦτον ἀνταξία τῆς τιμωρίας, τὴν ὁποίαν ἐλάμβανε δι' ὅλην τὴν σειρὰν τῶν κακουργημάτων του.

Δημήτριος. Ἰδοὺ καὶ ἄλλος τιμωρούμενος ἀπὸ τοὺς αἰτίους τοῦ θανάτου τοῦ Ἀταχουάλπου.

Πατ. Καὶ οἱ λοιποὶ δὲν θὰ μείνουν ἀτιμώρητοι! Ὑπομονὴ μόνον. Κατὰ τὸν ἴδιον σχεδὸν καιρὸν καθ' ὃν ἀνεκαλύφθη κ' ἐτιμωρήθη ἡ συνωμοσία αὕτη, εἰδήσεις οὐχ ἧττον δυσάρεστοι ἀπὸ τὴν Περουβίαν συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ ἐπιταχύνουν τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ἀλμάγρου ἐκεῖθεν. Ἐπληροφορήθη δηλαδὴ ὅτι εἰς τὴν Περουβίαν τὰ πράγματα ἦσαν εἰς ταραχὴν μεγίστην, ὅτι ὁ Ἰγκᾶς Μάγκος ἔλαβε τὰ ὅπλα, καὶ βοηθούμενος ἀπὸ τὸν λαόν του, συνέλαβε τὴν τολμηρὰν ἀπόφασιν ν' ἀποσείσῃ τὸν ἀνυπόφορον ζυγὸν τῆς Ἱσπανικῆς ἐξουσίας. Ἀκούσατε πῶς ἀνεφύη ἡ ἀνδρικὴ αὕτη ἀπόφασις εἰς τὴν ψυχήν του, καὶ πῶς ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἠὔξησε καὶ ὡρίμασε.

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ἀλμάγρου ἀπὸ τὴν Κύσκον, οἱ Ἱσπανοὶ μετεχειρίσθησαν τὸν Ἰγκὰν, δὲν ἠξεύρω ὑπὸ τίνα πρόφασιν, ὡς αἰχμάλωτον καὶ ἐγκληματίαν, καὶ τὸν ἐδέσμευσαν. Κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν ὁ τοπάρχης Πιζάρρος ἀπῆλθε μὲ μέρος τοῦ στρατεύματός του εἰς τὴν νεόκτιστον πόλιν Λίμαν. Εἰς ἄλλο μέρος τοῦ στρατεύματός του ἐσυγχώρησε νὰ περιφέρηται

ὑπὸ διαφόρους ἀρχηγοὺς, λεπλατοῦν τὰ μέρη τῆς ἐπικρατείας ὅσα δὲν ἦσαν ἀκόμη ἐντελῶς ὑποτεταγμένα εἰς τὴν Ἱσπανικὴν ἐξουσίαν. Εἰς τὴν Κύσκον ἐπομένως ἔμεινον ὀλιγώτατοι Ἱσπανοὶ, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τῶν δύω ἀδελφῶν *Ἰωάννου καὶ Γονζαλέζου Πιζάρρων*. Μ' ὅλον δ' ὅτι αὐτοὶ ἐξηκολούθουν φυλάττοντες μὲ πᾶσαν ἐπιμέλειαν τὸν δυστυχῆ Ἰγκᾶν ὡς αἰχμάλωτον, αὐτὸς εὗρε τρόπον νὰ εἰδοποιήσῃ τινὰς τῶν προύχόντων τοῦ λαοῦ του περὶ τῆς θλιβερᾶς καταστάσεως εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκετο.

Πρὸ πολλοῦ ἤδη εἶχον ἐννοήσει οὗτοι τὴν δυστυχίαν τῆς πατρίδος των, ἀλλ' ἐπειδὴ εἶχον διασκορπισθῆ οἱ μὲν ἐδῶ οἱ δ' ἐκεῖ εἰς τὰ ὄρη, τοὺς ἔλλειπεν εὐκαιρία διὰ νὰ συνέλθουν καὶ νὰ συνεννοηθοῦν, καὶ ἀρχηγὸς κοινὸς ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ ὁποίου νὰ ἑνωθοῦν. Ἀλλ' ἤδη παρωξύνθησαν ἔτι μᾶλλον διὰ τὴν δεινὴν τοῦ Ἰγκᾶ Μάγκου θέσιν, καὶ ὅλοι ἦσαν πρόθυμοι νὰ χύσουν καὶ τὴν ἐσχάτην ῥανίδα τοῦ αἵματός των διὰ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἡγεμόνος καὶ τῆς δυναστευομένης πατρίδος των· ἀλλὰ τοὺς ἔλλειπεν ἀκόμη ἡ κατάλληλος περίστασις διὰ νὰ μεταβάλουν εἰς πράξεις τὰ φρονήματά των.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἐπιστρέψας ὁ Φερδινάνδος Πιζάρρος ἀπὸ τὴν Ἱσπανίαν, ἦλθε πρὸς τοὺς δύω νεωτέρους ἀδελφούς του, τὸν Ἰωάννην καὶ τὸν Γονζαλέζον εἰς Κύσκον· ὢν δὲ ὁ γλυκύτερος καὶ ἀγαθότερος μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν οὗτος, ἐλυπήθη μεγαλως διὰ τοῦ δυστυχοῦς Μάγκου τὴν στάσιν, καὶ τὴν ἐβελτίωσεν, ὅσον ἐδυνήθη. Διὰ τοῦτο ὁ Ἰγκᾶς συνέλαβε πρὸς αὐτὸν μεγάλην ἐμπιστοσύνην, καὶ ἐτόλμησε τέλος νὰ τὸν ζητήσῃ τὴν ἄδειαν νὰ παρευρεθῇ εἰς ἑτησίαν τινὰ πανήγυριν τοῦ λαοῦ του, ἥτις ἐτελεῖτο ὀλίγα μίλια μακρὰν τῆς Κύσκου. Ὁ Φερδινάνδος συγκατένευσεν εἰς ταύτην τὴν αἴτησίν του, καὶ οὕτως ὁ Ἰγκᾶς ἀφέθη τῆς φυλακῆς του.

Μόλις διεδόθη ἡ φήμη τῆς ἀπολύσεως τοῦ Ἰγκᾶ, καὶ εὐθὺς ἔδραμον ὅλοι οἱ προύχοντες τοῦ λαοῦ πανταχόθεν τοῦ κράτους ἐπὶ προφάσει τῆς προκειμένης πανηγύρεως, διὰ νὰ τεθοῦν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ νομίμου των βασιλέως, καὶ νὰ ἐλευθερώσω-

σι τὴν πατρίδα των ἀπὸ τοὺς δυνάστας της, καὶ ἐαυτοὺς ἀπὸ τὴν αἰτχύνην ὅτι τοσαῦτα ἔτη ὑπέμεινον ἀπρακτοῦντες τὴν τυραννικὴν τῶν ξένων διαγωγήν. Ἤγειρον λοιπὸν τὴν σημαίαν τοῦ πολέμου, καὶ ἐντὸς ὀλίγου ὅλος ὁ λαὸς τῆς Περουβίας ὡπλίσθη. Πολλοὶ Ἱσπανοὶ περιφερόμενοι ἀρόβως καὶ ἀνάπτυς, οἱ μὲν μεμονωμένοι, οἱ δὲ κατὰ μικρὰ σώματα εἰς διάφορα μέρη τοῦ κράτους, προσεβλήθησαν αἴφνης καὶ κατεκόπησαν. Πανταχόθεν ἔτρεχον πρὸς τὸ αὐτὸ ἐκδίκησιν πνέοντες Περούβιοι πολεμισταὶ, ἐντὸς δ' ὀλίγου εἶδε περὶ ἑαυτὸν ὁ Μάγκος στρατὸν ἀπεριάριθμον, ὥστε ἂν δώσωμεν πίστιν εἰς τοὺς Ἱσπανοὺς ἱστοριογράφους, ἐδύνατο νὰ ὁρμήσῃ μὲ διακοσίας χιλιάδας κατὰ τῆς Κύσκου, καὶ μὲ ἄλλην τόσην δύναμιν νὰ κινηθῇ κατὰ τῆς Λίμας, καὶ νὰ προβάλῃ συγχρόνως καὶ τὰς δύω πρωτευούσας τοῦ βασιλείου τῶν Ἱσπανῶν.

Οἱ τρεῖς Πιζάρροι, οἵτινες εὑρέθησαν εἰς τὴν Κύσκον, δὲν εἶχον ὑπὸ τὰς διαταγάς των εἰμὴ μόνον ἑκατὸν ἑβδομήκοντα Ἱσπανοὺς, καθ' ὃν καιρὸν τ' ἀναρίθμητα τοῦ Μάγκου στρατεύματα ὥρμησαν αἴφνης εἰς τὴν πόλιν καὶ τὴν περιέκλεισαν· ὥστε καθ' ἑκάστης χιλιάδος ἐχθρῶν μόλις εἶχον ν' ἀντιτάξουν ἕνα πολεμιστήν. Πρὸς τούτοις συνέπεσε νὰ φονευθῇ εἰς τὸν πρῶτον ἀκροβολισμὸν καὶ ὁ εἷς ἐκ τῶν ἀδελφῶν ἀπὸ βολὴν λίθου.

Τιτέ. Ὤ! ποῖος;

Πατ. Ὁ Ἰωάννης.

Ἀνδρέας. Καλὸν ὅτι δὲν ἦτον ὁ Φερδινάνδος, διότι ἐδείχθη πρὸς τοὺς Ἰγκὰς τόσον εὔσπλαγχνος!

Πατ. Καὶ οὗτος ὁ Ἰωάννης ἐπαινεῖται, ὄχι μόνον ὡς τολμηρὸς ἀνὴρ, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀγαθὸς, καὶ ὡς καλλήτερα ἀφ' ὅλους τοὺς ἄλλους Ἱσπανοὺς γνωρίσας πῶς ἔπρεπε νὰ προσφέρωνται πρὸς τοὺς Περουβίους διὰ ν' ἀποκτήσουν τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην των. Ὅθεν ὁ θάνατός του ἐλύπησεν μεγάλως ὄχι μόνον τοὺς ἀδελφούς του, ἀλλὰ καὶ ὅλον τὸ Ἱσπανικὸν στράτευμα, διότι ἐστερεῖτο ἑνὸς τῶν ἀρίστων ἀρχηγῶν του.

Αἱ δύω πρωτεύουσαι, ἡ Κύσκος καὶ ἡ Λίμα πολιωρκοῦντο

στενώτατα. Τὰ μικρὰ σώματα τῶν Ἱσπανῶν τὰ ὁποῖα ἐτραποδίζουν εἰς αὐτὰς, εὑρίσκοντο εἰς δεινὴν θέσιν, καὶ τόσον δεινοτέραν, καθ' ὅσον τοὺς εἶχε κοπῇ πᾶσα συγκοινωνία, καὶ δὲν ἐδύναντο νὰ λαμβάνουν οἱ μὲν εἰδήσεις περὶ τῶν δὲ ἐκεῖ ἐρωτεώρουν τοὺς ἄλλους ὡς ἀπολεσθέντας, καὶ ἑκάτεροι ἀπελπίζοντο νὰ λάβουν ἀπὸ τοὺς ἄλλους βοήθειαν· ὥστε δὲν εἶχαν νὰ θαρρῶσιν πλέον εἰμὴ εἰς μόνην τὴν ἀτρομίαν των καὶ εἰς τὴν ἀνδρείαν.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν Ἱσπανῶν ὅσοι, ἅμα ἤρχισαν αἱ ἐχθροπραξίαι, ἐφονεύθησαν εἰς διάφορα μέρη μεμονωμένοι, ἢ κατὰ μικρὰ σώματα περιφερόμενοι, συνεποσοῦτο εἰς ἑξακοσίους. Οἱ Περούβιοι ἐφρόντισαν νὰ κυριεύσουν ὅλα τὰ ὅπλα καὶ ὅλους τοὺς ἵππους των, καὶ προσεπάθουν νὰ μάθωσιν, ὅσον ἐδύναντο, ὅτι εἶχον ἰδῇ ἐκ τῆς πολεμικῆς τέχνης τῶν Εὐρωπαίων. Ἤρχισαν νὰ παρατάττωνται καὶ αὐτοὶ εἰς πυκνὰς τάξεις νὰ μεταχειρίζωνται τὰς λόγχας, τὰ ξίφη καὶ τὰς ἀσπίδας τὰς ὁποίας ἥρπασαν, καθὼς τρόπον παρατηροῦντες ἔμαθον ἀπὸ τοὺς Ἱσπανοὺς, καὶ ἀπετόλμησαν ὡς καὶ νὰ ῥίπτωσι πυροβόλα. Ὁ Ἰγκᾶς αὐτὸς καὶ ἄλλοι ἀρχηγοὶ ἀνέβησαν τοὺς ἵππους ὅσοι εὑρέθησαν μεταξὺ τῶν λαφύρων. Μ' ὅλον δ' ὅτι ἡ ἀνεπιδέξιος πρώτη αὕτη μίμησις τῆς πολεμικῆς τῶν Εὐρωπαίων τέχνης ἀπέβη πολλὰ ἀτελὴς, ηὔξησε μ' ὅλον τοῦτο τὴν τρομερὰν ὑπεροχὴν ἔτι μᾶλλον, τὴν ὁποίαν εἶχον ἐπὶ τῶν ὀλιγίστων Ἱσπανῶν οἱ Περούβιοι διὰ τοῦ ἀναριθμήτου των πλήθους.

Ἐκ τούτου ἡ θέσις τῶν πολιορκουμένων ἐγίνετο δεινοτέρα ἐπὶ μᾶλλον. Ὁ Ἰγκᾶς Μάγκος κυριεύσας ἓν μέρος τῆς πόλεως Κύσκου, περιέκλεισε τόσον στενῶς τοὺς δύω Πιζάῤῥους εἰς τὰ μέρη τῆς πόλεως ὅπου ἀκόμη ἀνθίσταντο, ὥστε οὔτε νὰ εἰσέλθουν, οὔτε νὰ ἐξέλθουν ἐδύναντο. Ἡ δ' ἀβεβαιότης εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκοντο ὡς πρὸς τὴν τύχην τοῦ ἀδελφοῦ των εἰς Λίμαν, ηὔξανεν ἔτι μᾶλλον τὴν ἀμηχανίαν των. Πᾶσα δὲ ἀπόπειρα περὶ ἀμοιβαίας συνεννοήσεως ἀπετύγχανε, διότι ἡ μεταξὺ Λίμας καὶ Κύσκου ὁδὸς κατείχετο μὲ τρόπον ὥστε δὲν ἦτον δυνατὸν νὰ διέλθῃ δι' αὐτῆς ἀγγελία.

Ἀλλὰ τοῦ τοπάρχου ἡ στάσις ἦτον κατά τι καλλητέρα ἀπὸ

τὴν τῶν ἀδελφῶν του· διότι ὠφελούμενος ἀπὸ τὴν γειτνίασιν τῆς θαλάσσης, κατώρθωνε νὰ προσλαμβάνῃ ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν νεοσυλλέκτους ἐρχομένους ἀπὸ τὴν Πανάμαν πρὸς ἐνίσχυσίν του. Ἀλλὰ διὰ νὰ καταναγκάσῃ τοὺς ὀπαδούς του ἀφεύκτως ἢ νὰ νικήσουν ἢ ν' ἀποθάνουν, τοῖς ἀφῆρεσε πᾶσαν ἐλπίδα διεκφυγῆς, ἀποπέμψας ὅλα τὰ πλοῖά του. Συγχρόνως δὲ ὁσάκις τὸ στρατεύμά του ἐνεδυναμοῦτο δι' ἀφίξεως τῶν νεοσυλλέκτων, ἔπεμπε πάντοτε μικρὰ ἀποσπάσματα ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τῶν ἀνδρειοτέρων ἀξιωματικῶν του πρὸς βοήθειαν τῶν ἀδελφῶν του εἰς Κύτκον· ἀλλ' ὁποίαν λύπην ἤθελεν αἰσθανθῇ ἂν ἐμάνθανε πάντοτε τὴν τύχην τῶν ἐπικουρικῶν τούτων σωμάτων!

Ὁ Δὸν Διέγος Πιζάρρος, ἐξάδελφός του, πεμφθεὶς μ' ἑβδομήκοντα ἱππεῖς, προσεβλήθη εἰς ἔνεδραν ἐντὸς στενώματος, κ' ἐφονεύθη αὐτὸς καὶ ὅλοι οἱ ὀπαδοί του μέχρις ἑνός. Ὁ Γονζαλέζος δὲ Τάπιας, ἄλλος ἀξιωματικὸς ὁδηγῶν ὀγδήκοντα ἱππεῖς, ἔλαβε τὸ αὐτὸ τέλος. Μετὰ τούτους ἐστάλησαν ἄλλοι δύω ἀρχηγοὶ ὁ *Μεργοδίους καὶ Γαϊέττης*, ἕκαστος ἰδιαιτέρως ἀνὰ ἓν ἀπόσπασμα ὁδηγῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ δὲν ἐδυνήθησαν ν' ἀποφύγουν τὸν ὄλεθρον. Οὕτως ἐφονεύθησαν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τριακόσιοι Ἱσπανοί, χωρὶς οὐδὲ εἷς νὰ σωθῇ διὰ νὰ φέρῃ τὴν εἴδησιν τοῦ ἐπιδύνου θανάτου των.

Τέλος λαβὼν ὁ τοπάρχης Πιζάρρος νέαν μεγάλην ἐπικουρίαν, τὴν ὁποίαν ὁ *Ἀλφόνσος δὲ Ἀλβαράδος*, ἀδελφὸς τοῦ γνωστοῦ ὁμωνύμου στρατηγοῦ, ὡδήγησεν εἰς αὐτὸν, εὑρέθη εἰς θέσιν ν' ἀντιπαραταχθῇ εἰς μάχην κατὰ τῶν ἐχθρῶν του ἐκ τοῦ συστάδην. Ὠφελημένος λοιπὸν ἀπὸ τὴν περίστασιν χωρὶς χρονοτριβὴν, ὥρμησε θαρραλέως κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ἐνίκησε τὰ ἄμετρα πλήθη του κατὰ κράτος, τὰ ἐδίωξεν ἕως εἰς τὰ ὄρη, καὶ ἐξῆλθεν ὁ ἴδιος τῆς στενοχώρου θέσεως εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκετο. Ἀλλ' ἡ αὐτοπρόσωπος παρουσία του εἰς τὰ μέρη ταῦτα ἦτον ἀκόμη ἀναγκαιοτάτη· ὅθεν ἐβιάσθη ν' ἀναθέσῃ τὴν φροντίδα τῆς ἐλευθερώσεως τῶν ἀδελφῶν του, τῶν ὁποίων ἡ μοῖρα ἔμενε πάντοτε ἄγνωστος εἰς αὐτὸν καὶ κατέτηκε τὴν καρδίαν

του, εἰς αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν Ἀλβαράδον, τοῦ ὁποίου ἡ ἀπροσδόκητος ἄφιξις καὶ βοήθεια ἔσωσε καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς ὀπαδούς του. Ἐκίνησε λοιπὸν ὁ Ἀλβαράδος μὲ τριακοσίους Ἱσπανούς, εἰς τοὺς ὁποίους προσετέθησαν ἔπειτα καὶ ἄλλοι διακόσιοι, καὶ διευθύνθη πρὸς τὴν Κύσκον.

Καὶ αὐτοὺς ἠθέλησαν ν' ἀναχαιτήσουν οἱ Περούβιοι, καὶ ν' ἀποκόψουν τὸν δρόμον των, ἀλλ' εἰς μάτην. Ὁ Ἀλβαράδος διασχίσας τὰ στίφη των, ἔσπευσεν ἐπὶ τῶν πτερύγων τῆς νίκης πρὸς βοήθειαν τῶν δεινοπαθούντων συναδελφῶν· ἀλλὰ πρὶν ἡ φθάσῃ ἀκόμη εἰς Κύσκον, μετεβλήθη ἡ σκηνὴ τῶν ἐκεῖ διατρεχόντων διὰ περιστάσεώς τινος, τὴν ὁποίαν βεβαίως κἀνεὶς σας δὲν δύναται νὰ προϊδῇ, καὶ τὴν ὁποίαν πρέπει ἐπομένως νὰ σᾶς διηγηθῶ.

Ὁ Ἀλμάγρος ἐπιστρέψας ἀπὸ τὸ Χιλὶ, διευθύνθη πρὸς τὴν Κύσκον, χωρὶς νὰ ἠξεύρῃ τὶ συνέβη ἐκεῖ ἐπὶ τῆς ἀπουσίας του. Καθ' ὁδὸν τῆς ἐπιστροφῆς του ἔλαβε τὸ δίπλωμα τοῦ αὐτοκράτορος, τὸ ὁποῖον ἔφερεν ὁ Φερδινάνδος ἀπὸ τὴν Ἱσπανίαν, καὶ διὰ τοῦ ὁποίου τῷ ἐδίδετο ἡ ἀνεξάρτητος τοπαρχικὴ ἐξουσία τὴν ὁποίαν ἐζήτησεν ἐπὶ τῶν μεσημβρινῶν τόπων, ὅσοι ἔκειντο ἔξω τῆς ἐπικρατείας τοῦ Πιζάρρου. Ἀλλ' ὅσον μᾶλλον ἐμελέτα τὸ περιεχόμενον τοῦ αὐτοκρατορικοῦ διπλώματος, τόσον ἐπείθετο περισσότερον ὅτι κατὰ τὴν θέλησιν του Αὐτοκράτορος ἡ μητρόπολις Κύσκος, ἔπρεπε νὰ ὑπαγηται εἰς τὴν ἐδικήν του, καὶ ὄχι εἰς τοῦ Πιζάρρου τὴν τοπαρχίαν. Συνέλαβεν ἐπομένως σταθερὰν ἀπόφασιν τοῦ νὰ κυριεύσῃ τὴν πόλιν ταύτην, καὶ νὰ ὑποστηρίξῃ διὰ τῶν ὅπλων τὰς ἀξιώσεις του. Ὅθεν καὶ διευθύνθη μὲ τοιοῦτον σκοπὸν πρὸς αὐτήν.

Πλησιάσας εἰς αὐτὴν ἤκουσε μὲ μεγάλην του ἔκπληξιν ὅτι ἓν μέρος τῆς πόλεως, τὴν ὁποίαν ἐθεώρει ἤδη ὡς ἐδικήν του, εἶχε κατακαεῖ, ὅτι τὸ ἄλλο ἦτον εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Μάγκου, καὶ τὸ τρίτον ἦτον μὲν ἀκόμη εἰς τὴν τῶν Πιζάρρων, ἀλλὰ διέτρεχε μέγαν κίνδυνον νὰ κυριευθῇ καὶ τοῦτο ἀπὸ τοὺς Περουβίους. Αἱ περιστάσεις τοῦ ἀνελπίστου τούτου συμβάντος τὸν ἦσαν ἀκόμη παντάπασιν ἄγνωστοι, διὰ τοῦτο ἤρχισε νὰ

προχωρῇ βραδέως καὶ περιεσκεμμένως, διὰ νὰ λάβῃ πρότερον ἀκριβεστέρας καὶ μᾶλλον ἐμπεριστατωμένας πληροφορίας. Ἡ ἄφιξις του ἐγνώσθη εἰς Κύσκον, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἱσπανοὶ ἀφ' ἑνὸς, καὶ οἱ Περούβιοι ἐξ ἑτέρου, ἀμφίβαλλον ἂν ἔρχηται πρὸς αὐτοὺς ὡς φίλος ἢ ὡς ἐχθρός των. Διότι ἡ μὲν εἴδησις περὶ τῶν ἀξιοθεάτων του ἐπὶ τῆς Κύσκου εἶχεν ἤδη διαδοθῇ πρὸ τῆς ἀφίξεώς του, αὐτὸς δὲ δὲν ἐκινοποίησεν οὔτε εἰς τὸ ἓν οὔτε εἰς τὸ ἄλλο μέρος τὴν πρόθεσίν του· ὥστε καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ ἔμενον ἀγνοοῦντες ἂν αἴσια ἢ ἂν ἀπαίσια τοῖς οἰωνίζῃ ἡ ἐλευσίς του.

Ἐν τούτοις ἀμφότερα τὰ μέρη ἤρχισαν διαπραγματεύσεις, θηρεύοντα τὴν φιλίαν καὶ τὴν βοήθειάν του. Ὁ μὲν Ἰγκᾶς ἐγνώρισε πόσον σπουδαίαν ἤθελεν εἶσθαι δι' αὐτὸν ἡ συμμαχία τούτου τοῦ Εὐρωπαίου, οἱ δὲ Πιζάρροι ἤξευρον ὅτι δὲν τοὺς ἔμενε σωτηρίας ἐλπὶς, ἂν ἀπεφάτιζε νὰ ἑνωθῇ μετὰ τῶν ἐχθρῶν των. Ἀλλ' ἡ ἀπαίτησίς του δὲν ἐφαίνετο εὐπαράδεκτος εἰς κἀνὲν τῶν δύω μερῶν· διότι ἐζήτει νὰ ἀναγνωρισθοῦν τὰ δικαιώματά του ἐπὶ τῆς Κύσκου, καὶ νὰ τῷ παραδοθῇ ἡ πόλις αὕτη· ἡ δὲ πρότασις αὕτη δὲν ἦτον οὔτε εἰς τὸν Ἰγκᾶν οὔτε εἰς τοὺς Πιζάρρους συμφέρουσα. Τέλος βλέπων ὁ Ἰγκᾶς ὅτι ὅλαι του αἱ προσπάθειαι διὰ νὰ τὸν πείσῃ νὰ παραιτηθῇ τῆς ἀπαιτήσεως ταύτης ἀπέβαινον ἀνωφελεῖς, συνέλαβε τὴν γενναίαν ἀπόφασιν νὰ παύσῃ ὅλας τὰς ματαίας διαπραγματεύσεις, καὶ νὰ ἐμπιστευθῇ τὸ δίκαιόν του εἰς τὴν τύχην τῶν ὅπλων. Συνεκρότησεν ἑπομένως κατὰ τοῦ Ἀλμάγρου μάχην, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἀπέβη κατὰ τὸ σύνηθες· ἡ Εὐρωπαϊκὴ τέχνη τοῦ πολέμου ὑπερίσχυσε τοῦ πλήθους. Ὁ Μάγκος νικηθεὶς ἠναγκάσθη νὰ διαλύσῃ τὴν πολιορκίαν τῆς Κύσκου, καὶ νὰ ζητήσῃ καταφύγιον εἰς τὰ ὄρη.

Ἤδη λοιπὸν οἱ ἀντίπαλοι ἦσαν Ἱσπανοὶ ἑκατέρωθεν. Ὁ Ἀλμάγρος ἐπέμεινεν εἰς τὴν ἀπαίτησίν του, καὶ οἱ Πιζάρροι ἐπέμειναν εἰς τὴν ἀρνητικήν των ἀπόκρισιν. Ἐν τούτοις ὁ Ἀλμάγρος ἐπροχώρησεν ἕως εἰς τὰς πύλας τῆς Κύσκου, καὶ ἐπειδὴ ἠγαπᾶτο ἀπὸ τοὺς κοινοὺς στρατιώτας διὰ τὸν εἰλικρινῆ, εὐθὺν καὶ

γενναιόν του χαρακτῆρα περισσότερον ἀπὸ τοὺς δολίους καὶ αὐστηροὺς Πιζάρρους, διὰ τοῦτο μέρος τῆς φρουρᾶς τῆς πόλεως ἐλειποτάκτησε καὶ μετέβη ὑπὸ τὰς σημαίας του, καὶ οὕτως ἐνδυναμωθεὶς ἐπέπεσε διὰ νυκτὸς εἰς τὴν πόλιν καὶ τὴν ἐκυρίευσε. Τοῦτο δ' ἔγινε τόσον αἰφνιδίως καὶ ἀπροσδοκήτως, ὥστε οἱ Πιζάρροι δὲν ἐννόησαν ὅτι κατετροπώθησαν ἕως τῆς στιγμῆς καθ' ἣν ὁ Ἀλμάγρος μετὰ τῶν στρατιωτῶν του φθάσας ἐμπρὸς εἰς τὰς οἰκίας των, τοὺς ἔκλεισε πᾶσαν διεκφυγήν.

Ἀλέξανδρος. Καὶ πῶς; Δὲν εἶχον παρατάξει σκοποὺς νὰ φυλάττουν;

Πατ. Ὤ! Μάλιστα. Ἀλλ' αὐτοὶ ἢ προσεβλήθησαν αἰφνιδίως, ἢ, ἅμα ἔφθασεν ὁ Ἀλμάγρος, ἐλειποτάκτησαν πρὸς αὐτόν. Ἐν συντόμῳ ἡ πόλις ἐκυριεύθη χωρὶς νὰ χυθῇ οὔτε ῥανὶς αἵματος, καὶ οἱ περιορισθέντες Πιζάρροι προσεκλήθησαν ὑπὸ τοῦ Ἀλμάγρου νὰ παραδοθοῦν. Ἀλλ' ἔχοντες τὴν γενναιότητα ἔμφυτον, δὲν συγκατένευσαν, πρὶν δοκιμάσουν καὶ τὰ ἀδύνατα· ὅθεν εἰς τὰς πύλας τοῦ οἴκου των ὠχυρωθέντες, ἐπολέμησαν ἀδιακόπως καὶ πεισματωδῶς, ἕως ὅτου τέλος πάντων ἀπαυδήσαντες ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποκείψουν εἰς τῆς εἱμαρμένης τὸ θέσπισμα, καὶ παραδοθέντες αἰχμάλωτοι εἰς τοῦ νικητοῦ τὴν διάκρισιν, ἐτέθησαν ὑπὸ φρουρὰν ἀσφαλῆ.

Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα εἰς τὴν Κύσκον, ὅταν ὁ Ἀλβαράδος, ὅστις οὔτε κἂν ἤκουστε τὰ συμβαίνοντα, ἔφθασε μὲ τὰ στρατεύματά του περὶξ τῆς πρωτευούσης ταύτης, καὶ ἕνα μόνον ποταμὸν εἶχε νὰ διαβῇ ἀκόμη διὰ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν πόλιν. Ἀλλὰ πόσον ἐξεπλάγη ὅταν εἶδε τὴν ἀντίπεραν ὄχθην φρουρουμένην ἀπὸ Ἱσπανοὺς παρασκευαζομένους νὰ τὸν δεχθοῦν ὡς ἐχθρόν! Δὲν ἐδύνατο νὰ ἐννοήσῃ τί ἐστήμαινεν ἡ παράδοξος αὐτὴ σκηνή, μέχρις ὅτου τέλος ἐπληροφορήθη ὅλα τὰ εἰς Κύσκον διατρέξαντα ἀπὸ τὸν Ἀλμάγρον αὐτὸν, ὅστις ἤθελε νὰ τὸν ἐλκύσῃ εἰς τὸ μέρος του. Ὁ Ἀλμάγρος μετεχειρίσθη πάντα τρόπον διὰ νὰ τὸν πείσῃ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ μέρος τῶν Πιζάρρων καὶ νὰ συνενωθῇ μετ' αὐτοῦ, ἀλλ' εἰς μάτην. Προσεπάθησε νὰ τὸν ἐλκύσῃ διὰ δώρων, καὶ διὰ τῶν μᾶλλον ἐπαγω-

γῶν ὑποσχέσεων, ἀλλ' ὅλα ἀνωφελῶς· ἡ πίστις τοῦ Ἀλβαράδου ἔμεινεν ἀδιάφθορος πρὸς πᾶν δέλεαρ καὶ ἀκλόνητος.—Δὲν εἶναι ἀληθὲς, τέκνα μου, ὅτι χαίρει ἡ καρδία τοῦ ἀνθρώπου ὅταν ἀπαντᾷ τοιαῦτα παραδείγματα ἀρετῆς καὶ γενναιοψυχίας εἰς τὸ μέσον ἱστορίας, ἥτις βρίθει ἀπὸ πράξεις καταισχυνούσας τὴν ἀνθρωπότητα; — Ἀλλὰ φεῦ! ἡ χαρά σας αὕτη σύντομος μόνον θὰ εἶναι, διότι παλιν βιάζομαι νὰ σᾶς δείξω ζοφώδες νέφος ἰδιοτελείας καὶ προδοσίας ἀνεγειρόμενον καὶ σκοτίζον αἰφνιδίως τὴν λαμπρὰν ταύτης τῆς ἀρετῆς ἀκτῖνα. Εἰς τὸ στράτευμα τοῦ Ἀλβαράδου εὑρίσκετο ἀξιωματικὸς, ὅστις ἤτε ἀπὸ φιλαργυρίαν, εἴτε ἀπὸ μῖσος πρὸς τοὺς Πιζάρρους κινούμενος, ἀπεφάσισε νὰ προδώσῃ τὸν στρατηγόν του διὰ ν' ἀνταμειφθῇ ἀπὸ τὸν Ἀλμάγρον. Δὲν ἠρκέσθη δὲ γινόμενος αὐτὸς μόνος ἔνοχος πράξεως ἐπαισχύντου, ἀλλ' ἠθέλησε νὰ διαφθείρῃ καὶ μέρος τῶν συστρατιωτῶν του, καὶ νὰ τοὺς λάβῃ ὡς συνενόχους του, καὶ ἐπέτυχε. Ὁ Ἀλμάγρος εἰδοποιήθη περὶ τῆς μελετωμένης προδοσίας, αἱ ἀναγκαῖαι προπαρασκευαὶ ἔγινον μυστικῶς, καὶ πρὶν νοήσῃ τι ὁ Ἀλβαράδος, ὥρμησεν ὁ Ἀλμάγρος διὰ νυκτὸς αἰφνιδίως εἰς τὸ μέσον τοῦ στρατοπέδου του, καὶ τὸν ἡχμαλώτισεν. Ἀφ' ἑσπέρας οἱ συνωμόται κατώρθωσαν νὰ κλέψουν καὶ αὐτοῦ καὶ τῶν πιστοτάτων του φίλων ὅλα τὰ ὅπλα διὰ νὰ τοῖς ἀφαιρέσουν πᾶν μέσον ἀντιστάσεως. Τὸ μέγιστον μέρος τοῦ στρατεύματος συνυπακούετο μετ' αὐτῶν, οἱ δὲ λοιποὶ ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσωσιν εἰς τὴν δύναμιν, ὥστε ὅλοι παρεδόθησαν καὶ ὡδηγήθησαν ἀπὸ τὸν Ἀλμάγρον εἰς Κύσκον.

Νικόλαος. Τώρα δὲν ἠμπορῶ πλέον νὰ ὑποφέρω καὶ αὐτὸν τὸν Ἀλμάγρον. Ἄλλοτε τὸν ἠγάπων.

Γεώργιος. Κ' ἐγὼ τὸ ἴδιον. Ἂς πηγαίν' εἰς τὸ καλόν!

Περικλῆς. Ὤ! σᾶς παρακαλῶ· διατί;

Πατ. Ἴσως διότι μετεχειρίσθη τὴν προδοσίαν κακῶν ἀνθρώπων διὰ νὰ ἐπιτύχῃ εἰς τὸν σκοπόν του;

Νικόλαος καὶ Γεώργιος. Βεβαια! ἡ πρᾶξίς του αὐτὴ ἦτον πολλὰ κακή. Δὲν ἦτον, πάτερ;

Πατ. Τοὐλάχιστον δὲν ἐφέρθη τόσον δικαίως καὶ εὐγενῶς

ὡς ἐδείχθη ποτὲ γνωστός τις Ῥωμαῖος εἰς ὁμοίας περιστάσεις. Τις ἠξεύρει νὰ εἰπῇ πο ον ἐννοῶ;

Τινές. Ὢ ἐγώ! ἐγώ. Τον Φαβρίκιον!

Ἰωάννης. Ἠξεύρω καὶ ἄλλον· τὸν Καμίλλον!

Πατ. Ἂς ἀκουσωμεν τί ἔπραξαν οἱ ἄνθρωποι αὐτοί, διὰ νὰ τὸ μάθουν καὶ οἱ μικροί. Τί ἠξεύρεις, Ἰωάννη, περὶ τοῦ Καμίλλου σου;

Ἰωάννης. Πολὺν καιρὸν πολιώρκει μὲ τὸ Ῥωμαϊκὸν στράτευμα τὴν πόλιν τῶν Φαλίσκων, καὶ δὲν εδύνατο νὰ τὴν κυριεύσῃ. Εἰς τὴν πόλιν ἦτον ἀνόσιός τις γραμματοδιδάσκαλος, ἀλλὰ πῶς ὠνομάζετο δὲν ἠξεύρω.

Πατ. Οὔτε εἶναι μεγάλη ἀνάγκη νὰ ἠξεύρωμεν ὄνομα ἄτιμον. Ἐξακολούθει.

Ἰωάννης. Αὐτὸς συνέλαβε τὸν ἀποτρόπαιον σκοπὸν τοῦ νὰ προδώσῃ τὴν πατρίδα του, καὶ εἶπε μίαν ἡμέραν εἰς τὰ παιδία τὰ ὁποῖα ἐδιδάσκοντο εἰς τὸ σχολεον καὶ ἦσαν υἱοὶ τῶν προὐχόντων τῆς πόλεως. ὅτι θέλει νὰ τὰ ὁδηγήσῃ ἔμπρὸς εἰς τοῦ φρουρίου τὰς πύλας διὰ νὰ παίξουν ἐκεῖ. Τὰ παιδία πρόθυμα ἀμέσως· καὶ ὅλα ὁμοῦ, αὐτὰ καὶ ὁ διδάσκαλ ς, ἐξῆλθον ἀπ τὰς πύλας. Τότε ὁ ἀνόσιος ἤρχισε παιγνίδιον εἰς τὸ ὁποῖον τὰ παιδ α ἔπρεπε νὰ τρέχουν πάντοτε πρὸς τὰ ἔμπρὸς, καὶ μ' αὐτὸν τὸν τρόπον, χωρ ς νὰ τὸ ἐννοήσουν, εὑρ θησαν εἰς τὸ μέσον τοῦ ῥωμαϊκοῦ στρατοπέδου. Ἡ φρουρὰ ἐρώτησε τί ζητοῦν; καὶ ὁ διδάσκαλος ἀπεκρίθη ὅτι θέλει νὰ ὁμιλήσῃ μὲ τὸν στρατηγόν. Ὁδηγηθεὶς δὲ εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Καμίλλου, παρέστη ἔμπρὸς αὐτοῦ ὁ κακοῦργος μὲ ὅλα τὰ παιδία, καὶ εἶπεν·

» Ἰδοὺ σοὶ παραδίδω τὴν πόλιν τῶν Φαλίσκων, διότι ἀρκεῖ νὰ
» κρατήσῃς αὐτὰ τὰ παιδία τῶν ἐγκριτωτέρων πολιτῶν της,
» τὰ ὁποῖα σὲ φέρω, καὶ νὰ μηνύσῃς τοὺς Φαλίσκους νὰ σ' ἀνοί-
» ξουν τας πύλας, ἂν θέλουν νὰ τὰ λάβουν ὀπίσω πάλιν τὰ
» τέκνα των, καὶ ἡ πόλις ἀμέσως θέλει σοὶ παραδοθῇ. »

Ὁ κακοῦργος ἐνόμιζεν ὅτι θέλει λάβει μεγίστην ἀνταμοιβὴν διὰ τὴν πρᾶξιν αὐτήν του· ἀλλὰ τί ἔπραξεν ὁ γενναῖος Καμίλλος; ἐθεώρησε μὲ ὄμμα σοβαρὸν τὸ αἰσχρὸν ἀνδράριον, καὶ εἶπε.

» Ἐνόμισες, φαίνεται, ὅτι εἶμαι ἀπὸ τοὺς ὁμοίους σου. Μάθε, ἄθλιε, » ὅτι τὰ χρήματα τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τῆς δικαιοσύνης εἶναι εἰς » τοὺς Ῥωμαίους ἱερὰ καὶ εἰς καιρὸν πολέμου. Δὲν συνηθίζομεν » νὰ πολεμῶμεν ἀδυνάτους παῖδας, ἀλλὰ ἄνδρας ἱκανοὺς ν' ἀντι- » πολεμῶσι, καὶ προσπαθοῦμεν νὰ νικήσωμεν τοὺς ἐχθρούς μας » ὄχι διὰ προδοσίας, ἀλλὰ δι' ἀρετῆς καὶ ἀνδρείας! Πήγαινε, » οὐτιδανέ, νὰ λάβῃς τὸν μισθὸν τῆς ἀπιστίας σου! » Μετὰ ταῦτα, διέταξε νὰ γυμνώσουν τὰ νῶτά του, ἔδωσεν εἰς τοὺς παῖδας ῥάβδους, καὶ τοὺς ἐπρόσταξε νὰ μαστιγώσουν τὸν προδότην, διώκοντές τον πρὸς τὴν πόλιν. Τοῦτο ἔγινε· τὰ παιδία τὸν ἐῤῥάβδιζον μ' ὅλην τὴν δύναμίν των, καὶ τὸν ἠνάγκασαν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν πόλιν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον δαιρόμενος. Ἐκεῖ συνέστη μεγάλη ταραχὴ καὶ συῤῥοὴ τοῦ λαοῦ, καὶ τὰ παιδία διηγήθησαν τί δηλοῖ ἡ παράδοξος αὕτη σκηνή. Ὡς δ' ἔμαθον οἱ Φαλίσκοι τὴν αἰσχρὰν πρᾶξιν τοῦ γραμματοδιδασκάλου, καὶ τὴν μεγαλοψυχίαν τοῦ Καμίλλου, τοσοῦτον ἐθαύμασαν αὐτὴν καὶ τοσοῦτον συνεκινήθησαν, ὥστε ἀπεφάσισαν ἀμέτως νὰ παραδώσουν τὴν πόλιν των εἰς τοὺς Ῥωμαίους οἰκειοθελῶς.

Πατ. Διότι (εἶπον) » καλὸν εἶναι νὰ ζῶμεν τοὐλάχιστον ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοιούτων δικαίων ἀνθρώπων, ἀφ' οὗ δὲν δυνάμεθα νὰ μείνωμεν ἀνεξάρτητοι. » Τοὺς παρέδοσαν λοιπὸν τὴν πόλιν οἱ Φαλίσκοι, κ' ἐθεώρησαν ὡς εὐτύχημά των οἱ πρώην ἐλεύθεροι πολῖται, ὅτι ἔγιναν τῶν Ῥωμαίων ὑπήκοοι.

Ποῖος δὲ ἄλλος ἀπὸ σᾶς θέλει νὰ διηγηθῇ τὴν δευτέραν ἱστορίαν τοῦ Φαβρικίου;

Χρίστος. Νὰ τὴν διηγηθῶ ἐγὼ, πάτερ;

Πατ. Μάλιστα!

Χρίστος. Οἱ Ῥωμαῖοι ἐπελεμοῦντο ὑπὸ τοῦ Πύῤῥου βασιλέως τῆς Ἠπείρου, καὶ ἦσαν εἰς κίνδυνον. Ὁ ἐχθρὸς ἐπροχώρει ἤδη πρὸς τὴν Ῥώμην, καὶ ἡ ἔκβασις τῆς ἐκστρατείας καθίστατο ἐπίφοβος. Αἴφνης ἔρχεται ὁ ἰατρὸς τοῦ Πύῤῥου κυρίως εἰς τὸ ῥωμαϊκὸν στρατοπεδον, καὶ προτείνει εἰς τὸν Φαβρίκιον, ὅστις ἦτον ἀρχιστράτηγος τῶν Ῥωμαίων, ὅτι, ἂν ἤθελε νὰ τῷ ὑποχρεωθῇ μεγάλην τινὰ ἀνταμοιβὴν, ἦτον ἕτοιμος νὰ φαρμακεύσῃ τὸν

κύριόν του. Ἀλλ' ὁ Φαβρίκιος ἀπέβαλε μὲ βδελυγμὸν τοιαύτην προδοσίαν, καὶ ὄχι μόνον ἀπέπεμψε τὸν κακοῦργον, ἀλλ' εἰδοποίησε καὶ τὸν ἐχθρόν του νὰ φυλάττηται ἀπ' αὐτόν.

Πατ. Ἀλλ' ἐνθυμεῖσθε τὶ ἀπεκρίθη ὁ Πύῤῥος εἰς τοῦτο; Ναὶ, (εἶπεν) » ἀναγνωρίζω τὸν Φαβρίκιον· τὸν ἄνθρωπον ὅστις δυ» σκολώτερα παρατρέπεται ἀπὸ τὴν ὁδὸν τῆς εὐθύτητος παρὰ » ὁ ἥλιος ἀπὸ τὸν δρόμον του! » Ἠξεύρετε δὲ τὶ μὲ τοῦτο ἠνίττετο;

Πέτρος. Μάλιστα! Ὅταν ὁ Φαβρίκιος εἶχε προηγουμένως σταλῇ πρὸς τὸν Πύῤῥον ὡς πρέσβυς, ἠθέλησεν οὗτος νὰ δοκιμάσῃ διττῶς καὶ τὸ ἀδιάφθορον καὶ τὴν γενναιότητά του. Κατὰ πρῶτον προσεπάθησε νὰ ἰδῇ ἂν δύναται νὰ τὸν δωροδοκήσῃ διὰ μεγάλης ποσότητος χρυσίου, διότι ἤξευρεν ὅτι ἦτον πένης· ἀλλ' εἰς μάτην. Ἔπειτα διέταξε κ' ἔδεσαν ἐλέφαντα ὀπίσω τοῦ παραπετάσματος τῆς σκηνῆς του, καὶ ὁ ἐλέφας εἰς δοθὲν σημεῖον ἐξέτεινεν αἴφνης μὲ φοβερὰν φωνὴν τὴν προβοσκίδα του ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Φαβρικίου. Ἀλλ' ὁ Φαβρίκιος εἶπε μ'. ἀτάραχον πρόσωπον, » Τὸ μέγα σου θηρίον δὲν μὲ ταράττει περισσότερον ἀπὸ τὸν χρυσόν σου! »

Πατ. Μάλιστα. Λοιπὸν τώρα, Περικλῆ, ἡ πρᾶξις τοῦ Ἁλμάγρου, παραβαλλομένη μὲ τὴν διαγωγὴν τῶν δύω ἐκείνων Ῥωμαίων δὲν σὲ φαίνεται ἀκόμη ἀξιοκατάκριτος;

Περικλῆς. Ναί. Ὅμως ἐνόμιζον ὅτι εἰς τὸν πόλεμον ἐπιτρέπεται νὰ ὠφεληταί τις ἀπὸ πᾶσαν εὐκαιρίαν διὰ νὰ βλάψῃ τὸν ἐναντίον του.

Πατ. Κακὸν ὅτι τινὲς στρατηγοὶ ἐφρόνησαν τοῦτο. Οἱ ἄριστοι τῶν Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων ἀπεστρέφοντο τὴν ἀρχὴν ταύτην, καὶ ἐν ὅσῳ εἶχον τὸ φρόνημα τοῦτο, ἐν ὅσῳ τὰ χρέη τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς φιλανθρωπίας τοῖς ἐφαίνοντο καὶ πρὸς τοὺς ἐχθρούς των αὐτοὺς ἱερά, ἦσαν ἀκαταμάχητοι πάντοτε.

Δημήτριος. Τότε λοιπὸν δὲν ἔπρεπε καὶ οἱ Ἄγγλοι εἰς τὸν Γαλλικὸν πόλεμον νὰ δεχθοῦν τὸν πρόσφυγα στρατηγὸν Ἀρυόλδον.

Πατ. Νὰ τὸν δεχθοῦν μὲν ἐδύναντο, διότι τοῦτο εἶναι πα-

ραδεδεγμένον μεταξὺ τῶν διοικήσεων, ἀλλ' ἂν ἦτον ἐπιτετραμμένον συγχρόνως νὰ δώσουν καὶ ἀκρόασιν εἰς τὰς ἐπιβούλους προτάσεις του, ἐν ᾧ εὑρίσκετο ἀκόμη εἰς τῶν ἐχθρῶν των τὴν ὑπηρεσίαν, νὰ τὸν ἐμψυχώσουν πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτῶν, νὰ τὸν βοηθήσουν πρὸς τοῦτο, καὶ μετὰ ταῦτα νὰ προσφέρωνται πρὸς αὐτὸν ὡς πρὸς ἄνθρωπον ἔντιμον καὶ μὲ ἔξοχα προτερήματα, τοῦτο εἶναι δευτέρα ἐρώτησις, καὶ, ὡς ἠξεύρετε, ἡ φωνὴ τοῦ λαοῦ τὸ κατέκρινε διὰ τῶν ἐφημερίδων.

Ἀλλὰ τί φροντίζομεν διὰ τὴν διαγωγὴν τῶν στρατηγῶν καὶ τῶν βασιλέων των! Αὐτοὶ ἂς φροντίζωσι πῶς νὰ κατασιγάζουν τὸ συνειδός των, καὶ πῶς νὰ δώσουν λόγον ποτὲ ἐνώπιον ἀνωτέρας δικαστικῆς ἕδρας δι' ὅσα πράττουν. Ἡμεῖς ἂς περιορισθῶμεν φροντίζοντες περὶ τῶν ἐδικῶν μας πράξεων, ὥστε ποτὲ νὰ μὴν ἐπιτρέπωμέν τι εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς ἐναντίον εἰς τοὺς νόμους, εἰς τὴν θρησκείαν, εἰς τὸν ὀρθὸν λόγον καὶ εἰς τὴν ἀληθῆ τιμήν. Ἀλλὰ ταῦτα ἀρκοῦν διὰ σήμερον!

Χαράλαμπος. Ὦ! ἀκόμη μίαν ἐρώτησιν, πάτερ!

Πατ. Ποίαν;

Χαράλαμπος. Πῶς μετεχειρίσθη ὁ Ἀλμάγρος τοὺς αἰχμαλώτους Πιζάρρους; Ἐλπίζω ὅτι ὄχι κακῶς.

Πατ. Χαίρω, ὅτι ἡ ἀπόκρισίς μου εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην θέλει σᾶς ἐξιλεώσει ὀπωσοῦν μὲ τοῦ Ἀλμάγρου τὸν χαρακτῆρα.

Ὁ Ἀλμάγρος συνεσκέφθη μὲ τοὺς φίλους του, τί νὰ γίνουν οἱ αἰχμάλωτοι, καὶ οἱ τολμηρότεροι καὶ ἀναισθητότεροι ἐπρότεινον ὁμοφώνως νὰ συρθοῦν χωρὶς ἀναβολῆς εἰς καταδίκην οἱ Πιζάρροι, ὁ Ἀλβαράδος καὶ οἱ μᾶλλον ἀδιάφθοροι ὀπαδοὶ τοῦ τοπάρχου. Ἠθέλησαν δὲ ν' ἀποδείξουν ὅτι διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἀπέβαλλον εἰς τὸ ἔξης πᾶσαν μέριμναν, καὶ ὅτι ὁ Τοπάρχης Πιζάρρος διὰ τούτου ἤθελε διὰ μιᾶς στερηθῆ τῶν πρωτίστων στηριγμάτων τῆς ἰσχύος του, καὶ ἤθελε τόσον ἐξασθενήσει, ὥστε ἤθελεν εἶσθαι εὐκολώτατον εἰς αὐτοὺς τοῦ λοιποῦ νὰ τὸν κατατροπώσουν ἐντελῶς μὲ ὅλην τὴν λοιπὴν δύναμίν του· ὅτι τότε δὲν θέλει ἔχει ὁ Ἀλμάγρος κἀνένα πλέον ἀντίζηλον, ὅτι ὅλοι θέλουν τὸν ἀναγνωρίσει μετὰ χαρᾶς ὡς κύριόν των, καὶ ὅτι οὕτως ἤθελε

μείνῃ ἥσυχος καὶ ἀνενόχλητος ἐξουσιαστὴς ὅλου τοῦ Περουβικοῦ βασιλείου.

Ὁ Ἀλμάγρος τοὺς ἤκουσεν, ὡμολόγησεν ὅτι ἔχουν δίκαιον, ἀλλ' ἐκήρυξεν—ἂς τὸ εἰπῶμεν πρὸς τιμὴν τῆς καρδίας του, ἤτις δὲν εἶχε γίνει ἀκόμη ἀπάνθρωπος,—ὅτι μ' ὅλον τοῦτο δὲν δύναται ν' ἀκολουθήσῃ τὴν συμβουλήν των. Καὶ τοῦτο δὲν ἤρκεσε. Μ' ὅλον ὅτι ἦτον μᾶλλον ἢ πιθανὸν ὅτι ἂν ἐφώρμα μὲ τὸ τροπαιοῦχόν του στράτευμα κατὰ τῆς Λίμας ὅπου ἦτον ὁ Τοπάρχης, ἐδύνατο ν' ἀφανίσῃ κατὰ κράτος αὐτὸν μὲ ὅλον τὸ στράτευμά του, καὶ μ' ὅλον ὅτι ἦτον σχεδὸν βέβαιον ὅτι ἡ διαφορά των ἀφ' οὗ προυχώρησεν ὡς ἐκεῖ ἤθελε διαλυθῇ ποτὲ διὰ τῶν ὅπλων, μ' ὅλον τοῦτο δὲν ἠθέλησε ποσῶς νὰ μακρυνθῇ τῶν ὁρίων τῆς ἁπλῆς ὑπερασπίσεως, διὰ νὰ μείνῃ τὸ καθ' ἑαυτὸν ἀθῶος τοῦ αἵματος τὸ ὁποῖον ἤθελεν ἀφεύκτως χυθῇ εἰς τὸν ἐπικείμενον ἐμφύλιον πόλεμον.

Μὲ τοιαύτην ἀπόφασιν ἐπανῆλθεν εἰς Κύσκον διὰ νὰ περιμείνῃ τὶ ἤθελεν ἀποφασίσει ὁ Τοπάρχης Πιζάρρος.

Νικόλαος. Τώρα ἀρχίζω νὰ τὸν ἀγαπῶ πάλιν!

Γεώργιος. Κ' ἐγὼ τώρα!

Ὅλοι. Κ' ἐγὼ, κ' ἐγὼ, κ' ἐγώ!

ΔΙΗΓΗΣΙΣ Ν'.

Πατήρ. Τώρα εἶναι πλέον, παιδία, καιρὸς νὰ στρέψωμεν πάλιν τὴν προσοχήν μας πρὸς τὸν Πιζάρρον, διὰ νὰ ἰδῶμεν τὶ θέλει πράξει διὰ νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὴν δεινὴν θέσιν εἰς τὴν ὁποίαν κατήντησε· καὶ εἴθε νὰ μὴ καταφύγῃ εἰς μέσα μακρυνόμενα τῆς εὐθύτητος!

Ἀφ' ὅλα ὅσα εἶχον συμβῇ εἰς τὴν Κύσκον καὶ περὶ τὴν Κύσκον, καὶ ὅσα σᾶς διηγήθην χθὲς, δὲν εἶχε μάθει ὁ Πιζάρρος οὔτε λέξιν ἀκόμη. Τέλος ἔλαβεν εἴδησιν περὶ τούτων, τῆς ὁποίας ἑκάστη λέξις ἦτον κεραυνὸς δι' αὐτόν. Ὁ θάνατος τοῦ ἀδελφοῦ του Ἰωάννου, ἡ ἐπιστροφὴ τοῦ Ἀλμάγρου, ἡ αἰχμαλωσία τῶν ἄλλων δύω ἀδελφῶν του, ἡ ἅλωσις τῆς πρωτευούσης, ἡ ἧττα καὶ ἡ αἰχμαλωσία τοῦ πιστοῦ φίλου του Ἀλβαράδου, ὅλα ταῦτα τὰ ἀπαίσια συμβάντα, τῶν ὁποίων ἕκαστον μόνον ἤρκει νὰ καταβάλῃ πάντα ἄλλον ὀλιγώτερον γενναῖον, ἠγγέλθησαν εἰς τὸν Πιζάρρον διὰ μιᾶς. Συμπεράνατε ὁποίαν ἐντύπωσιν πρέπει νὰ ἔλαβεν ἀπὸ ἀγγελίαν τοιαύτην.

Ἀλλ' οὐδεμία περίστασις, οὐδ' ἡ παροῦσα καταιγὶς ἀκόμη, ἐδύνατο νὰ ὑπερισχύσῃ τῆς καρτεροψυχίας του. Γνωρίζων τὴν εἰλικρινῆ τοῦ τιμίου Ἀλμάγρου εὐθύτητα, καὶ πεποιθὼς εἰς τὴν ἐδικήν του ἀνεξάντλητον ἐφευρετικότητα, ἐπῳκοδόμησεν εἰς τὴν διπλῆν ταύτην βάσιν βεβαίαν ἐλπίδα περὶ αἰσίας μεταβολῆς τῆς τύχης του. Περιμένων δὲ ἐντὸς ὀλίγου μεγάλην βοήθειαν στρατιωτῶν ἀπὸ τὴν Πανάμαν, ἤρχισε μὲ πάντα τρόπον νὰ προσπαθῇ νὰ κερδίσῃ καιρὸν, καὶ νὰ διατηρήσῃ τὸν ἀντίζηλόν του εἰς ἀπραξίαν, μέχρις ὅτου νὰ γίνῃ κατὰ τὴν δύναμιν ἴσος ἢ καὶ ἀνώτερός του. Οὐδὲ ἦτον εἰς τὸν ἀσυνείδητον πολλὰ δύσκολον νὰ λάβῃ πᾶν προσωπεῖον ὑποκρισίας, διότι ἡ εὐκολοπιστία τοῦ Ἀλμάγρου τὸν ἐβοήθει καὶ κατὰ τοῦτο μεγάλως· Προσεποιήθει λοιπὸν ὅτι ἐπιθυμεῖ νὰ διαλλαγῇ φιλικῶς, καὶ

ὁ Ἀλμάγρος ἐφάνη ἀμέσως πρόθυμος ν' ἀρχίσῃ τὰς διαπραγματεύσεις μαζῆ του. Ἀλλ' ὁ Πιζάρρος παρεξέτεινεν αὐτὰς τόσον ἐπιτηδείως, ὥστε κατώρθωσεν ὡς ἐπεθύμει νὰ κερδίσῃ καιρόν. Ποτὲ μὲν ἐφαίνετο πρόθυμος νὰ δεχθῇ τὰ προβλήματα τοῦ Ἀλμάγρου, ποτὲ δὲ πάλιν διεξέφευγε δι' ἐνστάσεων νέων, τὰς ὁποίας ὁ εὐθὺς ἀντίπαλός του δὲν ἐδύνατο νὰ προϊδῇ· καὶ τοιουτοτρόπως παρῆλθον κατὰ τὴν ἔφεσίν του, πολλοὶ μῆνες, χωρὶς νὰ ἐπιχειρισθῇ ὁ Ἀλμάγρος οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον.

Ὁ Πιζάρρος ἐν τούτοις συνήθροιζε δυνάμεις ὄχι εὐκαταφρονήτους, ἐφωδιάζετο μὲ πολεμεφόδια, καὶ ἡτοιμάζετο νὰ ῥίψῃ τὸ προσωπεῖον, καὶ νὰ ὑψώσῃ τὴν φωνὴν πάλιν ὅταν αὖθις ἡ μοῖρα τὸν ἤλθεν ἀπροσδόκητος βοηθός· τοὐτέστι ὁ ἀδελφός του Γονζαλέζος καὶ ὁ Ἀλβαράδος κατώρθωσαν ὄχι μόνον νὰ ἐλευθερωθοῦν ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν, ἀλλὰ καὶ νὰ πείσουν καὶ ἑξήκοντα ἱππεῖς μὲ δῶρα καὶ ὑποσχέσεις ν' ἀκολουθήσουν μαζῆ των. Ἡ χαρὰ τοῦ Πιζάρρου διὰ τὴν ἀνέλπιστον ταύτην εὐτυχίαν ἐξισοῦτο μὲ τὴν λύπην τοῦ Ἀλμάγρου διὰ τὴν στέρησιν δύω ἐνεχύρων τῶν ὁποίων ἡ αἰχμαλωσία ἦτον τόσον ἐπιζήμιος εἰς τὸν ἐχθρόν του.

Ἐν τούτοις ἔμενεν ἀκόμη εἷς τῶν ἀδελφῶν Πιζάρρων, ὁ Φερδινάνδος, εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν· ὅθεν ἔπρεπε καὶ οὗτος νὰ ἐλευθερωθῇ πρὶν τολμήσῃ ὁ Πιζάρρος νὰ κηρύξῃ τὰ ἀληθῆ του φρονήματα. Ἀλλὰ τί τρόπον νὰ εὕρῃ διὰ νὰ ἐλευθερώσῃ καὶ τοῦτον, ὅστις, ἀφ' οὗ διέφυγεν ὁ Γονζαλέζος καὶ ὁ Ἀλβαράδος, ἐφυλάττετο μὲ διπλασίαν προσοχήν; Ἐπενόησε καὶ διὰ τοῦτο τρόπον. Ἀφ' οὗ ἅπαξ ἀπεδύθη τὴν ἀξιοπρέπειαν, καὶ ἀπέῤῥιψε τὴν εὐτυχίαν τὴν ὁποίαν συνεπιφέρει τῶν φρονημάτων ἡ εἰλικρίνεια, ἡ εὐθύτης, ἡ τιμιότης, δὲν τὸν ἦτον δύσκολον πλέον νὰ καταφύγῃ καὶ εἰς ἄλλην νέαν δολιότητα, πρὸς ἐπιτυχίαν καὶ αὐτοῦ τοῦ σκοποῦ του. Ἐξηκολούθησε λοιπὸν προσποιούμενος μεγίστην καὶ εἰλικρινῆ ἐπιθυμίαν συμβιβασμοῦ, καὶ ἐπρότεινε ν' ἀνατεθῇ εἰς τοῦ Αὐτοκράτορος τὴν ἀπόφασιν ἡ διαλλαγὴ τῆς μεταξύ των διεγερθείσης ὀλεθρίου διαφορᾶς. Ὡς δὲ ὁ Ἀλμάγρος ἐδέχθη προθύμως τὴν πρότασιν, ὁ δόλιος Πιζάρρος ἐπεμβαίνων ὀλίγον περαιτέρω, ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν ἔντιμον ἀντίπαλόν του νὰ ἐλευθερώ-

σῃ τὸν τρίτον του ἀδελφὸν, τὸν ὁποῖον ἐκράτει αἰχμάλωτον, διὰ ν' ἀπέλθῃ εἰς τὴν Ἱσπανίαν ὡς πληρεξούσιος ἀμφοτέρων, καὶ νὰ ἐκθέσῃ εἰς τὸν Αὐτοκράτορα προφορικῶς τὴν ὑπόθεσιν τῆς διαφορᾶς των. Ὁ δόλος ἐπέτυχεν, ὁ Φερδινάνδος ἠλευθερώθη, καὶ τότε ὁ ἀσυνείδητος ὑποκριτὴς ῥίψας τὸ προσωπεῖον, ἐκήρυξεν ἀγερόχως πρὸς ἔκστασιν μεγάλην τοῦ Ἀλμάγρου, ὅτι ἡ διαφορά των πρέπει νὰ λάβῃ πέρας οὐχὶ μὲ λόγους ἀλλὰ μὲ τὸ ξίφος.

Ἂς ἐνδικτρίψωμεν εἰς τὸ μέρος τοῦτο ὀλίγας στιγμὰς, ὦ παιδία μου, διὰ νὰ δώσωμεν καιρὸν εἰς τὸ αἴσθημα τῆς ἀποστροφῆς τὸ ὁποῖον, ὡς ἐλπίζω, συνελάβετε ὅλοι κατὰ διαγωγῆς τοσοῦτον αἰσχρᾶς, νὰ ῥιζώσῃ βαθέως εἰς τὰς καρδίας μας. Ὑπάρχει, εἰπέτε με, καὶ εἷς μόνος μεταξύ σας δυνάμενος μετὰ τὴν νέαν ταύτην πρᾶξιν τὴν ὁποίαν εἴδαμεν τοῦ Πιζάρρου ν' ἀγαπᾷ ἢ νὰ τιμᾷ καὶ ὀλίγον μόνον αὐτόν; Ὑπάρχει κἀνείς σας ἐπιθυμῶν νὰ ζήσῃ μετ' αὐτοῦ, ἢ θέλων νὰ γίνῃ φίλος του;

Ὅλοι. Ὄχι! ὄχι!

Ματ. Καὶ πιστεύετε ὅτι ἄλλοι καλοὶ ἄνθρωποι ἀποστρέφονται ὀλιγώτερον χαρακτῆρα τοιοῦτον δόλιον καὶ ψευδῆ; Ἀλλὰ πῶς νὰ τὸ πιστεύσητε; . . . Τὸ αἴσθημά σας αὐτὸ σᾶς διδάσκει τὶ πρέπει νὰ αἰσθάνηται πᾶς δίκαιος ἐνώπιον τοιούτου χαρακτῆρος. . . Ἀγανάκτησιν καὶ ἀποστροφήν! Μάθετε λοιπὸν ἐκ τούτου, ἀγαπητοὶ φίλοι μου, ὅτι ἡ μεγίστη ἱκανότης (διότι δὲν ἐστερεῖτο ἱκανότητος ὁ πανοῦργος Πιζάρρος) οὔτε αἱ λαμπρόταται πράξεις αὐταὶ δύνανται νὰ καταστήσουν τὸν ἄνθρωπον ἀγαπητὸν καὶ ἀξιοσέβαστον, ἂν δὲν ἐποικοδομοῦνται εἰς χαρακτῆρα εὐθὺν, τίμιον καὶ εἰλικρινῆ. Ἡ ὑπόκρισις, ὁ δόλος, ἡ πανουργία, τὸ ψεῦδος, ἀτιμάζουν τὴν ἀνθρώπινον φύσιν, τὴν στιγματίζουν μ' αἰσχύνης ἔγκαυμα τὸ ὁποῖον οὔτε τὰ μέγιστα προτερήματα δύνανται νὰ ἐξαλείψουν ποτὲ, καὶ ἀπὸ τὸ ὁποῖον πᾶς τίμιος καὶ πᾶς ἀγαθὸς ἀποστρέφει μὲ ἀκούσιον βδελυγμὸν τὸ ὄμμα του. Ἀλλὰ πόθεν τοῦτο; πόθεν ἡ κοινὴ αὕτη ἀποστροφὴ καθ' ὅλων τῶν δολοπλοκιῶν, τῶν ῥαδιουργιῶν καὶ πανουργιῶν, ὅσον εὐφυῶς κ' ἐπιτηδείως καὶ ἂν ἐξυφάνθησαν; . . . Τὶ λέγεις, Πέτρε;

Πέτρος. Ὁ Θεὸς, νομίζω, μᾶς ἔπλασε τοιούτους, ὥστε εἴμεθ' ἀναγκασμένοι νὰ βδελυττώμεθα τοὺς δολίους.

Πατ. Καὶ διατὶ ἄρά γε μᾶς ἔπλασεν ὁ Θεὸς τοιούτους; Δὲν νομίζεις, διὰ τὸν λόγον ὅτι ὁ ἴδιος εἶναι ἀληθὴς, καὶ ἐχθρὸς πάσης ὑποκρίσεως καὶ παντὸς ψεύδους; καὶ διότι ἠθέλησεν νὰ γίνωμεν καὶ ἡμεῖς ὅσον τὸ δυνατὸν ὅμοιοι μὲ αὐτὸν τὸν ἀγαθὸν καὶ τὸν ἅγιον; Στοχασθῆτε, τέκνα μου, τί ἤθελε καταντήσει ἡ κοινωνία τῶν ἀνθρώπων, ἂν ἐξέλειπε μεταξύ των πίστις καὶ εἰλικρίνεια, καὶ ἂν δὲν ἐθεωρεῖτο πλέον ὡς ἄτιμον καὶ αἰσχρὸν νὰ λέγωμεν ἄλλα καὶ ἄλλα νὰ φρονῶμεν διὰ ν' ἀπατῶμεν τοὺς συναδελφούς μας καὶ νὰ προχωρῶμεν διὰ δόλων καὶ ῥαδιουργιῶν! Ἠθέλετε νὰ ζῆτε εἰς τόπον κατοικούμενον ἀπὸ ἀνθρώπους διπροσώπους, δολίους, ψεύστας καὶ ὑποκριτάς;

Ἰωάννης. Ἄπαγε! Προκρίνω μυριάκις νὰ ζήσω εἰς τῶν ἀλειμμένων Γρεονλανδῶν (*) τὰς ὑπογείους τρύπας.

Νικόλαος. Κ' ἐγὼ μεταξὺ τῶν ῥυπαρῶν Ὀττεντότων εἰς τὰς δυσώδεις καλύβας των.

Ἀλέξανδρος. Κ' ἐγὼ μεταξὺ τῶν μικροσώμων σιμῶν Λαπώνων μὲ τὰ μακρὰ ὠτία των καὶ τὰ βραχέα των σκέλη εἰς τὰς φλοιοκτίστους καλύβας των.

Πατ. (Μὲ πρόσωπον περίλυπον καὶ σύννουν πρὸς τὸν . . . .) Καὶ σύ;

(Τοῦ . . . . . οὐ αἱ παρειαὶ πρὸ πολλοῦ ἐφλογίζοντο· τὸ συνειδός του τὸν ἔτυπτε, διότι ἤξευρεν ὅτι ἐσχάτως εἶχεν εἰπεῖ ψεῦδος. Δάκρυα θερμὰ ἤρχισαν νὰ ῥέουν ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς του, καὶ ἀνενέωσεν ἐν ἑαυτῷ τὴν σταθερὰν ἀπόφασιν, νὰ μὴ μακρυνθῇ εἰς τὸ ἑξῆς ποτὲ οὐδὲ καθ' ἓν ἰῶτα ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν. Ὅλων οἱ ὀφθαλμοὶ προσηλώθησαν εἰς αὐτὸν πλήρεις συμπαθείας, καὶ ὁ διδάσκαλος πληροφορηθεὶς περὶ τῆς εἰλικρινείας τῆς μετανοίας καὶ τῆς ἀποφάσεώς του, εἶπε μετὰ μικρὰν σιωπήν·)

(*) Γρεονλανδία (ἤτοι Χώρα Χλωρὰ), χώρα δυτικῶς μὲν τῆς Ἰσλανδίας κειμένη, ἀρκτικανατολικῶς δὲ τῆς Ἀμερικῆς, μὲ τῆς ὁποίας τ' ἀρκτικώτατα μέρη συνέχεται.

Ὦ ἀγαπητά μου παιδία, ἐντυπώσατε βαθέως εἰς τὰς νεαράς σας καρδίας τὴν ἀλήθειαν ταύτην, »ὅτι ὁ ἄνθρωπος καταστρέ» φει τὴν ἔμφυτον εἰς αὐτὸν εὐγένειαν, τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ὑπό» ληψιν ὅλων τῶν εὖ φρονούντων, τὴν ἡσυχίαν τῆς ἰδίας του συ» νειδήσεως καὶ τοῦ παντεπόπτου Θεοῦ τὴν ἀρέσκειαν, ὅλην ἐπο» μένως τὴν πρόσκαιρον καὶ τὴν αἰωνίαν μακαριότητά του, » καθ' ὅσον μακρύνεται ἀπὸ τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν αὐστηρᾶς καὶ ἀνυ» ποκρίτου τιμιότητος. Ὅθεν ποτὲ, ποτὲ εἰς ὅλην σας τὴν ζωὴν, » μὴ γίνετε ἔνοχοι οὔτε διὰ λόγου, οὔτε δι' ἔργου τῆς ἐλαχίστης » δολιότητος, καὶ ἂν θρόνον ἐπρόκειτο νὰ κερδίσητε. Μόνος ὁ » εἰλικρινὴς, ὁ φιλαλήθης, ὁ ἀνυποκρίτως τίμιος ἄνθρωπος, δύ» ναται νὰ ὑψώνῃ θαρραλέως τὴν κεφαλήν του, δύναται νὰ βα» δίζῃ ἐπὶ τὴν ὁδὸν τοῦ βίου, δι' ὁποίων δήποτε τραχέων καὶ » δυσβάτων καὶ ἂν διέρχηται τόπων, ἀφόβως, ἡσύχως, ἱλαρῶς, » πεποιθὼς εἰς τὴν παντοδύναμον πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ, καὶ μὲ » ἀτάραχον βῆμα δύναται νὰ περιβλέπηται ἐλευθέρως, καὶ ν' ἀ» ψηφίσῃ καὶ τὴν συκοφαντίαν αὐτὴν, ἂν ποτὲ ἤθελε προσπα» θήσει, ἀλλὰ ματαίως, ν' ἀμαυρώσῃ τὸ ἔντιμον ὄνομά του. » Πόσον δὲ περιφρονήσεως ἄξιος, πόσον ἄθλιος ἐξ ἐναντίας εἶναι » ὁ καταδεχόμενος νὰ ῥαδιουργῇ, ὁ ἕρπων εἰς σκολιοὺς δρόμους, » ὁ φοβούμενος κατὰ πᾶσαν στιγμὴν μὴ εἰσχωρήσῃ τὸ ὀξυδερ» κὲς βλέμμα τινὸς ἀνθρωπογνώστου διὰ τοῦ προσωπείου του, » ἕως εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς ἀγενοῦς του καρδίας, καὶ ἀνακαλύψῃ » τὴν δολιότητά του! Μ' ὁπόσον φόβον πρέπει νὰ σταθμίζῃ » τοὺς λόγους του, καὶ νὰ ἐπαγρυπνῇ καὶ εἰς ὅλα τὰ σχήματα » καὶ κινήματά του μὴ προδοθῇ μόνος του! Καὶ πῶς ἠμπορεῖ ὁ » τοιοῦτος, ἠξεύρων ὅτι ἐσωτερικῶς εἶναι πάντα ἄλλος ἀφ' ὅ,τι » θέλει νὰ φανῇ ἐξωτερικῶς, πῶς ἠμπορεῖ, λέγω, νὰ ἐγείρῃ καὶ » ἅπαξ μόνον μὲ ἀγαλλίασιν καὶ υἱϊκὸν θάρρος τὸν στοχασμόν » του πρὸς τὸν Θεὸν τὸν πανσόφως διορώντα τὰ βάθη τῶν καρ» διῶν, ἢ πῶς ἠμπορεῖ ὅταν εὑρεθῇ εἰς ἀνάγκην νὰ ῥιφθῇ μὲ » πεποίθησιν ἀγαθοῦ υἱοῦ εἰς τὰς πατρικάς του ἀγκάλας; » Τρέ-μετε, παιδία, τὴν ταλαίπωρον ταύτην κατάστασιν, καὶ φυλάτ-τεσθε ἀπὸ τὸν κίνδυνον μὴ περιπέσητε ποτὲ καὶ σεῖς εἰς αὐτὴν,

ἐπιμελούμενοι καὶ τώρα καὶ πάντοτε νὰ εἶσθε καὶ εἰς λόγους καὶ εἰς ἔργα εἰλικρινεῖς, ποτὲ νὰ μὴ φανῆτε οὐδὲ εἰς τὸ ἐλάχιστον ψεῦσται, καὶ εἰς οὐδεμίαν περίστασιν νὰ μὴ θέλητε νὰ ἐκλαμβάνησθε ἄλλως ἀφ' ὅ,τι τῷ ὄντι εἶσθε! — Ἀλλ' ἂς ἐπανέλθωμεν πάλιν εἰς τὴν διήγησίν μας, ἥτις θέλει μᾶς διδάξει, ὅτι τὸ ψεῦδος καὶ ἡ ἀπάτη, καθὼς καὶ πᾶσα ἄλλη κακία, λαμβάνει ἂν καὶ ὄχι πάντοτε ἀμέσως, ὅμως οὐχ ἧττον λαμβάνει πάντοτε, καὶ πολλάκις καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν ἀκόμη, τὴν ἀνταξίαν ἀνταμοιβήν της.

Ὁ Πιζάρρος λοιπὸν ἔρριψεν, ὡς ἠκούσαμεν, τὸ προσωπεῖον, ὡς εἶδεν ἐλευθερωθέντας ὅλους ἐκείνους διὰ τὴν ζωὴν τῶν ὁποίων ἐφοβεῖτο. Τὸ στράτευμά του ηὔξησεν ἐν τούτοις μεγάλως, καὶ ἐξόχως μὲ δύω λόχους στρατιωτῶν φερόντων πυροβόλα ὅπλα. Τοῦτο δὲ ἦτον ἀσύνηθες εἰς τὴν Ἀμερικὴν φαινόμενον, διότι τόσον σπάνια ἦσαν τότε τὰ πυροβόλα ὅπλα, ὥστε ὀλίγιστοι μόνον στρατιῶται ἦσαν μὲ αὐτὰ ὡπλισμένοι· βλέπων δὲ τὸ μῖσος τὸ ὁποῖον οἱ ἀδελφοί του ἔτρεφον κατὰ τοῦ Ἀλμάγρου καὶ τὴν ἐπιθυμίαν των ν' ἀποπλύνουν τὸ αἶσχος τῆς αἰχμαλωσίας των εἰς τοῦ ἐχθροῦ των τὸ αἷμα, κατέστησεν αὐτοὺς ἀρχηγοὺς ἐπὶ τὸ μέγιστον μέρος τοῦ στρατεύματός του, καὶ τοὺς ἔπεμψε ν' ἀνοίξουν τὴν αἱματώδη σκηνὴν τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, τὸν ὁποῖον ἀπεφάσισε νὰ κινήσῃ.

Εἰς τὸν δρόμον των ἠναγκάζοντο νὰ διαβοῦν βραχίονά τινα τῶν Ἀνδῶν. Εἶναι δὲ πιθανὸν ὅτι ἂν ὁ Ἀλμάγρος ἤθελε τοὺς περιμείνει εἰς τὰ στενὰ τοῦ ὄρους τούτου, ἢ εἰς τοὺς τραχεῖς καὶ ἀβάτους κρημνούς του, ἐδύνατο νὰ ἀφανίσῃ μὲ ὀλίγους στρατιώτας ὅλην τὴν δύναμίν των, συνισταμένην εἰς ἑπτακοσίους πολεμιστάς. Ἡ γνώμη δὲ αὕτη γίνεται πιθανωτέρα ὅταν θεωρηθῇ καὶ ἡ παράδοξος ἐνέργεια τοῦ ἀέρος καὶ τῆς ἀτμοσφαίρας ἐκείνου τοῦ τόπου, ἐνέργεια τὴν ὁποίαν τοιαῦται παρατηρήσεις ἐπεκύρωσαν, ὥστε δὲν ἐπιδέχεται πλέον ἀμφιβολίαν.

Ἰωάννης. Ποία ἐνέργεια;

Πατ. Διηγοῦνται, ὅτι ὅλοι ὅσοι ἀπὸ τὰς πεδιάδας τοῦ Κου- του ἀναβαίνουν τὰ ψυχρὰ καὶ χιονοσκέπαστα βουνὰ τῶν Ἀνδῶν,

ὑποπίπτουν εἰς αὐτὴν ἐκείνην τὴν ἀσθένειαν, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπόκεινται ὅλοι σχεδὸν οἱ πρωτόπειροι τῆς θαλασσοπλοΐας, καὶ ἡ ὁποία συνήθως καλεῖται ναυτίασις. Σὺ, Ἰωάννη, ἐγνώρισας μ' ἐμὲ ταύτης τῆς ἀσθενείας τὰ συμπτώματα· περίγραψέ τα συντόμως διὰ νὰ τ' ἀκούσουν καὶ οἱ λοιποί.

Ἰωάννης. Ὦ! ταράττονται ἀκόμη τὰ ἐντόσθιά μου ὁσάκις τὴν ἐνθυμηθῶ! Πρῶτον ἀρχίζει ὁ ἀσθενὴς ὀλίγον νὰ ζαλίζηται. Μετὰ ταῦτα ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὅλα τὸν φαίνονται ὅτι περιστρέφονται μαζῆ του, τὸ πλοῖον καὶ ἡ θάλασσα, καὶ δὲν ἠμπορεῖ νὰ κρατήσῃ τοὺς ὀφθαλμούς ἀνοικτούς· γίνεται ὠχρὸς ὡς νεκρὸς, δὲν δύναται οὔτε νὰ βαδίσῃ, οὔτε νὰ σταθῇ, καὶ μόλις νὰ ἕρπῃ, καὶ αἰσθάνεται τρομερὰν στενοχωρίαν· ἂν μὲ πολὺν κόπον κατορθώσῃ νὰ ἐγερθῇ εἰς τοὺς πόδας του, καὶ δοκιμάσῃ νὰ προχωρήσῃ ἓν βῆμα, πίπτει ἀμέσως μακρὺς πλατύς, καὶ ματαίως προσπαθεῖ νὰ ἐγερθῇ πλέον. Προσέτι ἡ διάθεσίς του εἶναι ὡς τοῦ λειποθυμοῦντος ἢ τοῦ ταραττομένου ἀπὸ ἐμετόν· καὶ τοῦτο μὴ στοχασθῆτε ὅτι διαρκεῖ ὀλίγας στιγμὰς μόνον, ἀλλ' ἀδιακόπως καὶ πολλὰς ἡμέρας. Εἰς ἡμᾶς διήρκεσε δύω ἡμέρας καὶ δύω νύκτας, διότι εἰς τὸ διάστημα τοῦτο ὁ καιρὸς ἦτον κακός· Καὶ ἡμεῖς καὶ ὅλοι οἱ λοιποὶ ἐπιβάται κατετυραννούμεθα ἀπὸ ἀδιάκοπον ἐμετὸν, μ' ὅλον ὅτι ὁ στόμαχός μας ἦτον ὅλως διόλου κενὸς, καὶ δὲν ἠμπορούσαμεν οὔτε νὰ φάγωμεν τίποτε. Τὶ φωναὶ καὶ τὶ γογγισμοὶ καὶ τὶ θέαμα! Καὶ ὁ ὑγειέστερος ἂν ἔβλεπε τὴν ἐλεεινήν μας ἐκείνην κατάστασιν ἤθελεν ἀσθενήσει.

Πατ. Εἰς τοιαύτην δεινὴν ἀσθένειαν λέγεται ὅτι ὑποπίπτουν καὶ ὅσοι ἀπὸ τὰς θερμὰς πεδιάδας τοῦ Κουΐτου ὁδοιποροῦν πρὸς τὰ ψυχρὰ ὄρη. Πόσον εὔκολον ἐπρομένως ἤθελεν εἶσθαι εἰς τὸν Ἀλμάγρον ν' ἀφανίσῃ τὸ στράτευμα τῶν Πιζάρρων, ἂν μόνον ἤρχετο ἐναντίον των εἰς τὰ ὄρη, καὶ ἂν τοὺς προσέβαλλεν ἐνῷ ἔπασχον ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν ταύτην. Ἀλλ' ὁ Ἀλμάγρος δὲν ἤθέλησε, καὶ διὰ δύω λόγους ἔκρινεν καλλήτερον νὰ περιμείνῃ τὸν ἐχθρὸν εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Κύσκου. Ὁ μὲν ἦτον ὅτι ἤθελε ν' ἀποφύγῃ καθ' ὅλους τοὺς τρόπους μὴ θεωρηθῇ αὐτὸς ὡς πρωταίτιος τοῦ ἐμφυλίου πολέμου. Ὁ δ' ἄλλος ὅτι εἰς τὰ ὄρη δὲν εἶχεν

ἔκτασιν διὰ νὰ μεταχειρισθῇ ἐπωφελῶς τὸ ἱππικόν του, τὸ ὁποῖον ὑπερεῖχε τοῦ ἐχθροῦ. Ὠχύρωσεν ἐπομένως τὴν πόλιν του ὅσον ἐδυνήθη καλήτερα, ἐδίδαξε τὸ στράτευμά του νὰ παρατάττηται κατὰ τὸν καταλληλότατον τρόπον εἰς τὴν πεδιάδα, καὶ περιωρίσθη εἰς μόνα τὰ μέτρα ταῦτα.

Κατὰ δυστυχίαν ὅμως δὲν ἦτον ὁ ἴδιος ἱκανὸς νὰ διοικήσῃ αὐτοπροσώπως τὸ στράτευμά του· τὰ γηρατειά του καὶ αἱ πολλαὶ ταλαιπωρίαι του τὰς ὁποίας εἶχεν ὑποφέρει ἐπὶ ζωῆς του τὸν ἐξησθένησαν τόσον, ὥστε δὲν ἐδύνατο πλέον νὰ σταθῇ εἰς τοὺς πόδας του· διὰ τοῦτο ἠναγκάσθη νὰ ἐμπιστευθῇ τὴν διοίκησιν τῶν στρατευμάτων του εἰς τὸν Ὀργογνέζον, ἄνδρα ἀνδρεῖον μὲν, πιστὸν καὶ ἀφοσιωμένον εἰς τὸν στρατηγόν του, μὴ ἔχοντα ὅμως τὴν αὐτὴν ἐπιρροὴν εἰς τὰς καρδίας τῶν στρατιωτῶν τὴν ὁποίαν εἶχεν ὁ γέρων, ὁ παρὰ πάντων ἀγαπώμενος καὶ σεβόμενος Ἀλμάγρος.

Ἡ κρίσιμος ἡμέρα ἐπλησίαζεν. Οἱ Πιζάρροι διελθόντες τὰ βουνὰ ἀκωλύτως ἐπροχώρουν εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Κύσκου. Πλησιάσαντα τὰ στρατεύματα ἀν[illegible]μετάχθησαν, καὶ ἡτοιμάζοντο πρὸς τὴν μάχην. Εἰς ἀμφότερα τὰ μέρη ἥπλοῦτο ἡ αὐτοκρατορικὴ σημαία, ἡ δὲ τρομερὰ σκηνὴ ἤτις ἔμελλεν ἤδη ν' ἀρχίσῃ, εἵλκυσεν ἀναρίθμητον πλῆθος ἐγχωρίων, οἱ ὁποῖοι παρακαθήμενοι εἰς τοὺς περικειμένους λόφους ἐθεώρουν ἀγαλλώμενοι τὴν τυφλὴν λύσσαν τῶν τυράννων των, οἵτινες ἡτοιμάζοντο νὰ κατασπαραχθοῦν μεταξύ των. Ὁ γέρων Ἀλμάγρος διέταξε καὶ αὐτὸς καὶ τὸν ἔφεραν ἔξω τῆς πόλεως ἐπάνω εἰς λόφον, ὅθεν ἐδύνατο νὰ ἐπιβλέπῃ ὅλον τὸ πεδίον τῆς μάχης, καὶ νὰ γίνῃ αὐτόπτης τῆς εὐτυχοῦς ἢ δυστυχοῦς ἐκβάσεως αὐτῆς. Ὁ δυστυχὴς γέρων! Πῶς ἡ ἔντρομος καρδία του ἀνυπομόνως ἔπαλλεν εἰς τὰ στήθη του.

Ἐν τούτοις ἤρχισεν ἡ αἱματοχυσία· ἀμφοτέροθεν ἦτον τόση τῶν μαχομένων ἡ τόλμη καὶ ἡ ἀνδρεία, ὥστε ἤθελε μᾶς κινήσῃ εἰς θαυμασμὸν ἂν ἐδυνάμεθα νὰ λησμονήσωμεν ὅτι φιλοδοξία καὶ ἐκδίκησις ἦσαν τὰ ὀλέθρια ἐλατήριά της. Ἐξ ἀρχῆς ἀμέσως τόσην βλάβην ὑπέφερον τὰ τάγματα τοῦ Ὀργογνέζου,

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ Μ.Σ. ΑΘΗΝΑΙ

ὥστε ἡ προθυμία των ἤρχισε νὰ ψυχραίνηται, καὶ ἤρχισαν ἐντὸς ὀλίγου νὰ μὴν ὑπακούουν πλέον εἰς τοῦ στρατηγοῦ τὰς διαταγὰς ὡς πρὸς τὰς διαφόρους κινήσεις καὶ τοὺς ἐξελιγμούς των. Ἐξ ἐκείνης τῆς στιγμῆς ὁ Ὀργογνέζος ἀπώλεσε πᾶσαν ἐλπίδα, καὶ ἀπεφάσισε νὰ μὴν ἐπιζήσῃ εἰς τὴν δυστυχίαν ἑαυτοῦ τε καὶ τοῦ κυρίου του. Μὲ βαθεῖαν δὲ θλῖψιν ἀπελπισίας ἀνέκραξε παραταχθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς τῆς δευτέρας σειρᾶς τῶν στρατευμάτων του » Μὰ τὸν παντοδύναμον Θεόν! θὰ ἐκτελέσω τὸ χρέος μου, καὶ ὅστις θέλει ἂς μ᾽ ἀκολουθήσῃ! » Ταῦτα λέγων ἐρρίφθη ὁρμῶν πρὸς τὸ σῶμα τὸ ὁποῖον διώκει ὁ Γονζαλέζος Πιζάρρος καὶ ὁ Ἀλβαράδος. Τὰ δύω μέρη ἦλθον εἰς χεῖρας, καὶ ἡ μάχη κατήντησεν αἱματωδεστάτη.

Ὁ Ὀργογνέζος ἐπληγώθη ἐπικινδύνως εἰς τὴν κεφαλὴν, συντριβείσης τῆς περικεφαλαίας του ἀπὸ σφαῖραν μολυβδίνην πυροβόλου· μ᾽ ὅλον τοῦτο δὲν ἔπαυσε πάλιν μαχόμενος, καὶ ἐνῷ τὸ αἷμά του ἔρρεε, διέσχισε δύω ἐχθρῶν στρατιωτῶν τὰ στήθη μὲ τὴν χεῖρά του, καὶ ἰδὼν ὑπηρέτην τοῦ Φερδινάνδου Πιζάρρου λαμπρότερα ἐνδεδυμένον ἀπὸ τοὺς λοιποὺς, τὸν ἐξέλαβεν ἀντὶ τοῦ κυρίου του, ὥρμησε λυσσῶν κατ᾽ αὐτοῦ καὶ ἐνέπηξε τὴν λόγχην του εἰς τὸ στόμα του· ἀλλ᾽ ἐν τῷ ἅμα περιεκυκλώθη ἀπὸ τόσους ἐχθροὺς, ὥστε μ᾽ ὅσην ἀνδρείαν καὶ ἂν ἐπολέμει δὲν ἐδύνατο νὰ σωθῇ πλέον. Δύω ἱππεῖς τὸν συνέλαβον καὶ τὸν ἀφώπλισαν, περιωρίσθησαν δὲ φιλανθρώπως νὰ τὸν αἰχμαλωτίσωσι μόνον· ἀλλ᾽ ἐνῷ τὸν ἔσυρον δέσμιον, ἄλλος τρίτος ὁρμᾷ, καὶ ἐπὶ προφάσει ὅτι ἄλλοτέ ποτε εἶχεν ὑβρισθῆ ἀπ᾽ αὐτὸν, κόπτει ἀπανθρώπως τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀόπλου μ᾽ ἓν καὶ μόνον κτύπημα.

Τοιαῦται ἀπανθρωπίαι πολλαὶ καὶ ἄλλαι ἔγιναν, μ᾽ ὅλον ὅτι ὁ Πιζάρρος μὲ τοὺς ἀξιωματικούς του εὐθὺς ὡς ἤρχισε νὰ κλίνῃ ἡ νίκη ὑπὲρ αὐτῶν, κατέβαλον πάντα κόπον διὰ νὰ παύσουν τὴν αἱματοχυσίαν. Ὁ *Ρούϋ Διάζος*, ἀξιωματικὸς τοῦ Πιζάρρου, εὐτύχησε νὰ σώσῃ ἀπὸ τὸν θάνατον φίλον του τινὰ, καὶ διὰ νὰ τὸν διαφυλάξῃ καὶ εἰς τὸ μέλλον ἀπὸ πᾶσαν βιαιοπραγίαν, τὸν ἐκάθισεν ὀπίσω του εἰς τὸν ἴδιον ἵππον του· ἀλλ᾽ οὔτε τὸ ἄσυλον τοῦτο ὠφέλησε εἰς τὸν δυστυχῆ· διότι εἷς τῶν λυσ-

ἔκτασιν διὰ νὰ μεταχειρισθῇ ἐπωφελῶς τὸ ἱππικόν του, τὸ ὁποῖον ὑπερεῖχε τοῦ ἐχθροῦ. Ὠχύρωσεν ἐπομένως τὴν πόλιν του ὅσον ἐδυνήθη καλήτερα, ἐδίδαξε τὸ στράτευμά του νὰ παρατάττηται κατὰ τὸν καταλληλότατον τρόπον εἰς τὴν πεδιάδα, καὶ περιωρίσθη εἰς μόνα τὰ μέτρα ταῦτα.

Κατὰ δυστυχίαν ὅμως δὲν ἦτον ὁ ἴδιος ἱκανὸς νὰ διοικήσῃ αὐτοπροσώπως τὸ στράτευμά του· τὰ γηρατεῖά του καὶ αἱ πολλαὶ ταλαιπωρίαι του τὰς ὁποίας εἶχεν ὑποφέρει ἐπὶ ζωῆς του τὸν ἐξησθένησαν τόσον, ὥστε δὲν ἐδύνατο πλέον νὰ σταθῇ εἰς τοὺς πόδας του· διὰ τοῦτο ἠναγκάσθη νὰ ἐμπιστευθῇ τὴν διοίκησιν τῶν στρατευμάτων του εἰς τὸν *Ὀργογνέζον*, ἄνδρα ἀνδρεῖον μὲν, πιστὸν καὶ ἀφοσιωμένον εἰς τὸν στρατηγόν του, μὴ ἔχοντα ὅμως τὴν αὐτὴν ἐπιῤῥοὴν εἰς τὰς καρδίας τῶν στρατιωτῶν τὴν ὁποίαν εἶχεν ὁ γέρων, ὁ παρὰ πάντων ἀγαπώμενος καὶ σεβόμενος Ἀλμάγρος.

Ἡ κρίσιμος ἡμέρα ἐπλησίαζεν. Οἱ Πιζάῤῥοι διελθόντες τὰ βουνὰ ἀκωλύτως ἐπροχώρουν εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Κύσκου. Πλησιάσαντα τὰ στρατεύματα ἀν[illegible]μετάχθησαν, καὶ ἡτοιμάζοντο πρὸς τὴν μάχην. Εἰς ἀμφότερα τὰ μέρη ἠπλοῦτο ἡ αὐτοκρατορικὴ σημαία, ἡ δὲ τρομερὰ σκηνὴ ἦτις ἔμελλεν ἤδη ν' ἀρχίσῃ, εἵλκυσεν ἀναρίθμητον πλῆθος ἐγχωρίων, οἱ ὁποῖοι παρακαθήμενοι εἰς τοὺς περικειμένους λόφους ἐθεώρουν ἀγαλλώμενοι τὴν τυφλὴν λύσσαν τῶν τυράννων των, οἵτινες ἡτοιμάζοντο νὰ κατασπαραχθοῦν μεταξύ των. Ὁ γέρων Ἀλμάγρος διέταξε καὶ αὐτὸς καὶ τὸν ἔφερεν ἔξω τῆς πόλεως ἐπάνω εἰς λόφον, ὅθεν ἐδύνατο νὰ ἐπιβλέπῃ ὅλον τὸ πεδίον τῆς μάχης, καὶ νὰ γίνῃ αὐτόπτης τῆς εὐτυχοῦς ἢ δυστυχοῦς ἐκβάσεως αὐτῆς. Ὁ δυστυχὴς γέρων! Πῶς ἡ ἔντρομος καρδία του ἀνυπομόνως ἔπαλλεν εἰς τὰ στήθη του.

Ἐν τούτοις ἤρχισεν ἡ αἱματοχυσία· ἀμφοτέροθεν ἦτον τόση τῶν μαχομένων ἡ τόλμη καὶ ἡ ἀνδρεία, ὥστε ἤθελε μᾶς κινήσῃ εἰς θαυμασμὸν ἂν ἐδυνάμεθα νὰ λησμονήσωμεν ὅτι φιλοδοξία καὶ ἐκδίκησις ἦσαν τὰ ὀλέθρια ἐλατήριά της. Ἐξ ἀρχῆς ἀμέσως τόσην βλάβην ὑπέφερον τὰ τάγματα τοῦ Ὀργογνέζου,

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚ
Μ.Σ. ΑΓΙΑΠ

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΝΑ΄.

Αριστείδης (κρυφίως πρὸς τὸν Γεώργιον). Σήμερον πολὺ φοβοῦμαι.

Γεώργιος. Ὦ! καὶ διατί;

Αριστείδης. Φοβοῦμαι μήπως ἐκακοποίησαν οἱ κακοὶ Πιζάρροι τὸν δυστυχῆ Ἀλμάγρον.

Γεώργιος. Ὦ! ἐλπίζω πῶς ὄχι!

Αριστείδης. Ναὶ, ὅμως ἰδὲ τὸν πατέρα πῶς σκυθρωπάζει. Ἐνθυμεῖσαι ὅταν ἤθελε νὰ μᾶς διηγηθῇ πῶς ἐπέπεσαν κατὰ τοῦ Ἀταχουάλπα; Καὶ τότε ἀπαράλλακτα ἐσκυθρώπαζε.

Γεώργιος. Ναὶ, τῷ ὄντι, καὶ ἦτον καθὼς καὶ τώρα σιωπηλὸς κατ' ἀρχάς.

Αριστείδης. Αἴ! Πρόσεξε καὶ θὰ ἰδῇς πῶς κἄτι συνέβη.

(Ἐν τούτοις ἐκάθησεν ὁ πατὴρ σιωπῶν, καὶ ἀφ' οὗ ἔλαβον τοὺς τόπους των ὅλοι, ἔχοντες κατὰ τὴν συνήθειαν τὰ βλέμματά των προσηλωμένα ἐπάνω του, ἐξηκολούθησε μὲ σιγαλὴν φωνὴν τὴν διήγησίν του ὡς ἀκολούθως).

Ἡ πόλις τῆς Κύσκου παρεδόθη εἰς τοὺς νικητὰς χωρὶς ἀντίστασιν. Ὁ Ἀλμάγρος ἐδεσμεύθη κ' ἐφυλάττετο ὡς πολιτικὸς αἰχμάλωτος μὲ πολλὴν προσοχήν. Τὸ τὶ ἀπεφασίσθη περὶ αὐτοῦ, ἔμενε πολλοὺς μῆνας μυστικόν. Ἐν τούτοις προσεπάθησαν οἱ Πιζάρροι νὰ μακρύνουν ἀπὸ τὴν Κύσκον ὅλους ὅσους ἐγνώριζον πιστοὺς αὐτοῦ φίλους καὶ ὀπαδοὺς, καταπείσαντες τινὰς τῶν ἱκανωτέρων ἀξιωματικῶν νὰ ἐπιχειρισθοῦν ἐκστρατείαν εἰς μακρὰν ἀπέχοντας τόπους, οἵτινες δὲν εἶχον ἀκόμη ἀναγνωρίσει τὴν Ἱσπανικὴν ἐξουσίαν. Ὅλοι οἱ ἐπιχειρηματικώτεροι τῶν ὀπαδῶν τοῦ Ἀλμάγρου ἐνηγκαλίσθησαν τὴν εὐκαιρίαν ταύτην προθύμως, πρῶτον μὲν διὰ ν' ἀποσπασθοῦν ἀπὸ τὴν ἀπράγμονα ἐκείνην ζωὴν, καὶ δεύτερον διὰ ν' ἀφήσουν τὸν τόπον ὅπου ὁ ἀρχηγός των ἔκειτο δέσμιος, χωρὶς νὰ βλέπουν οὐδένα τρόπον

σώντων στρατιωτῶν διελθὼν δρομαίως ἐκεῖθεν, τὸν διετρύπησε μὲ τὴν λόγχην του, καὶ τὸν ἔρριψε νεκρὸν κατὰ γῆς.

Τώρα, παιδία, γρέψατε τὰ βλέμματά σας πλήρη συμπαθείας πρὸς τὸν δυστυχῆ γέροντα, ὅστις ἀπὸ τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου ἀναγκάζεται νὰ βλέπῃ τὸν ἀφανισμὸν τοῦ στρατεύματός του· φαντασθῆτε ὁποία πρέπει νὰ ἦτον ἡ ταραχὴ τῆς ψυχῆς του, ὅταν δὲν ἐδύνατο ἐξ αἰτίας τῶν γηρατείων καὶ τῆς ἀδυναμίας του οὔτε κἂν νὰ συντελέσῃ πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ δυστυχήματος. Μέριμνα, ὀργὴ καὶ μανία κατεσπάραττον ἀμοιβαίως τὴν γηραιὰν πολεμικήν του καρδίαν, ἥτις ἀγανακτῶσα διὰ τὴν ἀδυναμίαν της καὶ διὰ τῶν στρατιωτῶν του τὰς ματαίας προσπαθείας, ἐκινδύνευε νὰ διαῤῥαγῇ. Τέλος ἰδὼν ὅτι ὅλοι ἐτράπησαν εἰς φυγήν, ἠθέλησε καὶ αὐτὸς νὰ σωθῇ διὰ τῆς φυγῆς· ἀλλ' ἦτον πλέον ἀργά! οἱ ἐχθροὶ δραμόντες κατόπιν του τὸν ἔφθασαν, καὶ τὸν ἠχμαλώτισαν.

Ὅλοι. Ὦ!

Πατ. Ἡ καλὴ μοῖρα του ἂς τὸν παρηγορήσῃ, καὶ ἂς ἐμπνεύσῃ εἰς τοὺς νικητάς του φιλάνθρωπα αἰσθήματα, διὰ νὰ ἐλαττωθῇ ὀλίγον κἂν ἡ σκληρότης τῆς τύχης ἥτις τὸν παρέδοσεν εἰς κακὰς χεῖρας!

Αὔριον θὰ ἐξετάσωμεν τὶ ἀπέγινεν αὐτὸς τέλος πάντων.

Τινές. Ὦ! Πάλιν αὔριον!

αἰχμάλωτοί του, τοὺς ἐξώρκιζε μετὰ δακρύων νὰ εὐσπλαγχνισθοῦν τὰ γηρατεῖα καὶ τὴν ἀσθένειάν του, καὶ φειδόμενοι τοῦ μικροῦ λειψάνου τῶν ἡμερῶν του νὰ τὸν ἀφήσουν νὰ τὸ δαπανήσῃ μετανοῶν διὰ τ' ἁμαρτήματά του, καὶ προπαρασκευαζόμενος διὰ τὴν μέλλουσαν ζωήν.

Εἰς τὰς περιπαθεῖς ταύτας καὶ θερμὰς δεήσεις γέροντος τοσοῦτον σεβασμίου πολλοὶ καὶ τῶν σκληροτέρων στρατιωτῶν δὲν ἀντέσχον, οὐδ' ἐδυνήθησαν νὰ καθέξουν τὰ δάκρυά των, ἀλλ' αἱ σηδιραῖ καρδίαι τῶν Πιζάρρων ἔμειναν ἀκίνητοι· ἐτόλμησαν μάλιστα νὰ ἐμπαίξουν καὶ τὴν ἀδυναμίαν του, παρατηροῦντες εἰς αὐτὸν ὅτι δὲν εἶναι ἴδιον μεγαλοψύχου ἀνδρὸς νὰ παρακαλῇ διὰ τὴν ζωήν του, καὶ προτρέποντές τον νὰ γενναιοψυχήσῃ καὶ νὰ δεχθῇ μὲ καρτερίαν χριστιανοῦ καὶ ἀνδρὸς εὐγενοῦς τὸν ἤδη ψηφισθέντα καὶ ἀναπόφευκτον θάνατον. — Οἱ ἀπάνθρωποι!

Πολλάκις ἀκόμη ἐπεχειρίσθη ταπεινωθεὶς ὁ Ἀλμάγρος νὰ κινήσῃ τοὺς σκληροὺς φρονεῖς του εἰς εὐσπλαγχνίαν. Ἀλλ' ἰδὼν τέλος πάντων ὅτι ὅλα εἰσὶν ἀνωφελῆ, καὶ ὅτι τὸ ἄδικον ψήφισμα δὲν ἀναιρεῖτο, ἀνέλαβε πάλιν διὰ μιᾶς ὅλην τὴν προτέραν του καρτερίαν, καὶ μ' εὐγενὲς καὶ ἀπτόητον ὕφος, « ἂς ἀπαλλαγῶ λοιπὸν, εἶπεν, ἀπὸ τὴν ζωὴν ταύτην, καὶ ὁ ἄσπλαγχνος ἂς κορεσθῇ μὲ τὸ αἷμά μου! » Μετὰ ταῦτα διεκρίνωσε μὲ μεγάλην ἡσυχίαν ψυχῆς τὴν διαθήκην του, διὰ τῆς ὁποίας διώριζε τὸν αὐτοκράτορα καὶ τὸν μονογενῆ του υἱὸν κληρονόμους τῆς περιουσίας του, καὶ ἔπειτα ἀφ' οὗ ἐπνίγη μὲ βρόχον εἰς τὴν φυλακὴν κατὰ τὸ ἑβδομηκοστὸν πέμπτον ἔτος τῆς ἡλικίας του, μετεκομίσθη εἰς τῆς Κύσκου τὴν ἀγορὰν καὶ ἀπεκεφαλίσθη δημοσίως.

Ἀνδρέας. (Μὲ πολλὴν ζωηρότητα). Προσμείνατε ἀχρεῖοι Πιζάρροι. Θὰ εὑρῆτε καὶ σεῖς τῶν ἔργων σας τὴν ἀνταμοιβήν.

Πατ. Ἐδῶ ἢ ἐκεῖ! (δεικνύων τὸν οὐρανόν). Ἀλλ' ἀναποφεύκτως, διότι ὑπάρχει Θεὸς τιμωρῶν ὅτε δήποτε τοὺς κακούργους κατὰ τὰ ἔργα των. — Ἀλλ' ἐνθυμεῖσθε ἀκόμη, παιδία, τὴν ἄδικον σφαγὴν τοῦ Ἀταχουάλπου, καὶ ὅτι ὁ Ἀλμάγρος ἔλαβε μετοχὴν εἰς αὐτήν; Δὲν γνωρίζομεν καὶ ἐδῶ πάλιν τὴν ἀντα-

πρὸς ἐλευθέρωσίν του. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐγκατέλειπον τὴν Κύσκον ὅλοι ἐκεῖνοι, ὅσων ἡ παρουσία ἐβίαζεν ἕως τότε τοὺς Πιζάρρους νὰ φυλάττουν μυστικοὺς τοὺς αἱμοβώρους σκοπούς των.

Ἀφ' οὗ ἀνεχώρησαν οἱ τοιοῦτοι ὅλοι, οἱ Πιζάρροι ἔμειναν ἐλεύθεροι νὰ πράξουν ὡς ἤθελον, καὶ ἀμέσως πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν χωροῦντες τοῦ καταχθονίου σκοποῦ των, διέταξαν ἐπ' ἐλπίδι τοῦ νὰ ἐπενδύσουν τὴν σκληρότητά των μὲ δικαιοσύνης πρόσχημα, νὰ συστηθῇ δικαστήριον αἵματος, διὰ νὰ καταδικάσῃ τὸν δυστυχῆ γέροντα. Ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τούτου κατηγορήθη ὡς ἔνοχος ἐσχάτης προδοσίας ἢ ἐγκλήματος ἐναντίον τῆς νομοθετικῆς τοῦ τόπου δυνάμεως, ὡς ἀντιστὰς εἰς τὰς αὐτοκρατορικὰς διαταγὰς, ὡς ἐπεμβὰς εἰς τὰ δικαιώματα τοῦ τοπάρχου, μ' ὅλον ὅτι κυρίως ἡ θέλησις τοῦ αὐτοτράτορος δὲν ἦτον ἀκόμη γνωστὴ, καὶ τὰ σύνορα τῆς ἐπαρχίας τοῦ Πιζάρρου δὲν ἦσαν ἀκόμη ἀκριβῶς προσδιωρισμένα. Εἰς μάτην διεμαρτύρετο ὁ Ἀλμάγρος, ὅτι ποτὲ δὲν εἶχε σκοπὸν νὰ κατακρατήσῃ μέρος τῆς ἐξουσίας τοῦ ποτὲ συναιτέρου του, καὶ ὅτι ἐκυρίευσε τὴν πόλιν τῆς Κύσκου μόνον διότι ἐφρόνει ὅτι ἔκειτο ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς τοπαρχίας τὴν ὁποίαν τῷ ἐνεπιστεύετο τὸ αὐτοκρατορικὸν δίπλωμα· ἀλλὰ τὰ πάντα εἰς μάτην. Εἰς τὰ δικαιολογήματά του δὲν ἐδόθη οὐδ' ἡ ἐλαχίστη ἀκρόασις, καὶ κατεδικάσθη . . . . εἰς θάνατον.

Τινές. Ὦ! τῆς αἰσχρότητος τῶν Πιζάρρων!

Πατ. Εἰς μυρίας περιστάσεις ὁ Ἀλμάγρος εἶχε δειχθῆ ἀνὴρ ἐξόχου γενναιότητος καὶ ἀγνοῶν τὶ ἔστι φόβος θανάτου· μ' ὅλον τοῦτο ἡ εἴδησις τῆς θανατικῆς καταδίκης τὸν ἐνέπνευσε φρίκην. Ἡ ἰδέα ὅτι θέλει ἀποθάνει ὡς κακοῦργος, ἄτιμον θάνατον, ἀπὸ χειρὰς δημίου, τὸν κατετυράννει, καὶ τόσον κατέθλιψε τὴν πρώην ὑψηλὴν φρένα του, ὥστε ὀλιγοψυχῶν κατέφυγεν εἰς ἱκεσίας καὶ δεήσεις, διὰ νὰ κινήσῃ τοὺς σκληροὺς νικητάς του εἰς εὐσπλαγχνίαν. Τοῖς ἐνεθύμιζε τὸν ἱερὸν δεσμὸν τῆς φιλίας, τὸν ὁποῖον εἶχεν ὁρκισθῆ ὁ ἀδελφός των μετ' αὐτοῦ, καὶ τὴν φιλανθρωπίαν, μὲ τὴν ὁποίαν προσεφέρθη αὐτὸς ὁ ἴδιος πρὸς αὐτοὺς ὅταν ἦσαν

Ὁ Διέγος λοιπὸν Ἀλβαράδος αὐτὸς ἐλυπεῖτο καιρίως διὰ τὸν ἐπόδυνον τοῦ φίλου του θάνατον, διότι ἐθεώρει ὡς αἴτιον αὐτοῦ τὴν συμβουλὴν τὴν ὁποίαν ἔδωσε μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ ὠφελήσῃ, ἀλλ' ἤτις ἐπέφερε τόσον κακὸν ἀποτέλεσμα. Ὅθεν ἀπεφάσισε νὰ ἐνεργήσῃ τὸ πᾶν διὰ νὰ ἐκδικηθῇ τὸν φόνον τοῦ φίλου του.

Ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ἀπέπλευσε μὲ πρώτην εὐκαιρίαν διὰ τὴν Ἱσπανίαν, καὶ ἅμα ἔφθασεν, ἐλθὼν εἰς τὴν αὐλὴν, παρέστησεν εἰς τὸν αὐτοκράτορα τόσον ζωηρῶς τὴν δολιότητα, τὴν ἀχαλίνωτον φιλοδοξίαν, καὶ τὴν σκληρότητα τῶν Πιζάρρων, ὥστε ἐπροξένησε φρίκην. Καὶ δὲν ἠρκέσθη μὲ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ παρεκάλεσε νὰ τὸν δοθῇ ἡ ἄδεια κατὰ τὴν τότε ἐπικρατοῦσαν συνήθειαν, νὰ ὑποστηρίξῃ τὰς κατηγορίας του καὶ διὰ τοῦ ξίφους, προσκαλῶν τὸν Φραγκίσκον Πιζάρρον, ὡς τὸν πρωταίτιον ὅλων τῶν κακῶν ὅσα συνέβησαν, εἰς μονομαχίαν. Ὁ αὐτοκράτωρ ἐδιχογνώμει, καὶ πρὶν ἢ κηρύξῃ τὴν ἀπόφασίν του, ἀπέθανεν ὁ ἀγαθὸς Ἀλβαράδος τόσον αἰφνιδίως, ὥστε πολλοὶ ὑπώπτευσαν ὅτι οἱ φίλοι τοῦ Πιζάρρου τὸν ἐφαρμάκευσαν.

Ἐν τούτοις ἡ κατηγορία του ἄφησε βαθεῖαν ἐντύπωσιν εἰς τοῦ αὐτοκράτορος καὶ εἰς τῶν ὑπουργῶν του τὰς διαθέσεις, ἀλλὰ δὲν ἤξευρον τί νὰ πράξουν, διότι ἡ ἐξουσία τῶν Πιζάρρων εἰς τοὺς τόπους τοὺς ὁποίους κατέκτησαν, εἶχε τόσον ῥιζώσει, ὥστε πᾶν βίαιον κατ' αὐτῶν μέτρον τοῖς ἐφαίνετο πολλὰ ἐπικίνδυνον. Ἐνῷ δ' ἐσκέπτοντο τὸ περὶ τοῦ πρακτέου, συνέλαβεν ὁ Φερδινάνδος Πιζάρρος τὴν ἰδέαν νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Ἱσπανίαν ὁ ἴδιος διὰ νὰ δικαιολογήσῃ τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ καὶ τὴν τῶν ἀδελφῶν του διαγωγήν. Οἱ φίλοι του τὸν ἐσυμβούλευσαν νὰ παραιτηθῇ αὐτοῦ τοῦ σκοποῦ, ἢ ν' ἀναβάλῃ κἂν τὴν ἐκτέλεσίν του μέχρις ὅτου μάθῃ πῶς ἐθεώρησεν ἡ αὐλὴ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλμάγρου. Ἀλλ' αὐτὸς — εἴτε αὐθάδεια, εἴτε γενναιότης, εἴτε πεποίθησις περὶ τῶν δικαίων του τὸν ἐνεθάῤῥυνε, δὲν ἠθέλησεν οὐδὲ στιγμὴν ν' ἀκούσῃ τῶν ἀποτρεπόντων τοὺς λόγους.

Ἀνεχώρησεν ἐπομένως, καὶ ἀποχαιρετῶν τὸν ἀδελφόν του Φραγκίσκον, τὸν ἐσυμβούλευσε νὰ προσέχῃ ἐπιμελῶς τοὺς φίλους καὶ

ποδίδουσαν χεῖρα τῆς πανδικαίου προνοίας, τὸν αὐτὸν θάνατον ἐπικρεμώσης εἰς ἕνα τῶν φονέων τοῦ ἀθώου ἐκείνου, εἰς τὸν ὁποῖον εἶχε καταδικασθῆ ἐκεῖνος οὐχ ἧττον ἀδίκως;

Χρίστος. Τῷ ὄντι! . . . . Καὶ ἡμεῖς δὲν θὰ τὸν λυπηθῶμεν πλέον. Διατὶ ἔπραξε τὰ ἴδια καὶ αὐτὸς πρὸς ἄλλον;

Πατ. Ἠμποροῦμεν μ' ὅλον τοῦτο, καὶ πρέπει νὰ τὸν λυπηθῶμεν, παιδία, διότι ἡ κατ' αὐτοῦ διαγωγὴ τῶν Πιζάρρων εἶναι καὶ μένει πάντοτε οὐχ ἧττον ἄδικος καὶ σκληρά. Καὶ διατὶ νὰ μὴ συμπαθῶμεν καὶ τοὺς δυστυχεῖς ἀκόμη ὅσοι ἐφείλκυσαν αὐτοὶ ἐφ' ἑαυτοὺς δι' ἐγκλημάτων τὴν δυστυχίαν των, καὶ διὰ τοῦτο εἶναι διπλασίως ἄθλιοι, καὶ ἐλέους ἄξιοι! Τὰ δὲ σφάλματά του θέλομεν ἐνθυμεῖσθαι μόνον καὶ μόνον, διότι ἡ ἐνθύμησις αὕτη ῥίπτει φῶς παραμυθητικὸν ἐπὶ τῶν δικαίων ὁδῶν τῆς θείας προνοίας, ἥτις πολλάκις, πρὸς τρομερὸν παράδειγμα πάντων ἡμῶν, τιμωρεῖ τὴν κακίαν τοῦ ἑνὸς διὰ τῆς κακίας τοῦ ἄλλου.

Δημήτριος. Τώρα ἀφεύκτως θέλει ἔλθη καὶ ὁ καιρὸς τῶν Πιζάρρων.

Πατ. Ἴσως! ἀλλ' ἴσως καὶ ὄχι! Διότι, καθὼς ἠξεύρομεν, ἡ ζωὴ αὕτη δὲν εἶναι τὸ ὅλον δράμα, ἀλλὰ μία μόνον πρᾶξις αὐτοῦ, καὶ ἡ θεία δικαιοσύνη δι' ἀκαταλήπτους μὲν ἀλλὰ βεβαίως σοφὰς αἰτίας φαίνεται ἀναβάλλουσα ἐνίοτε τὴν λύσιν τοῦ δράματος εἰς τινων ἀνθρώπων τὸν βίον μέχρι τῆς δευτέρας πράξεως, ἐκεῖθεν τοῦ τάφου. Εἰς ταῦτα τὸν νοῦν ἐπιστήσαντες, ἂς ἐξακολουθήσωμεν τὴν διήγησίν μας.

Πολλοὶ ἐλυπήθησαν διὰ τὸ οἰκτρὸν τοῦ Ἀλμάγρου τέλος, ἀλλ' οὐδεὶς ὡς Δίεγος τις Ἀλβαράδος, ἀξιωματικὸς ἐκ τῶν ἐντιμωτέρων, ὅστις διὰ τῶν λόγων του εἶχε συντελέσει μεγάλως εἰς τὴν ἀπόλυσιν τοῦ Φερδινάνδου Πιζάρρου ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας του.

Περικλῆς. Ὁ ἴδιος Ἀλβαράδος ἐκεῖνος ὅστις ἦτον τόσον πιστὸς εἰς τὸν Πιζάρρον;

Πατ. Ὄχι! Ἐκεῖνος ὠνομάζετο Ἀλόνσος Ἀλβαράδος, αὐτὸς δὲ, περὶ τοῦ ὁποίου ὁμιλῶ, Δίεγος Ἀλβαράδος.

τότε, καὶ μετὰ ταῦτα νὰ κανονίσῃ ὁριστικῶς ἐν ὀνόματι τοῦ αὐτοκράτορος πῶς πρέπει νὰ διοικῆται εἰς τὸ ἑξῆς τὸ μέγα τοῦτο βασίλειον.

Πρὸς τοιαύτην ἀποστολὴν ἀπῃτεῖτο ἀνὴρ δεδοκιμασμένης φρονήσεως καὶ αὐστηρᾶς εὐθύτητος, καὶ ἡ αὐλὴ τῆς Ἱσπανίας ηὐτύχησε νὰ εὕρῃ τοιοῦτον ἄνδρα, ἐκλέξασα τὸν Βάκον δὲ Κάστρον, ἔχοντα ἔξοχα μὲν προτερήματα, ἀκλόνητον δ' εὐστάθειαν, καὶ αὐστηρὰς δικαιοσύνης ἀρχάς. Ἀλλ' ἐνῷ οὗτος ἑτοιμάζεται διὰ τὴν μακράν του ὁδοιπορίαν, ἂς ἐπανέλθωμεν ἡμεῖς εἰς τὸ μέγα πάλιν θέατρον τῆς Περουβίας, νὰ γίνωμεν θεαταὶ τῶν σκηνῶν ὅσαι θέλουν ἀκόμη συμβῆ πρὶν τῆς ἐλεύσεως τοῦ πληρεξουσίου.

Ὁ Πιζάρρος ἀσφαλίσας ἤδη τὴν ἐξουσίαν του εἰς τὴν Περουβίαν, ἀφ' οὗ ἐξέλιπεν ὁ ἀντιζηλός του ἤρχισε νὰ ἐνεργῇ ὡς ἀπεριόριστος ἄρχων, διανέμων αὐθαιρέτως καὶ κατ' ἀρέσκειαν ἀξίας καὶ θέσεις. Ἀλλ' αἱ διανομαί του αὗται δὲν ἔφερον οὔτε τῆς φρονήσεως οὔτε τῆς δυκαιοσύνης τὸν τύπον. Τοὺς τερπνοτέρους, εὐφορωτέρους καὶ πολυανθρωποτέρους τόπους τοῦ κράτους ᾠκειοποήθη αὐτὸς καὶ ἐχάρισεν εἰς τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τοὺς φίλους του, τοὺς δὲ χειροτέρους παρήτησεν εἰς ἄλλους, ἔχοντας διὰ τὰς ἐκδουλεύσεις των δικαίωμα εἰς μεγάλας ἀνταμοιβάς. Οἱ ἱκανότεροι καὶ ἀνδρειότεροι τοῦ κόμματος τοῦ Ἀλμάγρου παρημελήθησαν ἐντελῶς, καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον καντήντησαν εἰς ἐσχάτην ἔνδειαν. Μνημονεύεται δὲ εἰς τὴν ἱστορίαν περίστασίς τις περὶ τούτου ἀξία διηγήσεως.

Δώδεκα εὐγενεῖς ἀνώτεροι ἀξιωματικοὶ τοῦ Ἀλμάγρου συνέζων ὁμοῦ εἰς τὸν αὐτὸν οἶκον, καὶ εἶχον καταντήσει εἰς τοιαύτην πενίαν, ὥστε ὅλοι ὁμοῦ εἶχον ἓν μόνον ἔνδυμα, καὶ τὸ ἔφερεν ἐκεῖνος ἐξ αὐτῶν ἑκάστοτε, ὅστις ἠναγκάζετο νὰ ἐξέλθῃ τοῦ οἴκου· οἱ δ' ἄλλοι ἔνδεκα ἔμενον δ' ἔλλειψιν ἐνδυμάτων ἔγκλειστοι εἰς τὸν οἶκον.

Χαράλαμπος. Καὶ δὲν εἶχον μεταξὺ τῶν λοιπῶν ἀξιωματικῶν φίλους νὰ τοῖς δώσουν κἀνὲν ἀπὸ τὰ ἐνδύματά των;

Πατ. Εἶχον πολλοὺς ἄλλοτε, ἀλλὰ τότε, ἀπὸ φόβον μὴ δυ-

ὀπαδοὺς τοῦ Ἀλμάγρου, καὶ νὰ μὴ συγχωρῇ ποτὲ νὰ συνέρχωνται ὁμοῦ περισσότεροι τῶν ἑπτὰ ἢ ὀκτὼ εἰς ἑκάστην πόλιν, διότι δὲν ἦτον ἀπίθανον νὰ συρράψουν συνωμοσίαν κατὰ τῆς ζωῆς του. Ἀλλ' ὡς τοὺς εἶχεν ἀπετυφλώσει ἡ θεία πρόνοια ἀμφοτέρους, καθεὶς τῶν ἔβλεπε τὸν κίνδυνον τοῦ ἄλλου, οὐχὶ δὲ καὶ τὸν ἐδικόν του! Ὁ εἷς ἐφοβεῖτο διὰ τὸν ἄλλον, καὶ ἀμφότεροι ἦσαν ἀσφαλεῖς περὶ ἑαυτῶν.

Ὁ Φερδινάνδος ἔρθασεν εἰς τὴν Ἱσπανίαν, ἐπαρουσιάσθη εἰς τὴν αὐλὴν μὲ βασιλικὴν λαμπρότητα, καὶ προσεπάθησε ν' ἀναιρέσῃ τοῦ Ἀλβαράδου τὴν κατηγορίαν, καὶ νὰ δικαιώσῃ τὴν ἐδικήν του καὶ τῶν ἀδελφῶν του τὴν διαγωγὴν, διϊσχυριζόμενος ὅτι ὁ Ἀλμάγρος ἤρχισε τὴν ἔριδα πρῶτος, καὶ διὰ τοῦτο ἔπρεπε νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀντάρτης. Ἀλλ' ἡ αὐλὴ, μ' ὅλον ὅτι δὲν εἶχεν ἀκόμη ἐξακριβώσει ἐντελῶς τὴν ὑπόθεσιν, ὥστε νὰ κρίνῃ ποῖον τῶν δύω μερῶν ἔσφαλε περισσότερον, ἐννόησεν ὅμως κ' ἐπείσθη ὅτι ὅπως δήποτε ἡ διαγωγὴ τῶν Πιζάρρων ἦτον αὐθαίρετος καὶ τυραννική. Διὰ τοῦτο ἀπεφασίσθη νὰ κρατηθῇ ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Φερδινάνδος, καὶ νὰ φυλακισθῇ. Ἀπὸ τοῦδε δὲν θέλω πλέον σᾶς ἀναφέρει τὸ ὄνομά του· διότι εἰς τὴν φυλακὴν ἔμεινεν ὑπὲρ τὰ εἴκοσι ἔτι· ἂν δὲ τέλος πάντων ἀπέθανεν εἰς αὐτὴν, ἢ ἂν ὀλίγον πρὶν τοῦ θανάτου του ἐλευθερώθη, δὲν εὑρίσκω πούποτε μνημονεύομενον. Ὅθεν φαίνεται πιθανὸν ὅτι ἀναξίως τῆς κατὰ τοῦ Ἀλμάγρου διαγωγῆς του, δὲν ἔπνευσε πλέον ποτὲ ἐλεύθερον ἀέρα.

Γεώργιος. Ἄ! ἄ! καὶ ἄλλος πάλιν ἀνταμειβόμενος κατὰ τὰ ἔργα του! Ἐλπίζω τώρα ν' ἀκούσωμεν καὶ περὶ τῶν λοιπῶν.

Πατ. Νὰ ἰδῶμεν! Ὁ Φραγκίσκος Πιζάρρος, καθὼς σᾶς εἶπον, δὲν εἶχεν οὐδεμίαν περὶ ἑαυτοῦ ὑποψίαν, καὶ ἡ αὐλὴ τῆς Ἱσπανίας ἐθεώρησε μὲν εὐλόγως ὡς ἐπικίνδυνον τὸ νὰ τὸν ζητήσῃ λόγον διὰ τὰς πράξεις του, ἀλλ' οὐχ ἧττον ἐπιθύμει νὰ πληροφορηθῇ ἀκριβῶς καὶ τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων εἰς τὴν Περουβίαν, καὶ ἐν ταὐτῷ νὰ διατάξῃ ἐκεῖ τὰ πράγματα ἐπὶ τὸ τακτικώτερον καὶ νομιμώτερον. Ἀπεφασίσθη λοιπὸν νὰ σταλῇ πληρεξούσιος διὰ νὰ ἐρευνήσῃ ἀκριβῶς ὅλα τὰ διατρέξαντα ἕως

πρὸς μεσημβρίαν. Ὁ ποταμὸς οὗτος χύνεται ἐδῶ, καθὼς βλέπετε, εἰς τὸν μέγαν Μαραγνὸν ἢ ποταμὸν τῶν Ἀμαζόνων, ἕνα τῶν μεγίστων καὶ ἀξιολογωτάτων ποταμῶν τοῦ κόσμου, διαῤῥέοντα σχεδὸν ὅλην τὴν μεσημβρινὴν Ἀμερικὴν, ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς, καὶ χύνοντα τὸ μέγα του ῥεῦμα ἐδῶ (δεικνύων εἰς τὸν πίνακα) εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανόν. Παρατηρήσατε καλὰ τὴν γραμμὴν τὴν ὁποίαν σχηματίζει ὁ ποταμὸς οὗτος, διὰ νὰ δύνασθε ν' ἀκολουθῆτε κατὰ διάνοιαν τὸν δρόμον τῶν Ἱσπανῶν εἰς τὸ νέον τοῦτο τολμηρὸν ἐπιχείρημά των.

Ἡ πρώτη δυσκολία τὴν ὁποίαν ἀπήντησεν ὁ Γονζαλέζος ἦσαν τὰ ὑψηλὰ καὶ χιονοσκέπαστα βουνὰ τῶν Κορδιλιέρων, ἢ Ἀνδῶν. Ἀλλὰ πρὶν ἀκόμη φθάσῃ εἰς αὐτὰ, ἡ φύσις ὅλη ἐφαίνετο ὡς νὰ ἤθελε νὰ ἐναντιωθῇ εἰς τὸ ἐπιχείρημά του· διότι μετὰ πολλὰς καταπληκτικὰς βροντὰς, ἀστραπὰς, καὶ ῥαγδαίας βροχὰς, συνέβη σεισμὸς τόσον μέγας, ὥστε ἡ γῆ ὅλη ἐφαίνετο παλλομένη σπασμωδικῶς. Τὸ ἔδαφος διεσχίσθη εἰς διάφορα μέρη, καὶ κατέπιεν οἴκους καὶ δένδρα. Ποταμὸς ῥέων ἐμπρὸς εἰς τὸ Ἱσπανικὸν στρατόπεδον, παρεδρόμησεν ἀπὸ τὴν κοίτην του κ' ἐπλημμύρησεν ὅλην τὴν πεδιάδα μὲ τόσην ταχύτα, ὥστε οἱ Ἱσπανοὶ μόλις ἔλαβον καιρὸν νὰ σωθοῦν φεύγοντες εἰς τὰ πέριξ βουνά. Ἐκτὸς δ' αὐτῶν προσέκοψαν καὶ εἰς ἄλλο δεινὸν ὄχι τῶν εἰρημένων μικρότερον. Διὰ μιᾶς ἐνόμισαν ὅτι μετετέθησαν εἰς τοὺς ψυχροὺς τόπους τῆς κατεψυγμένης ζώνης, πέραν τοῦ πολικοῦ κύκλου. Σεῖς, μικροὶ, ἠξεύρετε, στοχάζομαι, τὶ ἐννοοῦμεν λέγοντες πολικὸς κύκλος;

Ἀριστείδης. Μάλιστα! Πολικοὶ εἶναι οἱ κύκλοι τοὺς ὁποίους ὑποθέτομεν κατὰ διάνοιαν πέριξ τῆς γῆς, ἐκεῖ ὅπου παύουν αἱ εὔκρατοι ζῶναι καὶ ἄρχονται αἱ ψυχραί.

Πατ. Ναὶ βέβαια. Ὀλίγοι τινὲς Ἱσπανοὶ καὶ πολλοὶ τῶν Περουβίων οἱ ὁποῖοι τοὺς συνώδευον ἀπέθανον ἀπὸ τὸ ψύχος· οἱ δὲ λοιποὶ ἐσώθησαν μόνον διότι εἶχον κράσιν εὐρωστοτέραν καὶ διότι δὲν ἔπαυον κινούμενοι· τέλος πάντων κατέβησαν εἰς τὰς πέριξ τῶν Ἀνδῶν πεδιάδας· ἀλλ' οὔτ' ἐκεῖ δὲν εὗρον τῶν δεινῶν των τὸ τέλος. Νέαι ταλαιπωρίαι ἤρχισαν ἐδῶ πάλιν, διάφοροι μὲν

σαρεστήσουν τὸν τοπάρχην, κἀνεὶς δὲν τοὺς συνανεστρέφετο. Κἀνεὶς ἐπομένως δὲν ἐτόλμα νὰ τοὺς φιλοξενήσῃ, κἀνεὶς νὰ τοὺς βοηθήσῃ, κἀνεὶς οὔτε κἂν νὰ ὁμιλήσῃ μαζῆ των. Κρίνατε τὶ πρέπει νὰ ἠσθάνοντο οἱ δυστυχεῖς οὗτοι, ἀποβληθέντες ἀπὸ τὴν κοινωνίαν, εἰς βυθὸν κρημνισθέντες ἀθλιότητος ἀπὸ τὴν εὐτυχίαν τῆς προτέρας ζωῆς των, καὶ τὴν ὑπόληψιν τὴν ὁποίαν ἀπελάμβανον, καὶ κρίνατε πόσον παρατόλμως ἐνήργει ὁ Πιζάρρος ἐφελκύων καθ' ἑαυτοῦ διὰ τῆς ἀδικίας καὶ τῆς μεροληψίας του τὸ μῖσος καὶ τὴν ἔχθραν τόσων ἀνδρῶν, τῶν ὁποίων ἐγνώριζε τὴν τόλμην καὶ τὴν ἀνδρείαν. Ἀλλὰ τόσον εἶχεν ἀποτυφλωθῆ ἡ αὐθαδῶς ἐπαρθῆ, ὥστε ἢ δὲν ἔβλεπε τὸν κίνδυνον εἰς τὸν ὁποῖον ἐξετίθετο, ἢ δὲν τὸν ἐψήφα· κ' ἐξηκολούθη μάλιστα τοὺς μὲν φίλους του νὰ ὑψώνῃ, πρὸς δὲ τὰ παράπονα τῶν ἀδικουμένων νὰ κωφεύῃ ὡς πρότερον. Μεταξὺ τούτων ἦτον καὶ ὁ Βεναλκαζάρος, ὁ κυριεύσας τὸ Κούϊτον. Ἀπὸ αὐτὸν ἀφῄρεσε τὴν διοίκησιν τῆς ἐπαρχίας ταύτης, καὶ τὴν ἔδωσεν εἰς τὸν ἀδελφόν του Γονζαλέζον. Εἰς τὸν ἴδιον δὲ Γονζαλέζον ἀνέθετο καὶ τὴν ἐκτέλεσιν σπουδαίου τινὸς ἐπιχειρήματος πολλὴν μὲν δόξαν, μεγάλα δὲ καὶ ὠφέλη ὑποσχομένου, περὶ τοῦ ὁποίου πρέπει νὰ ὁμιλήσω ὀλίγον κατ' ἔκτασιν.

Κατὰ τὸ λέγειν τῶν Περουβίων, ἔκειτο πέραν τῶν βουνῶν Ἀνδῶν πρὸς ἀνατολὰς, τόπος εὐφορώτατος εἰς κασσίαν (Κανέλλαν) καὶ εἰς ἄλλα διάφορα ἀρωματικὰ εἴδη. Ἐφάνη λοιπὸν εἰς τὸν Πιζάρρον λόγου ἀξία ἡ ἀνεύρεσις καὶ κατάκτησις τοῦ τόπου τούτου, καὶ αὕτη, ὡς σᾶς εἶπα, ἀνετέθη εἰς τὸν Γονζαλέζον. Λαβὼν δ' οὗτος μεθ' ἑαυτοῦ τριακοσίους τεσσαράκοντα εὐρωπαίους στρατιώτας, τῶν ὁποίων οἱ πλεῖστοι ἦσαν ἱππεῖς, καὶ τέσσαρας χιλιάδας Περουβίων, ἀνεχώρησεν. Ἀλλὰ, πρὶν προχωρήσωσι περαιτέρω, ῥίψατε, παιδία, ἀκόμη ἓν βλέμμα εἰς τὸν γεωγραφικόν μας πίνακα, διὰ νὰ ἐντυπώσητε καλῶς εἰς τὴν μνήμην σας τὴν θέσιν τῶν τόπων περὶ τῶν ὁποίων πρόκειται. Ἰδέτε! ἀπὸ ἐδῶ ὅπου κεῖται τὸ Κούϊτον ἐκίνησεν ὁ Γονζαλέζος, καὶ διευθύνθη κατ' ἀρχὰς πρὸς τ' ἀνατολικονότια, παρακολουθῶν τὸν ῥοῦν τοῦ ποταμοῦ Νάπου· μετὰ δὲ ταῦτα ἐγράφη

στράτευμα εἰς ῥητήν τινα ἀπόστασιν τὴν ὁποίαν τὸν προσδιώρισεν.

Ὁ Ὀρελλάνας ἀπέπλευσε λοιπόν. Ἀλλ' ὢ τῆς ἀπιστίας του! Μόλις ἐμακρύνθη ἀπὸ τὴν ὅρασιν τοῦ στρατηγοῦ, καὶ ἀμέσως συνέλαβε τὴν φιλόδοξον ἰδέαν ν' ἀποσπασθῇ ἐντελῶς ἀπὸ τὸν ἀρχηγόν του, καὶ νὰ διακριθῇ δι' ἐξόχου τινὸς καὶ ἀνηκούστου τολμήματος. Τοιοῦτον ἔχων σκοπὸν, ἀπεφάσισε νὰ μὴ περιμείνῃ τὸν ἀρχηγόν του εἰς τὸν διορισθέντα τόπον, ἀλλὰ νὰ ἐξακολουθήσῃ καταβαίνων τὸν ποταμὸν εἰς τὴν ἀθλίαν ἐκείνην σκάφην, μέχρις ὅτου ἤθελε φθάσει εἰς τὸν Ὠκεανόν. Τεράστιον ἐπιχείρημα! Ἤθελε τρομάξει καὶ ὁ ἴδιος αὐτὸς ἂν ἤξευρε προηγουμένως πόσον τόπου διάστημα διατρέχει ὁ ποταμὸς οὗτος, πρὶν ἢ φθάσει νὰ χυθῇ εἰς τὴν θάλασσαν. Πλοῦς τοσοῦτον μακρὸς, εἰς πλοιάριον τόσον ἐλεεινῶς κατεσκευασμένον, χωρὶς ζωοτροφιῶν, διὰ μέσου ἀκαλλιεργήτων τόπων κατοικουμένων ὑπ' ἀγρίων καὶ βαρβάρων ἐθνῶν, μὲ τόσον ὀλίγους στρατιώτας, ἦτον ἐπιχείρημα πρὸς τὸ ὁποῖον ἀπῃτεῖτο ἄψηφος αὐθάδεια τολμητίου ῥιψοκινδύνου.

Ὁ Ὀρελλάνας δὲν ἐδηλοποίησεν εἰς τοὺς ὀπαδούς του τὸν σκοπὸν τὸν ὁποῖον εἶχεν, εἰμὴ μόνον ἀφ' οὗ ἔφθασεν εἰς τὸν τόπον τῆς συνεντεύξεως, ὅπου ἔπρεπε νὰ προσμείνῃ τὴν ἔλευσιν τοῦ στρατεύματος. Ὁ τόπος δὲ οὗτος ἔκειτο εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Νάπου ποταμοῦ, ὅπου οὗτος εἰσρέει εἰς τὸν μέγαν Μαραγνὸν, ἢ ποταμὸν τῶν Ἀμαζόνων. Ῥίψατε πάλιν ἓν βλέμμα ἐδὼ εἰς τὸν πίνακα. Ἐδὼ ὁ ἄπιστος ἐκήρυξε τὸν σκοπόν του, καὶ κατώρθωσε νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τοὺς ὀπαδούς του τὸ αὐτὸ ἐκεῖνο θάῤῥος τὸ ὁποῖον ἐνψύχωνε καὶ αὐτόν. Ὅλοι, ἑνὸς μόνου ἐξαιρουμένου, ἐκηρύχθησαν πρόθυμοι νὰ τὸν ἀκολουθήσουν. Οὗτος δὲ ὁ μόνος (καὶ τ' ὄνομά του δὲν ἐδυνήθην νὰ εὕρω ποῦ ἀναφερόμενον) ἐτόλμησε νὰ ἀντειπῇ εἰς τὴν ἄπιστον τοῦ Ὀρελλάνου πρότασιν, ἀλλ' εἰς μάτην! Ἐξ ἐναντίας ἔγινε θῦμα τῆς πίστεώς του· διότι ὁ Ὀρελλάνας τὸν ἀπεβίβασεν εἰς ἔρημον τόπον καὶ τὸν ἄφησεν ἐκεῖ ν' ἀποθάνῃ τῆς πείνας, αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν λοιπῶν ἐξηκολούθησε τὸν πλοῦν του.

ἀπὸ τὰς μέχρι τοῦδε, ἀλλ' οὐχ ἧττον δειναί. Αἱ ἐκτεταμέναι αὗται πεδιάδες ἢ δὲν ἐκατοικοῦντο διόλου ἢ ἐκατοικοῦντο ἀπὸ ὠμοὺς καὶ ἀγρίους ἀνθρώπους, καὶ πρὸς τούτοις ἦσαν καὶ ἐντελῶς ἐρημέναι παντὸς εἴδους ζωοτροφίας. Οἱ Ἱσπανοὶ ἠναγκάζοντο εἰς ἕκαστον βῆμα νὰ βυθίζωνται εἰς βαθείας βάλτους, ἢ νὰ διασχίζουν τὸν δρόμον των διὰ πυκνῶν θάμνων καὶ δασέων δασῶν. Εἰς ταῦτα προσετέθη καὶ ἀκατάπαυστος βροχὴ, διαρκέσασα σχεδὸν δύω ὁλοκλήρους μῆνας, εἰς τὸ ὁποῖον διάστημα οἱ δυστυχεῖς τυχοδιῶκταί μας δὲν ἐδυνήθησαν νὰ ξηράνουν οὐδὲ ἅπαξ κἂν τὰ ἐνδύματά των. Στοχασθῆτε, παιδία, ὁποία ἀποσκλήρυνσις τοῦ σώματος κατὰ τῶν ταλαιπωριῶν, καὶ ὁποία καρτερία ἀπῃτεῖτο, ὥστε νὰ ὑποφέρουν τόσα καὶ τοιαῦτα δεινὰ καὶ εἰς τόσον χρόνου διάστημα, καὶ διδαχθῆτε καὶ ἐκ τούτου πόσον δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐνισχύσῃ καὶ τὸν νοῦν καὶ τὸ σῶμά του, ὅταν ἀρχίσῃ ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας ν' ἀσκῇ καὶ τὰς σωματικὰς καὶ τὰς ψυχικὰς του δυνάμεις ὥστε νὰ ὑποφέρουν ἀνδρείως ὅλας τὰς δεινοπαθίας αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀχώριστοι ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινον ζωήν.

Ἀφ' οὗ ἐπροχώρησαν ἕως εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Νάπου ποταμοῦ, διέταξεν ὁ Γονζαλέζος νὰ κατασκευασθῇ πλοιάριον, διὰ νὰ τὸ μεταχειρίζηται καὶ διὰ τοῦ ποταμοῦ τὴν διάβασιν, ὅπου ἤθελε γίνει ἀνάγκη, καὶ πρὸς εὐχερεστέραν μεταφορὰν τῶν τροφῶν καὶ ἄλλων ἀναγκαίων πραγμάτων. Τὸ ἔργον τοῦτο ἦτον ἐπίπονον, καὶ οἱ Ἱσπανοὶ πολὺ ἐκοπίασαν, διότι εἶχον ἔλλειψιν τῶν ἀναγκαιοτέρων πρὸς ναυπηγίαν ὑλῶν, καὶ πρὸ πάντων σιδήρου· ἠναγκάσθησαν νὰ λάβουν τὰ πέταλα ἀπὸ τοὺς πόδας τῶν ἵππων των, διὰ νὰ κατασκευάσουν σιδηρᾶ δέματα καὶ καρφία· ἀντὶ δὲ πίσσης μετεχειρίσθησαν διάφορα εἴδη ῥητίνης τὴν ὁποίαν συνέλεξαν ἔκ τινων δένδρων. Μ' ὅλον τοῦτο ἐδυνήθησαν νὰ τελειώσουν τὸ ἔργον, καὶ ὁ Γονζαλέζος ἐνεπιστεύθη τὸ πλοιάριον εἰς ἕνα τῶν ἀξιωματικῶν, Ὀρελλάναν καλούμενον, καὶ κατέχοντα τὴν δευτέραν μετ' αὐτὸν θέσιν ἐπὶ τῶν στρατευμάτων. Τὸν διέταξε δὲ νὰ καταβῇ μὲ πεντήκοντα στρατιώτας τὸν ποταμὸν, νὰ εὕρῃ τροφὰς, καὶ νὰ προσμείνῃ αὐτὸν μὲ ὅλον τὸ

ὁποίου ῥέει ὁ Μαραγνὸς, ὠνομάσθη τόπος τῶν Ἀμαζόνων, ὁ δὲ ποταμὸς αὐτὸς ποταμὸς τῶν Ἀμαζόνων, καὶ τὰ ὀνόματα ταῦτα, καθὼς ἠξεύρετε, διετηρήθησαν ἀκόμη καὶ ἕως τὴν σήμερον. Μέρος τοῦ τόπου τούτου (χωρὶς νὰ εἶναι γνωστὸν ποῖον) ἐθεωρήθη ὡς τὸ ἐξόχως χρυσοφόρον, καὶ ὠνομάσθη *Ἐλ Δοράδον*, (Χρυσοῦς Τόπος).

Ἀρτώνιος. Ἀλλὰ πόθεν εἶναι γνωστὸν, ὅτι ὅσα διηγήθη ἦσαν πλάσματα μόνον;

Πατ. Ἀπὸ ἀνθρώπους οἵτινες ἐσχάτως ἀκόμη ὡδοιπόρησαν δι' ἐκείνων τῶν τόπων, καὶ οὔτε Ἀμαζόνων κράτος, οὔτε τὸ χρυσοῦν Ἐλδοράδον εὗρον.

Ἰωάννης. Ποῖοι ἦσαν οἱ ἄνθρωποι αὐτοί;

Πατ. Ἐσχάτως μὲν καὶ πολλοὶ ἄλλοι, ἀλλὰ πρῶτος ὁ Γονδαμένης, σοφὸς Γάλλος, ὅστις ὑπὸ φιλομαθείας κινούμενος, διέτρεξεν ὅλον τὸν οὕτω καλούμενον Ἀμαζόνων τόπον, μετ' αὐτὸν δὲ γυνή τις, κυρία Γοδινὴ καλουμένη, ἥτις δι' ἀγάπην πρὸς τὸν ἄνδρα της ἐπεχειρίσθη ὅλην τὴν μακρὰν ταύτην καὶ τόσον ἐπίπονον ὁδοιπορίαν. Περὶ τῶν συμβεβηκότων τῆς γυναικὸς ταύτης, τὰ ὁποῖα καὶ τὸν θαυμασμὸν κινοῦν συγχρόνως καὶ τὴν συμπάθειαν, ἴσως σᾶς διηγηθῶ ἄλλοτε.

Ἀπερίγραπτοι εἶναι οἱ κίνδυνοι καὶ αἱ ταλαιπωρίαι εἰς τοὺς ὁποίους προσέκοπτεν εἰς ἕκαστον βῆμα, διαρκούσης τῆς μακρᾶς ταύτης ὁδοιπορίας. Ἄλλοτε μὲν διέβαινεν ἐρήμους καὶ ἀκάρπους τόπους, ὅπου δὲν εὕρισκεν οὐδ' αὐτὸς οὐδ' οἱ λιμόττοντες ὀπαδοί του τὴν ἐλαχίστην κἂν ἀναψυχήν· ἄλλοτε ἠναγκάζετο νὰ μάχηται κατ' ἀγρίων ἐγχωρίων εἰς τὴν ξηράν, διὰ νὰ λάβῃ ὀλίγας τινὰς τροφὰς διὰ βίας. Ἄλλοτε δὲ πάλιν περιεκυκλοῦτο καὶ προσεβάλλετο ἀπὸ ἀναρίθμητα πλοιάρια εἰς τὸν ποταμὸν, ἐνῷ αὐτὸς μὲ τοὺς πεντήκοντα ὀπαδούς του μόλις ἐδύναντο νὰ κινηθῶσιν εἰς τὴν μικρὰν σκάφην των. Μ' ὅλον τοῦτο ἐξηκολούθει μὲ τὴν αὐτὴν πάντοτε καρτερίαν κ' ἐπιμονὴν τὸν πλοῦν του καταβαίνων τὸν ποταμὸν, καὶ μετὰ ἑπτὰ μηνῶν ἀδιάκοπον πάλην κατὰ κινδύνων καὶ δεινοπαθειῶν, ἔφθασε μὲν τέλος πάντων εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ, ἀλλὰ πολλοῦ ἔδει νὰ φθάσῃ καὶ εἰς τὸ τέρμα τοῦ ἐπιπόνου καὶ κινδυνώδους ἐπιχειρήματός του· διότι ἤδη ἦτον ἠναγκασμένος νὰ ἐμπιστευθῇ τὸ ἐλεεινόν του σκαφίδιον εἰς τὸν μέγαν ὠκεανὸν διὰ νὰ προσπαθήσῃ νὰ φθάσῃ εἰς νῆσόν τινα ὅπου ἤθελεν ὑπάρχει Ἱσπανικὴ ἀποικία. τέλος ἀφ' οὗ διέπλευσεν ἑκατοντάδας ἀκόμη τινὰς μιλίων, ηὐτύχησε νὰ φθάσῃ εἰς τὴν Ἱσπανικὴν νῆσον Κουβάγουαν, κειμένην καθὼς σᾶς εἶναι γνωστὸν παρὰ τὰ παράλια τῆς Στερεᾶς Γῆς (Τέρρα φίρμα).

Ἐκεῖθεν ἀπῆλθεν εἰς τὴν Ἱσπανίαν, ὅπου διηγηθεὶς τὰ ἀνήκουστά του συμβάντα, ἐκίνησε γενικὸν θαυμασμόν. Ἀλλὰ δὲν ἠρκέσθη διηγούμενος μόνα ὅσα τῷ ὄντι εἶδε καὶ ὑπέφερεν, ἀλλὰ διεκόσμησε τὴν ἱστορίαν του διὰ νὰ μεγαλύνῃ τὸ θαυμάσιον αὐτῆς, καὶ μὲ διαφόρους μύθους, οἱ ὁποῖοι ἐπιστεύθησαν κ' ἐνομίζοντο ἐπὶ πολὺ ἀληθεῖς, ἕως ὅτου ἐσχάτως τέλος πάντων ἐξηλέγχθησαν γενικῶς ὡς ψεύδη.

Ἐλέγη. Καὶ τὶ μύθοι ἦσαν, πάτερ, αὐτοί;

Πατ. Διηγήθη ὅτι διῆλθε τόπους ὅπου εὑρίσκοντο χρυσὸς καὶ πολύτιμοι λίθοι εἰς τοὺς ἀγροὺς, καθὼς οἱ χάλικες εἰς ἡμᾶς· καὶ ἄλλους πάλιν, κατοικουμένους ἀπὸ μόνον φιλοπολέμους καὶ ἰσχυρὰς γυναῖκας. Ἐντεῦθεν ὁ μέγας μὲν τόπος ἐκεῖνος, διὰ τοῦ

δυσχέρίας, ὅσας εἶχον ἤδη ὑποφέρει ἐρχόμενοι. Καὶ μ' ὅλον τοῦτο ἔπρεπε νὰ ἐπιχειρισθοῦν τὴν ὁδοιπορίαν ταύτην. Ἐστράφησαν ἐπομένως πρὸς τὰ ὀπίσω ἄνευ ἀναβολῆς, καὶ ἐπ' ἐλπίδι τοῦ νὰ εὕρουν διόδον μὲ ὀλιγωτέρας δυσκολίας συνδεδεμένην, ἀπετόλμησαν νὰ εἰσχωρήσουν εἰς τὰ ἐνδότερα τοῦ τόπου, μὴ ἔχοντες ἄλλον ὁδηγὸν ἐκτὸς τοῦ ἡλίου. Ἀλλὰ καὶ αὕτη ἡ ἐλπὶς τοὺς ἠπάτησεν! Ἡ νέα αὕτη ὁδὸς ἦτον πολὺ ἐπιπονωτέρα τῆς πρώτης, καὶ οἱ τόποι δι' ὧν διέβαινον ἔτι μᾶλλον γυμνοὶ τροφῶν· ὅθεν ἐβιάσθησαν ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ σφάξουν ὅλους τοὺς ἵππους καὶ τοὺς σκύλους των, καὶ ἀφ' οὗ ἐτελείωσαν καὶ αὐτοί, ἠναγκάσθησαν νὰ καταφύγουν εἰς ὅλως διόλου παρὰ φύσιν τροφάς· ἔτρωγον φύλλα δένδρων, κατέπινον μὲ μεγάλην ἐπιθυμίαν καὶ τὰ ἀηδέστατα ζωΰφια, καὶ τέλος πάντων ἐμάσσων καὶ τὰ λωρία τῶν ξιφῶν των καὶ τὰ δέρματα τῶν ἐφιππίων των· πρὸς ἐπαύξησιν δὲ τῶν δυστυχημάτων των ἐφθάρησαν καὶ ὅλα τὰ ἐνδύματά των, μέρος μὲν σπέντα ἀπὸ τὰς ἀπαύστους βροχὰς, μέρος δὲ κατασχισθέντα εἰς τὰς βάτους καὶ τὰ πυκνὰ δάση, τὰ ὁποῖα ἦσαν ἀδιακόπως ἠναγκασμένοι νὰ διασχίζωσι πάντοτε μὲ πολλοὺς κόπους. Διακόσιοι Ἱσπανοὶ καὶ τετρακισχίλιοι Περούβιοι κατεπιέζοντο ἀπὸ τὰ δεινὰ ταῦτα, καὶ ἐξησθενημένοι ἀπὸ πεῖναν καὶ ταλαιπωρίαν, κατεσπαραγμένοι ἀπὸ τὰς ἀκάνθας καὶ τὰ κεντήματα παντοίων ζωϋφίων, ἐστηρίζοντο εἰς τοὺς κορμοὺς τῶν δένδρων, καὶ μὲ θρήνους ζητοῦντες τροφὴν, ἔπιπτον νεκροὶ κατὰ γῆς.

Οἱ λοιποὶ, οἵτινες ἦσαν ὁμοίως τόσον ἰσχνοὶ καὶ ἀδύνατοι, ὥστε ὡμοίαζον σκελετὰ κεκαλυμμένα ἀπὸ δέρμα, ἠκολούθησαν τὴν τεταλαιπωρημένην ὁδὸν των ἕως πεντήκοντα μίλια μακρὰν τοῦ Κουΐτου. Ἀλλ' ἐδῶ αἱ δυνάμεις των ἐξηντλήθησαν ἐντελῶς πλέον, καὶ ἤθελον ἀποθάνει ὅλοι, ἂν δὲν τοῖς ἐστέλλοντο ζωοτροφίαι ἀπὸ τὴν πόλιν. Ἅμα εἶδον τὴν βοήθειαν ταύτην ἥτις τοῖς ἐχορηγεῖτο, ἀπὸ τόσην ἐκυριεύθησαν ἀγαλλίασιν, ὥστε ἐρρίφθησαν εἰς τὴν γῆν καὶ τὴν κατεφίλουν, ἡ δὲ ὁρμὴ μὲ τὴν ὁποίαν ἐπέπεσαν εἰς τὰ τρόφιμα ἤθελεν ἀποβῇ θανάσιμος εἰς αὐτοὺς, ἂν δὲν ὑπεχρεοῦντο νὰ περιορισθοῦν ἐπί τινας ἡμέρας εἰς ὀλιγό-

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΝΒ'.

Πατήρ. Ἂς ἐπανέλθωμεν ἤδη πρὸς τὸν Γονζαλέζον Πιζάρρον πάλιν, ὅστις ἐξαπατηθεὶς ἀπὸ τὸν ἄπιστον Ὀρελλάναν, κατήντησεν εἰς ἀπορίαν μεγίστην. Ἤλπιζε ν' ἀπαντήσῃ τὸν ἀξιωματικὸν τοῦτον μὲ τοὺς πεντήκοντα στρατιώτας του εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Νάπου εἰς τὸν Μαράγνον, καὶ συγχρόνως νὰ εὕρῃ ἐκεῖ καὶ τὴν ποσότητα τῶν τροφῶν, τὰς ὁποίας εἶχε πέμψει τὴν ἐμπροσθοφυλακὴν ταύτην νὰ προμηθεύσῃ. Ἀλλὰ δὲν εὗρεν οὔτε πλοιάριον, οὔτε τροφὰς, ἀλλ' οὔτ' ἐμπροσθοφυλακήν! Ἐν τούτοις ὅμως ἤλπιζε πάντοτε ὅτι ἴσως περίστασίς τις ἠνάγκασε τὸν Ὀρελλάναν, νὰ πλεύσῃ ὀλίγον τι περαιτέρω, ὅθεν ἀπεφάσισε νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸν δρόμον του παρὰ τὰς ὄχθας, ἕως οὗ φθάσῃ εἰς τὸν τόπον, ὅπου ὡς ἤλπιζε, τὸν περιέμενεν ὁ Ὀρελλάνας· ἀλλ' ὁποῖος ὑπῆρξεν ὁ θαυμασμός του ὅταν ἀνελπίστως ἀπήντησε τὸν Ἰσπανὸν, τὸν ὁποῖον ὁ ἄπιστος εἶχεν ἐκθέσει εἰς τὴν ξηρὰν, καὶ ἔμαθε παρ' αὐτοῦ ὅλην τὴν προδοσίαν. Τότε ἠνοίχθησαν ὅλων τὰ ὄμματα, καὶ ὅλοι ἐνόησαν τὴν οἰκτρὰν κατάστασιν εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκοντο· ὑπὸ πεῖνας καὶ ταλαιπωρίας ἐκνευρισμένοι, εὑρίσκοντο ἐγκαταλελειμένοι εἰς ἔρημον καὶ ἄκαρπον γῆν, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν ἐφύετο τὸ ἐλάχιστον προϊὸν πρὸς τροφήν των. Ὁ ἀριθμός των εἶχεν ἐλαττωθῆ μεγάλως διὰ πολλῶν θανάτων καὶ διὰ τῆς δραπετεύσεως τοῦ Ὀρελλάνου, καὶ ἡ ἀποσκευή των ἐξέλιπεν ὅλη, διότι τὴν εἶχον ἐναποθέσει εἰς τὸ πλοιάριον. Εἰς τοιαύτην δεινὴν καὶ ἀπηλπισμένην εὑρισκόμενοι θέσιν, ἐζήτησαν ὅλοι ὁμοφώνως νὰ ἐπιστρέψουν ὀπίσω, καὶ ὁ Πιζάρρος ἠναγκάσθη νὰ ἐνδώσῃ εἰς τὴν θέλησίν των.

Ἀλλ' ἀπεῖχον ἤδη ὑπὲρ τὰ διακόσια γερμανικὰ μίλια ἀπὸ τὸ Κουΐτον, καὶ ἦτον μᾶλλον ἢ πιθανὸν ὅτι ὀλιγώτατοι ἤθελον δυνηθῆ ν' ἀνθέξουν ἐκ νέου εἰς ὅλας πάλιν τὰς ταλαιπωρίας καὶ

ἠλευθέρωσεν ἐπὶ τῇ συνθήκῃ τοῦ νὰ κατοικῇ εἰς τὴν Λίμαν ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησίν του. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἤλπισεν ὅτι προελάμβανε πάντα κίνδυνον ἀποστασίας ἀπὸ μέρους αὐτοῦ· ἀλλ' ἠπατήθη μεγάλως. Ὁ οἶκος τοῦ νέου Ἀλμάγρου κατέστη ἐντὸς ὀλίγου τόπος συνεντεύξεως ὅλων τῶν ποτὲ φίλων καὶ ὀπαδῶν τοῦ πατρός του, οἵτινες, ὡς προλαβόντως ἠκούσαμεν, εὑρίσκοντο εἰς ἀθλιεστάτην κατάστασιν, καὶ ὅλοι διερλέγοντο ἀπὸ πόθον νὰ ἐκδικηθῶσι κατὰ τοῦ τυράννου ὅστις τοῖς ἀφῄρεσε τὴν τιμὴν καὶ τὴν περιουσίαν των. Οὗτοι λοιπὸν συγκεντρούμενοι περὶ τὸν Ἀλμάγρον συνεσκέπτοντο περὶ ἀνευρέσεως καταλλήλων μέσων πρὸς ἐκδίκησιν, καὶ πρὸς βελτίωσιν τῆς καταστάσεώς των. Τὸ δὲ ἀποτέλεσμα τῶν διασκέψεών των ἦτον ἡ ἀπόφασις ν' ἀποσείσουν εὐτόλμως τὸν ζυγὸν τῶν τυράννων ὑπὸ τὸν ὁποῖον ἐστέναζον, καὶ νὰ ἐξολοθρεύσωσι τοὺς τυράννους. Τοῖς ἐφαίνετο δὲ ἡ παροῦσα ἐποχὴ καταλληλοτάτη πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ ἐπιχειρήματός των, διότι ἀμφότεροι οἱ ἀδελφοὶ τοῦ τοπάρχου ἦσαν ἀπόντες.

Ἀλλ' ἐν τούτοις οἱ φίλοι τοῦ ἐπάρχου ἤρχισαν νὰ ὑποπτεύωνται τὰς συνεχεῖς ταύτας συνελεύσεις, καὶ κοινοποιήσαντες εἰς αὐτὸν τὰς ὑπονοίας των, τὸν ἐσυμβούλευσαν νὰ εἶναι προσεκτικός· ἀλλ' αὐτὸς συνηθισμένος ὢν νὰ καταφρονῇ καὶ τοὺς μεγαλητέρους καὶ προφανεστέρους κινδύνους, ἤκουσεν ἀδιαφόρως τὴν νουθεσίαν ταύτην τῶν φίλων του, καὶ ἀπεκρίθη πρὸς αὐτούς· » Μὴ φοβεῖσθε περὶ τῆς ζωῆς μου! Ἡ ἐξουσία τὴν ὁποίαν ἔχω » νὰ κόπτω τῶν ἄλλων τὰς κεφαλὰς, ἐξασφαλίζει τὴν ἰδικήν » μου. »

Ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, ἐν ᾧ διεσκέδαζεν εἰς τὸν κῆπόν του, ἦλθε πρὸς αὐτὸν ὁ Ἐρράδος, σταλεὶς ὑπὸ τῶν συνωμοτῶν διὰ νὰ παρατηρήσῃ τὴν ψυχικήν του διάθεσιν καὶ νὰ τὸν ἐνισχύσῃ ἔτι μᾶλλον εἰς τὴν ἀμεριμνίαν του. Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἠσχολεῖτο κόπτων λεμόνια ἀπὸ τὰ δένδρα· ὅταν δ' ἐπλησίασεν ὁ ἐχθρός του, τὸν ἐπρόσφερε μερικὰ λέγων » Ἰδοὺ τὰ πρῶτα λεμόνια τὰ ὁποῖα ἔγιναν εἰς τὴν νέαν αὐτὴν πόλιν. » Ὁ Ἐρράδος εἶχε τὸ πρόσωπον τεθλιμμένον κ' ἐπροφασίσθη ὅτι ἤκουσε κοινο-

φαγον δίαιταν. Πρὸς τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐστάλησαν καί τινες ἵπποι καὶ ἐνδύματα· ἀλλ' ἐπειδὴ αὐτὰ δὲν ἤρκουν δι' ὅλους, ὁ Γονζαλέζος ἀπεποιήθη γενναιοψύχως τὸ μέρος του. Τὸ παράδειγμά του ἐμιμήθησαν καὶ οἱ συνοδεύοντές τον ἀξιωματικοί, καὶ ἐξηκολούθησαν τὸν δρόμον των πρὸς τὸ Κουΐτον ὡς ἦσαν γυμνοὶ καὶ πεζοί. Ὅταν δὲ τέλος πάντων ἔφθασαν εἰς τὴν πόλιν, μόλις ἠδυνήθησαν νὰ τοὺς γνωρίσουν καὶ οἱ οἰκειότεροι φίλοι των· τόσον αἱ δυστυχίαι καὶ ταλαιπωρίαι τὰς ὁποίας εἶχον ὑπομείνει μετέβαλον ὅλην των τὴν μορφήν.

Τότε τῶν μὲν ἄλλων ἔσπευσε καθεὶς νὰ ἡσυχάσῃ καὶ ν' ἀναπαυθῇ· ἀλλὰ διὰ τὸν Γονζαλέζον δὲν ὑπῆρχεν ἀνάπαυσις, διότι αἱ εἰδήσεις τὰς ὁποίας ἔλαβεν ἅμα φθάσας εἰς τὸ Κουΐτον κατετάραξαν τὴν καρτεράν του ψυχὴν πολὺ περισσότερον παρὰ ὅλα τὰ δεινὰ ὅσα εἶχεν ὑποστῆ ἕως τότε.

Ἀλέξανδρος. Τί εἰδήσεις ἔλαβες;

Πατ. Συνοδεύσατέ με νοερῶς εἰς τὴν Λίμαν, διὰ νὰ μάθητε φοβερόν τι τὸ ὁποῖον ἐπὶ τῆς ἀπουσίας τοῦ Γονζαλέζου συνέβη ἐκεῖ, καὶ τὸ ὁποῖον τώρα μόνον ἔμαθε μὲ μεγάλην του φρίκην.

Ἀναμφιβόλως ἐνθυμεῖσθε, ὅτι ὁ φονευθεὶς Ἀλμάγρος εἶχεν ἀφήσει υἱόν, τὸν ὁποῖον ἀποθνήσκων ὠνόμασε διάδοχον τῆς ἐπαρχίας του. Ὁ νεανίσκος οὗτος εἶχεν ἀνατραφῆ ὑπό τινος ἀξιολόγου εὐγενοῦς Ἱσπανοῦ *Ἐβράδου* καλουμένου, καὶ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν αὐτοῦ εἶχε στολισθῆ μὲ πολλὰς ψυχικὰς καὶ σωματικὰς ἀρετάς. Εἶχε χαρῆεν ἀνάστημα καὶ πολλὰς ἐπιδεξιότητας, ἦτον εἰς ὅλας τὰς σωματικὰς ἀσκήσεις ἐπιτήδειος, καὶ μὲ πολλὰς τότε ἀκόμη σπανίας γνώσεις προικισμένος. Πρὸς τούτοις ἐνεφώλευεν εἰς αὐτὸν τὸ ἀτρόμητον πνεῦμα τοῦ ἀνδρείου πατρός του, καὶ διὰ ταῦτα πάντα ἦτον ἐπόμενον ὅτι ἤθελε ποτὲ καθέξει μέρος οὐχὶ εὐκαταφρόνητον εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Περουβιανοῦ δράματος.

Διὰ τοὺς λόγους τούτους συνέλαβεν ὁ Πιζάρρος τὸν σκοπὸν νὰ καταπιέσῃ ἐν καιρῷ τὸ νέον πνεῦμά του τὸ πρὸς τὰ ἄνω ὁρμῶν, διότι ἐφοβεῖτο ὅτι ἐδύνατο ποτὲ νὰ καταντήσῃ εἰς τὴν ἐξουσίαν του ἐπικίνδυνος· ὅθεν ἐκράτησεν αὐτὸν καὶ τὸν παιδαγωγόν του ὁμοῦ ἐπί τινα καιρὸν φυλακισμένους, τέλος δὲ τὸν

» ἀληθῆ τὰ φόβητρα μὲ τὰ ὁποῖα ἤθελον μόνον νὰ τὸν τρομάξουν· » ὅτι ὁ Ἐρράδος τὸν εἶχεν ὁμιλήσει πρό τινων ἡμερῶν μὲ τόσην » ταπείνωσιν, καὶ ὅτι πιθανῶς ὁ πλάσας τὴν εἴδησιν ταύτην » εἶχεν αἰτησίν τινα νὰ προτείνῃ, καὶ ἤλπιζε νὰ ἐλκύσῃ τὴν εὔ- » νοιάν του ἀνακαλύπτων εἰς αὐτὸν ἀνυπάρκτους κινδύνους. » Ταῦτα εἰπὼν ἀπέπεμψε τὸν πνευματικὸν ὁ Πιζάρρος, καὶ ἀμέ- ριμνος κατεκλήθη νὰ κοιμηθῇ.

Εἰς τὴν ἡσυχίαν τῆς νυκτὸς ἤρχισεν ἐν τούτοις νὰ σκέ- πτηται ὅτι ὁ κίνδυνος περὶ τοῦ ὁποίου εἰδοποιήθη ἐδύνατο νὰ μὴν εἶν' ἐντελῶς ἀνυπόστατος, καὶ ὅτι ἤθελεν εἶσθαι φρό- νιμον νὰ γίνῃ ὀλίγον προσεκτικώτερος. Οἱ φίλοι του τὸν εἶχον συμβουλεύσει πρὸ καιροῦ νὰ περιστοιχισθῇ ἀπὸ σωματοφύλακας πρὸς ἀσφάλειάν του· ἀλλ' ἐπειδὴ ἔλαβεν εἴδησιν ὅτι ὁ στελλό- μενος ἀπὸ τὴν Ἱσπανίαν πληρεξούσιος ἔμελλε νὰ φθάσῃ ἐντὸς ὀλίγου, ὑπώπτευσε μήπως παραγνωρισθῇ ἡ αἰτία διὰ τὴν ὁποίαν φρουρεῖται, καὶ μὴν ὑποτεθῇ ὅτι φοβούμενος τὸν πληρεξού- σιον τοῦτον ἔλαβε τοὺς σωματοφύλακας. Πρὸς πᾶσαν λοιπὸν προφύλαξιν ἀπεφάσισε νὰ μείνῃ τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν εἰς τὸν οἶκον περιωρισμένος.

Τοῦτο ἔγινεν. Ἀντὶ κατὰ τὴν συνήθειάν του νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, διέταξε κ' ἐλειτούργησαν, ὡς τοῦτο γίνεται παρὰ τοῖς καθολικοῖς, εἰς τὸν κοιτῶνά του. Περὶ τὸ γεῦμα συνῆλθον εἰς τὸν οἶκόν του τινὲς τῶν ἐγκριτωτέρων ἀξιωματικῶν του, οἵτινες συ- νήθιζον νὰ γευματίζουν μαζῆ του· καὶ αὕτη ἦτον ἡ ὥρα τὴν ὁποίαν εἶχον ἐκλέξει οἱ συνωμόται, διότι εἰς τὰ πολλὰ θερμὰ κλίματα ἡ ὥρα τῆς μεσημβρίας ἀφιεροῦται εἰς ὕπνον καὶ εἰς ἀνά- παυσιν.

Ἐξαίφνης ὥρμησεν ἀπὸ τὸν οἶκον τοῦ νέου Ἀλμάγρου εἰς τὴν ὁδὸν ὁ Ἐρράδος μὲ δεκαοκτὼ ἄλλους βαρέως ὡπλισμένους ἀπὸ κεφαλῆς ἕως ποδῶν, καὶ ὅλοι ὁμοῦ μὲ γυμνὰ ξίφη εἰς τὰς χεῖρας ἐφώναζον τρέχοντες· » Ζήτω ὁ βασιλεὺς, ἀποθανέτω ὁ τύραννος! » Κράζοντες δὲ τοὺς λόγους τούτους, οἵτινες ἦσαν τὸ σύνθημα δι' ὅλους τοὺς καθ' ὅλην τὴν πόλιν διεσπαρμένους συνωμότας, ἐρρίφθησαν πρὸς τὴν κατοικίαν τοῦ ἐπάρχου, ὅστις τελειώσας

λογούμενον περὶ τοῦ Πιζάρρου, ὅτι ἔχει κατὰ νοῦν νὰ θανατώσῃ τὸν νέον Ἀλμάγρον καὶ τοὺς δυστυχεῖς αὐτοῦ φίλους. Ὁ τοπάρχης διεμαρτύρετο ὅτι ποτὲ τοιαύτη ἰδέα δὲν τὸν ἐνέπεσεν εἰς τὸν νοῦν, μ' ὅλον ὅτι ἐνουθετήθη πολλάκις νὰ φυλάττηται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τούτους, διότι αὐτοὶ ἐμελέτων κακὰ κατὰ τῆς ζωῆς του. Ὁ Ἐρράδος τὸν ἐβεβαίωσε καὶ αὐτὸς ὅτι ἡ εἴδησις αὕτη εἶναι ἐπινόησις κακοτρόπων, καὶ διὰ νὰ καταστήσῃ ἔτι μᾶλλον ἀξιόπιστον τὴν διαβεβαίωσίν του παρεκάλεσε τὸν τοπάρχην νὰ τὸν δώσῃ τὴν ἄδειαν ν' ἀναχωρήσῃ μὲ τὸν νέον Ἀλμάγρον ἀπὸ τὴν Λίμαν.

Ἂν ὁ Πιζάρρος συνήνεσεν εἰς τὴν παράκλησιν ταύτην ἢ ὄχι, δὲν μὲ εἶναι γνωστόν, ἠξεύρω δὲ μόνον ὅτι ἀπέλυσε τὸν Ἐρράδον διαβεβαιῶν αὐτὸν ὅτι θέλει διατάξει νὰ τὸν δοθῇ κάθε τι οὗτινος ἤθελεν ἔχει ἀνάγκην· ὁ Ἐρράδος ἐφίλησε μετὰ ταῦτα τὴν χεῖρά του μὲ ἦθος εὐγνώμονος περιπαθείας, ὥστε ὁ τρόπος του ἔπρεπε νὰ ἐνισχύσῃ ἔτι μᾶλλον τὸν Πιζάρρον εἰς τὴν ἰδέαν ὅτι δὲν εἶχε τι νὰ φοβηθῇ ἐκ μέρους τῶν ἀνθρώπων τούτων.

Ὁ σκοπὸς τοῦ Ἐρράδου τοιουτοτρόπως ἐπέτυχεν· οἱ συνωμόται ἤξευρον ὅτι ὁ τοπάρχης ἦτον ἀνύποπτος πλέον, καὶ τοῦτο τοῖς ἤρκει. Προσδιωρίσθη δὲ ἡ πρώτη πλησιάζουσα κυριακὴ διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ αἱματηροῦ των σκοποῦ. Τὸ σάββατον εἶχεν ἔλθη, καὶ κἀμμία ὑποψία ἀκόμη δὲν εἶχεν ὑποκινηθῇ εις τὴν ψυχὴν τοῦ Πιζάρρου. Ἀλλ' αἴφνης συνέπεσε περίστασίς τις ἡ ὁποία, ἂν ὁ Πιζάρρος δὲν εἶχε καταντήσει μέχρι ἀποτυφλώσεως τὴν αὐθάδη ἀμεριμνίαν του, ἔπρεπε καὶ αὐτοῦ ν' ἀνοιξῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τῶν ἐχθρῶν του ὅλων νὰ ἐπιφέρῃ τὸν ὄλεθρον.

Εἷς τῶν συνωμοτῶν, ἐν ᾧ ἐπλησιάζεν ἡ ὥρα τῆς ἐκτελέσεως, κατελήφθη αἴφνης ἀπὸ συνειδότος τύψιν καὶ στενοχωρίαν ψυχῆς τόσην, ὥστε ἔσπευσε νὰ ἐξομολογηθῇ τὰ διατρέχοντα εἰς ἱερέα, ὅστις πάλιν ἔσπευσε νὰ διακοινώσῃ ἀμέσως τὸ πᾶν εἰς τὸν τοπάρχην. Ὁ Πιζάρρος ἐταράχθη ὀλίγον ἀκούσας τὴν εἴδησιν ταύτην, ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἡ ψυχή του, συνηθισμένη οὖσα νὰ περιφρονῇ τοὺς κινδύνους, ἔπεσε πάλιν εἰς τὴν προτέραν της ἡσυχίαν, καὶ ἀπεκρίθη εἰς τὸν ἱερέα ὅτι » Δὲν δύναται νὰ πιστεύσῃ ὅτι εἶναι

φίλους, οἵτινες ἐπρόκρινον ν' ἀποθάνουν πλησίον του παρὰ νὰ σωθοῦν παραιτοῦντές τον, ἔκραξε πρὸς αὐτούς· » Θαρρεῖτε, φίλοι » μου! δὲν εἴμεθα ποσῶς ὀλιγάριθμοι διὰ νὰ τιμωρήσωμεν τοὺς » προδότας τούτους διὰ τὴν κακουργίαν των! » Τότε ἤρχισεν ἡ μάχη μὲ ἀπερίγραπτον μανίαν ἀμφοτέρωθεν. Ἀλλὰ οἱ συνωμόται ὄχι μόνον ἀνώτεροι ἦσαν κατὰ τὸν ἀριθμόν, ἀλλὰ, καθὼς σᾶς εἶπα, ἦσαν καὶ ὡπλισμένοι ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν, ὥστε τὰ ὅπλα τῶν ἐναντίων δὲν ἐδύναντο νὰ τοὺς βλάψουν εὐκόλως· ἐν ᾧ ἐξ ἐναντίας οἱ του Πιζάρρου ἦσαν ἀσθενέστεροι κ' ἐκτεθειμένοι εἰς πᾶσαν πληγήν· ὅθεν καὶ ἡ νίκη δὲν ἔμεινεν ἐπὶ πολὺ ἀμφιρρεπής.

Ὁ Ἀλκαντάρας ἔπεσε πρῶτος νεκρὸς εἰς τοὺς πόδας τοῦ ἀδελφοῦ του· τινὲς τῶν ἄλλων ἔπεσαν μετ' αὐτὸν, καὶ ὁ Τοπάρχης ὅστις ἀδιακόπως ἀντέκρουε τόσας προσβολὰς, ἀπηύδησεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς τόσον βαθμὸν, ὥστε δὲν ἐδύνατο νὰ κινήσῃ πλέον τὸ ξίφος. Ἡ ὥρα του ἔφθασε· λαβὼν θανατηφόρον πληγὴν εἰς τὸν λάρυγγα, ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν ἄπνους.

Ἀπὸ δὲ τοὺς συνωμότας ἔπεσον τέσσαρες, οἱ δὲ λοιποὶ ἐπληγώθησαν σχεδὸν ὅλοι. Ἅμα τὸ θῦμα τῆς λύσσης των κατέπεσε κυλισθὲν εἰς τὸ αἷμά του, ἔτρεξαν ἀμέσως μ' αἱμοσταγῆ ξίφη εἰς τὰς ὁδοὺς, διὰ νὰ κηρύξουν εἰς τὴν περίφροβον πόλιν τὸν θάνατον τοῦ τυράννου. Περισσότεροι τῶν διακοσίων, συνενοούμενοι μετ' αὐτῶν, προσῆλθον εἰς αὐτοὺς, καὶ συνώδευσαν μετὰ ταῦτα τὸν νέον Ἀλμάγρον ἔφιππον καὶ ὡς ἐν θριάμβῳ δι' ὅλων τῶν ὁδῶν τῆς πόλεως, κηρύττοντες ὅτι » Αὐτὸς καὶ ὄχι ἄλλος εἶναι ὁ νόμιμος Τοπάρχης τῆς Περουβίας. » Οἱ οἶκοι τοῦ Πιζάρρου καὶ τῶν πιστοτέρων του ὀπαδῶν παρεδόθησαν εἰς λεηλασίαν.

Τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ τέλος ἀνδρὸς, τοῦ ὁποίου ἡ γενναιότης, ἡ ὑπομονητικὴ καρτερία καὶ ἡ σταθερότης εἶναι τοῦ μεγίστου μας θαυμασμοῦ ἄξιαι· ἀλλὰ τοῦ ὁποίου ἡ δολία, ἡ πονηρὰ καὶ πολλάκις καὶ σκληρὰ διάθεσις πληροῖ μ' ἀποστροφὴν καὶ μὲ ἀγανάκτησιν πᾶσαν ψυχὴν καλοκάγαθον. Ἔπαθεν ὅ,τι ἑκατονταπλασίως ἐξίζεν δι' ὅσα ἔπραξε κατὰ τοῦ Ἀταχουάλπα, κατὰ τοῦ συνεταίρου του Ἀλμάγρου, καὶ κατ' ἄλλων πολλῶν. Τὸ σῶμά

ἤδη τὸ γεῦμά του συνδιελέγετο ἀκόμη μετὰ τῶν φίλων του, ἐνῷ οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων του εἶχον τραπῆ εἰς ἀνάπαυσιν. Διὰ τοῦτο οἱ συνωμόται κατόρθωσαν νὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ οἴκου καὶ εἰς τὸν οἶκον αὐτὸν χωρὶς νὰ τοὺς ἐννοήσῃ κἀνείς. Ὁ Ἐρράδος ἐφρόντισε πρὸς τούτοις ν' ἀφήσῃ καὶ ἕνα τῶν συντρόφων του κάτω παρὰ τὴν πύλην διὰ νὰ λέγῃ πρὸς ὅλους τοὺς τρέχοντας εἰς βοήθειαν ὅτι »ὁ τύραννος ἐφονεύθη!» Τοῦτο ἐξέπληξε κ' ἐφόβησεν ὅλους τοὺς φίλους τοῦ ἐπάρχου, ὅσοι ἔτρεχον νὰ τὸν συνδράμωσιν, ὥστε ἐμακρύνοντο στοχαζόμενοι ὅτι ἡ βοήθειά των τὸν εἶναι πλέον ἀνωφελής.

Οἱ συνωμόται εἶχον ἤδη προβῆ ἕως εἰς τὴν κλίμακα τὴν ἄγουσαν εἰς τὸν κοιτῶνα τοῦ Πιζάρρου, χωρὶς νὰ ἐννοηθῶσι. Τότε μόνον τοὺς εἶδεν εἷς τῶν ὑπασπιστῶν τοῦ Τοπάρχου, καὶ ἔτρεξεν εἰς τὸν κοιτῶνα νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν Πιζάρρον. Ἀλλ' αὐτὸς ὡς ποτὲ, οὐδ' εἰς τοὺς μεγίστους κινδύνους, δὲν εἶχεν ἀπωλέσει τῆς τόλμης του τὴν ἀταραξίαν, δὲν ἔδειξεν οὐδ' εἰς τὴν περίστασιν ταύτην τὸν ἐλάχιστον φόβον, ἀλλ' ἐγερθεὶς διέταξεν ἕνα τῶν ἀξιωματικῶν του μὲ ἄτρομον φωνὴν νὰ κλείσῃ ἔνδοθεν τὴν θύραν, διὰ νὰ λάβῃ καιρὸν νὰ ὁπλισθῇ· ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν ὁ ἀξιωματικὸς ἐκεῖνος ἐθορυβήθη, καὶ ἀντὶ νὰ ἐκτελέσῃ τὸ διαταχθὲν, ἔτρεξεν ἐξω τοῦ κοιτῶνος ἕως εἰς τὴν κλίμακα, νὰ ἐρωτήσῃ τοὺς συνωμότας τί δηλοῖ ἡ ταραχὴ καὶ τί σκοπὸν ἔχουν; Ἀντὶ ἀποκρίσεως ἔλαβε πληγὴν ξίφους, ἥτις τὸν ἔρριψε νεκρὸν κατὰ γῆς, καὶ οὕτως οἱ συνωμόται ἐπροχώρησαν εἰς τὴν αἴθουσαν.

Ὁ Πιζάρρος εἶχε μεταβῆ εἰς παρακείμενον θάλαμον διὰ νὰ ὁπλισθῇ. Ὁ ἑτεροπάτριος ἀδελφός του *Ἀλκαντάρας*, δύω φίλοι του καὶ ἄλλοι δύω νέοι ὑπασπισταί του εὑρίσκοντο πλησίον του, οἱ δὲ λοιποὶ ὅλοι, ὡς εἶδον τοὺς συνωμότας ὁρμήσαντας εἰς τὴν αἴθουσαν, ἐπήδησαν αἰσχρῶς ἀπὸ τὰ παράθυρα. Τότε ὥρμησαν οἱ συνωμόται εἰς τὸν θάλαμον ἔνθα εὑρίσκετο ὁ Πιζάρρος, ὅστις μὴ προφθάσας νὰ δέσῃ τὸν θώρακά του, ἔλαβε μὲ πολλὴν ἀφοβίαν τὸ ξίφος καὶ τὴν ἀσπίδα του, ἐρρίφθη μὲ τὴν λεόντιον δύναμίν του κατὰ τῶν ἐχθρῶν, κ' ἐμψυχώνων τοὺς ὀλίγους του

μέρος τὴν ἔλλειψιν αὐτῶν διὰ προσοχῆς πάντοτε τεταμμένης εἰς πᾶσαν συμπίπτουσαν ὑπόθεσιν, δι' ἐμβριθοῦς σκέψεως, δι' ὑπομονῆς καὶ δι' ἐπιμελείας. Οὔτε τὸ ὄνομά του καλὰ δὲν ἤξευρε νὰ γράψῃ, ὅθεν ὁσάκις ἀπῃτεῖτο ἡ ὑπογραφή του, συνήθιζε νὰ σημειώνῃ μόνον δύω γραμμὰς μὲ τὸν κάλαμον, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ μυστικὸς γραμματεύς του ἔγραφε τὸ ὄνομά του *Φραγκίσκος Πιζάρρος*. Ἀσυλλόγιστα παιδία, μὴ ἔχοντα θέλησιν νὰ μάθουν, θέλουν ἴσως ἀντλήσει ἀπὸ τὸ παράδειγμα τοῦ Πιζάρρου τὴν σφαλερὰν ἐλπίδα, ὅτι δύνανται καὶ χωρὶς μαθήσεως καὶ προσκτήσεων ἱκανοτήτων νὰ προχωρήσουν εἰς τὸν κόσμον καθὼς προύχώρησε καὶ ἐκεῖνος· ἀλλ' ἀπατῶνται μεγάλως! Παρῆλθε πλέον ὁ καιρὸς καθ' ὃν ἡ σωματικὴ δύναμις, ἡ τόλμη καὶ ἡ καρτερία ἤρκουν διὰ νὰ ὑψώσουν τὸν στρατιώτην· ἤδη ἀπαιτοῦνται καὶ εἰς πᾶν ἄλλο ἐπάγγελμα καὶ εἰς τὸ στρατιωτικὸν πολλά, πάρα πολλὰ πράγματα ἀπὸ τὸν νέον ὅστις θέλει νὰ διατρέξῃ στάδιόν τι ἐντίμως, καὶ νὰ προχωρήσῃ προβιβαζόμενος εἰς αὐτό· διότι εἰς τὰς ἡμέρας μας ἡ ἄσκησις παντὸς ἐπιτηδεύματος ἀπαιτεῖ πολλὰς περισσοτέρας ἐπιδεξιότητας, παρ' ὅ,τι ἀπὸ τοῦτο τὸ πάλαι. Ἄνθρωπος ὅστις ἄλλοτε κατεῖχε στρατηγοῦ θέσιν, μόλις εἶναι τὴν σήμερον ἱκανὸς νὰ ἐκτελέσῃ καθήκοντα ὑποξυματικοῦ, ἂν δὲν ἐκπαιδευθῇ ἀνηκόντως. Τόσον μετεβλήθησαν οἱ καιροί!

Ὁ Πιζάρρος εἶχεν ἐκ φύσεως μεγάλην καὶ διαπρεπῆ ψυχήν, ἥτις ὅμως, κατὰ δυστυχίαν δὲν κατηρτίσθη παντελῶς διὰ ἀνατροφῆς καὶ παιδείας, ἐκυοφόρει ἀδιακόπως σχέδια μεγάλων ἐπιχειρημάτων, καὶ ὅσον μεγαλήτεραι ἦσαν αἱ δυσκολίαι αὐτῶν, τόσον μᾶλλον πεισματωδῶς ἐπέμενεν εἰς αὐτά. Ἡ γεννναιοψυχία καὶ ἡ ἐλευθερότης ἐφαίνοντο ἔμφυτοι εἰς αὐτὸν ἀρεταί, ἀλλ' ἡ φιλοδοξία καὶ ἡ φιλαρχία ἀντικατέστησαν πολλάκις αὐτῶν τὴν ἐνέργειαν. Ἰδοὺ τινὲς περιστάσεις τῆς ζωῆς του λαμπρότητα εἰκονίζουσαι τὸ μέρος τοῦτο τοῦ χαρακτῆρός του.

Ἀκούσας ποτὲ ὅτι εἷς τῶν ἀξιωματικῶν του, ὅστις ἦτον, φαίνεται, ἐνδεής, εἶχεν ἀπωλέσει τὸν ἵππον του, ἔλαβεν ἀπὸ τὸν μανδύαν του ῥάβδον χρυσοῦ δέκα λίτρας ζυγίζουσαν, καὶ ἦλθεν εἰς τὸ

του μετεκομίσθη ἀπὸ τοὺς ὑπηρέτας του εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἀλλ' οὐδεὶς ἐτόλμησε νὰ παραμείνῃ πλησίον του, οὔτε νὰ τὸ ἐνταφιάσῃ. Τέλος ἔλαβε τὸ θάρρος *Βαρβαζράτος* τις καλούμενος, ποτὲ ὑπηρέτης του, νὰ ζητήσῃ τὴν ἐπὶ τοῦτο ἄδειαν ἀπὸ τὸν νέον τοπάρχην, καὶ λαβὼν αὐτὴν, ἔσπευσεν ἀμέσως νὰ ἐνταφιάσῃ, βοηθούμενος ἀπὸ τὴν γυναῖκά του, τὰ ἐλεεινὰ λείψανα τοῦ κυρίου του, πρὶν προφθάσουν οἱ συνωμόται νὰ διατάξουν νὰ κοπῇ ἡ κεφαλή του καὶ νὰ τροχισθῇ.

Τινές. Ὦ! κ' ἐτελείωσε πλέον ἡ ἱστορία;

Πατ. Ὁ πρώτιστος ἥρως τῆς τραγῳδίας μου ἐτελείωσε τὸ μέρος του. Τί θέλομεν πλέον παραμένοντες εἰς τὴν σκηνήν; Ἀλλ' ἴσως σᾶς εὐχαριστῇ ν' ἀκούσητε μᾶλλον ἐμπεριστατωμένως τὴν περιγραφὴν τῶν ἰδιοτήτων καὶ τοῦ οἰκιακοῦ βίου τοῦ Πιζάρρου.

Ὅλοι. Μάλιστα, μάλιστα πάτερ!

Πατ. Ἀλλ' ἐπειδὴ, καθὼς ἠξεύρετε, ἐγὼ δὲν τὸν ἐγνώρισα προσωπικῶς, δὲν ἠμπορῶ νὰ σᾶς διηγηθῶ παρὰ μόνον ὅσα ἐμνημόνευσαν οἱ τότε ἱστοριογράφοι περὶ αὐτοῦ· ἀκούσατε λοιπὸν πῶς τὰ ἐξεικόνισαν οὗτοι.

Ἦτον, λέγουσιν, ὑγιοῦς καὶ εὐρωστοτάτης κράσεως ἄνθρωπος· ὅσον δ' αἱ σωματικαί του δυνάμεις ἦσαν ἀνεξάντλητοι, ἄλλο τόσον ἦτον ἀλύγιστος καὶ ἡ ὑπομονὴ καὶ ἡ σταθερότης τοῦ πνεύματός του, διὰ τῶν ὁποίων ὑπέφερε καὶ τὰς μεγαλητέρας τῆς τύχης καταδρομάς. Κατὰ τόλμην καὶ ἡρωϊκὴν περιφρόνησιν τῶν κινδύνων οὐδεὶς τὸν ὑπερέβη ποτέ. Ἅμα ἐνδύετο τὰ ὅπλα του, ἐνόμιζε τὸν ἑαυτόν του ἀκαταμάχητον. Καὶ τότε πολλάκις συνήθιζε μὲ παράδοξον ἀφοβίαν νὰ ὁρμᾷ μόνος κατὰ τῶν ἐχθρῶν, χωρὶς νὰ περιμείνῃ τοὺς ὀπαδούς του, οἱ ὁποῖοι πολλάκις μὲ μεγάλην δυσκολίαν κατώρθωνον νὰ τὸν φθάσουν. Τόσην εἶχε πεποίθησιν εἰς τὸν νευριώδη του βραχίονα καὶ εἰς τὴν πολλάκις δοκιμασθεῖσαν ἀνδρείαν του!

Ἔλαβε, καθὼς ἠξεύρομεν, κακίστην, ἢ μᾶλλον δὲν ἔλαβε διόλου ἀνατροφήν. Διὰ τοῦτο δὲν εἶχε καὶ κἀμμίαν ἀπὸ τὰς ἐπιδεξιότητας ἢ τὰς γνώσεις ὅσαι ἀπαιτοῦνται συνήθως ἀπὸ ἄνθρωπον λαβόντα καλὴν ἀγωγήν. Ἀλλ' ὅμως ἀνεπλήρου κατὰ

τῆς ζωῆς του· ἀλλ' αὐτὸς τοῖς ἀπεκρίθη, ὅτι » δὲν γνωρίζουν τὶ ἀξίζει πιστὸς ὑπηρέτης! »

Τὰ ἐνδύματά του ἦσαν πάντοτε ὁμοιόμορφα καὶ χωρὶς τινὸς πολυτελείας· συνίσταντο δὲ εἰς χιτῶνα μαῦρον καταβαίνοντα ἕως εἰς τῶν ποδῶν του τοὺς ἀγραγάλους· εἰς λευκὰς ἐμβάδας καὶ εἰς στακτερὸν πῖλον. Τὴν αὐτὴν ταύτην ἐνδυμασίαν ἔφερε καὶ ὅταν ἐδίδαττευε, τὴν αὐτὴν καὶ ὅταν παρίστατο καὶ ὡς Τοπάρχης. Χαριζόμενος δ' εἰς τοὺς φίλους του ἐνεδύετο ἐνίοτε εἰς ἑορτασίμους ἡμέρας ἐπίσημόν τι ἱμάτιον κεκοσμημένον γύρω μὲ δέρμα, δῶρον τοὺ φίλου του Κόρτες· ἀλλ' ἅμα ἐξήρχετο ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν, ἐξέριπτεν εὐθὺς τὸ ἔνδυμα, καὶ ἔμενε πάλιν καθὼς πάντοτε μὲ μόνον τὸν χιτῶνα ἢ μὲ τὸν ὑποδύτην καὶ ἓν μανδύλιον περὶ τὸν τράχηλον διὰ νὰ σπογγίζηται, διότι εἰς εἰρηνικοὺς καιροὺς συνήθιζε νὰ διασκεδάζῃ τὸ περισσότερον μέρος τῆς ἡμέρας παίζων τὴν σφαῖραν ἢ τοὺς κώνους. Τὰ παιγνίδια ταῦτα εἶχον καταντήσει εἰς αὐτὸν πάθος, καὶ συνέπαιζε μὲ τὸν πρῶτον τυχόντα, χωρὶς ποτὲ νὰ προσέχῃ εἰς τὴν διαφορὰν τῆς θέσεώς του, οὐδὲ νὰ ὑποφέρῃ ποτὲ νὰ λάβῃ κἀνεὶς ἀπὸ τὴν γῆν τὴν σφαῖραν τὴν ὁποίαν ἔρριψε καὶ νὰ τῷ τὴν φέρῃ, ἢ νὰ πράξῃ ἄλλο τι διὰ νὰ ἐλαττώσῃ τὸν κόπον του. Ἦτον πρὸς τούτοις ὁμιλητικώτατος καὶ εἰς ἄκρον εὐπροσήγορος, καὶ ὅστις ἤθελε νὰ τὸν φανῇ εὐάρεστος, ἔπρεπεν εἰς τὰς ὥρας αὐτὰς τῆς διασκεδάσεως νὰ φαίνηται ὅτι λησμονεῖ τὴν τοπαρχικήν του ἀξίαν.

Ἡ ἀφοσίωσις καὶ ἡ πίστις του πρὸς τὸν κυριάρχην του αὐτοκράτορα ἦτον ἀπαραδειγμάτιστος· εἰς τὴν ἑκάστοτε διανομὴν τῶν λαφύρων ἐφρόντιζε μὲ τόσην ἀκρίβειαν κ' εὐσυνειδησίαν νὰ τεθῇ κατὰ μέρος τὸ πέμπτον μέρος τὸ ἀνῆκον εἰς τὸ αὐτοκρατορικὸν θησαυροφυλάκιον, ὥστε πολλάκις ἀνεπήδα ἀπὸ τὴν ἕδραν του διὰ νὰ συνάξῃ καὶ τὰ μικρότατα ἐλάμματα χρυσοῦ τὰ ὁποῖα ἔπιπτον κατὰ τύχην, καὶ νὰ τὰ προσθέσῃ εἰς τὴν μερίδα τοῦ αὐτοκράτορος. Πολλάκις κατεγελᾶτο ἀπὸ τοὺς περὶ αὐτὸν διὰ τὴν τόσην του ἀκριβολόγον μέριμναν, ἀλλὰ τοῦτο δὲν τὸν ἐτάραττε, καὶ τοῖς ἔλεγεν, » Ἂν δὲν εἶχα χεῖρας, ἤθελα συνάζει τὰ τρίμματα ταῦτα μὲ τὸ στόμα μου!

μέρος ὅπου ἐνόμιζεν ὅτι ἤθελεν ἀπαντήσει τὸν ἀξιωματικόν, προτιθέμενος νὰ τὸν δώσῃ τὸ χρυσίον ὡς δῶρον. Τὸ μέρος ὅπου ἦλθεν ἦτον οἶκος ἔχων σφαιριστραν, ὅπου παίζοντες διεσκεδάζοντο οἱ ἀξιωματικοί. Ἐμβὰς εἰς τὸν οἶκον, δὲν εἶδεν ἀμέσως ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον ἐζήτει· τινὲς δὲ φίλοι του, εὑρισκόμενοι ἐνηχλημένοι εἰς τὸ παιγνίδιον, τὸν παρεκάλεσαν νὰ παίξῃ μαζῆ των· ὁ Πιζάρρος ἐδέχθη τὴν πρόκλησιν εὐθύς· ἀλλὰ διὰ νὰ κρύψῃ τὸν σκοπὸν μὲ τὸν ὁποῖον ἦλθεν ἐκεῖ, δὲν ἐξεδύθη τὸν χιτῶνα ὑπὸ τὸν ὁποῖον ἔφερε τὸ χρυσίον, ἀλλ' ἐπροτίμησε καὶ παίζων νὰ φέρῃ μᾶλλον τὸ βάρος τοῦ χρυσοῦ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ παιγνιδίου, ἐξακολουθήσαντος εἰς τριῶν ὡρῶν διάστημα. Τέλος ἦλθεν ὁ ἀξιωματικός, καὶ ὁ Πιζάρρος λαβὼν αὐτὸν κατὰ μέρος, τὸν ἔδωσε τὸ χρυσίον λέγων, ὅτι » Τὸ βάρος τοῦ χρυσίου » τόσον τὸν ἐνώχλησεν, ὥστε ἤθελε προθύμως τὸν δώσει καὶ τρὶς » τόσον, ἂν ἤρχετο ποτήτερα νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ. »

Ἐν γένει παρετηρήθη ὅτι προσεπάθει πάντοτε νὰ κρύπτῃ ὅλα του τὰ δῶρα καὶ τὰς εὐεργεσίας πρὸς τοὺς ἐνδεεῖς· καὶ τοῦτο μόνον ἀποδεικνύει ἀρκούντως ὅτι ἡ καρδία του ἦτο κυρίως εὐγενής. Πόσον λυπηρὸν εἶναι ἐπομένως ὅτι εἰς τόσον γενναῖον ἔδαφος δὲν ἔπεσε σπορὰ ἀρετῆς, ἀλλ' ἐσπάρησαν σπέρματα ἐκ τῶν ὁποίων πολλαὶ μελαναὶ κακίαι ἐβλάστησαν!

Ἰδοὺ καὶ ἄλλο μικρὸν ἀνέκδοτον περὶ τοῦ ἰδίου. Εἰς μίαν τῶν ἐκστρατειῶν του, ἐνῷ διέβαινεν ὁρμητικὸν ποταμόν, τὸ ῥεῦμα τοῦ ὕδατος ἔσυρεν ἕνα τῶν Ἀμερικανῶν ὑπηρετῶν του, ὅστις τὸν εἶχε δώσει εἰς πολλὰς περιστάσεις δείγματα πίστεως καὶ ἀφοσιώσεως. Μόλις εἶδεν ὁ Πιζάρρος τὸν κίνδυνον εἰς τὸν ὁποῖον ὁ δυστυχὴς εὑρίσκετο, καὶ πηδήσας εὐθὺς εἰς τὸν ποταμόν, τὸν ἔφθασε κολυμβῶν κατόπιν του, τὸν ἔλαβεν ἀπὸ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς, κ' ἐξῆλθε μαζῆ του λυτρώτας αὐτὸν ἀπὸ τὸν θάνατον. Ὁ κίνδυνος τὸν ὁποῖον ἠψήφησεν εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ἦτον τοσοῦτος, ὥστε κανεὶς, οὐδ' ὁ εὐτολμότατος τῶν στρατιωτῶν του, δὲν ἤθελεν ἐκτεθῇ εἰς αὐτόν. Οἱ φίλοι του τὸν ἐπέπληξαν διότι δὲν ἐσυλλογίζετο πόσον πολύτιμος ἦτον ἡ διατήρησις

» Ἰωάννης, ὁ Ἀλέξανδρος, ὁ Γεώργιος καὶ ὅλοι οἱ λοιποὶ ὅπως » ἂν ὀνομάζωνται· διότι τὰς εὐκολίας καὶ τὰ μέσα τὰ ὁποῖα » αὐτοὶ εἶχον διὰ νὰ γίνουν ἄνθρωποι χρηστοὶ καὶ εὐγενεῖς, ἡμεῖς » δὲν τὰς εἴχομεν. Ὦ! νὰ ἐβλέπομεν ποτὲ κἀνένα των! Τί εὐτυ- » χία νὰ ἰδῶμεν ἀνθρώπους λαβόντας τόσον καλὴν ἀνατροφήν! »

Καὶ ὅταν ποτὲ ἔλθητε εἰς πόλιν τινὰ ὅπου τὸ βιβλίον αὐτὸ ἀνεγνώσθη, θέλουν ψιθυρίζει οἱ ἄνθρωποι μεταξύ των εἰς τὰς ὁδοὺς, ὅπου ἠθέλετε φαίνεσθαι, » Ἰδού! καὶ αὐτὸς εἶναι εἷς ἀπὸ » τοὺς τρόφιμους τοῦ Κ-μπου! Εἶμαι περίεργος (θέλει ἀποκρί- » νεσθαι ἄλλος) νὰ ἰδῶ ὁποίου εἴδους ἄνθρωπος ἔγινεν. Ἂς προ- » σέξωμεν (θὰ λέγουν ὅλοι συμφώνως) νὰ ἰδῶμεν τὴν διαγωγήν » του! » Καὶ τότε ὅλων τῶν ἀνθρώπων οἱ ὀφθαλμοὶ θὰ εἶναι προσηλωμένοι ἐπάνω σας. Ὅλοι θέλουν παρατηρεῖ ἕκαστον βῆμα καὶ ἕκαστον κίνημά σας, καὶ θέλουν προσέχει εἰς ὅσα λέγετε καὶ εἰς ὅτα πράττετε. Ἂν ἐκπληρώσητε τότε, ὡς πεποιθότως τολ- μῶ νὰ ἐλπίζω, τὰς προσδοκίας μου, εὐδαίμονες σεῖς! Ὅλοι τότε θέλουν σᾶς ἀγαπᾷ καὶ θέλουν σᾶς προτρέπει ὑπόληψιν καὶ φι- λίαν, θέλουν σᾶς ὑποδέχεσθαι ὡς παλαιοὺς γνωρίμους, ὡς πρώην συμμαθητὰς, καὶ θέλουν σᾶς συνδράμει εἰς πᾶσαν ἀνάγκην σας, ὅπως καὶ ὅσον δύνανται.

Ἀλλ' ἐὰν (ὃ μὴ γένοιτο) φωραθῇ κἀνεὶς σας μὴ ἔχων τὰς ἐπι- δεξιότητας, τὴν χρηστότητα τῶν ἠθῶν, καὶ ἔνθερμον, φιλάν- θρωπον καὶ ὑπὲρ παντὸς ἀγαθοῦ πάλλουσαν καρδίαν, ὁποίαν δι- καίως πρέπει ὁ κόσμος νὰ προσδοκᾷ ἀπὸ σᾶς,—Οὐαὶ εἰς αὐτόν! οὐαὶ εἰς τὴν ὑπόληψιν τοῦ ὀνόματός του καὶ εἰς ὅλην τὴν ἐπί- γειον εὐδαιμονίαν του! Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι θέλουν τὸν δακτυλο- δεικτεῖ, ὅλοι θέλουν λέγει μεταξύ των μὲ ἀγανάκτησιν καὶ μὲ κατ αφρόνησιν » Εἶναι αὐτὸς ἐκεῖνος, (λέγοντες τ' ὄνομά του) τὸν » ὁποῖον γνωρίζομεν ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ῥοβινσῶνος καὶ τὴν » ἀνακάλυψιν τῆς Ἀμερικῆς; Αὐτὸς εἶναι ἓν ἀπὸ τὰ εὐτυχῆ » ἐκεῖνα παιδία, τὰ ὁποῖα ὁ Θεὸς ἐφαίνετο προσδιορίσας διὰ » νὰ γίνουν κατ' ἐξοχὴν ἐνάρετοι καὶ ἀξιόλογοι ἄνθρωποι! Καὶ » τοῦτο μόνον κατώρθωσε νὰ γένῃ; Δὲν ἔπραξε περισσότερον

Σᾶς ἐξέθεσα τὰς πρωτίστας ἰδιότητας τοῦ χαρακτῆρος τοῦ παραδόξου τούτου ἀνδρὸς, τὰς ὁποίας ἡ ἱστορία μᾶς διετήρησεν· ἐλπίζω ὅτι θέλουν συντελέσει εἰς τὸ νὰ ἐλαττώσουν τὴν δικαίαν ἀποστροφὴν, τὴν ὁποίαν πολλάκις ἀναμφιβόλως σᾶς ἐνέπνευσαν κατ' αὐτοῦ αἱ δόλιαι καὶ ἀπάνθρωποι πράξεις του, ἢ νὰ σᾶς καταπείσουν τοὐλάχιστον ν' ἀποδώσητε τὰ σφάλματά καὶ τὰς κακίας του εἰς τὴν κακὴν του ἀνατροφήν. Καὶ οὕτως » ὁ Θεὸς συγχωρήσαι τον! Γαίαν ἔχοι ἐλαφράν. »

Ταῦτα εἰπὼν, ἐσιώπησεν ὁ πατήρ· μετ' ὀλίγας δὲ στιγμὰς ἐρώτησεν ὁ Ἀλεξανδρος.

Θὰ ἐκδώσῃς, πάτερ, καὶ αὐτὴν τὴν ἱστορίαν διὰ τοῦ τύπου;

Μάλιστα, ἀπεκρίθη ὁ πατήρ.

Ἀλεξανδρος. Καὶ θέλεις ἀναφέρει καὶ εἰς αὐτὴν τὰ ὀνόματά μας καθὼς τ' ἀνέφερες καὶ εἰς τὸν Ῥοβινσῶνα καὶ εἰς τὸν Κολόμβον, καὶ εἰς τὸν Κόρτες;

Πατ. Ναὶ, ἂν τοῦτο δὲν σᾶς δυσαρεστεῖ.

Ἀλέξανδρος. Ὄχι· ἀλλὰ μὲ ποῖον σκοπὸν μᾶς ἀναφέρεις, πάτερ, ὀνομαστί;

Πατ. Ἄκουσε· διὰ τούτου θέλω νὰ σᾶς δώσω καὶ ἄλλην νέαν αἰτίαν διὰ νὰ συμπεριφέρησθε, ὅταν ποτὲ ἀναχωρήσητε ἀπὸ τὸν πατρικὸν οἶκον καὶ ῥιφθῆτε εἰς τὸν μέγαν λεγόμενον κόσμον, μὲ τρόπον ὥστε νὰ χαίρωσι διὰ σᾶς ὁ Θεὸς καὶ οἱ ἄνθρωποι.

Ἀλέξανδρος. Καὶ πῶς τὰ ὀνόματά μας θὰ συντελέσουν εἰς τοῦτο;

Πατ. Ἄκουσε, πῶς, Ἀλέξανδρε! Ὅλα ὅσα σᾶς διηγήθην ἐδῶ καὶ ὅσα ὡμίλησα μὲ σᾶς, ἅμα τυπωθοῦν, θέλουν ἀναγνωσθῆ ἀπὸ πολλὰς χιλιάδας ἀνθρώπων, καὶ τότε θελει γίνει γνωστὸν, ὄχι μόνον ἐδῶ εἰς τὴν πόλιν μας, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλας τὰς πόλεις καὶ χώρας τριγύρω, καὶ εἰς ὅλα τὰ μέρη ὅπου κατοικοῦν συμπατριῶταί μας καὶ ὅπου ὁμιλεῖται ἡ γλῶσσά μας, ὁποῖα μέσα καὶ τρόπους μετεχειρίσθημεν διὰ νὰ σᾶς καταστήσωμεν ἀγαθοὺς, ἱκανοὺς κ' εὐτυχεῖς ἀνθρώπους, καὶ τότε καθεὶς ὅστις ἀναγνώσῃ τὸ βιβλίον τοῦτο θέλει λέγει καθ' ἑαυτὸν » Ἀξιόλογοι ἄνδρες » πρέπει νὰ γίνουν μὲ τὸν καιρὸν οἱ νέοι αὐτοὶ, ὁ Νικόλαος, ὁ

ἀγαποῦν, θέλουν εἶσθαι πάντοτε πρόθυμοι νὰ σᾶς βοηθοῦν τὸ κατὰ δύναμιν, καὶ νὰ συνδράμουν εἰς τὴν εὐδαιμονίαν σας.

Ὀψέποτε δὲ καθεὶς ἡμῶν ἀποπερατώσῃ τὸ στάδιόν του ἀφήσας εἰς τὴν ἀτραπὸν τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς τὸν ἐχάραξεν ἴχνη συνεχῆ καλῶν πραξεων, τότε . . . . ὦ χαίρετε μετ' ἐμοῦ! . . τότε θέλομεν συνέλθει ὅλοι πάλιν εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ λαμπρὸν τέρμα, καὶ ἔτι στερεώτερα συνδεδεμένοι, τότε θέλομεν συζήσει τὴν ἀπέραντον αἰωνιότητα εἰς ἀτάραχον ἀγάπην καὶ εἰς χαρὰν ἀτελεύτητον! Γένοιτο!

» ἀφ' ὅ,τι πράττει πᾶς ἄλλος κοινὸς ἄνθρωπος; Ὢ τῆς ἀμβλείας
» ψυχῆς! Ἐλεεινὸν ξόανον πρέπει νὰ εἶναι ὁ ἄνθρωπος οὗτος, ἂν
» μετὰ τόσους κόπους οἱ ὁποῖοι κατεβλήθησαν διὰ τὴν ἀνατρο-
» φήν του, δὲν ἔγινε καλήτερος ἀφ' ὅ,τι εἶναι. »

Βλέπετε, τέκνα μου! Τοιουτοτρόπως θέλουν ὁμιλεῖ οἱ ἄνθρωποι περὶ ὑμῶν εἰς τοιαύτην περίστασιν. Καὶ τὶ θέλω γίνει ἐγὼ ὁ τότε πλέον γέρων καὶ πολιὸς πατήρ σας, ὅστις σᾶς ἠγάπα ὅλους τόσον ἐγκαρδίως, ὅστις ἔζησε διὰ σᾶς πολλὰς πολυμερίμνους ὥρας, καὶ ὅστις εὔχεται νὰ σᾶς ἰδῇ ὄχι μόνον εἰς ταύτην ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν αἰωνίως εὐδαίμονας! Τὶ θέλω γίνει, ἂν ἔχω τὴν δυστυχίαν νὰ ἰδῶ ἢ ν' ἀκούσω τοιοῦτόν τι καὶ περὶ ἑνὸς μόνου μεταξὺ ὑμῶν; Ἄπαγε! Οὔτε εἰς τὴν πιθανότητα κἂν τοιαύτης δυστυχίας δὲν δύναμαι νὰ ἐπιστήσω τὸν νοῦν μου χωρὶς νὰ αἰσθανθῶ τὴν καρδίαν μου σπαραττομένην ἀπὸ φόβον καὶ μέριμναν.

Διὰ τοῦτο λοιπὸν, ἀγαπητά μου παιδία, θέλω νὰ τυπωθοῦν τὰ ὀνόματά σας, διὰ νὰ εἶναι εἰς τὸ ἑξῆς ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἔφοροί σας, καὶ διὰ νὰ σᾶς παροτρύνουν διὰ τῶν μεγάλων προσδοκιῶν τὰς ὁποίας θέλουν ἔχει περὶ ὑμῶν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον εἰς εὐγενεῖς καὶ κοινοφελεῖς ἀγῶνας καὶ πράξεις· διότι, τὶς ἠξεύρει πόσον καιρὸν ἀκόμη θὰ εὑρεθα ὅλοι ὁμοῦ, καὶ πότε θέλει φανῇ εὔλογον εἰς τὴν θείαν πρόνοιαν νὰ διαρρήξῃ τοὺς δεσμοὺς τῆς μικρᾶς κοινωνίας μας, καὶ νὰ σφενδονίσῃ τὸν μὲν ἐδῶ τὸν δ' ἐκεῖ! Ὁ χωρισμὸς οὗτος θέλει ναὶ, μᾶς λυπήσει· ἡ καρδία μου θλίβεται ἀπὸ τοῦδε ὅταν συλλογίζωμαι ὅτι θέλει ποτὲ ἔλθει ἡ ὥρα του! Ἀλλὰ θαρσεῖτε! ἀγαπητοί· ὅπου δήποτε καὶ ἂν σᾶς ῥίψῃ ἡ τύχη, δὲν θέλετε στερεῖσθαι ποτὲ οὔτε φιλοστόργου πατρὸς, οὔτε γνωρίμων καὶ φίλων. Ὁ οὐράνιος πατὴρ τῶν ἀνθρώπων, ὅστις ἐπέχυσεν ἐξ οὐρανοῦ ἐπὶ σᾶς εἰς τὴν νεότητά σας ἀκόμη τὴν εὐλογίαν του, θέλει σᾶς συνοδεύει καὶ εἰς τὸ μέλλον πάντοτε καὶ πανταχοῦ διὰ τῆς θείας του βοηθείας καὶ τῆς ἀγάπης του· καὶ αἱ τόσαι δὲ χιλιάδες ἀγαθῶν ἀνθρώπων, οἵτινες σᾶς ἐγνώρισαν ἐνῷ ἀκόμη ὡδηγεῖσθε ἀπὸ τὴν χειρά μου καὶ σᾶς

ΜΕΞΙΚΑΝΙΚΟΣ ΚΟΛΠΟΣ
ΑΤΛΑΝΤΙΚΟΣ
Ω ΚΕΑΝΟΣ
ΒΡΑΣΙΛΙΑ
ΠΑΡΑΓΟΥΑΣ
ΠΕΡΟΥ
ΒΟΛΙΒΙΑ
ΧΙΛΗ
ΝΟΤΙΑ
ΘΑΛΑΣΣΑ
ΟΓΑΛΙΝΙΑΙΟΣ ΩΚΕΑΝΟΣ
ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΑΤΑ ΚΑΜΠΕ ΑΝΑΚΑΛΥΨΙΝ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ